

בנק מזרחי טפחות

דוח סיכונים לשנת 2018

דוח זה כולל מידע נלווה לדוחות הכספיים של הבנק וערוך בהתאם להוראות המפקח על הבנקים הכוללות דרישות גילוי מתוך הנדבך השלישי של באזל ודרישות גילוי נוספות של הועדה ליציבות פיננסית (FSB-ה). אתר מגנ"א של רשות ניירות ערך כולל גם את הדיווחים הבאים: הדוח התקופתי, הערכת האקטואר הנוגעת לזכויות העובדים בבנק, דוח סיכונים זה ומידע פיקוחי נוסף על מכשירי ההון הפיקוחיים שהנפיק הבנק. בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, נכללים הדוחות הכספיים, דוח הבנק בלבד ("סולו"), דוח סיכונים זה ומידע פיקוחי נוסף כאמור גם באתר האינטרנט של הבנק:

www.mizrahi-tefahot.co.il < אודות הבנק < קשרי משקיעים < מידע כספי.

תוכן העניינים הראשי

6	מידע צופה פני עתיד
7	יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון
10	גישת הבנק לניהול סיכונים (OVA)
10	מידע כללי על ניהול הסיכונים השונים ופרופיל הסיכון
27	הון ומינוף
28	הרכב ההון
29	יחס המימוש
31	סיכון אשראי
31	מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)
31	מטרות ומדיניות ניהול סיכון אשראי
31	המודל העסקי
36	הגישה למדיניות סיכון האשראי וקביעת המגבלות
36	קווי ההגנה בניהול סיכון האשראי
37	דיווחים להנהלה ולדירקטוריון
37	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)
38	גילוי נוסף בנוגע לאיכות אשראי של חשיפות אשראי (CRB)
45	הפחתת סיכון אשראי (CRC)
48	סיכון האשראי לפי הגישה הסטנדרטית
51	סיכון אשראי של צד נגדי
51	גילוי איכותי על סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)
57	סיכון שוק
57	מידע כללי על סיכון שוק וריבית
57	אסטרטגיות, מדיניות ותהליכים
59	המדיניות לקביעת האם פוזיציה יועדה למסחר
59	המבנה והארגון של פונקציית ניהול סיכון השוק והריבית
60	ההיקף והאופי של מערכות הדיווח והמדידה
60	סיכון שוק בגישה הסטנדרטית
61	מידע נוסף על סיכון שוק
62	סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר
65	מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר
66	מידע נוסף על סיכון ריבית
68	מניות
69	סיכון נזילות
69	מטרות ומדיניות ניהול סיכון הנזילות
69	המודל העסקי
69	הגישה למדיניות הסיכון התפעולי וקביעת המגבלות
70	המבנה והמערך הארגוני של ניהול סיכון הנזילות
70	דיווחים להנהלה ולדירקטוריון
70	כלי מדידה ומדדים
72	יחס כיסוי הנזילות (Liquidity)
74	התפתחויות ביחס כיסוי הנזילות
74	מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון
75	סיכון תפעולי
75	מטרות ומדיניות ניהול הסיכון התפעולי
76	המודל העסקי
76	הגישה למדיניות הסיכון התפעולי וקביעת המגבלות
77	המבנה והמערך הארגוני של ניהול הסיכון התפעולי
77	המשכיות עסקית
77	אבטחת מידע והגנת הסייבר
78	סיכון טכנולוגיית המידע
78	סיכון משפטי
79	דיווחים להנהלה ולדירקטוריון
79	הפחתת הסיכון התפעולי
80	הקצאת הון
80	סיכונים אחרים
80	סיכון ציות ורגולציה
81	סיכון חוצה גבולות
81	סיכון איסור הלבנת הון
82	סיכון מוניטין
83	סיכון אסטרטגי-עסקי
84	תגמול
88	תוספות
88	תוספת א' - הרכב ההון הפיקוחי
92	תוספת ב' - הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי לבסיס האיחוד הפיקוחי
98	סילון ואינדקס מונחים שנכללו בדוח הסיכונים

רשימת טבלאות (לוחות) הנכללים במסגרת דוח הסיכונים

7 יחסים פיקוחיים עיקריים - נתוני מפתח

9 ההון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים

9 נכסי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, שוק, סיכון CVA וסיכון תפעולי

10 קווי ההגנה

13 מיפוי גורמי הסיכון, פוטנציאל השפעתם על קבוצת הבנק וחברי ההנהלה שמונו כמנהלי הסיכונים (Risk Owner) לכל אחד מהם

25 סקירת נכסי סיכון משוקללים

26 תנועה בנכסים משוקללים בסיכון במהלך התקופה עבור כל סוג של נכס משוקלל בסיכון

27 תמצית רכיבי ההון הפיקוחי, יחסי ההון לרכיבי סיכון של הקבוצה ויחסי ההון המזעריים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים

28 תנועות בהון הפיקוחי במהלך התקופה, לרבות שינויים בהון העצמי רוברד 1, הון רוברד 1 והון רוברד 2

30 פרטים בדבר יחס המינוף (Leverage Ratio) של הבנק

37 איכות האשראי של חשיפות אשראי

38 פרטים על ההפרשה להפסדי אשראי של הלוואות לדיור שבגינן נעשתה הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי עומק פיגור

40 סיכון אשראי לפי ענפי משק

42 חשיפות אשראי לפי יתרת תקופות לפירעון

43 חשיפות למדינות זרות - מאוחד

44 מידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים

47 שיטות להפחתת סיכון אשראי (CR3)

48 טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג הבינלאומית S&P בהם עושה הבנק שימוש

49 הרכב חשיפת האשראי נטו לפי סוגי הפחתות סיכון הרכב חשיפת האשראי נטו לפי סוגי הפחתות סיכון

50 הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקולות סיכון (CCR5)

52 ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

52 הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)

53 הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקולות סיכון (CCR3)

54 הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)

55 חשיפות לנגדרי אשראי (CCR6)

56 חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)

60 רכיבי דרישת ההון תחת הגישה הסטנדרטית לסיכון שוק

64 השפעת תזוזה מקבילה של העקום ב-2% על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי במונחי EVE

64 ערך ה-VAR של קבוצת הבנק

65 שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות

65 השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו

65 השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית

66 חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

68 פרטים על הרכב השקעות במניות בתיק הבנקאי

72 פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)

74 הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA)

74 הרכב נכסים זמינים משועבדים ולא משועבדים

86 פירוט בגין תגמולים שהוענקו

87 פרטים על תגמול נדחה

88 תוספת א' - הרכב ההון הפיקוחי

92 תוספת ב' - הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי לבסיס האיחוד הפיקוחי

96 המאזן המאוחד של הבנק בצורה מורחבת, על מנת להציג באילו סעיפי מאזן נכללים רכיבי ההון הפיקוחי

97 המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

דוח סיכונים

דוח סיכונים זה כולל מידע נלווה נוסף לדוחות הכספיים המאוחדים של בנק מזרחי טפחות בע"מ והחברות המאוחדות שלו ליום 31 בדצמבר 2018. הדוחות הכספיים ומידע נלווה לדוחות הכספיים, לרבות דוח הדירקטוריון וההנהלה, דוח סיכונים זה וגילויים פיקוחיים נוספים אושרו לפרסום בישיבת הדירקטוריון של הבנק שהתקיימה ביום 27 במרץ 2019 (כ' באדר ב' התשע"ט).

דוח הסיכונים והגילויים הפיקוחיים הנוספים ערוכים בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו הכלולות דרישות גילוי מתוך הנדבך השלישי של באזל, דרישות גילוי שפורסמו על ידי הפורום ליציבות פיננסית (ה-FSF) ודרישות גילוי נוספות של הועדה ליציבות פיננסית (ה-FSB).

הגילוי בדוח זה מיועד לאפשר למשתמשים להעריך מידע משמעותי הכלול בו לגבי יישום מסגרת העבודה למדידה והלימות הון וליישום הוראות "באזל III: מסגרת פיקוחית גלובלית לחיזוק עמידות המערכת הבנקאית".

כלל הדוחות האמורים מפורסמים גם באתר האינטרנט של הבנק:

www.mizrahi-tefahot.co.il << אודות הבנק >> קשרי משקיעים >> מידע כספי

בהתאם להוראות מפקח על הבנקים, נכלל מידע נוסף על הסיכונים במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה בפרקים הבאים:

- פרק "סקירה כללית יעדים ואסטרטגיה" / סיכונים עיקריים
- פרק "הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי" / אירועי סיכון וסיכונים מובילים ומתפתחים
- פרק "סקירת הסיכונים"

בהתאם לתקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמת נגישות לשירות), תשע"ג-2013 כולל האתר גם דוחות מונגשים.

מדיניות הגילוי בדוח

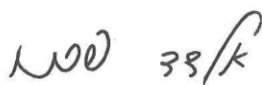
מדיניות הבנק לגילוי בדוח סיכונים זה הינה לגלות לבעלי העניין כל מידע שרלוונטי ומהותי להבנת מכלול הסיכונים המשמעותיים אליהם חשוף הבנק, לרבות:

- נושאים בעלי השפעה מהותית על מערך הסיכונים בבנק.
- שינויים מהותיים בין תקופות הדיווח.
- נושאים המחויבים לדיווח בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים.
- שינויים מהותיים ביישום מדיניות ניהול הסיכונים.

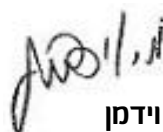
דורון קלאוזנר

סגן מנהל כללי
מנהל סיכונים ראשי, CRO

אלדד פרשר

מנהל כללי

משה וידמן

יושב ראש הדירקטוריון

תאריך אישור הדוחות הכספיים ודוח הסיכונים:

רמת גן, 27 במרץ 2019

כ' באדר ב' התשע"ט

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח הסיכונים, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968 (להלן: "החוק").

תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים גיאוגרפיים, שינויי חקיקה ורגולציה ושינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק ואשר עשויים להביא לאי התממשות הערכות ו/או לשינוי בתוכניות העסקיות.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות" וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "תוכנית", "יעדים", "רצון", "צריך", "יכול", "יהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהם מבוססים על הערכות הבנק הנוכחיות לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים בין היתר: תחזיות להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם, ובמיוחד למצב הכלכלי במשק, כולל השפעת תנאים מאקרו כלכליים וגיאוגרפיים; צפי לשינויים ולהתפתחויות בשוקי המטבע ובשוקי ההון; תחזיות הקשורות בגורמים שונים נוספים המשפיעים על החשיפה לסיכונים פיננסיים; תחזיות לשינויים באיתנות הפיננסית של לווים, להעדפות הציבור, לשינויים בחקיקה ובהוראות רשויות פיקוחיות, להתנהגות המתחרים, למצבו התדמייתי של הבנק, להתפתחויות טכנולוגיות ולהתפתחויות בנושאי כח אדם.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד השיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם ועל תחזיות והערכות לעתיד בנושאים שונים, כאמור לעיל, באופן שקיימת אפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו כלל או בחלקם.

יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון

יחסים פיקוחיים עיקריים - נתוני מפתח

להלן נתוני מפתח הרלבנטיים לפרופיל הסיכון של הבנק:

לרבעון שהסתיים ביום 31.3.2017	לרבעון שהסתיים ביום 30.6.2017	לרבעון שהסתיים ביום 30.9.2017	לרבעון שהסתיים ביום 31.12.2017	לרבעון שהסתיים ביום 31.3.2018	לרבעון שהסתיים ביום 30.6.2018	לרבעון שהסתיים ביום 30.9.2018	לרבעון שהסתיים ביום 31.12.2018	
								יחסים פיקוחיים ופיננסיים עיקריים
								הון זמין
13,533	13,920	14,055	14,333	14,436	14,508	14,951	15,172	הון עצמי רובד 1 ⁽¹⁾
13,277	13,550	13,685	13,986	14,188	14,295	14,755	15,004	הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
17,975	18,408	18,658	19,584	19,249	19,368	19,825	20,687	הון כולל
15,486	15,806	16,056	17,004	17,215	17,369	17,843	18,733	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר
								נכסי סיכון משוקללים
133,783	137,151	138,363	140,524	142,129	145,784	147,872	151,627	סך נכסי סיכון משוקללים (RWA)
								יחס הלימות הון (באחוזים)
10.12	10.15	10.16	10.2	10.16	9.95	10.11	10.01	יחס הון עצמי רובד 1 ⁽¹⁾
9.92	9.85	9.86	9.92	9.96	9.79	9.96	9.88	יחס הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
13.44	13.42	13.48	13.94	13.54	13.29	13.41	13.64	יחס הון כולל
11.56	11.5	11.58	12.07	12.09	11.9	12.05	12.35	יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר
9.87	9.87	9.86	9.86	9.86	9.84	9.84	9.84	יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על ידי הפיקוח
9.87	9.87	9.86	9.86	9.86	9.84	9.84	9.84	על הבנקים
0.25	0.28	0.3	0.34	0.3	0.11	0.27	0.17	יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים
								יחס המינוף
256,712	257,012	261,982	261,504	265,621	269,911	273,087	279,827	סך החשיפות
5.27	5.42	5.36	5.48	5.43	5.38	5.47	5.42	יחס המינוף (באחוזים) ⁽²⁾
5.17	5.27	5.22	5.35	5.34	5.3	5.4	5.36	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר (באחוזים)
								יחס כיסוי נזילות⁽³⁾
39,980	41,800	39,976	39,938	40,648	39,599	40,361	40,572	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
33,965	34,171	34,308	33,796	32,545	32,875	33,417	35,118	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו
118	122	117	118	125 ⁽⁷⁾	120	121	116	יחס כיסוי הנזילות (באחוזים)
								מדדי ביצוע
10.4	12.7	8.0 ⁽⁹⁾	11.2	10.3	6.1 ⁽⁸⁾	13.4	5.7 ⁽⁸⁾	תשואת הרווח הנקי ⁽⁴⁾⁽⁵⁾
0.97	1.19	0.76	1.05	0.97	0.58	1.24	0.54 ⁽⁹⁾	תשואות הרווח לנכסי סיכון ⁽⁵⁾⁽⁶⁾
104.4	102	103.1	101.4	101.9	101.5	101.7	102.6	פיקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו
								מדדי איכות אשראי עיקריים
0.84	0.82	0.81	0.81	0.81	0.81	0.81	0.8	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור
0.95	0.89	0.97	1.02	1.09	1.12	1.17	1.23	שיעור חובות פגומים או חובות בפיגור של 90 ימים או יותר מתוך האשראי לציבור
0.12	0.09	0.09	0.13	0.18	0.19	0.13	0.16	הוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור, נטו ⁽⁵⁾
0.35	0.2	0.24	0.35	0.49	0.49	0.27	0.44	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור
-	0.04	0.02	0.02	0.02	0.04	0.05	0.01	מזה: בגין הלוואות לדיור
0.11	0.09	0.09	0.11	0.13	0.11	0.09	0.12	שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מאשראי ממוצע לציבור ⁽⁵⁾

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018	
		מדדי ביצוע
10.2	⁽⁸⁾ 8.5	תשואת הרווח הנקי ⁽⁵⁾⁽⁴⁾
0.99	⁽⁹⁾ 0.83	תשואת הרווח לנכסי סיכון ⁽⁶⁾⁽⁵⁾
		מדדי איכות אשראי עיקריים
0.11	0.16	הוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור, נטו ⁽⁵⁾
0.27	0.4	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור
0.02	0.03	מזה: בגין הלוואות לדיור
0.09	0.11	שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מאשראי ממוצע לציבור ⁽⁵⁾

היחסים הפיננסיים מצביעים כי:

- תשואת הרווח הנקי בשנת 2018 הושפעה מההפרשה בגין חקירת משרד המשפטים בארצות הברית, כאמור לעיל, ב-3.1 נקודות האחוז כך שהתשואה המדווחת הינה 8.5%.
- רווחי הבנק **מהפעילות השוטפת** בחמש השנים האחרונות מצביעים על תשואת רווח נקי דו ספרתית בכל השנים. התשואה מהפעילות השוטפת בשנת 2018 מצביעה על שיפור ברמת הרווחיות בהשוואה לשנים קודמות.
- בעקבות ההפרשות בגין חקירת משרד המשפטים בארצות הברית נשחקו במידה מסוימת שולי הביטחון להלימות ההון ששמר הבנק, ויחס ההון העצמי רובד 1 המדווח היו 10.01% (0.17% מעל היחס המזערי הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים).

- (1) לבנק אין מכשירי הון הנכללים ב"הון רובד 1 נוסף", ולכן סך הון רובד 1 זהה לסך הון עצמי רובד 1.
- (2) יחס המינוף (Leverage Ratio) - היחס בין הון רובד 1 (לפי כללי באזל) לסך החשיפות. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218.
- (3) יחס כיסוי הנזילות (Liquidity Coverage Ratio) - סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לתזרים המזומנים היוצא נטו ברבעון. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221, במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון האחרון בתקופה המדווחת.
- (4) הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק.
- (5) מחושב על בסיס שנתי.
- (6) רווח נקי לסך נכסי הסיכון הממוצעים.
- (7) כולל השפעת יישום הנחיות בנק ישראל להחלת שיעור משיכה מופחת בגין פיקדונות תפעוליים, החל מהרבעון הראשון של שנת 2018.
- (8) תשואת הרווח הנקי הושפעה מהפרשה של 546 מיליוני שקלים חדשים בגין חקירת משרד המשפטים בארצות הברית (425 מיליוני שקלים חדשים ברבעון השני 121 מיליוני שקלים חדשים ברבעון הרביעי). תשואת הרווח הנקי הנובעת מהפעילות השוטפת של הבנק, ללא הפרשה כאמור, ובהתחשב בהפרשות למענקים התואמים את רמת הרווחיות מהפעילות השוטפת והוצאות המס הנגזרות מכך, הינה:
ברבעון השני של שנת 2018 - 14.1%
ברבעון הרביעי של שנת 2018 - 10.7%
בשנת 2018 - 11.6%
- (9) תשואת הרווח הנקי לנכסי סיכון הושפעה מההפרשה בגין חקירת משרד המשפטים בארצות הברית, כאמור לעיל, קיטון של - 0.30 ו-0.47 נקודות האחוז בשנת 2018 ברבעון הרביעי של שנת 2018, בהתאמה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

להלן ההון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים:

ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2017	
15,172	14,333	הון עצמי רובד 1
5,515	5,251	הון רובד 2
20,687	19,584	סך הכל הון כולל

להלן נכסי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, שוק, סיכון CVA וסיכון תפעולי:

ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2017	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2017	
יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽²⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽²⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽³⁾	יתרות משוקללות של נכסי סיכון ⁽³⁾	
139,996	129,996	17,367	17,367	סיכון אשראי
1,494	1,605	214	214	סיכון שוק
576	529	71	71	סיכון CVA בגין נגזרים ⁽⁴⁾
9,561	8,394	1,121	1,121	סיכון תפעולי ⁽⁴⁾
151,627	140,524	18,773	18,773	סך נכסי הסיכון

(1) Credit Value Adjustments, שערך לשווי שוק בגין סיכון אשראי של צד נגדי, בהתאם להוראות באזל III.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.34% מיתרות נכסי הסיכון.

(3) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36% מיתרות נכסי הסיכון.

(4) הקצאת ההון בגין הסיכון התפעולי חושבה לפי הגישה הסטנדרטית.

גישת הבנק לניהול סיכונים (OVA)

פרק זה מתאר כיצד ההנהלה והדירקטוריון מעריכים ומנהלים סיכונים וזאת כדי לאפשר למשתמשים לרכוש הבנה ברורה לגבי הסיבולת לסיכון/תיאבון הסיכון של הבנק בקשר לפעילויות העיקריות ולכל הסיכונים המשמעותיים.

מידע כללי על ניהול הסיכונים השונים ופרופיל הסיכון

הבנק פועל בהתאם להוראת ניהול הבנקאי תקין 310 - "ניהול סיכונים", ההוראה מבוססת על המלצות וועדת באזל, ומתווה את עקרונות ניהול ובקרת הסיכונים במערכת הבנקאית בישראל וקובעת את הסטנדרטים הנדרשים מהבנקים, ליצירת מסגרת לניהול הסיכונים שלהם, כך שמסגרת זו, תהלם את דרישות הרגולציה, פרופיל הסיכון של הבנק ויעדיו העסקיים. כלל מסמכי המדיניות לניהול ובקרת סיכונים בבנק מבוססים על עקרונות אלו. מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים בבנק, על פי המלצות ועדת באזל מגדירה שלושה נדבכים:

הנדבך הראשון (הון מזערי) - דרישות הקצאת הון מינימאלית בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי המחושבת במודלים סטנדרטיים. הנדבך השני - תהליך פיקוח ובקרה על הנאותות ההונית, תהליך הערכה עצמית של ההון המתבצע על ידי הבנק (ICAAP) ומלווה בתהליך הערכה פיקוחי (SREP).

הנדבך השלישי - "משמעת שוק" - דרישות הדיווח והגילוי לגוף המפקח ולציבור. ניהול סיכונים יעיל ומקיף מהווה נדבך מרכזי להבטחת יציבותו של הבנק לאורך זמן. תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים בבנק ובקבוצה נועדו לזהות, לנהל, לכמת ולהפחית את כלל הסיכונים הגלומים בפעילותו ולתמוך בהשגת יעדיו העסקיים. הבנק חשוף לשורה של סיכונים המהווים פוטנציאל לפגיעה בתוצאות הפיננסיות שלו ובתדמיתו. הבנק חשוף לסיכונים פיננסיים כגון: סיכון אשראי וסיכון שוק וריבית וסיכונים שאינם פיננסיים כגון: סיכון ציות, סיכונים תפעוליים, סיכונים משפטיים, סיכון מוניטין ועוד.

ניהול הסיכונים בבנק מתבצע בראייה כוללת ובהתאמה לדרישות הרגולטוריות, במטרה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה, תוך נטילת סיכונים בצורה מושכלת ושמירה על רמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון הכולל שהוגדר על ידי דירקטוריון הבנק.

תיאבון הסיכון מגדיר את רמת הסיכון הכוללת שהבנק מעוניין ומסוגל לקחת על עצמו ומהווה קביעה ברמת-על, היכן הבנק רוצה להיות על הציר של תשואה (תמורה) מול סיכון (מבט צופה פני עתיד). תיאבון הסיכון מוגדר כמוותית ואיכותית ומבוסס על עקרונות היסוד של התוכנית האסטרטגית והעסקית של הבנק ורמת הנזילות וההון הנדרשת לעמידה ביעדים האסטרטגיים.

סיבולת לסיכון מהווה קביעה ספציפית של רמות הסיכון לכלל הסיכונים אליהם חשוף הבנק. רמות הסיכון נקבעות במגוון מדדים כמותיים ואיכותיים, התומכים בהשגת המטרות העסקיות, אך עדיין משאירים את הבנק בגבולות הגזרה אשר הוגדרו בתיאבון הסיכון הכולל ובכפוף למגבלות רגולטוריות קשירות. סך מגבלות הסיכון, מגלמות באופן מצרפי את רמת הסיכון הכוללת שהבנק מוכן לקבל.

הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק

מערך ניהול הסיכונים של הבנק מורכב מכל רובדי הניהול והבקרה בבנק. אלו כוללים את דירקטוריון הבנק, ההנהלה והיחידות העסקיות, וכן את פונקציות הבקרה והביקורת הפנימית. החטיבה לבקרת סיכונים, בראשות ה-CRO של הבנק, הינה גורם המעטפת המרכזי את הטיפול בנושא ניהול ובקרת הסיכונים בבנק.

בבנק מוגדרים שלושה קווי הגנה, בנוסף לקוי ההגנה של הדירקטוריון, האחראי להתוות תרבות ומסגרת טיפול הולמת בסיכונים וההנהלה האחראית ליישום עקרונות המסגרת שנקבעו על ידי הדירקטוריון. קווי ההגנה אלה נועדו להבטיח כי בבנק הוטמעה מסגרת הולמת של ניהול ובקרת סיכונים.

קווי ההגנה

הקו	הפונקציה	כפיפות	תפקיד
קו הגנה ראשון	קווי עסקים	המנהל הכללי	הנהלת היחידה נושאת באחריות מלאה לניהול הסיכונים וליישום סביבת בקרה נאותה על פעילותה.
קו הגנה שני	החטיבה לבקרת סיכונים המהווה את הפונקציה המרכזית ויחידות נוספות	המנהל הכללי	החטיבה לבקרת סיכונים ובראשה ה-CRO, פועלת ביחד עם חטיבות נוספות, בהן, החטיבה לחשבונאות ודיווח כספי והחטיבה המשפטית, מזכירות הבנק, חלק מחטיבת משאבי אנוש, חלק מיחידות החטיבה לתכנון תפעול ונכסי לקוחות והיחידה לפניות הציבור וזאת, כדי לסייע להנהלה לקדם ראייה משולבת, כלל תאגידי של הסיכונים, תכנון ופיתוח המסגרת לניהול הסיכונים, אתגור וידוא השלמות והאפקטיביות של מסגרת ניהול הסיכונים והבקרה הפנימית, ובחינת מסגרת זו, לנוכח התוכנית האסטרטגית, תוכנית העבודה השנתית ויעדיו העסקיים של הבנק.
קו הגנה שלישי	ביקורת פנימית	דירקטוריון הבנק	בחינת תקינותם ויעילותם (על פי רוב, בדיעבד) של תהליכי העבודה וניהול הסיכונים על פי תוכנית רב שנתית מבוססת סיכון, הצפת חולשות בבקרות הפנימיות, שיש להן פוטנציאל לפגיעה באפקטיביות הבקרה, וביצוע מעקב על תיקון החולשות שאותרו.

בין קווי ההגנה, הוגדרו ממשקים שונים, הכוללים פורומים ודרכי דיווח שהוטמעה בשגרה ובחירום. תקשורת הסיכונים בין קווי ההגנה השונים, נועדה להבטיח זרימת מידע המאפשרת לבנק להתמודד עם הסיכונים המהותיים לפעילותו, או עם פוטנציאל להתפתחות אירועים כאלה, זאת, במקביל לעמידה ביעדיו העסקיים של הבנק.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בחברות הבת

במסגרת ניהול הסיכונים הקבוצתי הכולל בבנק מתבצע תיאום עם החברות הבנות של הבנק בנושא מדיניות ניהול הסיכונים. פיקוח ובקרת חברות בנות מתבצע באופן שוטף ומתקבלים דיווחים מהחברות הבנות בדבר פירוט החשיפות שלהן לסיכונים השונים. דיווחי החברות הבנות של הבנק משולבים במסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק.

להלן הפונקציות המעורבות בניהול ובקרת הסיכונים בבנק:

דירקטוריון הבנק

תפקידו העיקרי של הדירקטוריון הינם התווית אסטרטגית סיכון וקביעת תיאבון הסיכון של הבנק, אישור מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים, מיפוי הסיכונים ועקרונות מסמכי המדיניות הייעודיים לניהול הסיכונים עבור כל סיכון, אשר מנחים את הבנק בפעילותו השוטפת. הדירקטוריון מפקח על פעולות ההנהלה, ועל עקביות עם מדיניות הדירקטוריון, מודא קיומם של תחומי אחריות ודרכי דיווח ברורים בבנק, ומתווה תרבות ארגונית תומכת ניהול סיכונים, הדורשת יישום סטנדרטים גבוהים של התנהגות מקצועית וישרה, ומודא שהבנק פועל תוך ציות לחוק ולרגולציה.

הדירקטוריון פועל באמצעות מספר ועדות מקצועיות, אשר תפקידן לקיים דיון ממצה ומעמיק בנושאים השונים לפני הבאתם לדיון ואישור במליאת הדירקטוריון.

הועדה לניהול סיכונים

ועדה הדנה בנושאים הקשורים לניהול ולבקרת הסיכונים בבנק, לרבות תכנון וניהול ההון. באחריות הועדה אישור מיפוי הסיכונים של הבנק, ואישור מסמכי המדיניות הייעודיים לכל אחד מהסיכונים המהותיים בבנק. מסמכים אלה מגדירים את הממשל התאגידי, מהות הסיכון ותיאבון הסיכון המתאם לפעילות האסטרטגית, וכן את תהליכי ניהול ומדידת הסיכון והשיטות הננקטות בבנק להפחתתו, לרבות תהליכי ניטור ובקרה אפקטיביים.

הועדה דנה בתדירות רבעונית במסמך הסיכונים של הבנק, המציג ראייה כוללת של כלל הסיכונים והתפתחותם לאורך זמן בדגש על אירועי הרבעון המדווח, בדוח הסיכונים הרבעוני, וכן, במסמך ה-ICAAP השנתי ותוצאות השפעת תרחיש קיצון מאקרו כלכלי האחד של בנק ישראל על נתוני הבנק, רווחיותו ויציבות ההון שלו.

בפני הועדה מובאות סקירות מורחבות בנושאים שונים בתדירות קבועה. כמו כן דנה הועדה במוצרים חדשים הנדרשים לאישור הדירקטוריון, הוראות והנחיות רגולטוריות חדשות ומעודכנות בקשר לניהול הסיכונים בבנק, תחקירים מהותיים שבוצעו בקשר עם ניהול סיכונים וכל נושא אחר, הרלוונטי לניהול הסיכונים.

ועדת ביקורת

ועדת הביקורת אחראית לפקח על עבודת המבקר הפנימי של הבנק, וכן על עבודת רואה החשבון המבקר של הבנק. במסגרת זו דנה הועדה בדוחות הכספיים של הבנק ובדוח הסיכונים וממליצה לדירקטוריון על אישורם. ועדת הביקורת דנה בתוכניות העבודה של הביקורת הפנימית ושל רואה החשבון המבקר, וכן בדוחות ביקורת של המבקר הפנימי ובדוחות של רואה החשבון המבקר ושל המפקח על הבנקים או רשות מוסמכת אחרת. מתפקידי ועדת הביקורת לעמוד על ליקויים בניהול העסקי של הבנק, לרבות אלה הנובעים מליקויים ארגוניים, תוך התייעצות עם המבקר הפנימי הראשי או עם רואה החשבון המבקר, ולהציע לדירקטוריון דרכים לתיקונם.

ועדת אשראי

הועדה אחראית על אישור מסמך מדיניות האשראי. כמו כן, אישור בקשות אשראי החורגות מהמגבלות שנקבעו במדיניות האשראי. בנוסף, דנה הועדה בדוחות בקרת אשראי ודיווחי אשראי שוטפים ובנושאים כלליים בתחום האשראי.

ועדת תגמול

הועדה דנה וממליצה לדירקטוריון על מדיניות התגמול. כמו כן, הועדה מאשרת תנאי התקשרות עם נושאי משרה.

המנהל הכללי

המנהל הכללי של הבנק אחראי על ניהול השוטף של פעילות הבנק במסגרת המדיניות שקבע הדירקטוריון ובכפוף להנחיותיו ובפרט על יישום האסטרטגיה והתוכניות העסקיות של הבנק. במסגרת זו, אחראי המנהל הכללי על ניהול כלל הסיכונים של הבנק, ועל הובלת ההנהלה ומנהלי הסיכונים לניהול אינטגרטיבי ומקיף של הסיכונים וההון, ויישום מערך בקרה פנימית אפקטיבי.

המנהל הכללי מקבל סקירות ודיווחים שוטפים וסדירים, על פרופיל הסיכונים של הבנק, במתכונת ובמועדים שנקבעו בהתאם להחלטות דירקטוריון ועל פי הוראות ניהול בנקאי תקין. המנהל הכללי אחראי על דיווחים לדירקטוריון, על פי המתכונת שנקבעה בנהלי הבנק, ובכלל זה דיווחים בדבר ניהול הסיכונים של הבנק ובפרט בדבר אירועים חריגים ו/או חריגות מתיאבון הסיכון.

הנהלת הבנק

הנהלת הבנק אחראית להבטיח שפעילות הבנק עומדת בהלימה עם האסטרטגיה העסקית ויעדיה כפי שהותוותה על ידי הדירקטוריון ובמסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר. באחריותה לנהל את הסיכונים המהותיים העומדים בפני הבנק באופן שוטף. כל מנהל סיכונים בתחומו אחראי ליישום העקרונות שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק לטיפול בסיכונים אלה. גיבוש מדיניות ניהול הסיכונים, קביעת מגבלות וקווים מנחים, הטמעה ויישום של תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים, דיווחים על פרופיל הסיכון במהלך עסקים רגילי ובתרחישי קיצון ואישור מוצרים חדשים ופעילויות חדשות.

המבנה הארגוני של הבנק נועד לתמוך בהשגתם של יעדי הבנק העסקיים ובקיומם של תהליכי ניהול ובקרת סיכונים הולמים.

יצוין כי בדומה לתהליכים עסקיים, גם תהליכי ניהול הסיכונים אינם סטטיים, אלא מתעדכנים ומתפתחים כל הזמן, הן בעקבות רגולציה מקומית ו/או פרקטיקה בינלאומית והן בהתאם לצרכים העסקיים.

בבנק פועלות ועדות ניהול סיכונים בכל הרמות הניהוליות. ועדות אלה פועלות כפורומים ניהוליים ומקצועיים, שמטרתם לייצר דיון בסוגיות ניהול ובקרת הסיכונים, ולקדם מהלכים הנדרשים לשדרוג מתמשך של מסגרת ניהול הסיכונים של הבנק.

ועדות ההנהלה העיקריות הינן: ועדת אשראי עליונה, ועדת ניהול נכסים והתחייבויות (נ"ה), ועדת שלוחות חוץ לארץ, ועדת הנהלה לניהול סיכונים תפעוליים ועדת הנהלה לניהול סיכונים הדנה בפרט במסמך הסיכונים הרבעוני. מנהל הסיכונים הראשי ונציגים נוספים מהחטיבה לבקרת סיכונים לפי העניין, חברים בוועדות אלה. הועדות פועלות במצבי שגרה וחירום, על פי הנחלים מפורטים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

מנהל הסיכונים הראשי, ה-CRO

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, משמש כמנהל הסיכונים הראשי של הבנק (ה-CRO) ואחראי על פונקציית ניהול ובקרת הסיכונים ועל מסגרת ניהול הסיכונים. החטיבה לבקרת סיכונים מהווה נדבך מרכזי בפעילות קו ההגנה השני של הבנק ופועלת באופן בלתי תלוי בפעילות היחידות הנוטלות סיכון, כאשר ל-CRO, גישה ישירה לדירקטוריון הבנק.

ה-CRO, אחראי לשמירת רמה נאותה של ניהול ובקרת סיכונים בבנק, תוך שמירה על מערך דיווחים חוצה בנק, מעורבות אקטיבית בתהליך תכנון ההון, ואחריות לוודא כי מתקיימים כל המהלכים והתהליכים המבטיחים כי הבנק עומד בתיאבון הסיכון, התואם את פרופיל הסיכון שלו, כפי שאושר על ידי הדירקטוריון.

באחריות ה-CRO לוודא כי מתקיימים תהליכים לזיהוי, ניהול, מדידה, בקרה, מזעור והפחתה ולדיווח שוטף של הסיכונים הגלומים בפעילות העסקית של הבנק, וכי פרופיל הסיכונים הולם את תיאבון הסיכון שנקבע.

מנהל הסיכונים אחראי על הסדרת מסגרת תיאבון הסיכון של הבנק ובכלל זה הובלת גיבוש מסמכי המדיניות השונים, אתגור ניהול ההון ואתגור תוכניות העבודה. כמו כן, ניתוח אירועי כשל מהותיים וביצוע תחקירים ותהליכי הפקת לקחים הנובעים מהם.

מנהל הסיכונים הראשי, הינו האחראי הישיר על מספר סיכונים, הקשורים עם סיכוני הבקרה הפנימית של הבנק. כמו כן, אחראי על בקרת סיכוני האשראי ועל אנליזת האשראי המהווה גורם בלתי תלוי הנוטל חלק באישורי האשראי.

קצין ציות

קצין ציות ראשי עומד בראש אגף הציות (בכפיפות למנהל החטיבה לבקרת סיכונים) ותפקידו לסייע לדירקטוריון ולהנהלת הבנק לנהל באופן אפקטיבי את סיכון הציות.

קצין הציות פועל על פי כתב מינוי שאושר בדירקטוריון, להטמעת תרבות הציות בבנק, בחברות הבת ובשלוחות הבנק בחוץ לארץ, באמצעות יישום מדיניות קבוצתית, הטמעת תרבות הציות בכל חלקי הארגון ופיקוח על יישום תהליכי ציות נאותים בחברות הבת ובשלוחות.

קצין הציות, מרכז את הטיפול בנושא הציות של הבנק לחובות המוטלות עליו על פי דיני נירות ערך, בכלל, ובהתאם לתוכנית האכיפה בפרט.

קצין הציות חבר בפורומים שונים בבנק לשם הבטחת ראייה מערכתית של היבטי ציות שונים. על מנת להבטיח ציות לכלל הוראות הדין, בנושאים השונים, מקיים קצין הציות מערך בקרה, בהתאם לתוכנית בקרה. מטרת הבקרות הינה לבדוק את עמידת סניפי הבנק ויחידותיו בהוראות הדינים השונים, ואת אפקטיביות הבקרות המבוצעות על ידי היחידות העסקיות ויחידות המטה השונות.

חטיבת הביקורת הפנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ופועלת במטרה לבחון את אפקטיביות מסגרת הבקרה הפנימית בבנק. פעילות זו מתבצעת בדרך כלל בדיעבד, כשהיא משתמשת במגוון כלים בהתאם לתוכנית עבודה רב שנתית ממוקדת סיכונים המבוססת בין היתר על תוצאות תהליך ה-ICAAP תחקירים ובדיקות נקודתיות. תוצאות עבודת הביקורת והמלצותיה מופצות ליושב ראש הדירקטוריון, יושב ראש ועדת הביקורת, המנהל הכללי, ה-CRO, החשבונאי הראשי והפונקציות הרלוונטיות בבנק, תוך מעקב אחר יישום המלצות. לפרטים נוספים בדבר פעילות חטיבת הביקורת הפנימית, ראה פרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

פורומים נוספים לניהול ובקרת הסיכונים הפועלים בבנק

במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ובהתאם למדיניות מסגרת ניהול הסיכונים של הבנק, פועלים בבנק פורומים נוספים לניהול ובקרת הסיכונים וההון וביניהם:

פורום בקרה פנימית - מקיים אינטגרציה בין הגורמים השונים בבנק האחראים ליישום מסגרת הבקרה הפנימית של הבנק.

פורום תכנון וניהול ההון - עוקב אחר התפתחות ההון של הבנק, לנוכח יעדי הבנק.

פורום לניטור סיכונים (פנ"ס) - שורה של פורומים, המובלים על ידי מנהל הסיכונים הראשי, בשיתוף עם מנהלי היחידות העסקיות, העוסקים באישור מתודולוגיות לניהול סיכונים, תרחישי קיצון ותוצאותיהם, סקירות של רגולציות ופרקטיקות מקובלות, תיקוף מודלים והמלצות ליישום, אישור מסמכי מדיניות ונהלים והיבטים של סיכונים תפעוליים לרבות מפת הסיכונים, סקרי הערכת סיכונים, אירועים מהותיים ותהליכי הפקת לקחים, וכן מגוון נושאים העולים מתוך ניהול הסיכונים והבקרה הפנימית של כל יחידה עסקית.

פורומים יעודיים בתחום הציות, כולל ניהול סיכונים חוצי גבולות.

ועדת היגוי סיכונים תפעוליים - ועדה המייעצת ל-CRO, בתחומי הסיכונים התפעוליים.

ועדת היגוי אבטחת מידע וסייבר - ועדה המייעצת ל-CRO בתחום אבטחת מידע וסיכוני סייבר.

הבנק קבע מסגרת לניהול ובקרת הסיכונים בקבוצה, הכוללת את מיפוי הסיכונים המהותיים וסף המהותיות שלהם, וכן הגדרה של מנהלי סיכון (RO) לכלל הסיכונים. עבור כל סיכון נאמד פוטנציאל ההשפעה שלו על הפעילות העסקית, במהלך השנה הקרובה.

בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות ההנהלה לגבי מידת ההשפעה של כל אחד מגורמי הסיכון, על פי סולם הכולל חמש רמות סיכון: נמוכה, נמוכה-בינונית, בינונית, בינונית-גבוהה וגבוהה.

הבנק הגדיר את רמות הסיכון בהתאם לאומדן היקף ההשפעה (פוטנציאל ההשפעה) על הון הבנק הנקבעת הן בהתאם לתוצאות ניטור מדדי הסיכון הכמותיים השונים שקבע הבנק והן בהתאם להערכה איכותית של תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים, ואפקטיביות מעגלי הבקרה בהתאמה לתהליך ותוצאות ה-ICAAP השנתי של הבנק. תהליך הכולל הערכה עצמית של רמות הסיכון, איכות תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים, לרבות כיוון התפתחות הסיכונים בשנה הקרובה, וההלימה עם תוכנית העבודה של היחידות השונות. תוצאות אלו נידונות בהרחבה בהנהלה ובדירקטוריון הבנק.

מיפוי כללי של גורמי הסיכון ומידת השפעתם

להלן מיפוי גורמי הסיכון, פוטנציאל השפעתם על קבוצת הבנק וחברי ההנהלה שמונו כמנהלי הסיכונים (Risk Owner) לכל אחד מהם:

גורם הסיכון ⁽⁴⁾	מידת ההשפעה של גורם הסיכון	Risk Owner
השפעה כוללת של סיכוני אשראי	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה העסקית
סיכון בגין איכות לווים וביטחונות	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות ענפית	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים	נמוכה	
סיכון בגין תיק המשכנתאות	נמוכה	
השפעה כוללת של סיכוני שוק	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
סיכון ריבית	בינונית	
סיכון אינפלציה	נמוכה-בינונית	
סיכון שערי חליפין	נמוכה	
סיכון מחירי מניות	נמוכה	
סיכון נדילות	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
השפעה כוללת של הסיכון התפעולי	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון אבטחת מידע וסייבר	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון טכנולוגיית המידע	בינונית	מנהלת חטיבת הטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ
סיכון משפטי	נמוכה-בינונית	יועצת משפטית ראשית
סיכון ציות ורגולציה	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון איסור הלבנת הון וחוצה גבולות	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון מוניטין ⁽²⁾	נמוכה	מנהלת החטיבה לשיווק, פרסום ופיתוח עסקים
סיכון אסטרטגי-עסקי ⁽³⁾	נמוכה-בינונית	מנהל כללי

(1) ההערכה של השפעתם של גורמי הסיכון מביאה בחשבון את ההתפתחות בחקירת משרד המשפטים בארצות הברית לפרטים בדבר אישור דירקטוריון הבנק התקשורת עם משרד המשפטים בארצות הברית בהסכם מסוג "DPA" לסיים החקירה הנגזרת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים וההשלכות הכספיות על דוחות כספיים אלה, ראה פרק התוכנית האסטרטגית ומידע צופה פני עתיד בדוח הדירקטוריון וההנהלה, וכן ביאור 26 ג' 12 לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר בקשה לאישור תובענה נגזרת בהקשר זה, ראה ביאור 26 ג' 11 לדוחות הכספיים.

(2) הסיכון לפגיעה בתוצאות הבנק כתוצאה מפרסומים שליליים לגבי הבנק.

(3) הגדרת הסיכון האסטרטגי-עסקי כוללת את תהליך תכנון וניהול ההון, ראה ביאור 9 לדוחות הכספיים.

מידת ההשפעה של הסיכונים השונים בטבלה לעיל, נקבעה בהתאם להערכות ההנהלה כפי שהן נערכות מעת לעת. הערכות אלה, נעשות על פי ניטור מדדי הסיכון הכמותיים השונים שקבע הבנק, כולל כיוון התפתחותם וכן בהתבסס על הערכה איכותית של ניהול הסיכונים, ואפקטיביות מעגלי הבקרה בהתאמה לתהליך ותוצאות ה-ICAAP שביצע הבנק, בהובלת מנהלי הסיכונים של הבנק.

הבנק מקיים תהליכי זיהוי ומדידה של סיכונים על פי מגוון שיטות ומתודולוגיות לאמידת רמות הסיכון והחשיפה שלו לסיכונים השונים במהלך עסקים רגיל ובתרחשי קיצון. הבנק מפעיל שיטות מדידה כמותיות (מודלים, מדדים/אינדיקטורים, תרחישים וניתוחי רגישות ועוד) ושיטות מדידה איכותית (הערכות מומחה וסקרים).

תרחשי קיצון

תרחשי קיצון הינם טכניקות לניהול סיכונים המשמשות להערכת החשיפה של הבנק לסיכונים, הן בראייה נוכחית והן בראייה צופה פני עתיד. תרחשי הקיצון מהווים כלי נוסף, משלים ואינטגרלי לגישות, למדדים ולמודלים לניהול הסיכונים. תוצאות תרחשי הקיצון משמשות את הבנק לאתגור תיאבון הסיכון ותכנון ההון. תרחשי הקיצון מציפים מוקדי סיכון, מהותיים, משמשים כלי תומך לקבלת החלטות עסקיות ומהווים אמצעי משלים למדידת סיכונים במודלים כמותיים לזיהוי סיכונים שאינם מזוהים במודל בשל מגבלות מובנות במודלים מסוג זה. לבנק מגוון רחב של מתודולוגיות לביצוע תרחשי קיצון, המחושבים על מנת לאמוד את פוטנציאל פגיעת הסיכונים השונים ביעדיו העסקיים והפיננסיים של הבנק.

תרחשי הקיצון מבוצעים ברמות שונות, החל מביצוע תרחישים ברמה של מגזר וסיכון, תרחשי מערכת הבחון התמששות של מספר סיכונים במקביל, המבוסס על התרחיש המאקרו כלכלי האחד של בנק ישראל, וכלה בביצוע תרחשי איום, תרחישים שנועדו לוודא כי יש בידי הבנק כריות הון מספקות כדי לשרוד גם בתרחישים הוליסטיים, עם הסתברות מזערית להתרחשות, וכי הבנק עומד במגבלת יחס הון עצמי רובד 1 לתרחיש איום - יחס הון מינימלי של 6.5%. בנוסף, מפעיל הבנק תרחשי איום הפוכים, RST (Reverse Stress Test) הבוחנים, בהסתמך על פרופיל הסיכון של הבנק, מהו האירוע אשר עלול להביא את הבנק קרוב למגבלת הון עצמי רובד 1 לתרחיש איום.

התרחיש המערכתי

התרחיש המערכתי הינו תרחיש קיצון מאקרו כלכלי אחיד שעורך הפיקוח על הבנקים למערכת הבנקאית, המבוסס בעיקרו על שינויים במשתני המאקרו בתרחישים היפותטיים, שנועדו לבצע בחינה מערכתית ופרטנית של היציבות הפיננסית של המערכת הבנקאית בסביבה מאקרו כלכלית שונה ולזהות את מוקדי הסיכון המרכזיים.

התרחיש שנקבע בשנת 2018, לאופק של כ-3 שנים, מאופיין בזעזוע מקומי על רקע אירועים גיאופוליטיים הבאים לידי ביטוי בהתכווצות התוצר, עלייה באבטלה, ובמקביל הכלכלה העולמית חוזרת למסלול היציב. חלה עלייה בריבית ובמקביל חלה ירידה חדה במחירי הדיו. לתרחיש השלכות הן על הצד הריאלי והן על הצד הפיננסי של המשק הישראלי. תוצאות התרחיש האחד של הבנק שהוגש לבנק ישראל בחודש דצמבר 2018, מעידות כי מידת הפגיעה של תרחיש זה בבנק, הינה נמוכה יחסית לרווח הבנק ולהוננו. תוצאות אלה נובעות בעיקר מרמת סיכונים אשראי בבנק שאינה גבוהה, בהיות הבנק מוטה לפעילות קמעונאית עם רכיב משכנתאות מהותי ומרווחיות מימונית, ויעילות תפעולית גבוהה. וכן סיכון נמוך בחשיפות מול צד נגדי, לרבות בנקים ומדינות, וניהול תיק איגרות חוב בעיקר למטרת השקעת עודפי נזילות, בנכסים איכותיים בעלי סיכון אשראי מזער. יצוין כי התרחיש מניח "פאסיביזם הנהלה", קרי הבנק אינו נוקט בפעולות כלשהן לניהול הסיכונים, המאזן וההון במשך כל שנות התרחיש. זאת למרות יכולת הבנק לנהל אופן דינמי וממש את המקורות והשימושים, תוך שמירה על פרופיל הסיכון.

תהליך ה-ICAAP

ה-ICAAP, הינו תהליך להערכת הון הפנימי (הנדבך השני) שנועד להבטיח, כי רמת הון הכוללת של הבנק, תואמת את פרופיל הסיכון שלו, יעדי הון שקבע ויעדי העסקיים בהתאם לתוכנית האסטרטגית. זאת הן במהלך עסקים רגיל והן בתרחיש קיצון. כמו כן, במסגרת נדבך זה, מתקיימים תהליכי הערכה איכותיים לרמת הסיכונים השונים, אופן ניהולם, וזיהוי מוקדי הסיכון.

מסמך ה-ICAAP, המבוצע במסגרת הנדבך השני, נדון בהרחבה ומאושר בהנהלת הבנק, בוועדות הדירקטוריון (ועדה לניהול סיכונים וועדת הביקורת) ובמילאת הדירקטוריון. המסמך שהוגש בסוף השנה גם לבנק ישראל הכולל התייחסות איכותית וכמותית.

תהליך ההערכה האיכותי הינו תהליך להערכה עצמית של רמת הסיכונים ואיכות ניהול סיכונים שהבנק מבצע בתדירות שנתית באמצעות תהליך ה-RAS (Risk Assessment System), לכלל הסיכונים הרלוונטיים לבנק, במטרה להעריך איכותית את פרופיל הסיכונים בבנק, ולזהות את מוקדי הסיכון העיקריים. כמו כן מבוצעת בחינת הצורך בהקצאת הון נוספת כחלק, מתכנון הון במסגרת הנדבך השני.

איכות ניהול הסיכונים היא ככלל גבוהה עד גבוהה מאוד, ובמגמת שיפור מתמשכת המשקפת את פעילות הבנק השוטפת והרציפה לשיפור איכות ניהול הסיכונים ואפקטיביות הבקורות. כיוון הסיכון לשנה הקרובה הינו ללא שינוי מהותי במרבית הסיכונים.

על סמך תוצאות אלה, קבעו הנהלת הבנק, הוועדה לניהול סיכונים ודירקטוריון הבנק, כי אין צורך להקצות הון בגין איכות ניהול הסיכון וכי פרופיל הסיכון הוא בהלימה לתיאבון הסיכון של הבנק.

במסגרת תהליך ה-RAS, נבנתה מפת החום לסיכונים המהותיים אליהם הבנק חשוף. בהתבסס על זיהוי האתגרים והסיכונים העומדים בפני הבנק, מטרת מפת הסיכונים, בין השאר, היא למקד את הבנק לטיפול בסיכונים השונים. עבור כל סיכון נבחנה עוצמת ההשפעה שלו על פעילות הבנק והעמידה ביעדים העסקיים, בהתחשב בחשיפות הבנק הנוכחיות ואיכות הניהול והבקורות. וההסתברות להתמשות הסיכון באופק של השנה הקרובה, בהתחשב בהתנהגות היסטורית והערכה וידע על ההתפתחויות הצפויות.

תהליך ההערכה האיכותי, מצביע כי רמת כלל הסיכונים בבנק אינה גבוהה ואיכות הניהול היא טובה והולמת את הפעילות העסקית. ומוקדי הסיכון מזוהים ומטופלים במסגרת תוכניות העבודה של כלל חטיבות הבנק.

תהליך ההערכה הכמותי, תכנון הון ב-ICAAP, משקף את רמת הסיכון הכוללת של הבנק, הנמדדת במונחי הון הנדרש כנגד פוטנציאל ההפסד הצפוי לבנק במהלך עסקים רגיל ובתרחיש קיצון. הון זה נאמד בתהליך הערכה פנימי עבור כל הסיכונים אליהם הבנק חשוף, בוצע בהתבסס על התוכנית האסטרטגית של הבנק ולאופק תכנון של שלוש שנים.

תכנון הון ב-ICAAP, כולל את הקצאת הון בנדבך הראשון המבוסס על נכסי הסיכון המחושבים בגישה הסטנדרטית, לפי הוראות ניהול בנקאי תקין למדידה והלימות הון, וכוללים את סיכונים האשראי, שוק, CVA וסיכון תפעולי. וכן, את תוספת הקצאת הון בנדבך השני, בגין סיכונים שאינם מופיעים בנדבך הראשון ותוספות בגין הסיכונים שנכללים בנדבך הראשון אך להערכת הבנק הקצאת הון בגינם בנדבך זה אינה מספקת, במהלך עסקים רגיל ובתרחיש קיצון.

התהליך השנתי של ההערכה הפנימית של הבנק לבחינת הלימות הון, מצביע על כך כי בידי הבנק הון מספק, להתמודדות עם מגוון הסיכונים הגלומים בפעילות הבנק, הן במצב חיים רגיל והן באירועי קיצון. לאורך כל שנות התכנון, לבנק הון כולל זמין הגבוה מההון הכולל הנדרש ב-ICAAP גם לאחר הפעלת תרחיש קיצון ותרחיש איום. כמו כן, יחס הון עצמי רובד 1 בתרחיש איום בכל אחת משנות התרחיש אינו יורד מתחת לשיעור של 6.5%.

במהלך שנת 2018, אושרו בהנהלה ובדירקטוריון הבנק כלל מסמכי מדיניות ניהול ובקרת סיכונים של הבנק, בפרט, מדיניות האשראי עודכנה, בין היתר, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 330 - מדיניות ניהול פעילות המסחר של לקוחות שוק הון. מדיניות ניהול סיכונים שוק וריבית עודכנה לאור שינוי המתודולוגיה למדידת סיכון הריבית בהתאם לעקרונות באזל ולפרקטיקה המקובלת והמתאימה לבנק ליישום עקרונות אלה ומדיניות ניהול סיכונים טכנולוגיית מידע עודכנה בהתאם למגמות הטכנולוגיות המובילות כיום בשוק, בפרט, בהיבט מחשוב ענן וקוד פתוח (open source).

גובש מסמך מדיניות חדש "מדיניות שלוחות חול" בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 306 - פיקוח על שלוחות בחול, הוראה חדשה שנכנסה לתוקף בחודש ינואר 2019. המסמך מרכז את המסגרת, הקיימת כבר היום, לניהול ובקרת הסיכונים הנובעים מפעילות הבנק בשלוחות חוץ לארץ, את אופן ניהול הסיכונים, מדידת הסיכונים, לרבות תיאבון הסיכון ודרכים להפחתת הסיכון.

לבנק מערך דיווחים בין הגורמים השונים המהווים את מערך ניהול הסיכונים הכולל את דירקטוריון הבנק, המנהל הכללי של הבנק, ההנהלה הבכירה, ושלושת קווי ההגנה.

מסמך הסיכונים הרבעוני הינו מנגנון דיווחי, המשמש ככלי עזר עיקרי לדירקטוריון, לצורך קיום מעקב אפקטיבי אחר פעילות הבנק ומידת ההלימה עם תיאבון הסיכון ומסגרת ניהול הסיכונים שהוגדרה. המסמך כולל: התפתחויות פרופיל הסיכון אל מול תיאבון הסיכון, איכותית וכמותית, שעוני סיכון המציגים את מידת הקרבה לסף המגבלה שהוגדר, דיווח על חריגות ועל הפעולות הננקטות על ידי ההנהלה לחדרה למתווה, תוצאות תרחיש קיצון וניתוח צופה פני עתיד לבחינת עמידות הבנק, הפקות לקחים מהותיות בתחומי הסיכונים השונים ומידע איכותי/כמותי נוסף בהתייחס להתפתחויות צפויות בבנק ואו במערכת הבנקאית.

גידור והפחתת סיכונים

תרבות ארגונית לניהול הסיכונים והממשל התאגידי בבנק היא האמצעי המרכזי הקיים בבנק להפחתת סיכונים. הממשל התאגידי תומך בקיום תרבות ניהול הסיכונים, והתהליכים לניהול ובקרת הסיכונים בבנק יעילים, מקיפים ומבטיחים את יציבותו לאורך זמן. כלל הסיכונים אליהם הבנק חשוף מנוהלים ומנוטרים באופן שוטף ובצורה אפקטיבית על ידי היחידות הרלוונטיות.

המודל העסקי של הבנק מבוסס על אסטרטגיה עסקית, ועקרונות תיאבון הסיכון הכולל של הבנק.

הבנק פועל תחת מתווה של תוכנית אסטרטגית חמש שנתית. התוכנית האסטרטגית הנוכחית, אושרה בנובמבר 2016 ועקרוניתה פורסמו לציבור. התוכנית האסטרטגית מבוססת על שלושה עקרונות מרכזיים: צמיחה, בידול ויעילות, וגודרת תוכניות עבודה פרטניות ליחידות השונות.

הסיכון האסטרטגי-עסקי הינו סיכון בזמן אמת או סיכון עתידי, לרווחים, להון, למוניטין או למעמד הבנק, הנובע מהחלטות עסקיות שגויות, הטמעה לא נאותה של החלטות הבנק או התאמה לא נאותה של הבנק לשינויים בסביבה העסקית בה הוא פועל.

הסיכון האסטרטגי-עסקי גלום בכלל פעילויות הבנק, ומושפע הן מגורמים פנימיים (כגון: כשלי ממשל תאגידי, כשלי אשראי וחשיפות, סיכונים טכנולוגיים ועוד) והן מגורמים חיצוניים (כגון: שינויי רגולציה, סיכוני תחרות, שינוי בהתנהגות הצרכנים, גורמים מאקרו כלכליים ועוד).

הנהלת הבנק מבצעת מעקב שוטף אחר העמידה ביעדי תוכניות העבודה. ובקרת הסיכונים מקיימת תהליכים שוטפים לאתגור תוכניות העבודה והעמידה ביעדי התוכנית האסטרטגית.

ההתפתחות המואצת בפיתוחים הטכנולוגיים בשנים האחרונות משנה את פני העולם הפיננסי. השינויים הינם בעלי השפעה על שרידות ואופי הבנקים בעתיד. הפיקוח על הבנקים מתמרץ את הבנקים להתייעל מתוך הבנה שהבנק העתידי יהיה מוטה טכנולוגיה ומבוסס פחות על כוח אדם. השינויים הטכנולוגיים הללו בנוסף להתגברות התחרות בעולם הפיננסיים - עלולים להשפיע על המודל עסקי של הבנק לטווח ארוך.

לעניין זה החל הבנק לפעול באופן שיטתי במסגרת צוות היגוי קבוע לנושא חדשנות, שמטרתו ניטור הפעילות במערכת הבנקאית, פערים טכנולוגיים, ובחינה שוטפת של החלופות להמלצה על הפעילות בבנק, שתהא בהלימה לעקרונות האסטרטגיים של הבנק. זאת תוך תפיסה אסטרטגית של חווית הלקוח, העצמת מערכת יחסים מבוססת האמון עם הלקוחות, תוך מתן חווית השירות הטובה ביותר, ומתן אפשרות בחירה ממניפת שירותים ומוצרים רלוונטיים.

בידי הבנק קיימת תשתית עסקית, משפטית ותפעולית לנהל את החשיפות ולבצע פעולות יזומות לצמצום הסיכון ו/או גידורו על מנת להגביל את החשיפה. לבנק יכולת לנהל באופן גמיש את הנכסים הפיזיים והן את הנכסים וההתחייבויות הפיננסיות, ולבצע שינויים בנכסי הסיכון ובהון תוך כדי הפעילות השוטפת, וזאת, על מנת לעמוד ביעדים האסטרטגיים.

תרבות הסיכון בבנק

קבוצת הבנק פועלת באופן מתמשך לפיתוח וחיזוק תהליכי ניהול סיכונים, ליצירת תרבות ניהול סיכונים ההולמת את פעילות הבנק ותומכת בהשגת יעדי העסקיים.

ניהול הסיכונים הוא חלק אינטגרלי מהפעילות השוטפת בבנק, והחטיבה לבקרת סיכונים מעורבת בתהליכים המהותיים בבנק, בכל תחומי הפעילות. פעילות זו משתקפת בין היתר בתהליכים הבאים:

- אתגור תהליכים עסקיים ואסטרטגיים - החטיבה לבקרת סיכונים מאתגרת, כאמור לעיל, את תוכניות העבודה השנתיות, המבוססות על התוכנית האסטרטגית של הבנק. כמו כן עוקבת החטיבה אחר הסיכונים העיקריים הגלומים בפעילות החטיבות השונות, ניטורם, והפעולות להפחתת הסיכון והשפעתם על מימוש התוכניות העסקיות.

- תהליך לאישור מוצר או פעילות חדשה - להפעלת מוצר או פעילות חדשה בבנק (כמו גם, לעדכון של מוצר או פעילות קיימת) לשם השגת יעדים עסקיים, קיים פוטנציאל לחריגה ממסגרת ניהול ובקרת סיכון שנקבעה ובפרט, מתיאבון הסיכון. לפיכך, קבעו הנהלת ודירקטוריון הבנק במדיניות מסגרת ניהול הסיכונים את אופן הטיפול של הבנק במוצר או פעילות חדשה, הקובעת רשימת תיוג ייעודית, באמצעותה בוחן הבנק את השפעת השקת הפעילות או המוצר החדש על כל רשימת הסיכונים שמופז בבנק, לרבות התייחסות להיבטים תפעוליים, טכנולוגיים וחשבונאיים הכרוכים בהשקתו. השפעת המוצר או הפעילות החדשה על פרופיל הסיכון הנוכחי של הבנק, קובעת את מסלול האישור שלו, כאשר, אלה שיש להם השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק, מאושרים בדירקטוריון.

- סקרי סיכונים - קיום תהליכים תקופתיים לביצוע סקרי סיכונים בתחומים שונים: הן תפעוליים והן בנושאי ציות ובקרה פנימית. סקרים אלה מהווים כלי תומך לניהול דינמי ואקטיבי של מפת הסיכונים.

- תחקירים ובדיקות אד הוק - קיום תהליך פנימי מתמשך של קווי ההגנה השונים לביצוע תחקירים ובדיקות אד הוק, בעקבות אירועים פנימיים ו/או אירועים חיצוניים, לרבות אירועים שהתרחשו במערכת הבנקאית העולמית. הפקת לקחים מאירועים אלה והטמעתם בבנק. תחקירים מהותיים שבוצעו בקשר עם ניהול סיכונים עולים לדיון עד לרמת דירקטוריון הבנק.

- מערך הדיווחים - תקשורת הסיכונים מהווה נדבך מרכזי ביכולת הבנק לנהל את הסיכונים שלו. לבנק הגדרה של מערך דיווחים במדיניות מסגרת ניהול הסיכונים, הקובע את הדיווחים הנדרשים בשגרה, במצב התראה ובמצב קיצון (חירום). בין כל קווי ההגנה שנקבעו בבנק, לפי הצורך שנוצר, ובהתאם למצבי הטבע האפשריים.

- התנהלות בחירום - לבנק מסמכי מדיניות ונהלים מוסדרים להמשכות עסקית באירועי חירום, הן אירועי חירום מערכתיים כדוגמת: אירוע ביטחוני, רעידת אדמה ועוד והן אירועים ספציפיים לבנק כדוגמת כשל במערכות הבנק. כמו כן, לבנק נוהל לפעילות עסקית בהתרחשות אירוע קיצון פיננסי בשווקים ופורומים ייעודיים למקרה חירום שיופעלו בבנק על ידי מנהלי הסיכונים במקרה של התרחשות, או פוטנציאל להתרחשות אירועים כאלה בתחום סיכוני האשראי, השוק והנזילות.

- הדרכות - קיום מערך הכשרה והדרכה מקיף הכולל אמצעים שונים לרבות: לומדות מרוחק, הכשרות והדרכות ייעודיות בנושאי ניהול סיכונים ובדגש על רגולציה ובקרה פנימית, כנסים ייעודיים ועוד. כמו כן מתקיים קשר שוטף בין מנהלי הסיכון במטה ליחידות השטח ובפרט מול נציגים בכל אחת מיחידות הבנק שמונו כאחראיים בתחומי הסיכון השונים להנחלת עקרונות הפעילות ותקשור המידע ביחידות השונות.

- מערכות מידע - ניהול וניטור הסיכונים, באמצעות שימוש במערכות ממוכנות ומבוקרות, עם תלות מינימלית בתהליכים ידניים ובתדירות עדכון קרובה ככל הניתן לזמן אמת. לבנק מערכות מדידה רבות המשמשות לצורך אמידת מכלול הסיכונים המהותיים אליהם הוא חשוף, וכן מערכות מידע התומכות במעקב, דיווח וניטור הסיכונים, כמפורט להלן.

לפרטים בדבר מדיניות תגמול לכלל עובדי הבנק שאינם נושאי משרה לשנים 2017-2019 שאושרה על ידי הדירקטוריון ביום 20 במרץ 2017, ראה ביאור 22 בדוחות הכספיים לשנת 2018.

לפרטים בדבר מבנה התגמול בבנק ותמיכתו בתרבות הסיכון, ראה פרק תגמול להלן.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

הטמעה, הגבלה ואכיפה של תרבות הסיכון

לבנק מספר דרכי פעולה ואמצעים לחיזוק, הטמעת ואכיפת תרבות הסיכון בקווי ההגנה השונים, הכוללים:

- נוהלי דיווחים מוסדרים לדיווחים במקרה של התממשות אירועים חריגים, לרבות התקרבות למגבלות, חריגה מתיאבון סיכון, נהלים אלה הינם חלק ממסמכי המדיניות וכוללים מעבר לשרשרת הדיווחים, את תהליך ניהול הטיפול באירוע.
- מיפוי מוסדר ושוטף של כלל הוראות בנק ישראל בנושאים השונים, הגורם האחראי להוראה, וקווי ההגנה השונים האמונים על הטיפול התקין במכלול הסיכונים.
- קיום קשר שוטף בין פונקציות בקרת הסיכונים בקו השני לפונקציית הביקורת הפנימית המהווה את הקו השלישי, הן במסגרת פורום בקרה פנימית והן במסגרת דיונים פרטניים, לזיהוי ודיון במוקדי סיכון רוחביים וכן באירועים מהותיים פרטניים.
- הביקורת הפנימית מקיימת, כחלק מתוכנית העבודה המוסדרת של הביקורת, מהלכי ביקורת ייעודיים על פעילות החטיבה לבקרת סיכונים, לרבות על תהליך ה-ICAPP כחלק מהסקירה הבלתי תלויה. מהלכים אלה בוחנים בין השאר את אפקטיביות הבקרה, הטמעת התרבות הארגונית בקווי העסקים, תהליכי הטיפול באירועים ועוד.
- מעקב שוטף אחר ליקויים ופערים בתשתיות ניהול הסיכונים וכפי שעלו בתהליך ה-ICAAP ומפת החום לסיכונים, במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני הנדון בהנהלה ובדירקטוריון.
- דוח קצין ציט - דוח הנדון בהנהלה ובוועדת הביקורת של הדירקטוריון בתדירות רבעונית ובתדירות שנתיים במליאת הדירקטוריון, המפרט את עיקרי הפעילות בתחומי הציט השונים, לרבות אכיפה בדיני ניירות ערך וחוק התחרות הכלכלית. הדוח הינו בראיה קבוצתית ומאגד את פעילות הבנק, חברות בנות והשלוחות בחוץ לארץ.
- קיום דיון שנתי של מנהל הסיכונים הראשי לבדו בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון.
- קיום דיון שנתי של קצין הציט לבדו בוועדת הביקורת של הדירקטוריון.

הקוד האתי

שקיפות מלאה הינה תנאי הכרחי לממשל תאגידי בכלל, ולממשל תאגידי של ניהול סיכונים יעיל בפרט. מדיניות גילוי נאות של אירועים, תהליכים תומכים ומבנה ארגוני הולם, יוצרים ממשקי עבודה שוטפים התומכים ומאפשרים לדירקטוריון הבנק לבצע את תפקידו. הדירקטוריון והנהלת הבנק מעודדים בקרב הארגון רמה גבוהה של אתיקה וישרה. אחד האמצעים המהותיים להנחלת האתיקה והישרה הוא הכנת קוד אתי לבנק והטמעתו בקרב כל עובדי הבנק.

בבנק פועלת ועדת אתיקה בראשות מזכיר הבנק. הוועדה המתכנסת אחת לחודש, כוללת את נציגי יחידות המטה והסניפים, ופועלת להטמעת הקוד האתי באופן שוטף, על ידי פרסום דילמות לעובדי הבנק, דיון בדילמות העולות מהשטח, ובחינת תהליך הטמעת הקוד האתי.

תמצית מדיניות הבנק לסיכונים עיקריים והתפתחויות בשנת 2018

ביום 12 במרץ 2019, התקשר הבנק עם משרד המשפטים בארצות הברית בהסכם מסוג "DPA" לסיים החקירה הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים. לפרטים נוספים, ראה פרק יעדים ואסטרטגיה עסקית ופרק הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי (אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק) בדוח הדירקטוריון והנהלה, וכן ביאור 26 ג.12 לדוחות הכספיים.

לאור האמור לעיל, לא הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד בגין רווחי הרבעון הרביעי של השנה במועד אישור דוחות כספיים אלה, זאת כאשר הלימות ההון המוצגת בדוחות כספיים אלה הינה: יחס הון עצמי רובד 1 - 10.01% (0.17% מעל היחס המזערי הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים) ויחס ההון הכולל - 13.64% (0.30% מעל היחס המזערי הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים).

במועד אישור התקשרות הבנק בהסכם, העריך דירקטוריון הבנק כי קיימת לבנק היכולת לעמוד בתוואי תוכנית החומש האסטרטגית לשנת 2021-2017. עוד העריך הדירקטוריון, כי במהלך שנת 2019 יוכל הבנק לחזור ולנהוג בהתאם למדיניות חלוקת דיבידנד, וזאת בכפוף להוראות ולתנאים שנקבעו, בתכנית האסטרטגית, ובכלל זה עמידה בדרישות הדין והגבלות הפיקוח על הבנקים.

הדירקטוריון ימשיך לעקוב אחר ביצוע התוכנית האסטרטגית ורשאי לערוך בה שינויים, מעת לעת, ככל שיידרש ובכלל זה, עקב שינויים בגורמים העלולים להשפיע על התוכנית, כאמור לעיל.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים העומדים בבסיס התוכנית האסטרטגית והמפורטים בה, העלולים שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד, ולגרום לכך שהתוכנית האסטרטגית לרבות לעניין מדיניות חלוקת דיבידנד לא תתממש.

לפרטים בדבר סיכון אסטרטגי-עסקי ראה פרק סיכון אסטרטגי-עסקי להלן.

להלן תמצית מדיניות הבנק בסיכונים העיקריים, קשרי הגומלין בין פרופיל הסיכון לסיבולת הסיכון וההתפתחויות בשנת 2018:

סיכון אשראי

סיכון אשראי הוא הסיכון שלווה, או צד נגדי, של הבנק לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק. סיכון האשראי הוא סיכון מהותי בפעילותו של הבנק. סיכון זה מושפע ממספר גורמים עיקריים: סיכון עסקי הנובע מפעילותו של הלקוח, סיכונים ריכוזיות הנובעים מחשיפת יתר ללווה/קבוצת לווים ולענפי משק, סיכון ריכוזיות גאוגרפית, סיכון הנובע משינויים אקסוגניים הנוגעים בעיקר לשינויים בסביבה המאקרו כלכלית של הלווה, סיכונים אשראי בחוץ לארץ וסיכונים תפעוליים, שלהתממשותם יש השלכות על סיכונים האשראי. כמו כן, לסיכון זה יש קשרי גומלין עם מספר סיכונים נוספים כגון, סיכון השוק והריבית, סיכון הנזילות, סיכונים ציות וסיכונים נוספים.

תחום האשראי נמצא בליבת הפעילות הבנקאית, ולפיכך, הינו הסיכון העיקרי מבין סוגי הסיכונים שהמערכת הבנקאית עוסקת בהם. בהתאם, החלק הארי של ההון המוקצה בנדבך הראשון, נובע מסיכון האשראי. קבוצת הבנק הינה בעלת פרופיל סיכון אשראי יציב ושמרני, זאת, בין היתר, בשל הרכב תיק האשראי, המוטה פעילות קמעונאית ומשכנתאות, המהווה למעלה מ-75% מפעילות האשראי שלה. בהתאם לעקרונות התוכנית האסטרטגית של הבנק, הבנק פועל לשמירה וביסוס מעמדו כמוביל בתחום הקמעונאי, וכן להגברת המיקוד והרחבת הפעילות במגזרים העסקיים. לתוכנית האסטרטגית של הבנק, השפעה מהותית על אופי פעילות האשראי, רמת הסיכון והמיקוד העסקי בסגמנטים השונים.

המדיניות לניהול סיכונים האשראי של הבנק, קובעת עקרונות וכללים להעמדת אשראי וליהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו, ולמזער את הסיכון הגלום בו. זאת, תוך התחשבות בגורמים משפיעים כגון: הסביבה הרגולטורית, תנאי השוק, התנאים הכלכליים הכלליים, סוג המוצרים והתנהגות הבנקים המתחרים. עקרונות המדיניות מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים, הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים, והן ברמה של ענפי משק וסקטורים עסקיים עד לרמת התיק כולו. מדיניות האשראי כוללת מסמכי מדיניות נוספים הדנים בסיכונים הרלוונטיים לפעילות האשראי של הבנק, ובהם: מדיניות ריכוזיות האשראי, המבטיחה כי רמת ריכוזיות האשראי של הבנק מנוהלת ומנוטרת ברמה שוטפת, מדיניות פעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך, הקובעת את העקרונות לניהול וניטור לקוחות הבנק הפועלים במכשירים נגזרים ובניירות ערך, מדיניות הביטחונות הקובעת את העקרונות הנדרשים לשם ניהול ביטחונות הלקוחות, מקדמי הביטחון הנדרשים לפי סוגי עסקאות וגורמי סיכון שונים, ומדיניות הסיכונים הסביבתיים.

מסמך מדיניות האשראי נדון ומאושר בועדת אשראי עליונה ולאחר מכן בועדת האשראי הדירקטוריונית ובעדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון, לפני אישורו על ידי מליאת הדירקטוריון. ועדת אשראי עליונה בראשות המנהל הכללי הינה הפורום הבכיר בבנק לאישור אשראי. מנהל סיכונים האשראי, לרבות ריכוזיות האשראי וסיכון האשראי הסביבתי, הוא מנהל החטיבה העסקית. מסמך המדיניות הינו באחריות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (CRO).

מדיניות הבנק מבוססת בעיקרה על הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311, ועל עקרונות מסגרת ניהול סיכונים האשראי ותיאבון הסיכון שנקבע לתיק האשראי. המדיניות קובעת מגבלות שבמסגרתן יפעלו היחידות העסקיות של הבנק בעת אישור, מתן ותפעול אשראי ללקוחות הבנק. מטרת המגבלות והקווים המנחים הינה להגדיר קריטריונים לקביעת טיב הלווה, טיב הביטחונות, גובה האשראי, תקופת האשראי, אופן ניהול הביטחונות ומזעור הסיכונים. המגבלות הוגדרו לפי מגזרי פעילות וענפים ייחודיים בהם הבנק פועל למתן אשראי. בבנק ישנן מגוון מגבלות כמותיות על גורמי הסיכון הרלוונטיים לפעילות האשראי, באופן זה, הבנק עוקב, מנטר ונוקט באמצעים המאפשרים לו שליטה ובקרה על הסיכון. במרבית הנשאים נקבעו שני סוגי מגבלות: מגבלות דירקטוריון המשקפות את תיאבון הסיכון והחשיפה המקסימלית שקבע דירקטוריון, ומגבלות הנהלה שהינן מחמירות יותר ממגבלות הדירקטוריון, והן נועדו לשמש ככלי ניהולי למעקב ו/או לניטור הדוק אחר סיכונים האשראי של הבנק. ככלל אין לחרוג ממגבלות תיאבון הסיכון.

הסיכון בתחום האשראי מורכב ממספר רבדים, ומחייב את הגורמים השונים בבנק לעקוב, לנטר ולנוקט באמצעים שיאפשרו שליטה על הסיכון. הבנק מנהל את פעילות האשראי במספר מגזרים שהעיקריים שבהם: משכנתאות, בנקאות עסקית, בנקאות מסחרית, משקי בית, ועסקים קטנים. המגזרים נבדלים ביניהם בהתאם למאפייני הלקוחות, סוגי האשראי והיקפי האשראי הנדרשים להם וביחידה הארגונית האחראית לטיפול בכל אחד מהמגזרים. האשראי למגזרים אלו, כולל העמדת אשראי עסקי, לרבות אשראי לפעילות סחר חוץ וחשיפה מפעילות במכשירים נגזרים, אשראי קמעונאי ומשכנתאות.

הבנק מנהל את פעילות האשראי העסקי במספר מגזרים שהעיקריים בהם: עסקים גדולים, עסקים בינוניים, עסקים קטנים ומשקי בית. החלוקה למגזרי פעילות האשראי נתמכת על ידי המבנה הארגוני של הבנק. האשראי לעסקים גדולים ובינוניים מנוהל באמצעות סקטור תאגידיים, סקטור נדל"ן וסקטור עסקים בחטיבה העסקית. האשראי לעסקים קטנים ואנשים פרטיים מנוהל בסקטור בנקאות מסחרית, שבחטיבה הקמעונאית, הנושא באחריות לאשראי בתחום העסקים הקטנים ומשקי הבית (ללא משכנתאות). במסגרת זו, מנחה הסקטור את המרחבים והסניפים בכל האמור לפעילויות האשראי באוכלוסיות הרלוונטיות בכפוף למדיניות האשראי של הבנק ולנהליו.

בהתאם להוראות הפיקוח, הגדיר הבנק שלושה קווי הגנה כדלקמן:

קו הגנה ראשון - קווי העסקים בתחום האשראי בבנק. לאשראי בבנק מספר תחומי פעילות עיקריים, הנתמכים על ידי מבנה ארגוני המושתת על חטיבות ומערכים בעלי התמחויות ספציפיות, כאשר מתן האשראי ללקוחות במגזרי הפעילות השונים מבוזר בין חטיבות שונות (קמעונאית, עסקית, פיננסית), ואף בתוך החטיבות, בין יחידות ארגוניות שונות. הנהלות קווי העסקים נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים ויישום סביבת בקרה נאותה על הפעילות. באחריות היחידות המקצועיות של כל אחד ממגזרי הלקוחות הללו לבדוק באופן שוטף ולבצע מעקב ובקרה על החשיפה ללקוחות ומגזרי הפעילות שבאחריותן. בקו הגנה זה, קיימות יחידות בקרה ספציפיות כדוגמת הבקרים החטיבתיים, בקרת חשיפות לקוחות שוק ההון ופונקציות בקרה נוספות. שורה של נהלים מבטיחים את יישומם של עקרונות המדיניות הלכה למעשה.

קו הגנה שני - החטיבה לבקרת סיכונים הפועלת בתחום ניהול סיכונים האשראי, באמצעות מספר יחידות עצמאיות: בקרת סיכונים אשראי - הערכה בדיעבד, ללא תלות בגורמים המאשרים אשראי בבנק, את טיב הלווה ואיכות תיק האשראי של הבנק. אנליזה - גורם מקצועי האחראי על כתיבת חוות דעת בלתי תלויה לאשראי ללקוחות מהותיים, כחלק מתהליך אישור האשראי.

החטיבה לחשבונאות ודיווח כספי - החשבונאי הראשי אחראי על נאותות סיווג אשראי וקביעת הפרשות להפסדי אשראי.

החטיבה המשפטית - אחראית על הוראות החקיקה והשינויים בחקיקה המשפיעים על פעילות הבנק ומתן ייעוץ משפטי שוטף ליחידות הבנק, כמו כן, ריכוז הטיפול בתביעות נגד הבנק.

קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית.

האשראי העסקי מנוהל תחת שורה של מדדי סיכון ונמצא ברמת סיכון נמוכה-בינונית. בבנק תשתית עסקית, משפטית ותפעולית לניהול גמיש של סיכון האשראי על ידי מכירה ו/או שיתוף בסיכון. במהלך שנת 2018, לא אירעו חריגות ממגבלות הסיכון והבנק פועל ובוחן באופן שוטף את המגבלות בהתאמה להיקפי הפעילות והסיכונים.

זוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

תחום הלוואות הדיור הינו בעל משקל מהותי מכלל סיכון האשראי של הבנק, עם זאת, רמת הסיכון הכוללת בתיק המשכנתאות היא נמוכה. תחום זה מאופיין בפיזור רחב של לווים מעפי משק שונים, שיעורי מימון נמוכים יחסית, פיזור גאוגרפי רחב של הנכסים המושעבדים. כמו כן, הבנק עושה שימוש במפחיתי סיכון שונים ובניהם ביטוחי נכס וביטוחי חיים. במהלך שנת 2018, מדדי הסיכון המובילים ממשיכים להיות יציבים: בפרט, שיעור מימון (שיעור מימון מקורי בתיק 54%), יחס החדר להכנסה, שיעור האובדלוג בכשל, שיעור פיגור בהלוואות חדשות (עד שנה). שיעור הפיגור בהלוואות חדשות (בנות שנה) הנמצא בשנים האחרונות ברמה נמוכה.

סיכון אשראי בשוק ההון הוא הסיכון שהלווה לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק, לרבות התחייבות לכיסוי הפסדים מפעילות בשוק ההון, שהתבצעה באמצעות הבנק. בחודש אוקטובר 2017, פרסם בנק ישראל הוראה בנושא "ניהול סיכון האשראי הטמון בפעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך". ובדגש על לקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית. ההוראה נכנסה לתוקף בחודש יולי 2018. הבנק יישם את ההוראה כנדרש, לרבות עדכון מדיניות לניהול סיכונים האשראי, וקביעת תיאבון הסיכון. היקף הפעילות ורמת הסיכון של הבנק בתחום זה הינו נמוך.

מגזר העסקים הקטנים והזעירים מאופיין בפיזור גבוה של לקוחות הפועלים בענפי המשק השונים ובעיקר במגזרי התעשייה הזעירה, המסחר, השירותים העסקיים והפיננסיים. המימון במגזר העסקים הקטנים והזעירים ניתן בעיקר לזמן קצר, לצורך פעילות שוטפת ומימון הון חוזר, גישור על פערים בתזרים המזומנים, מימון לקוחות ומלאי ופעילות יבוא. מימון זה ניתן כנגד ביטחונות מתאימים כגון שיקים לביטחון/לגבייה, חשבונות, שעבוד חוזים ושעבוד שוטף. רמת הסיכון בתיק האשראי לעסקים קטנים וזעירים מנוטרת באופן רציף, כולל שימוש במודלי דירוג אשראי ייעודיים, וכן, מעקב אחרי ענפי משק בסיכון גבוה. במהלך שנת 2018, המשיך הבנק בפיתוח ויישום של תהליכים למיכון בקשות אשראי ושל מודל לקביעת סמכויות ריבית דיפרנציאליות.

מגזר משקי הבית הינו מנוע צמיחה מרכזי ומהווה חלק משמעותי מהתוכנית האסטרטגית של הבנק. מגזר הלקוחות הפרטיים מאופיין ברמת פיזור גבוהה, הן בכמות הלקוחות והן באזור הגיאוגרפי. מרבית הלקוחות במגזר זה הינם שכירים, בעלי חשבון יחיד או משק בית משותף. מיתון בפעילות הריאלית מהווה גורם סיכון עיקרי בפעילות משקי הבית ועלייה בשיעור האבטלה עלולה להגדיל את היקף הלקוחות שייקלעו לקשיים.

במהלך 2018, המשיך הבנק בתהליכי יישום, הטמעה ושימושיות של המודלים המתקדמים לטובת ניתוח וניהול סיכונים של האשראי הקמעונאי, לרבות עדכון והגדרה מחדש של חלק ממדדי הסיכון. החל ממחצית שנת 2018, מדורגים מרבית לקוחות החטיבה הקמעונאית במודלים מתקדמים ייעודיים. המודל מכמתים את ההסתברות לכשל (PD) וכן את שיעור ההפסד בהינתן כשל (LGD) לאוכלוסיות העסקים הקטנים והלקוחות הפרטיים בחטיבה הקמעונאית. הניהול השוטף בפועל בחטיבה הקמעונאית מבוסס בעיקרו על מערכת המדח"ם (מערכת לניהול, דירוג, ותמחר לקוחות). פרופיל סיכון האשראי של הלקוחות הפרטיים על פי המודל הפנימי מראה על רמת סיכון שאינה גבוהה המאופיינת ביציבות לאורך זמן.

סיכון שוק וריבית בתיק הבנקאי

מדיניות הבנק לטיפול בסיכונים שוק וריבית, מתארת את אופן ניהול הסיכונים, מדידת הסיכון בשגרה ובתרחישי קיצון, ניטור של פרופיל הסיכון אל מול הקווים המנחים והמגבלות שקבעו ההנהלה והדירקטוריון, ותהליכי הפחתת הסיכונים. עקרונות המדיניות ותיאבון הסיכון נקבעו באופן הכולם את אסטרטגיית הבנק בהיותו בנק שיעקר נכסיו משכנתאות לטווח ארוך, ובעל סיכון ריבית מובנה למבנה המאזן, זאת לצד רווחי מימון של מקורות קצרים אל מול שימושים ארוכים, וכן בהתאמה לדרישות הרגולציה.

ניהול סיכונים השוק והריבית בבנק ובקבוצה מתבצע בהתאם להוראות בנק ישראל: הוראה 339 - ניהול סיכונים שוק, סיכונים שוק, והוראה 333 - ניהול סיכונים הריבית. ובהתאם להוראות ועדת באזל הרלוונטיות, ולפרקטיקה המקובלת בעולם (Best Practice).

ניהול ובקרת הסיכונים, נועדו לשמור על רמת סיכון סבירה המותאמת לתיאבון הסיכון, תוך ניצול הזדמנויות וניטור מתמשך של פרופיל הסיכון, כך שהבנק לא ייחשף להפסדים משמעותיים.

המנהל הכללי של הבנק עומד בראש ועדת הנהלה לניהול נכסים והתחייבויות (ננ"ה), המשמשת כגוף מייעץ למנהל הכללי בנושאי חשיפות הבנק לסיכונים שוק וריבית, המתכנסת אחת לחודש. הנהלת הבנק אחראית ליישום עקרונות המסגרת שהתווה הדירקטוריון, הגדרת קווים מנחים לפעילות, טיפול במוצרים ופעילויות חדשים ואחראית על המודלים ומתודולוגיות החישוב.

ועדות ופורומים ייעודיים, מוסדו לשם ניהול הסיכונים, ולשם הקמת מערך בקרה פנימית שנועד למנוע סטיות ממדיניות הבנק בפעילותו בתיק הסחיר ובתיק הבנקאי.

קו ההגנה הראשון - מנהל החטיבה הפיננסית (CFO) שהינו מנהל סיכונים השוק, הריבית והנזילות של הבנק (Risk Owner) קובע קווים מנחים לפעילות השוטפת של ניהול סיכונים השוק והריבית, בכפוף למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון והנהלה. סקטור ניהול פיננסי בחטיבה הפיננסית הינו הגוף המנהל את החשיפות לסיכונים שוק, ריבית ונזילות באופן שוטף ופועל ליישום המדיניות וההחלטות שנקבעו, לניהול סיכונים אלה ולבקרה המתחייבת מפעילות הקו הראשון, בהתאם להנחיות בנק ישראל.

קו ההגנה השני - מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (מנהל הסיכונים הראשי - CRO), הינו האחראי על מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים, מבצע מעקב שוטף ובלתי תלוי אחר פרופיל סיכון השוק והריבית הן בתיק הבנקאי והן בתיק הסחיר, תוך הפעלת מגוון שיטות מדידה נוספות מעבר למדידת הסיכון בקו הראשון, וכן, תוצאות של תרחישי קיצון. כמו כן, דן וקובע מתודולוגיות לניהול ולבקרת הסיכונים, כולל שיטות מדידה היכולות לתמוך בפעילות לניטור התיק, ומטפל בהיבטים השונים העולים מתוך ניהול ובקרת סיכון השוק, הריבית והנזילות, לרבות מסקנות מתהליכי תיקוף המודלים הרלבנטיים המתבצעים על ידי האגף לבקרת סיכונים. בהתייחס לפעילות חדר העסקאות בקרת סיכונים מהווה את הקו האמצעי (Middle Office) לניטור הסיכונים, לרבות סיכונים השוק.

קו ההגנה השלישי - הביקורת הפנימית המבצעת ביקורות בהתאם לתוכנית רב שנתית לבחינת והערכת אפקטיביות תהליכי הבקרה.

מדידת סיכונים השוק והריבית נתמכת על ידי מגוון רחב של מערכות מידע, מודלים, תהליכים, מדדי סיכון ותרחישי קיצון. גישת השווי הכלכלי נקבעה כשיטה המובילה לניהול סיכון הריבית. גישה זו מביאה בחשבון את ההשפעות האפשריות של שינויים בשיעורי הריבית על השווי הנוכחי של כלל התזרימים העתידיים, ומספקת ראייה רחבה ומקיפה של השפעות ארוכות טווח של שינויים בשיעורי הריבית. לצד גישה זאת פועל הבנק גם באמצעות גישת הרווחים במודלים שונים, וכן ככלי מרכזי בתהליך קביעת תוכניות העבודה השנתיות.

מערכות המידע המעורבות בחישוב נבחנות באופן שוטף, באמצעות מהלכי הבקרה הפנימית של הבנק ותהליכי תיקוף מתמשכים, וזאת, על מנת להבטיח את שלמות ודיוק הנתונים והחישובים. מדדי הסיכון מחושבים בשגרה ובתרחישי קיצון בהן מופעלות מגוון שיטות שנועדו לאמוד את ההפסד הצפוי לבנק, כתוצאה מתנדודות חריפות במחיריהם של גורמי הסיכון בשוק.

פרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי מוצג לדירקטוריון הבנק באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק. הדיון בדירקטוריון עוסק בהתפתחות פרופיל הסיכון, בפעולות העיקריות שביצע הבנק בתיקים השונים, במהלך התקופה הנסקרת, ובהתפתחויות בשווקים, ובפרט, בגורמי הסיכון בשווקים בארץ ובחוץ לארץ שיש להם השפעה פוטנציאלית על הפרופיל העסקי של פעילות הבנק ובפרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי שלו ורגישות הבנק לשינויים בגורמי הסיכון. כל חריגה, לו תתרחש, מדווחת לדירקטוריון, כולל האמצעים שנקטו לשם סגירתה.

האמצעים העיקריים להפחתת הסיכון כוללים ניהול יעיל ואקטיבי של סיכונים השוק המבוסס על מדידה שוטפת בתדירות גבוהה, שרשרת דיווחים מסודרת ומערכת דוחות מבוקרת. כמו כן יכולת תגובה וניהול אקטיבי של הפוזיציות באמצעות קביעת מחירי הצל/מחירי המעבר לכלל היחידות העסקיות בארגון וביצוע עסקאות יזומות הן במכשירים פיננסיים מאזניים והן באמצעות מכשירים נגזרים.

במהלך שנת 2018, רמת הסיכון נותרה נמוכה-בינונית. ערכי מדדי הסיכון למהלך עסקים רגיל כגון VAR נעו ברמות סיכון נמוכות יחסית, ואילו תרחיש הקיצון המדמים עלייה מקבילה קיצונית בריבית הצביעו על ערכים גבוהים בתחומי מגבלות הסיכון שנקבעו, וללא חריגות מתיאבון הסיכון שנקבע.

שיטות מדידת ערכי הסיכון של הבנק הינן שמרניות בהיבטים רבים, והבנק ביצע במהלך השנה בחינה מקיפה למתודולוגיית אמידת הסיכון, בהתאמה לפרקטיקה המקובלת ביישום עקרונות באזל. בעקבות כך, מדיניות הבנק, כולל שיטות המדידה ומגבלות הסיכון הנגזרות מהן, עודכנה באופן מהותי במהלך הרבעון הראשון של שנת 2019, כך שישקפו באופן מהימן יותר את חשיפת הריבית, לרבות ההשפעות הדינמיות של האופציות ההתנהגותיות הגלוזות בתיק המשכנתאות ובפיקדונות, התלויות בריבית.

סיכון נזילות

סיכון זה נובע מאי הוודאות לגבי זמינות המקורות, ויכולת מימוש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. הסיכון מהותי וייחודי בשל הצורך להגיב אליו תוך פרק זמן קצר ככל הניתן. התרחשות הסיכון עלולה לגרום הפסדים גדולים לבנק, ואף להוביל לקריסתו.

סיכון הנזילות מנוהל במסגרת הוראות ניהול בנקאי תקין 310 - ניהול סיכונים, 342 - ניהול סיכון נזילות ו-221 - יחס כיסוי נזילות. הסיכון מנוהל בכפוף למגבלות הדירקטוריון וההנהלה, תוך מאמץ למזער הפסדים הנובעים מהשקעת עודפי נזילות בנכסים עם נזילות גבוהה, אך בעלי תשואה נמוכה.

הוראת ניהול בנקאי תקין 221 "יחס כיסוי נזילות" קבעה יחסי נזילות מינימליים של 100% בתרחיש קיצון, לתקופה של 30 ימים ("LGR רגולטורי"), בין מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לצרכי הנזילות באופק זמן זה. כאמור החל מיום 1 בינואר 2017 הדרישה המזערית הינה 100%. כחלק ממדיניות ניהול הסיכונים, דירקטוריון הבנק קבע כי תישמרנה כריות ביטחון נוספות מעבר ליחס המזערי הרגולטורי כך שיעד יחס כיסוי הנזילות של הבנק והקבוצה יעמוד על שיעור הגבוה ב-5% מהדרישה המזערית. היחס מנוהל ומדווח בסך כל המטבעות יחידו ובמטבע חוץ בנפרד, הן ברמת הבנק והן על בסיס קבוצתי. הוראה זו הינה בנוסף לניהול סיכון הנזילות תחת מודלים פנימיים, כנדרש בהוראה 342.

ניהול סיכון הנזילות מעוגן במסמך מדיניות הכולל את אופן ניהול הסיכון, לרבות סמכויות ואחריות האורגנים השונים, מנגנון הניהול השוטף של סיכון הנזילות, אפיון כל הפרמטרים למדידת הסיכון במהלך עסקים רגיל ובתרחיש הלחץ השונים, מגבלות הדירקטוריון וההנהלה, לרבות מגבלות בתחום הריכוזיות ומבנה המקורות, ותוכנית חירום מפורטת לטיפול במקרה של משבר נזילות לרבות מצבי הכוננות השונים בניהול סיכון הנזילות והאמצעים האפשריים בכל אחד מסוגי התרחישים ופרק הזמן המוערך לביצוע.

הניהול השוטף והתקופתי של סיכון הנזילות נעשה על בסיס קבוצתי, תוך התחשבות במגבלות משפטיות, רגולטוריות ותפעוליות על יכולת ההעברה של נזילות, וכולל מעקב אחר מגבלות הדירקטוריון וההנהלה והאינדיקטורים לסיכון, לרבות בתחום ריכוזיות מקורות המימון, חשיפות נזילות ברמת הבנק והקבוצה וכן פערי נזילות הנובעים מכלל הפעילות, מאזנית וחוף מאזנית.

ניהול הנזילות בבנק הינו אקטיבי והדוק וכולל כלים מגוונים להפחתת סיכון הנזילות, הן בהפעלת מודלים מפורטים במצבי עולם שונים, הן בהקפדה על החזקת אמצעים נזילים עם סיכון אשראי מזערי ויכולת מימוש מיידית, והן בניהול אקטיבי של המקורות להארכת התקופה לפירעון של המקורות ופזיזום. בבנק פועל פורום "נזילות יומי", באחריות החטיבה הפיננסית הן במצב הנזילות ופועל לתיאום בין "צרכי" הנזילות של היחידות השונות בבנק לבין "ספקי" הנזילות ומנהלי הנזילות. כמו כן פועל בבנק פורום בראשות מנהל החטיבה הפיננסית למעקב שוטף אחר יישום הוראת יחס הנזילות המזערי (הוראה 221) ועמידה ביעדי היחידות העסקיות בבנק בתחום גיוס וניהול המקורות. בנוסף, מבצע האגף לבקרת סיכונים (קו ההגנה השני) בקרות שוטפות בלתי תלויות על מדדי הסיכון, התפתחות הסיכון ותחקירי אירועים בהתאם לצורך.

מחלקת נזילות, אחראית על ניהול תוך יומי של הנזילות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ. הניהול השוטף של הנזילות מתבצע תוך שמירה על רזרבה מינימלית, כפי שנקבעת מעת לעת, על מנת לעמוד בתשלומים בלתי צפויים. ניהול היתרות מתבצע בהתאם להוראת בנק ישראל (נכסים נזילים), במסגרת הבנק נדרש להחזיק נכסים נזילים כנגד פיקדונות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, בשיעורים המפורטים בהוראה. דיווח במקרה של אי עמידה בהוראות אלו יועבר להנהלת הבנק ולדירקטוריון סמוך להתרחשות.

במידה ונצפים שינויים חריגים ביתרות במהלך היום במטבע ישראלי או במטבע חוץ, מתבצעת הערכת מצב גם מבחינת עמידה במגבלות של המודל לניהול סיכון נזילות, ומתקבלת החלטה אם יש מקום לנקיטת צעדים יזומים כתגובה לפעילות זו. צעדים אלו יכולים לכלול ביצוע עסקאות יזומות, פנייה ללקוחות גדולים ועוד.

תוכניות מימון של הבנק לשעת חירום מתייחסות לאופן הניהול של כל מצב חירום ומגדירות את הצוות הניהולי האחראי לטיפול בו (לפי רמות שונות). תוכניות אלו כוללות הגדרה מפורטת של אמצעים נזילים נוספים לשעת חירום, וכן רשימה של צעדים אופרטיביים (לרבות הגורם המוסמך להפעלתם) ומתייחסות גם לניהול מסד התקשורת הן תקשורת פנים ארגונית והן תקשורת חוץ ארגונית.

מנהל סיכון הנזילות בבנק הינו מנהל החטיבה הפיננסית, ניהול סיכון הנזילות מבוצע תחת המסגרת הכללית לניהול הסיכונים בבנק הכוללת שלושה קווי הגנה.

לכל יחידות הבנק קיימת השפעה במידה זו או אחרת על סיכון הנזילות. מסמך המדיניות מעגן את הדרישה לתיאום בין יחידות אלו, במטרה ליצור מתודולוגיה אחידה אשר באמצעותה ינהל הבנק באופן שוטף את סיכון הנזילות, יעמוד בדרישות היומיות של צרכי המימון, וכן יערך למצבי חירום אפשריים, לרבות אימוץ דרכי פעולה מיידית להתמודדות נאותה עם מצבי חירום אלו.

הדירקטוריון והנהלת הבנק מקבלים דיווחים שונים בתדירות יומית, שבועית, חודשית ורבעונית, כולל דיווח על עמידה במגבלות הדירקטוריון וההנהלה, מצבי כוננות, עלויות גיוס מקורות, נתונים לגבי שינוי ביתרות מאזניות בפיקדונות ובאשראי, וכל מידע אחר שלדעת מנהל סיכון הנזילות רלוונטי לדיווח לרבות אירועים חריגים בניהול הנזילות, וכן התפתחויות חריגות במקורות הנזילים של הבנק.

הבנק שמר במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2018, על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת עודפי הנזילות בנכסים נזילים באיכות גבוהה מאד - נכסי רמה 1. יחס כיסוי הנזילות הממוצע (מאוחד) לרבעון הרביעי של שנת 2018 הסתכם ב-116%. במהלך רבעון זה, לא נרשמו חריגות ממגבלות היחס.

הרשות לניירות ערך פעלה בשנים האחרונות להסדרת שוק תעודות הסל בישראל ולהגברת הפיקוח עליו, זאת באמצעות תיקון לחוק ההשקעות המשותפות בנאמנות. התיקון, שאושר בוועדת הכספים ביום 1 במאי 2018, אשר נכנס לתוקף באופן מדורג בתחילת חודש אוקטובר 2018, מחיל את חוק השקעות משותפות בנאמנות על תעודות הסל. חוק זה קובע מגבלות על החזקות של נכסים שונים, כך שהתיקון השפיע על תמהיל ההפקדות בבנקים של גופים אלה. במהלך הרבעון הרביעי נרשם קיטון של 5 נקודות בסיס ביחס כיסוי הנזילות הממוצע לעומת היחס הממוצע ברבעון השלישי. הקיטון נובע בעיקרו מהשפעות תיקון לחוק ההשקעות המשותפות בנאמנות.

הבנק נערך לטיפול בהשפעות אלה מבעוד מועד ופעל על פי תוכנית עבודה סדורה לחיזוק ושמירה על יחסי הנזילות לאורך כל הרבעון הרביעי של שנת 2018.

במהלך כל שנת 2018 לא נרשמו חריגות ממגבלות הדירקטוריון ורמת הכוונות עמדה על 'מצב עסקים רגיל', להוציא שני מקרים: ברבעון השני לשנת 2018, למשך מספר ימים, הבנק הכריז על כוונות מוגברת בניהול סיכון הנזילות וזאת בעקבות האירועים הביטחוניים בגבול הצפון. בימים אלו התנהל מעקב הדוק אחר האינדיקטורים השונים, המחירים בשוק והתנהגות המפקידים. בחודש דצמבר העלה הבנק את רמת הכוונות לכוונות מוגברת, עקב התנודתיות שנרשמה בשווקים בעולם ובבורסה בארץ. בפועל לא נצפו אירועים ו/או אינדיקטורים שיש בהם בכדי להצביע על התממשות של אירוע נזילות. לאחר הרגיעה בשווקים הוחלט לחזור למצב עסקים רגיל.

סיכונים תפעוליים

הסיכון התפעולי הינו מהותי בשל קיומו בכל תחומי הפעילות ובכל יחידות הבנק. לסיכון התפעולי פוטנציאל פגיעה ברווח, בהכנסות, בהון ובמוניטין הבנק, ויש לו יחסי גומלין עם סיכונים אחרים. הסיכון התפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

מדיניות מסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים, מגדירה את העקרונות לפיהם הבנק פועל על מנת לזהות, לנהל, למדוד ולנטר ולבקר את הסיכונים התפעוליים באופן שוטף. עקרונות המדיניות נקבעו באופן הולם את אסטרטגיית הבנק, את דרישות הרגולציה (הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל והוראות ועדת באזל הרלוונטיות) ובהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם (ה-Best Practice).

המדיניות מפרטת את הממשל התאגידי ותחומי הסמכות והאחריות של קווי ההגנה, קובעת את תיאבון הסיכון, ומעגנת את חשיבותה של הטמעת תרבות נאותה לניהול הסיכונים התפעוליים בבנק ובקבוצה ניהול הסיכונים בבנק מתבצע בהתאם להוראות בנק ישראל: 350 - "ניהול סיכונים תפעוליים", הוראה 310 - "ניהול סיכונים", המתוות את מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים, ומסמך באזל "עקרונות לניהול הסיכון התפעולי" (מסמך מחודש יוני 2011), הקובעים את הכללים הנדרשים לניהול תקין של הסיכון התפעולי.

הבנק קבע מבנה ארגוני וממשל תאגידי לניהול הסיכונים התפעוליים, הכולל את הדירקטוריון, ההנהלה ושלושת קווי ההגנה. מבנה זה נתמך על ידי ועדות ופורומים יעודיים, שמוסדו לניהול הסיכון התפעולי.

מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי מבוססת על פעילותם של שלושת קווי ההגנה:

קו ההגנה הראשון: כולל את כל היחידות העסקיות והתפעוליות בבנק, באחריות לנהל את הסיכון התפעולי. לשם ניהולו של הסיכון ביחידות הבנק, מונה בבנק נאמני סיכון תפעולי. נאמני הסיכון התפעולי, אשר מרביתם פועלים במסגרת הקו הראשון, אחראים לטיפול בסיכון התפעולי ובסיכון אבטחת המידע ביחידה בה הם פועלים. בבנק פועלים כ-200 נאמני סיכון תפעולי, מרביתם במערך הסינפים של הבנק.

קו ההגנה השני: החטיבה לבקרת סיכונים, ובפרט, מדור סיכונים תפעוליים באגף לבקרת סיכונים, הפועל ליישום הפעילות הנדרשת לניהול וטיפול בסיכון התפעולי בכל יחידות הבנק בראייה כוללת, ובהתאם לעקרונות המדיניות, אחראי על הניטור השוטף של הסיכון התפעולי אל מול תיאבון הסיכון, ועל ריכוז הטיפול בסיכון לנוכח פעילות הקו הראשון, באמצעות מגוון תהליכים, כלים ושיטות. בנוסף, אחראי המדור על תהליך הערכת הסיכונים בשיתוף עם היחידות העסקיות ועל קיום תהליך הסקרים ותחזוקת מפת הסיכונים התפעוליים, ניהול מערכת המידע המרכזית המשמשת את הבנק בנושא הסיכון התפעולי המשמשת לאיסוף אירועי כשל, ביצוע סקרים תפעוליים וניהול מעקב אחר המלצות ליישום שעלו מסקרים, אירועי כשל ותהליכי הפקת לקחים.

קו ההגנה השלישי: הביקורת הפנימית הפועלת באופן עצמאי ובלתי תלוי, עורכת בהתאם לתוכנית רב שנתית, ביקורת על ניהול הסיכון התפעולי לבחינת אפקטיביות הטיפול בו, ומתייחסת לסיכונים תפעוליים בכלל התהליכים המבוקרים על ידה.

מנהל הסיכון התפעולי הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, שהוא גם מנהל הסיכונים הראשי של הבנק, האחראי ליישום נאות של מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי ופועל באמצעות האגף לבקרת סיכונים. מסגרת הטיפול שנקבעה כוללת גם את המסגרת הנדרשת לטיפול בסיכונים מעילות והונאות, המהוות חלק מקטיגוריות הסיכון התפעולי, על פי הנחיות בנק ישראל.

הסיכון התפעולי בבנק מטופל באופן אקטיבי ובמטרה לתמוך בפעילות היחידות העסקיות, לשפר את התהליכים העסקיים העיקריים הכרוכים בפעילותם, ועל ידי כך, להגדיל את הערך העסקי, ולא רק למזער את ההפסדים הצפויים מהסיכון התפעולי.

בבנק פועלים פורומים וועדות לטיפול בסיכון התפעולי:

- ועדת הנהלה לסיכונים תפעוליים המשמשת כלי ניהול מרכזי בידי ההנהלה לניהול וניטור הסיכונים התפעוליים בבנק.
- ועדת היגוי סיכונים תפעוליים המשמשת כועדה מייעצת למנהל הסיכונים הראשי בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים.
- פורומים לניטור סיכונים תפעוליים (פנ"סים) - פורומים ייעודיים בראשותו של מנהל הסיכונים הראשי, עם כל אחת מהחטיבות הרלוונטיות בבנק (עסקית, פיננסית, קמעונאית, תכנון תפעול ונכסי לקוחות וטכנולוגיה). פורומים אלה נועדו לדון בהיבטי בקרה.

מסגרת הטיפול של הבנק בסיכון תפעולי נסקרת מדי רבעון, במסגרת מסמך הסיכונים של הבנק. כחלק מזה, מוצג פרופיל הסיכון, אל מול תיאבון הסיכון, הכמותי והאיכותי, וכן מוצגים ומנותחים האירועים המהותיים ביותר שהתרחשו במהלך הרבעון.

המבנה והמערך הארגוני של ניהול הסיכון התפעולי כולל את הסיכון התפעולי וכן את סיכון המשכיות עסקית, סיכון אבטחת מידע והגנת הסייבר, סיכון טכנולוגיית המידע וסיכון משפטי.

בשנת 2018, רמת הסיכון התפעולי נותרה בינונית. במהלך השנה לא חלו בפועל אירועים תפעוליים מהותיים, ורמת הסיכון מייצגת את פוטנציאל הנזק העלול להיגרם מהתממשות סיכונים תפעוליים. במהלך השנה נמשכה הפעילות לשיפור הניטור, ניהולו והבקרה של הסיכונים התפעוליים, בדגש על שדרוג המערכת המיכונית לניהול סקרי הסיכונים, והמשך פעילות לזיהוי וניתוח רוחבי והגברת המודעות לסיכונים התפעוליים השונים.

סיכון המשכיות עסקית - במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2018 השלים הבנק תהליך ניתוח השלכות עסקיות (BIA) כחלק מתוכנית התחזוקה הרב שנתית, אשר מסקנותיו הוצגו ואושרו בהנהלה. כמו כן, נמסר דיווח בדירקטוריון לגבי יישום תוכנית המשכיות העסקית, כולל אשרור מסמך המדיניות בהמשכיות עסקית ודין באפקטיביות מסגרת העבודה לניהול המשכיות עסקית.

אבטחת מידע והגנת הסייבר - בשנת 2018, רמת הסיכון נותרה בינונית. במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2018 זוהו מספר ניסיונות הונאה בודדים כנגד לקוחות (באמצעות מתקפות דיוג) במסגרתם נגנבו פרטי ההזדהות שלהם לחשבון במטרה לבצע פעולות לא מורשות בחשבונותיהם. מרבית הניסיונות לביצוע פעולות לא מורשות זוהו ונמנעו באמצעות מערכי ההגנה, אותם מפעיל הבנק להגנה על חשבונות לקוחותיו. הבנק רכש ברבעון הרביעי של שנת 2018 פוליסה לביטוח נזקי סייבר עבור קבוצת הבנק. הכיסוי הביטוחי שנרכש בפוליסה הוא רובד נוסף מעל הפוליסה הבנקאית הקיימת, ונותנת גם מענה ביטוחי לנושאים שאינם מכוסים על ידי הפוליסה הבנקאית הקיימת והכוללים בין היתר נזקים תוצאתיים בעקבות הפסקת פעילות כתוצאה מאירוע סייבר, סחיטה באמצעות סייבר, כשל תפעולי הנובע כתוצאה מאירוע סייבר והחזר הוצאות מיוחדות בגין מתקפת סייבר.

סיכון טכנולוגיית המידע - לאור ההתפתחויות הקיימות בשוק הפיננסי, גילן של המערכות הקיימות בבנק ומעבר בנק יחב לפלטפורמה חדשה, הבנק סיים תהליך בחינת התכנות מעבר מערכת שוק ההון של הבנק למודול שוק ההון של פלטפורמה חדשה. הפרויקט החל ברבעון הראשון של שנת 2019.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

סיכון משפטי - ברבעון השני של שנת 2018, רמת הסיכון המשפטי עלתה מנמוכה-בינונית לבינונית, בשל פוטנציאל ההשלכות המשפטיות הנובע חקירת משרד המשפטים בארצות הברית. למרות אישור ההסדר עם הרשויות האמריקאיות, הבנק בשלב זה, הותיר את רמת הסיכון המשפטי על בינונית. עד להתבהרות ההשלכות המשפטיות הנגזרות ככל שיהיו בהתייחס להסכם עם הרשויות האמריקאיות.

סיכון ציות ורגולציה

כחלק מניהול סיכוני הציות בבנק, מוודא הבנק יישום של כלל הוראות הרגולציה החלות על הבנק. הבנק פועל על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 308, המחילה את חובות ניהול סיכון הציות על כלל הוראות הציות, הכוללות חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לרבות עמדות שקבע הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור), נהלים פנימיים וקוד אתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק. סיכון הציות כולל גם את נושא ההוגנות.

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול סיכון הציות והרגולציה, שאושרה בדירקטוריון הבנק. ניהול סיכוני הציות מתבצע על ידי זיהוי, תיעוד והערכה של סיכוני הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק, ובכלל זה התפתחויות הנוגעות למוצרים חדשים, נוהגים עסקיים, קווי עסקים או לקוחות חדשים, או בשינויים מהותיים בכל אחד מאלה, באמצעות דרכי מדידה שונות.

תיאבון הבנק לסיכוני ציות ורגולציה, בכל הקשור לציות להוראות הדין החלות על הבנק, הוא מזערי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בציות להוראות הדין יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. מנהל סיכון הציות והרגולציה הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון.

סיכון הציות והרגולציה כמו יתר הסיכונים בבנק מנהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את היחידות העסקיות האחראיות לצמצום ובקרה על סיכון הציות.

קו ההגנה השני - מנהל החטיבה לבקרת סיכונים ומנהל הסיכונים של הבנק (CRO) משמש כממונה על האכיפה בדיני ניירות ערך ובדיני הגבלים עסקיים. בבנק קצין ציות ראשי הכפוף למנהל הסיכונים הראשי. תפקידם לסייע לדירקטוריון ולהנהלת הבנק לנהל באופן אפקטיבי את סיכון הציות. אגף הציות האחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין ולפעילות הוגנת מול לקוחות של כלל היחידות בבנק, זיהוי סיכונים בתחום ההוגנות באמצעות ביצוע בקורות המבוססות סיכון על היחידות הרלוונטיות, וכן, על ידי ניתוח מצאים המועברים אליו מיחידות הקו השני הנוספות.

קו ההגנה השלישי - הביקורת הפנימית המבצעת בהתאם לתוכנית רב שנתית, ביקורת בלתי תלויה על פונקציית הציות, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובחינה של היבטי הציות בפעילות הסינפים ובתהליכים המבוקרים על ידה.

הבנק פועל בצורה הוגנת אל מול כל מחזיקי העניין. ערך ההוגנות הינו חוצה ארגון ומושתת על יישום ערכי יסוד בדמות יושרה, הגינות ושקיפות. הבנק פועל לשמירה על מערכת יחסים הוגנת עם לקוחותיו ועם שאר מחזיקי העניין.

הבנק פועל לקיום תוכניות אכיפה אפקטיביות בדיני ניירות ערך ובדיני הגבלים עסקיים, המותאמות לבנק ולנסיבותיו הייחודיות, כחלק מן המערך של ניהול הסיכונים הכולל בבנק. זאת, במטרה להבטיח את הציות לדיני ניירות ערך ולמנוע את הפרתם.

אגף הציות מנהל מיפוי של סיכוני הציות בתחומים השונים ובכלל זה סיכון הוגנות, ופועל לצמצום, וכן מבצע מהלכי הדרכה להטמעת מדיניות הציות בבנק. על מנת להבטיח ציות לכלל הוראות הדין, בנושאים השונים, כפי שפורטו לעיל, מקיים קצין הציות מערך בקרה, בהתאם לתוכניות בקרה.

הערכת סיכון הציות מבוצעת באמצעות מתודולוגיה, המביאה לידי ביטוי את הסבירות להתממשות אירוע הפרה, את מידת הנזק הצפוי במקרה של הפרה תוך שכלול מפחיתי הסיכון הקיימים בתאגיד כגון: איכות תהליכי עבודה ונהלים, תרבות הציות, איכות הבקרה ועוד. הבנק מנהל ועוקב אחר שינויים רבעוניים במדדים הכמותיים/איכותיים הרלבנטיים לניהול סיכוני הציות.

במסגרת יישום תוכנית הציות נעשה שימוש בכלי בקרה ממוחשבים. הבקורות הממוחשבות, הכוללות בין היתר חוקים לניטור פעילויות, דוחות חריגים ועוד, פועלות על מאגרי הנתונים של הבנק, ומפוחות באופן שוטף בהתאם לתוכנית עבודה.

סיכון הציות המובנה אינו נמוך, זאת, על רקע הגברת הרגולציה, ופרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה.

במהלך 2018, סיכון הציות נותר ללא שינוי והוא מוגדר ברמה נמוכה-בינונית אך להערכת הבנק הסיכון הינו במגמת ירידה. הירידה נובעת, בין היתר, מהמשך הטיפול בסיכונים שסווגו ברמות הגבוהות, ומהמשך הגברת הבקרה וההדרכות והמשך יעול תהליכי העבודה בתחום. ומפעילויות לשיפור הממשקים בין היחידות. זאת, על רקע המשך פעילות רגולטורית מוגברת הבאה לידי ביטוי, בין היתר, בפרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה אליהן הבנק נערך בהתאם.

סיכון חוצה גבולות

סיכון חוצה גבולות (Cross Border Risk) הוא הסיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות חוק או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, הנובעים מאי עמידה של הבנק בהוראות דין שמקורן במדינות אחרות, בין הוראות המחייבות את הבנק, ובין הוראות שאינן מחייבות אך אי קיומן עלול להסב לבנק נזקים, או מפעילות בחוץ לארץ של לקוחות הבנק בניגוד להוראות דין כלשהו.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם, אך לא רק, סיכון לנזק, לרבות פגיעה במוניטין, בשל תביעות או הליכי אכיפה אחרים מצד רשויות במדינות זרות, בקשר עם דיני מס זרים החלים על לקוחות מסוימים של הבנק, חוקי איסור הלבנת הון ומימון טרור, סנקציות של גופים בינלאומיים ורשויות זרות, או דין אחר. הסיכון חוצה הגבולות חל גם בשלוחות הבנק בחוץ לארץ; בפעילות עם לקוחות תושבי-חוץ; בפעילות עסקית שמקיימים נציגי הבנק במדינות זרות וביחס לכספים של לקוחות ישראליים המושקעים בחוץ לארץ.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם את הסיכון הנובע מהחובות הנגזרות מדיני מס אמריקאים, החלים על פעילות קבוצת הבנק מחוץ לארצות הברית (FATCA - Foreign Account Tax Compliance Act, וכן Qualified Intermediary - QI). הסיכון נובע גם מהחובות הנגזרות מהתקן שפורסם על ידי ארגון ה-OECD (CRS - Common Reporting Standard).

תיאבון הסיכון לסיכונים חוצי הגבולות הוא אפסי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בקשר עם סיכונים חוצי גבולות יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה.

מנהל הסיכון חוצה הגבולות הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון חוצה הגבולות.

הסיכון חוצה הגבולות מנהל בשלושה קווי הגנה:

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

קו ההגנה ראשון – כולל את החטיבה הקמעונאית והחטיבה העסקית, שבאחריותן ניטור וצמצום סיכון חוצה הגבולות בפעילותן עם לקוחות רלוונטיים, הפעילות הבינלאומית, האחריות על הפעילות בסניפי התיירים והבנקאות הפרטית בישראל, וכן על שלוחות הבנק בחוץ לארץ באמצעות יחידות ציט מקומיות בכל שלוחה.

קו ההגנה השני – אגף הציט, שבחטיבה לבקרת סיכונים, שאחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציט לנהלים ולדין, זיהוי והערכה של הסיכונים חוצי גבולות, וקיום הדרכות מתאימות ולקביעת נהלים. אגף הציט נעזר לשם כך גם בחטיבה המשפטית, בחטיבה לתכנון ותפעול התומכת ומלווה יישום של תהליכים ומערכות מיכון, ובחטיבת הטכנולוגיה המפתחת כלים ממוכנים לזיהוי הסיכון, לניטור ולהפחתת.

קו ההגנה השלישי – הינו הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת תקופתית על ניהול הסיכון חוצה-הגבולות.

הבנק מיישם את הוראות החוק ליישום FATCA ומעביר דיווחים לרשות המס הישראלית במועד, הבנק עומד בתנאי הסכם ה-QI ונערך ליישום תקנות ה-CRS. גופים בינלאומיים וביניהם OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) והאיחוד האירופי הטילו סנקציות בינלאומיות על מדינות, גופים ויחידים. כחלק מניהול פעילות פיננסית בינלאומית ויחסים עסקיים תקינים עם בנקים קורספונדנטים, הבנק מציט לסנקציות אלה, הגם שאינו כפוף להן במישורין. במסגרת ניהול הסיכון חוצה הגבולות, מנטר הבנק ובודק בחינה מיוחדת, תנועות כספיות אשר אחד הצדדים להן הוא במדינה, שלגביה קיימות סנקציות בינלאומיות.

במהלך 2018, רמת סיכון חוצה הגבולות נותרה ללא שינוי והיא מוגדרת נמוכה-בינונית. הבנק ממשיך תהליכים לשיפור איכות ניהול הסיכונים, בין היתר, על ידי עדכון נהלים, מיכון תהליכי עבודה וקיום הדרכות בנושא סיכונים חוצי גבולות וחסימת פעילות של לקוחות סרבנים. הבנק משלים את הערכותו לביצוע הדיווחים בהתאם לתקנות שפורסמו בראשית שנת 2019 לעניין CRS כך שיעמוד בלוחות הזמנים שנקבעו.

סיכון איסור הלבנת הון

סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור הינו סיכון להפסד כספי ולפגיעה במוניטין, אשר עלולים להיגרם לבנק בשל הפרת הוראות הדין השונות הקשורות בחובות המוטלות על הבנק בקשר עם הלבנת הון ומימון טרור. הבנק מיישם על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים, את מדיניותו בתחום ואת הוראות הדין, בחברות הבת שלו ושלוחותיו השונות בארץ ובחוץ לארץ.

במסגרת פתיחת חשבון, וכן במהלך הפעילות העסקית השוטפת, הבנק פועל לאיתור לקוחות העלולים להיות חשופים למתן, לקבלה או לתיווך של שוחד. בתחילת שנת 2018 נכנסה לתוקפה הוראה ניהול בנקאי תקין 411 – "ניהול סיכונים איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור". הבנק יישם את ההוראה אשר החילה שינויים משמעותיים בהגדרות, בהיכרות עם הלקוח, בקביעת רמת הסיכון ועדכונים נוספים, תוך מתן דגש לניהול מבוסס סיכון.

תיאבון הסיכון של הבנק בכל הקשור לסיכון הנובע מהלבנת הון הינו אפסי.

מנהל סיכון איסור הלבנת הון הינו מנהל החטיבה לבקרת סיכונים.

סיכון אסור הלבנת הון מנהל בשלושה קווי ההגנה:

קו ההגנה הראשון – כולל את הסניפים והיחידות העסקיות המבצעות בקרות מיידיות על פעילותם.

קו ההגנה השני – אגף הציט שבחטיבה לבקרת סיכונים, האחראי על ביצוע בקרות מתאימות, על הטמעת הוראות החוק הרלוונטיות ועל ביצוע הדרכות לשיפור הידע בנושא. החטיבה משפטית אחראית לנהל במסגרת הקו השני את הוראות החקיקה הכלליות החלות על הבנק.

קו ההגנה השלישי – הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה על הקו הראשון ועל פונקציית הציט, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציט, ובכלל זה בדיקת הבקורות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון.

הבנק רואה עצמו כשותף למאבק הבינלאומי בהלבנת הון ובמימון טרור ונרתם למאבק הבינלאומי בשוחד ושחיתות ופועל לאיתור, ניטור ומעקב אחר פעילויות ולקוחות אשר עלולים להיות חשופים לשוחד ושחיתות. כמו כן, נמנע הבנק מלבצע פעילויות המנוגדות לתוכניות הסנקציות הבינלאומיות של OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) ושל האיחוד האירופי.

בבנק פועלות מערכות מחשב שונות לצורך איתור פעולות בלתי רגילות ולצורך מעקב אחר הטיפול בדיווחים הסובייקטיביים המועברים לרשות לאיסור הלבנת הון על ידי אגף הציט.

הבנק מנהל ועוקב אחר שינויים רבעוניים במדדים הכמותיים/איכותיים הרלבנטיים לניהול סיכונים הציט. כמו כן, מבצע האגף בקרות שונות על פעילות בחשבונות שונים על פי פרופיל הסיכון שלהם, וכן עוסק במתן יעוץ שוטף לסניפים ובביצוע הדרכות המותאמות לעובדים השונים בבנק, על פי תפקידיהם. הבנק מיישם על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים, את מדיניותו בתחום ואת הוראות הדין, בחברות הבת שלו ושלוחותיו השונות בארץ ובחוץ לארץ.

במסגרת פתיחת חשבון, וכן במהלך הפעילות העסקית השוטפת, הבנק פועל לאיתור לקוחות העלולים להיות חשופים למתן, לקבלה או לתיווך של שוחד. דיווחים רבעוניים להנהלת הבנק, דיווח שנתי לדירקטוריון בגין יישום המדיניות וההתייחסות למכלול הסיכונים והחשיפות של הבנק. בנוסף, במקרים מיוחדים בעלי השלכה לעניין הלבנת הון או מימון טרור קצין הציט מדווח מיידית למנהל הסיכונים הראשי, למנהל הכללי ולפיקוח על הבנקים, בהתאם לעניין.

במהלך שנת 2018, רמת סיכון איסור הלבנת הון נותרה ללא שינוי, זאת לאור המשך פעילות אינטנסיבית של הדרכה והטמעה לצד בקרות ממוקדות סיכון, וכן נקיטת פעולות אפקטיביות לצורך מניעת הישנות אירועים חריגים וכשלי ציט וזאת, על רקע גידול בפעילות העסקית, והמשך פעילות רגולטורית מוגברת הבאה לידי ביטוי, בין היתר, בפרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה אליהן הבנק נערך בהתאם. בתחילת שנת 2018 יושמה מערכת איסור הלבנת הון חדשה – מערכת מא"ה המשמשת לניטור פעולות חריגות המעלות חשש להלבנת הון.

סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון לתפיסה שלילית של לקוחות קיימים, לקוחות פוטנציאליים, ספקים, בעלי מניות, משקיעים או רגולטורים, היכולה להשפיע לרעה על יכולת הבנק לשמור או ליצור קשרים עסקיים, ולפגוע בגישה למקורות מימון. סיכון מוניטין מתקיים בכל רחבי הבנק ויש לו קשר להלימות תהליכי ניהול הסיכונים הפנימיים של הבנק, ולאופן ויעילות של תגובת ההנהלה לאירועים חיצוניים או פנימיים, העלולים לפגוע במוניטין הבנק. ברוב המקרים סיכון מוניטין עלול לגרום / להעצים סיכונים אחרים (סיכונים אשראי ובמיוחד נזילות), או לנבוע מהתממשותם של כל אחד מהסיכונים ה"מסורתיים" האחרים, אליהם חשוף הבנק.

תיאבון הסיכון לסיכון המוניטין הינו מזערי. סיכון המוניטין עומד בפני עצמו וכן נובע מסיכונים אחרים, ולכן, תיאבון הבנק לסיכון המוניטין עומד בקשר ישיר עם התיאבון לסיכונים אחרים.

זוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

מנהלת סיכון המוניטין הינה מנהלת חטיבת השיווק, פרסום ופיתוח עסקים של הבנק. סיכון המוניטין מנוהל בשלושה קווי הגנה, כאשר קו ההגנה הראשון - כולל את מנהלת הסיכון האחראית לניהול וניטור סיכון המוניטין בשגרה ובחירום, בהתאם לעקרונות שנקבעו במסמך המדיניות, כולל ניהול הוועדות, הסדרת הדיווחים הנדרשים, הכרזה על תחילת אירוע ועל סיומו, כינוס ועדות, בדיקות שוק וסקרי דעת קהל.

לבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון מוניטין בו נקבעו העקרונות לניהול הסיכון, תיאבון הסיכון, מדידתו, והדרכים להפחתתו. בהתאם, שילב הבנק את סיכון המוניטין בתהליכי ניהול הסיכונים השוטפים שלו, כולל בתהליך לאישור מוצר או פעילות חדשים ובתהליכי ההערכה העצמית שמבצע הבנק, ויצר מסגרת למדידת הסיכון באופן שוטף. מסגרת זו כוללת ניטור של מדדי סיכון, ואינדיקטורים שיש בהם בכדי להצביע על חשש להיווצרות סיכון, ושרשרת דיווח ותקשורת ברמה גבוהה, המאפשרת זיהוי מוקדם ותגובה מהירה באמצעות תהליכים איכותיים וכמותיים. תהליכים אלה משמשים כמפחיתי סיכון וממזערים את מידת השפעת סיכון המוניטין על הסיכונים האחרים. המדיניות מתייחסת לכל חברות הבת של הבנק, וקובעת את חובת הדיווח ואת דרכי הדיווח והפעולה הנדרשות מהן, בעת אירוע שהוגדר כאירוע מוניטין. תיאום שוטף מתקיים עם בנק יחב בנושא.

מדיניות הבנק מגדירה את האחריות והסמכות בנוגע לניהול סיכון המוניטין, בפרט, מוגדרת אחריות מנהל הסיכון וקביעת דרכי ההתמודדות עם הסיכון בשגרה ובעת אירוע קיצון. מנהל הסיכון עומד בראש ועדת סיכון המוניטין, המתכנסת בשגרה אחת לרבעון, ולפי הצורך, בעת חשש להתממשות אירוע קיצון. הוועדה דנה בשגרה בתוצאות הניטור השוטף של הסיכון, המתבצע, בין היתר, מתוך מקורות מידע פנימיים וחיצוניים, באמצעות סקרים ומחקרים, שיח רשת, סקירת אמצעי תקשורת, דיווחים של מנהלי סיכונים אחרים בבנק.

ההיקף והמאפיינים העיקריים של המערכות למדידת סיכונים

ככלל, מדיניות הבנק היא לנהל ולנטר את הסיכונים תוך שימוש במערכות ממוכנות ומבוקרות, עם תלות מינימלית בתהליכים ידניים ובתדירות עדכון קרובה ככל הניתן לזמן אמת.

לבנק מערכות מדידה רבות המשמשות לצורך אמידת מכלול הסיכונים המהותיים אליהם הוא חשוף, וכן מערכות מידע התומכות במעקב, דיווח וניטור הסיכונים כמפורט להלן:

- סיכון אשראי

הבנק עושה שימוש מתמיד במערכות ממוחשבות לצורך ניהול, איתור, בקרה ומזעור של סיכון האשראי. המערכות משמשות, בין השאר, ככלי בקרה ממוחשבים לאיתור, שינויים בדירוג, הצפת חריגות ממסגרות האשראי ופערי ביטחונות, ואיתור התפתחות סיכונים אשראי הנובעים מקיום פרמטרים שונים נוספים בהתפתחות חשבון הלקוח ובהתנהלותו. קיימות מערכות רבות לבקרה על ניהול האשראי וניטור הסיכונים, להן תפקיד חשוב בתהליכי ניהול האשראי, ניהול הסיכונים והבקרה. להלן המערכות העיקריות לבקרה על ניהול האשראי וניטור הסיכונים:

- מערכת להצפת התראות ברמת חשבון, כגון חריגה מאפ"ם (אשראי פתוח מאושר).
- מערכת מרכזית לניהול המשכנתאות המשמשת לביצוע וניהול הלוואות לדירור ומשכנתאות וכוללת בקרות מובנות על התהליך.
- מערכת המשמשת לאיתור והצפת לקוחות בעלי סממני סיכון אשראי.
- מערכת חוב"ב (חובות בעייתיים) המשמשת לאיתור, הצפה וסיווג חובות בעייתיים, תוך ניהול ההפרשות להפסדי אשראי והמחיקות החשבונאיות, העסקיות והמשפטיות בבנק ואיתור ומעקב חשבונות לרשימות המעקב בהתאם לתבחינים שהוגדרו למערכת.
- מערכת מידע התראתי המציפה מידע עסקי בעל אופי שלילי שנאסף על ידי החברות B.D.I-ו D&B אודות לקוחות עסקיים של הבנק.
- מערכת נדל"ן לבקרה וניהול פרויקטים סגורים המנוהלים בסקטור בניה ונדל"ן.
- מערכת רישום ומעקב מקוון של התניות פיננסיות החלות על לקוח.
- מערכת ייעודית במערכת המסחר "סיברון", המשמשת לניהול, איתור ובקרה של החשיפה בגין לקוחות הפעילים בשוק ההון.
- מערכות הבקרה הממוכנות בפעילות הבינלאומית, מערכות המשמשות לניהול ובקרה של החשיפה האשראי בשלוחות חוץ לארץ.
- מודל התבחינים - מערכת לדירוג אשראי עסקי המדרגת את כלל החובות של לווה יחיד. דירוג האשראי של הלקוח נקבע באמצעות תהליך קביעת הטיב העסקי של הלווה ושילוב נתון זה עם שיעור הכיסוי בביטחונות, על מנת לתת דירוג המשקף את איכות האשראי שהועמד ללווה.
- מערכת מדחום"ם (מערכת לניהול, דירוג, ותמחור לקוחות) - מערכת לדירוג תיק האשראי הקמעונאי פרטי ועסקים קטנים. המערכת נפרסה בסניפים ושולבה בתהליכי מתן אשראי, נקבעו סמכויות אשראי ללקוחות בהתאם לדירוגי המדחום"ם, ונעשה במערכת שימוש לניטור לקוחות בעלי רמת סיכון גבוהה.
- מערכת בקשות אשראי ללקוחות תאגידיים, פרטי עסקי ובקשות אז"ם (אשראי זמני מאושר), בחטיבה הקמעונאית. משמשת לקיום תהליכי בקרה בתהליך החיתום.

- סיכון שוק וריבית בתיק הבנקאי

מערכת "אלגוריתמיקס" משמשת כמערכת מרכזית לניהול ובקרת סיכון שוק וריבית. המערכת משמשת לחישוב מדדי הסיכון ובחינה שלהם אל מול מגבלות הסיכון. החישובים מבוצעים בהתבסס על מאגר נתונים מרכזי הכולל נתוני שוק ונתוני פוזיציות. החישוב מבוצע באופן אוטומטי וברמה יומית. בנוסף, משמשת המערכת לצורך חישובי הקצאת הון בגין סיכונים שוק וסיכונים אשראי. מנהלי הסיכון פועלים גם בפלטפורמת SAS - כמערכת משלימה לצורך פיתוח ותחזוקה של חישובים, ניתוחים אד הוק, ומודלים לניהול הסיכונים.

המערך האמצעי פועל באמצעות מערכת ייעודית לניטור ובקרת פעילות חדר העסקאות, מערכת הפועלת בזמן אמת לניטור ואיתור פעילות חריגה. המערכת מאפשרת תיעוד מלא של הפעילות ויכולות לניתוח ברמת על ומגמות בהיבטי סיכונים ורווחיות.

- סיכון נזילות

מערכת לניהול הסיכון הנזילות - משמשת לחישוב מצב הנזילות הכולל, וכן במטבע ישראלי ובמטבע חוץ בנפרד (כולל פירוט במטבעות עיקריים), וכוללת מידע לגבי נכסים, התחייבויות והתחייבויות חוץ מאזניות של הבנק, מצב העמידה במגבלות הדירקטוריון וההנהלה, התרעה על מגמות בהתפתחות הנזילות, וכן מבנה ההתחייבויות בכלל והתחייבויות למפקידים גדולים בפרט. תוצאות המודל מוצגות בפורטל ייעודי. המערכת נבנתה בפלטפורמה של SAS, ומבוססת על מאגר נתונים יומי, הכולל מיפוי לקוחות המעודכן יומית ממחנן הנתונים של הבנק ונתוני הפעילות המגיעים מהמחשב המרכזי. במערכת קיימות בקרות המבטיחות את שלמות ומהימנות הנתונים. מערכת המידע משמשת גם לצורך הדיווחים לבנק ישראל כנדרש בהוראות הדיווח לפיקוח 827 ו-889 והוראות הדיווח לציבור.

- סיכון תפעולי ואבטחת מידע

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

מערכת ייעודית לניהול סיכונים תפעוליים (פסת"ל - פורטל סיכונים תפעוליים) המשמשת את הבנק לניטור וניתוח אירועי כשל, סקרי סיכונים ומפת חום, קישור התממשות אירועים בפועל למפת הסיכונים, ניהול מעקב שוטף אחר המלצות ליישום שעלו מסקרים, אירועי כשל ותהליכי הפקת לקחים ודיווחים בגין סיכון תפעולי.

מערכת מעילות והונאות - הבנק נמצא בסימומו של תהליך לבחינת מערכת מתקדמת לניטור מעילות.

מערכת נוב"ה (ניהול ובקרת הרשאות) - מערכת אשר נמצאת בתהליך הטמעה וצפויה לשמש למיכון תהליכי ניהול ובקרת הרשאות וזהויות במערכות השונות.

- סיכון ציות ואיסור הלבנת הון
- מערכת לניהול סיכוני ציות - המערכת משמשת לניהול סיכונים, ניהול בקרות, מעקב משימות ולניהול ומעקב החלטות ותהליכים. המערכת מאפשרת להגדיר, לבצע ולעקוב אחר תהליכים באופן דינמי. ומציגה תמונת מצב עדכנית של תהליכי עבודה בכל שלב ובזמן אמת.
- מערכת מא"ה (מערכת איסור הלבנת הון) לאיתור, לאיסור הלבנת הון - משמשת לניטור פעולות חריגות המעלות חשש להלבנת הון. המערכת, שהוטמעה ומיושמת החל משנת 2018, איחדה פעילות של מערכות קודמות, ומהווה מערכת אחת - מרגע ניטור הפעולה, בחינתה, תחקורה, העברה לאגף הציות ובמידת הצורך, השלמת התהליך בהעברת המקרה לרשות למניעת הלבנת הון. הדיווחים המופקים מהמערכת תואמים להנחיות הדיווח החדשות של הרשות (דיווח תבנית). המערכת הוטמעה בכלל סניפי הבנק ופועלת באופן שוטף תחת אחריות מלאה של הבנקאים בסניפים, מנהלי הסניפים, מדור מניעת הלבנת הון, ותחת פיקוח, בקרה, סיוע וכיול שוטף של מדור בקרת סיכוני הציות.
- מערכות נוספות לניהול סיכונים
- פורטל אינטרנטי פנימי, המאגד את כלל מסמכי המדיניות לניהול ובקרת הסיכונים, דוח הסיכונים, מסמך סיכונים, מסמכי ה-ICAAP, הוראות בנק ישראל ומסמכי באזל. פורטל זה משמש את מנהלי הסיכונים השונים בבנק.
- מערכת "בינה" שהוטמעה בשנת 2017 במרכז ההדרכה מאפשרת ניטור ומעקב אחרי ביצוע הדרכה והתמקצעות של העובדים ומנגישה ידע מקצועי בצורה ידידותית ומסייעת (לצד גידול עקבי בשעות ההדרכה הניתנות לעובדים) בכך להפחתת הסיכון הנובע מידע חסר של בעלי תפקידים.

דיווח מידע על סיכונים לדיקטוריון ולהנהלה

תרבות ניהול הסיכונים בבנק כוללת הסדרה של מערך הדיווחים בין הגורמים השונים המהווים את מערך ניהול הסיכונים וכוללים את: דיקטוריון הבנק, המנהל הכללי וההנהלה, וכן את שלושת קווי ההגנה של הבנק.

להלן העקרונות של מערך הדיווחים בבנק:

- קיום תהליכי תקשורת אפקטיבית בין הנדבכים השונים לשיתוף מידע אפקטיבי באמצעות מנגנוני דיווח שנקבעו בהתאם לאופי הסיכון ולצורכי הדיקטוריון וההנהלה באופן המאפשר להם לקבל החלטות בצורה מושכלת.
- דיווח מידע באופן שלם, מובן ומדויק בתדירות ומבנה כפי שנקבע.
- דיווחים פרטניים ברמת הסיכון הבודד ודיווחים ברמה הכוללת.
- מתן גילוי בדבר ההנחות המשמעותיות העומדות בבסיס הדיווח וכן, מגבלות באומדני הסיכון במידה וקיימות.
- קיום בחינה שוטפת של כמות ואיכות המידע שמקבל הדיקטוריון על מנת לוודא שהמידע על הסיכונים מועבר בצורה תמציתית וברורה.

מסמכי מדיניות ייעודיים לכל אחד מהסיכונים בבנק כוללים התייחסות למפרט הדיווחים בהתבסס על עקרונות אלה, ובהתאם ל"מסגרת הדיווחים" כמפורט להלן:

- דיווחים שוטפים - תהליכי דיווח שוטפים בתדירות קבועה, כפי שהוגדרו במסמכי מדיניות ניהול הסיכונים ובנהלי העבודה לסיכונים השונים. דיווחים אלה כוללים, בין היתר, דיווחים למסמך הסיכונים הרבעוני לדיקטוריון, דיווחים להנהלת הבנק, דיווחים לוועדה לניהול סיכונים של הדיקטוריון ולמליאת הדיקטוריון, ודיווחים בפורומים השונים העוסקים בניהול ובקרת הסיכונים.
- מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק הוא המסמך המהווה את כלי הדיווח המרכזי של הנהלת הבנק בדבר פרופיל הסיכון לנוכח תיאבון הסיכון. המסמך מציג מבט איכותי וכמותי על התפתחותם של כל מדדי הסיכונים שנקבעו, כאשר דגש רב ניתן בדיווחים על מדדים המתקברים לתיאבון הסיכון, השלכות התקרבות זו על פרופיל הסיכון והפעולות הנדרשות כדי להקטין את רמת הסיכון
- דיווחים חריגים - אירועים מהותיים חריגים החורגים מפעילות בשגרה שיש להם השלכה על פעילות הבנק או על מוניטין הבנק.
- דיווחים במצבי חירום

המשכיות עסקית - במצב בו נדרש הבנק להפעיל את תוכנית ה-BCP (Business Continuity Plan) (המשכיות עסקית), נדרשת התנהלות מערכתית בהתאם לתוכנית הפעולה הקיימת בבנק, הכוללת שרשראות דיווח ייחודיות למצב, כמעגל במדיניות ה-BCP של הבנק. אירוע חירום פיננסי - מצב המחייב היערכות מיוחדת כתוצאה משינויים חריגים בפעילות הפיננסית ו/או מאירוע פיננסי או אירוע לא שגרתי אחר היכול להשפיע על מצב השווקים, המגבירים את פוטנציאל חשיפת הבנק להפסד בגין סיכונים שונים, לוייתממש.

מסמך ה-ICAAP - תהליך הערכה הפנימי של הלימות ההון (Internal Capital Adequacy Assessment Process) - מסמך מוגש אחת לשנה, להנהלת הבנק, לדיקטוריון הבנק ולבנק ישראל, ומציג את סיכום התהליך הפנימי שמקיים הבנק להערכת הלימות הונו. תהליך תכנון ההון של הבנק, המתבצע לאופק תכנון של כשלוש שנים, נועד להבטיח כי ייוחזק על ידי הבנק הון הולם, התומך בכלל הסיכונים הגלומים בפעילותו, בשגרה בהתאם לתוכנית האסטרטגית של הבנק ובאירועי קיצון. כמו כן בחינת נאותות תהליכי הניהול והפחתת הסיכונים, תהליכים הכוללים הערכה עצמית של הסיכונים, איכות ניהולם וכיוון התפתחותם, על ידי בקרי הסיכון ומנהלי הסיכון וכן סקירה בלתי תלויה של הביקורת הפנימית להערכת האפקטיביות של מסגרת הבקרה הפנימית של הבנק.

סיכונים מובילים ומפתחים

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

במסגרת פעילותו נחשף הבנק לשורה של סיכונים המהווים פוטנציאל לפגיעה בתוצאות הפיננסיות שלו ובתדמיתו.

במסגרת מיפוי הסיכונים, בוחר הבנק את הסיכונים המובילים, סיכונים קיימים (או חדשים) העשויים להתממש בשנה הקרובה והינם בעלי פוטנציאל להשפעה מהותית על תוצאותיו הפיננסיות של הבנק ויציבותו, כגון: סיכוני אשראי, ריבית ונדליות. כמו כן, מזהים הסיכונים המתעוררים, סיכונים העשויים להתממש בטווח הארוך יותר וקיימת אי וודאות באשר לאופיים והיקף השפעתם על הבנק. מבין סיכונים אלה ניתן לאפיין סיכוני אבטחת מידע וסייבר, טכנולוגית המידע ומוניטין. כאמור, מיפוי הסיכונים נבחן באופן שוטף כדי לוודא שהוא מקיף את כלל פעילותו העסקית של הבנק ואת תנאי השוק ודרישות הרגולציה.

לפרטים בדבר התקשרות הבנק עם משרד המשפטים בארצות הברית בהסכם מסוג "DPA" לסיום החקירה הנגזרת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים וההשלכות הכספיות על דוחות כספיים אלה, ראה פרק התוכנית האסטרטגית ומידע צופה פני עתיד בדוח הדירקטוריון וההנהלה, וכן ביאור 26.12 לדוחות הכספיים.

הבנק ממשיך לקדם את הטיפול בסיכונים המתעוררים כדוגמת ציות ורגולציה, איסור הלבנת הון וסיכון חוצה גבולות, תוך שהוא מקצה את המשאבים הנדרשים לשם הטיפול הנדרש בסיכונים אלה. יודגש כי לבנק תיאבון סיכון אפסי לאי עמידה בהוראות הרגולטוריות החלות עליו. פעולות הבנק בקשר עם סיכונים אלה, הן בעיקר פעולות איכותיות שנועדו ליצור את המסגרת הנדרשת לטיפול בסיכונים המתגברים. לפרטים בדבר הטיפול בסיכון העסקי, בפרק גידור והפחתת הסיכונים לעיל.

סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)

דרישות הון מזעריות ⁽¹⁾		נכסי סיכון משוקללים		
31 בדצמבר 2018	30 בספטמבר 2018	31 בדצמבר 2018		
18,240	134,046	136,734		סיכון אשראי (גישה סטנדרטית) ⁽²⁾
292	1,633	2,189		סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
77	353	576		התאמה בגין סיכון אשראי ⁽³⁾ (CVA)
143	1,063	1,073		סכומים מתחת לספי הניכיון (כפופים למשקל סיכון 250%)
18,752	137,095	140,572		סך הכל סיכון אשראי
199	1,462	1,494		סיכון שוק (גישה סטנדרטית)
1,275	9,315	9,561		סיכון תפעולי ⁽⁴⁾
20,226	147,872	151,627		סך הכל

(1) דרישה זו כוללת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור למועד הדיווח.

(2) סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי וסכומים מתחת לספי הניכוי.

(3) Credit Value, שיעורך לשווי שוק בגין סיכון אשראי צד נגדי בהתאם להוראות באדל III.

(4) הקצאת ההון בגין הסיכון התפעולי חושבה לפי הגישה הסטנדרטית.

השינוי בנכסי הסיכון במהלך שנת 2018 נובע בעיקר מצמיחת האשראי המסחרי וצמיחה בתיק הלוואות לדיור ומנגד עסקאות למכירת אשראי וסיכון אשראי שהתבצעו במהלך השנה.

לפרטים בדבר קשרים בין הדוחות הכספיים לבין חשיפות פיקוחיות ראה תוספת ב' להלן.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

מידע נוסף על נכסי סיכון משוקללים

להלן תנועה בנכסים משוקללים בסיכון במהלך התקופה עבור כל סוג של נכס משוקלל בסיכון:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	
		תנועה בנכסי סיכון אשראי
122,605	130,525	יתרה ליום 1 בינואר
8,224	11,798	שינוי בנכסי סיכון חשיפה באשראי
161	(508)	שינוי בנכסי סיכון חשיפה בניירות ערך
29	431	שינוי בנכסי סיכון בגין חשיפה בנגזרים
(346)	(72)	שינוי בנכסי סיכון בגין חשיפות חוץ מאזניות
(107)	47	שינוי ב-CVA
-	(1,786)	שינויים רגולטורים
(41)	137	השפעות אחרות
130,525	140,572	נכסי סיכון אשראי לסוף התקופה
		תנועה בנכסי סיכון תפעולי
8,113	8,394	יתרה ליום 1 בינואר
885	1,319	שינוי בהכנסות מפעילות מימון (לרבות עמלות)
(704)	(260)	שינוי בהכנסות מימון שאינן מריבית
100	108	שינוי בהכנסה גולמית חברות בנות
8,394	9,561	נכסי סיכון תפעולי לסוף התקופה
		תנועה בנכסי סיכון שוק
1,184	1,605	יתרה ליום 1 בינואר
-	2	שינוי בסיכון מניות
38	2	שינוי בסיכון בסיס
240	24	שינוי בסיכון ריבית- סיכון שוק כללי
143	(139)	שינוי בסיכון אופציות
1,605	1,494	נכסי סיכון שוק לסוף התקופה

השינוי בנכסי הסיכון בשנת 2018 נובע בעיקר מצמיחת האשראי המסחרי וצמיחה בתיק ההלוואות לדיור, ומנגד עסקאות למכירת אשראי וסיכון אשראי במהלך השנה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

הון ומינוף

הרכב ההון

ההון הפיקוחי מורכב משני רבדים - הון רובד 1 (הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף) והון רובד 2. הון עצמי רובד 1 כולל את רכיבי ההון המיוחסים לבעלי מניות הבנק ואת זכויות בעלי המניות החיצוניים בהון של חברות מאוחדות (עודף ההון בחברת הבת אינו מוכר).

בהון עצמי רובד 1 נכללים התאמות פיקוחיות וניכויים מההון - מוניטין, השקעות ברכיבי הון של תאגידים פיננסיים, הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידור תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן והתאמות בגין התחייבות של מכשירים נגזרים הנובעים משינוי סיכון האשראי של הבנק (DVA).

הון רובד 1 נוסף מורכב ממכשירי הון העומדים בדרישות שנקבעו בהוראות. נכון ליום 31 בדצמבר 2018 אין לבנק מכשירי הון הנכללים בהון רובד 1 נוסף. הון רובד 2 מורכב מהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי ומכשירי הון העומדים בדרישות שנקבעו.

מגבלות על מבנה ההון:

- הון רובד 2 לא יעלה על 100% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.
- מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רובד 2 לא יעלו על 50% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.

להלן תמצית רכיבי ההון הפיקוחי, יחסי ההון לרכיבי סיכון של הקבוצה ויחסי ההון המזעריים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים (במיליוני שקלים חדשים):

2017 בדצמבר 31 סכומים שלא נוכו מההון הכפופים	2018 בדצמבר 31 סכומים שלא נוכו מההון הכפופים	2018 בדצמבר 31 סכומים שלא נוכו מההון הכפופים	2017 בדצמבר 31 סכומים שלא נוכו מההון הכפופים
לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3
81	14,431	-	15,272
3	98	-	100
78	14,333	-	15,172
2,233	5,251	1,786	5,515
2,317	19,584	1,786	20,687
-	140,524	-	151,627
	10.20%		10.01%
	13.94%		13.64%
	9.86%		9.84%
	13.36%		13.34%

הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
 סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
 הון עצמי רובד 1
 הון רובד 2
 סך ההון הכולל
 סך נכסי סיכון משוקללים
 יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
 יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
 יחס הון רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
 יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים

לפרטים בדבר הרכב מפורט של ההון הפיקוחי בהתאם לדרישות הגילויי בנדבך השלישי של באזל ליום 31 בדצמבר 2018 בהשוואה ליום 31 בדצמבר 2017 ראה תוספת א' להלן.

דוח סיכונים ליום 31 בדצמבר 2018

להלן תנועות בהון הפיקוחי במהלך התקופה, לרבות שינויים בהון העצמי רוברד 1, הון רוברד 1 והון רוברד 2 (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2018	
		הון רוברד 1
13,318	14,333	יתרה ליום 1 בינואר
16	17	הנפקת הון מניות רגילות ופרמיה על המניות
8	(17)	שינוי בקרן הון מההטבה בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
1,347	1,206	רווח נקי לתקופה
(334)	(247)	דיבידנד שהוכרז או חולק השנה
(2)	1	התאמות מתרגום דוחות כספיים של חברות כלולות
13	(45)	קרן הון מניירות ערך זמינים למכירה
(5)	-	קרן הון הנובעת מגידור תזרים מזומנים
(85)	(26)	קרן הון בגין זכויות עובדים
11	(113)	אחרים כולל התאמות רגולטוריות
42	65	זכויות שאינן מקנות שליטה
		ניכויים
2	(1)	רווח כולל אחר מצטבר בגין תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
2	(1)	רווחים או הפסדים מצטברים כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי של הבנק
14,333	15,172	יתרה לסוף התקופה
		הון רוברד 2
4,888	5,251	יתרה ליום 1 בינואר
(464)	(700)	הפחתת מכשירי הון
33	73	תנועה בהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי
794	891	הנפקת איגרות חוב עם המרה מותנית
5,251	5,515	יתרה לסוף התקופה

הרכב ההון

הבנק מנטר את יחס הלימות ההון והמינוף באופן שוטף, על מנת לוודא עמידה בדרישות הפיקוח על הבנקים וכדי לאפשר היערכות מבעוד מועד למתן מענה להתפתחות נכסי הסיכון ודרישות ההון של הבנק. לשם כך, קבע דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות, המתווה את העקרונות הנדרשים לניהול יחס הלימות ההון ויחס המינוף, ואת יעדי ההון של הבנק ("תיאבון סיכון"). המהווים שולי ביטחון מעבר לדרישות ההון והמינוף המזעריות הרגולטוריות. כמו גם הדיווחים הנדרשים והפעולות שיש לנקוט במקרים בהם יורד יחס ההון מרמות מינימליות שנקבעו. ניהול ותכנון ההון מתבצע על ידי פורום ייעודי בראשות מנהל החטיבה הפיננסית - CFO ובהשתתפות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים - CRO, מנהל חטיבת חשבונאות ודיווח כספי - החשבונאי הראשי, ומנהל החטיבות העסקיות בבנק. תכנון ההון השוטף מבוסס על הנחות העבודה של התוכנית האסטרטגית החמש שנתית של הבנק, הן ביעדי הגידול בבנכסי הסיכון והן ביעדי הגידול ברווחיות, וזאת בכפוף ליעדי ההון והמינוף ומדיניות חלוקת הדיבידנד.

נחלק מיישום הנדבך השני של באזל III, מגיש הבנק בכל שנה את מסמך ה-ICAAP, שהינו תהליך הערכה פנימי של הסיכונים וההון המתבצע על ידי הבנק. התהליך נועד להבטיח כי רמת ההון הכולל של הבנק תואמת את פרופיל הסיכון שלו, יעדי ההון שקבע יעדי התוכנית האסטרטגית. הן במהלך עסקים רגיל והן בתרחישי קיצון. בנוסף, נבחנים באופן איכותי תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים והממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק. בחודש דצמבר 2018, שלח הבנק לבנק ישראל את מסמך ה-ICAAP לשנת 2018. מסמך זה כולל מספר פרקים שנועדו לתאר את הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק, ניתוח תמציתי איכותי וכמותי של הסיכונים המהותיים בבנק, יעדי ההון, פרופיל הסיכון הנוכחי ובראיה לשנת 2019, וההתפתחויות שחלו במהלך השנה בהתאם לתהליך הערכת סיכונים עצמית והצגת מפת סיכונים כוללת של הבנק.

החלק המרכזי במסמך מהווה את תהליך תכנון ההון הפנימי שבוצע לאופק תכנון של שלוש שנים קדימה, מיום 30 ביוני 2018 ועד ליום 30 ביוני 2021. במסגרת זו, חושבה הקצאת ההון הנדרשת, בגין כל אחד מהסיכונים, החל מדרישות הנדבך הראשון, בתוספת ההון הנדרש בגין הנדבך השני. הנדבך השני כולל הקצאת הון בגין סיכונים שאינם מופיעים בנדבך הראשון, כגון: סיכונים ריכוזיים אשראי וסיכון ריבית בתיק הבנקאי וכן, הקצאות הון נוספות בגין סיכונים שנכללים בנדבך הראשון אך להערכת הבנק הקצאת ההון אינה מספקת ואינה הולמת את פרופיל הסיכון של הבנק. הקצאת ההון מחושבת במצב של שגרה וכן בתרחישי קיצון. תרחישי הקיצון מבוצעים במגוון שיטות, החל מביצוע תרחישים ברמה של סיכון בודד, דרך ביצוע תרחיש מערכתי וכלה בביצוע מבחני איום. תרחישים אלו נועדו לוודא כי יש בידי הבנק כריות הון מספקות כדי לשרוד גם בתרחישים הוליסטיים, עם סיכון מזערי להתרחשות. תרחישי איום הינם אירועים קיצוניים הפוגעים בכל מימדי פרופיל הסיכון של הבנק, ועלולים להשפיע על יציבותו. התממשותם כוללת השפעות בגין סיכונים שלא הוקעה כנגדם הון בשלבים הקודמים, כגון: סיכונים מוניטין ונדליות. המגבלה שנקבעה ליחס הון עצמי רוברד 1 תחת תרחיש איום, הינה יחס מינימלי של 6.5%.

תוצאות התהליך מצביעות כי לבנק הון זמין גבוה מההון הנדרש גם לאחר הפעלת תרחיש קיצון ואיום, קרי לבנק כרית ספיגה הונית מספקת להתמודדות עם מגוון הסיכונים הכרוכים בפעילות הבנק, גם תחת אירועי קיצון.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

יחס המימוש

תכנון ההון במהלך עסקים רגיל - הבנק עורך תחזית מפורטת רב שנתית לתכנון ההון תוך הבאה בחשבון של: שיעורי הגידול הצפויים בנכסי סיכון והרווחיות, התוכנית האסטרטגית, מדיניות חלוקת הדיבידנד, יעדי ההון והמינוף, שולי ביטחון נאותים וגורמים נוספים. הבנק עוקב באופן שוטף אחר התוצאות בפועל אל מול התחזית ובהתאם לצורך מעדכן את התחזית ובוחן פעולות נדרשות, וזאת לצורך עמידה ביעדי ההון שנקבעו.

רגישות יחס הלימות ההון של הבנק לשינויים בהון עצמי רובד 1 ונכסי סיכון הינה:

שינוי בהון עצמי רובד 1 בסכום של 100 מיליוני שקלים חדשים יגרום לשינוי יחס הלימות הון רובד 1 של 0.07%. שינוי בנכסי הסיכון בסכום של 1 מיליארדי שקלים חדשים יגרום לשינוי יחס הלימות הון רובד 1 של 0.07%.

גיוס מקורות הוניים

במסגרת תוכנית העבודה של הבנק, הנקבעת על ידי הדירקטוריון וכוללת יעדים לגידול בתחומי הפעילות השונים, מתבצעת הערכה של השפעת העמידה ביעדים על היקף נכסי הסיכון של הבנק, וכתוצאה מכך על יחס הלימות ההון. בהתאם לכך, נקבעת, במקביל ליעדים העסקיים וליעדי הרווחיות, תוכנית לגיוס מקורות הוניים לצורך שמירה על הלימות ההון, בהתאם להנחיות שקבע הדירקטוריון בדבר הלימות הון.

התוכנית (הכוללת בין היתר, וככל שיידרש, גיוס כתבי התחייבויות נדחים מותנים - CoCo), צפויה להביא לכך שיחס ההון הכולל לא יפחת משיעור של 13.34%. החל משנת 2018.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד: "הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

לפרטים בדבר הנפקת כתבי התחייבויות נדחים מותנים מסוג CoCo, בסכום של 710.6 מיליוני שקלים חדשים בחודש אוקטובר 2018, וגיוס הון משני בבנק יבא, בסכום של 180 מיליוני שקלים חדשים בחודש אוגוסט 2018, ראה פרק התפתחויות במקורות המימון בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

באזל III

בסוף שנת 2010 אימצה ועדת באזל הוראה חדשה, המכונה באזל III. הוראה זו, פרי המשבר האחרון בשווקים הבינלאומיים, מכילה אוסף של תיקונים להוראת באזל II, וביניהם: חיזוק בסיס ההון, העלאת יחסי ההון המזעריים, קביעת מדדים חדשים ומתודולוגיות לטיפול בסיכון הנזילות, חיזוק המתודולוגיה להתמודדות עם סיכון הצד הנגדי (כולל הקצאת הון כנגד סיכון זה, במסגרת הנדבך הראשון), קביעת יחס מינוף כיחס חדש במסגרת מדדי ניהול הסיכונים, חיזוק התהליכים לביצוע מבחני מצוקה ותהליכים נוספים שנועדו לשפר את יכולות ניהול ובקרת הסיכונים במוסדות הפיננסיים. על פי לוח הזמנים שנקבע על ידי הוועדה, היא מיושמת ברחבי העולם בהדרגה, החל משנת 2013.

החל מיום 1 בינואר 2014 הבנק מיישם את הוראות מדידה והלימות הון על פי כללי באזל III כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 2011-201.

להלן העדכונים והשפעות העיקריות של יישום ההוראות על מדידת הלימות ההון:

- החמרת הקריטריונים להכרה במרכיבי ההון שיכללו בהון עצמי רובד 1.
- הוספת הקצאת הון בגין הפסדי CVA (הפסדי שערך לשווי שוק בגין סיכון אשראי של צד נגדי, Credit Value Adjustments) - בנוסף לדרישת הון בגין סיכון לכשל הנובעת מסיכון אשראי של צד נגדי לפי הגישה הסטנדרטית, נדרשת הקצאת הון לכיסוי הסיכון להפסדים פוטנציאליים שעלולים להיווצר משערך לשווי שוק של נגזרים מעבר לדלפק (OTC).
- החמרה ועדכון הקריטריונים להכרה במכשירי חוב, כמכשירים הוניים, הנכללים בהון רובד 1 נוסף והון רובד 2. מכשירי ההון מסוג CoCo - (Contingent convertible capital instrument), כוללים מנגנונים לספיגת הפסדים לרבות הפסקת תשלומי ריבית למחזיקים במכשיר (קיים בהון רובד 1 נוסף, בלבד), ומנגנון לספיגת הפסדי קרן לפיו תבצע המרה למניות או הפחתת קרן כאשר יחס הון עצמי רובד 1 יורד מתחת לטריגר כמותי שנקבע, או כאשר נמסרה הודעת המפקח על הבנקים, לפיה הפעלת המנגנון לספיגת הפסדי קרן, הכרחי לשמירת יציבות התאגיד הבנאי, אירוע "אי קיימות" של הבנק. הטריגרים הכמותיים שנקבעו להון רובד 1 נוסף והון רובד 2 הינם בשיעורים של 7% ו-5% בהתאמה. נכון ליום 31 בדצמבר 2018 אין לבנק מכשירי הון הנכללים בהון רובד 1 נוסף.
- ביטול האבחנה שהייתה קיימת בהוראה הקודמת, בין סוגי ההון ברובד 2 (רובד 2 תחתון ורובד 2 עליון) כך שהון רובד 2 הוא אחיד.
- כתבי התחייבויות נדחים, שהוכרו כמכשירי הון רובד 2 על פי ההוראות הקודמות, אינם כשירים כהון פיקוחי על פי ההוראות הנוכחיות, בעיקר עקב היעדר מנגנון ספיגת הפסדים. על כן, נקבעו הוראות מעבר לפיהם מכשירים אלה יוכרו להון רובד 2 ב-80% מיתרת המכשירים ליום 31 בדצמבר 2013 והפחתה של 10% בכל שנה עד ליום 1 בינואר 2022.
- הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי - סכום ההפרשה הקבוצתית יוכר כהון רובד 2 עד לתקרה של 1.25% מנכסי הסיכון המשוקללים לסיכון אשראי. מנגד, סכום ההפרשה התווסף לנכסי הסיכון המשוקללים לסיכון אשראי.
- מיסים נדחים הנובעים מהפרשי עיתוי - מיסים נדחים הנובעים מהפרשי עיתוי (ועד ל-10% מהון עצמי רובד 1) - משוקללים במשקל סיכון של 250%.

בעקבות פרסום הוראות המפקח על הבנקים לגבי אימוץ המלצות באזל III בישראל, החליט דירקטוריון הבנק ביום 14 באוגוסט 2013, כי יעד יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון ליום 31 בדצמבר 2014, לא יפחת משיעור של 9% תוך שמירה על שולי ביטחון נאותים.

ביום 28 בספטמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 לפיו יעד הון עצמי רובד 1 יעד ההון הכולל לרכיבי סיכון יכלול תוספת בשיעור המבטא 1% מיתרת תיק האשראי לדיור.

יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחסי ההון הכולל המזערי הנדרשים על ידי המפקח על הבנקים, על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד הדיווח הינם 9.84% ו-13.34% בהתאמה.

יעד זה, יכול שישתנה בהתאם לנתונים בפועל של תיק האשראי לדיור ושל סך נכסי הסיכון.

לפרטים בדבר מדיניות הדיבידנד ראה פרק תמצית מדיניות הבנק לסיכונים עיקריים והתפתחויות בשנת 2018 לעיל, ביאור 24 לדוחות הכספיים וכן פרק דיבידנד בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

יחס המינוף

הבנק מיישם את כללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס מינוף, המאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס המינוף שנקבעו בחודש ינואר 2014.

יחס המינוף מבוסס באחוזים ומוגדר כיחס בין הון רובד 1 לבין סך החשיפות. סך החשיפות של הבנק הינו סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים, לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים.

על פי ההוראה, תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד, החל מיום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה אינו עומד בדרישה, נדרש להגדיל את היחס בשיעורים רבעוניים קבועים עד ליום 1 בינואר 2018.

יחס המינוף של הבנק במועד פרסום ההוראה היה גבוה מ-5% ועל כן יחס מינוף מינימלי זה חל על הבנק החל ממועד פרסום ההוראה. ניהול יחס המינוף מתבצע כחלק מניהול ההון במסגרת פורום ניהול ותכנון ההון.

יחס המינוף של הבנק ליום 31 בדצמבר 2018 הינו 5.42%, לעומת 5.48% ביום 31 בדצמבר 2017.

להלן פרטים בדבר יחס המינוף (Leverage Ratio) של הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2017	ליום 31 בדצמבר 2018	השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף
239,572	257,821	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	התאמות בגין השקעות ביטוחיות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	התאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
1,197	1,293	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	התאמות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
19,474	19,390	התאמות בגין פריטים חוץ מאזניים ⁽⁴⁾
1,261	1,323	התאמות אחרות
261,504	279,827	חשיפה לצורך יחס המינוף

(1) המרה של החשיפות החוץ מאזניות לסכומי שווי ערך אשראי, בהתאם לכללי המדידה של הלימות ההון (באזל).

ליום 31 בדצמבר 2017	ליום 31 בדצמבר 2018	הרכב החשיפות יחס המינוף (במיליוני שקלים חדשים)
237,029	255,457	חשיפות מאזניות
(87)	(87)	נכסים במאזן
236,942	255,370	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
		סך חשיפות מאזניות⁽⁴⁾
1,326	2,465	חשיפות בגין נגזרים
2,487	2,042	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
-	-	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
-	-	גילום (gross-up) ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור
-	-	ניכויים של נכסי חייבים בגין בטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים
-	-	רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על ידי הלקוח
776	-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	קיצוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכוי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
4,589	4,507	סך חשיפות בגין נגזרים
		חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
499	561	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיצוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמוטפלות כמכירה חשבונאית
-	-	סכומים שקודזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות ערך
-	-	חשיפות בגין עסקאות כסוכן
499	561	סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
		חשיפות חוץ מאזניות אחרות
57,365	68,821	חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
(37,891)	(49,431)	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
19,474	19,390	פריטים חוץ מאזניים
		הון וסך החשיפות
14,333	15,172	הון רובד 1
261,504	279,827	סך החשיפות
		יחס מינוף
5.48%	5.42%	יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

הגידול השנתי בסך החשיפות מסתכם בכ-7.0%, בהשוואה לגידול של 7.6% בסך כל המאזן.

סיכון אשראי

פרק זה דן בסיכון האשראי בהתאם לדרישות הגילוי של ועדת באזל וה-FSB, כאשר מבנה הפרק וסדר הנושאים (תוך שהם מותאמים לאופי הפעילות בבנק), גם הם בהתאם לאותן הדרישות.

פרק סיכון אשראי של צד נגדי להלן כולל גילויים איכותיים וכמותיים על דרישת ההון בגין סיכון זה והתאמה לדרישות ההון בגין סיכון אשראי (CVA).

מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)

סיכון אשראי הוא הסיכון שלווה, או צד נגדי, של הבנק לא יעמוד בהחייבויותיו כלפי הבנק. סיכון האשראי הוא סיכון מהותי בפעילותו של הבנק. סיכון זה מושפע ממספר גורמים עיקריים: סיכון עסקי הנובע מפעילותו של הלקוח, סיכונים ריכוזיות הנובעים מחשיפת יתר ללווה/קבוצת לווים ולענפי משק, סיכון ריכוזיות גאוגרפית, סיכון הנובע משינויים אקסוגניים הנוגעים בעיקר לשינויים בסביבה המאקרו כלכלית של הלווה, סיכונים אשראי בחוץ לארץ וסיכונים תפעוליים, שלהתממשותם יש השלכות על סיכונים האשראי. כמו כן, לסיכון זה יש קשרי גומלין עם מספר סיכונים נוספים כגון, סיכון השוק והריבית, סיכון הנזילות, סיכונים ציות וסיכונים נוספים.

תחום האשראי נמצא בליבת הפעילות הבנקאית, ולפיכך, הינו הסיכון העיקרי מבין סוגי הסיכונים שהמערכת הבנקאית עוסקת בהם. בהתאם, החלק הארי של ההון המוקצה בנדבך הראשון, נובע מסיכון האשראי.

מטרות ומדיניות ניהול סיכון אשראי

קבוצת מזרחי טפחות הינה קבוצה בנקאית בעלת פרופיל סיכון אשראי יציב ושמרני, וזאת, בין היתר, בשל הרכב תיק האשראי, המוטה פעילות קמעונאית ומשכנתאות, המהווה למעלה מ-75% מפעילות האשראי שלה. בהתאם לעקרונות התוכנית האסטרטגית החמש שנתית של הבנק אשר פורסמה בחודש נובמבר 2016, פועל הבנק לשמירה וביסוס מעמדו כמוביל בתחום הקמעונאי, וכן להגברת המיקוד והרחבת הפעילות במגזרים העסקיים. לתוכנית האסטרטגית של הבנק, השפעה מהותית על אופי פעילות האשראי, רמת הסיכון והמיקוד העסקי בסגמנטים השונים.

מדיניות ניהול סיכון האשראי שואפת ליצור איזון בין הרצון למזער סיכונים למינימום האפשרי, לבין תכליתו הבסיסית של הבנק ליצירת רווחים ומקסום רווחים אלו, באמצעות העמדת אשראי ללקוחות. זאת, תוך התחשבות בגורמים משפיעים כגון: הסביבה הרגולטורית, תנאי השוק, התנאים הכלכליים הכלליים, סוג המוצרים והתנהגות הבנקים המתחרים.

דירקטוריון הבנק אחראי להתוות את מדיניות האשראי של הבנק, בה נקבעו עקרונות וכללים להעמדת אשראי ולניהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו, ולמזער את הסיכון הגלום בו. עקרונות וכללים אלה מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים, הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים, והן ברמה של ענפי משק וסקטורים עסקיים עד לרמת התיק כולו. דירקטוריון הבנק מאשר את מדיניות האשראי של הבנק, אחת לשנה, ולאורך השנה נבחן הצורך בעדכון המדיניות לאור התפתחויות בסביבה העסקית בה פועל הבנק ובה פועלים לקוחותיו. מדיניות האשראי כוללת, מסמכי מדיניות נוספים הדנים בסיכונים הרלוונטיים לפעילות האשראי של הבנק, ובהם: מדיניות ריכוזיות האשראי, המבטיחה כי רמת ריכוזיות האשראי של הבנק מנהלת ומנוטרת ברמה שוטפת, מדיניות פעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך, הקובעת את העקרונות לניהול וניטור לקוחות הבנק הפועלים במכשירים נגזרים ובניירות ערך, מדיניות הביטחונות הקובעת את העקרונות הנדרשים לשם ניהול ביטחונות הלקוחות, מקדמי הביטחון הנדרשים לפי סוגי עסקאות וגורמי סיכון שונים, ומדיניות הסיכונים הסביבתיים.

הסיכון בתחום האשראי מורכב ממספר רבדים, ומחייב את הגורמים השונים בבנק לעקוב, לנטר ולנקוט באמצעים שיאפשרו שליטה של הבנק על סיכון זה. לפיכך, הגדיר הבנק מגבלות כמותיות שונות לפעילות בגורמי הסיכון המרכזיים.

המודל העסקי

הבנק מנהל את פעילות האשראי במספר מגזרים שהעיקריים שבהם: משכנתאות, בנקאות עסקית, בנקאות מסחרית, משקי בית, ועסקים קטנים. המגזרים נבדלים ביניהם בהתאם למאפייני הלקוחות, סוגי האשראי והיקפי האשראי הנדרשים להם וביחידה הארגונית האחראית לטיפול בכל אחד מהמגזרים. האשראי למגזרים אלו, כולל העמדת אשראי עסקי, לרבות אשראי לפעילות סחר חוץ וחשיפה מפעילות במכשירים נגזרים, אשראי קמעונאי ומשכנתאות. לפירוט אודות מאפייני הלקוחות בכל אחד ממגזרים אלו ראה גם פרק מגזרי פעילות פיקוחיים בדוח הדירקטוריון והנהלה.

מבנה קווי העסקים בתחום האשראי מושתת על שלוש חטיבות, הכפופות למנהל הכללי, כמפורט להלן:

- החטיבה הקמעונאית - בחטיבה זו מרוכזת פעילות האשראי הבנקאית של לקוחות פרטיים לרבות תחום המשכנתאות, ופעילותם של לקוחות עסקיים קטנים. סיניף הבנק ומרכזי העסקים פועלים אף הם במסגרת חטיבה זו באמצעות שבעה מרחבים.
- החטיבה לבנקאות עסקית - בחטיבה זו מרוכזות מרבית הפעולות הבנקאיות של לקוחות עסקיים (לרבות מענף הבינוי והנדל"ן) בגודל בינוני ומעלה.
- החטיבה הפיננסית - בתחום האשראי, החטיבה הפיננסית מרכזת את הבנקאות הפרטית והפעילות הבינלאומית באמצעות יחידות הבנקאות הפרטית בארץ, השלוחות וחברות הבנות בחוץ לארץ.

להלן התייחסות למודל העסקי לסוגי האשראי השונים:

הלוואות לדיר

תחום הלוואות הדיר הינו בעל משקל מהותי מכלל סיכון האשראי של הבנק, אך יחד עם זאת, תחום זה מאופיין בפיזור גבוה וברמת סיכון נמוכה לאור הסיבות להלן:

- פיזור רחב של לווים, לרבות, שיוך הלווים לענפי המשק השונים.
- הלווים משתייכים לענפי המשק השונים.
- שיעורי מימון נמוכים יחסית.
- פיזור גאוגרפי נרחב של הנכסים המשועבדים.
- שימוש במפחיתי סיכון שונים ובניהם ביטוחי נכס וביטוחי חיים, למזעור סיכונים האשראי בתחום.

מדיניות הבנק בתחום המשכנתאות מבוססת על גישה פרטנית להגבלת הסיכון הספציפי בכל הלוואה באמצעות בחינת מאפייני סיכון שונים. מאפיינים אלה כוללים בדיקת טיב הלווים ויכולתם לעמוד בהחזרים השוטפים גם בתרחישים של שינוי בריבית, שיעור החזר ביחס להכנסה הקבועה של משק הבית, בדיקת נתוני העסקה ושיעור המימון. לעיתים דורש הבנק את קיומם של חיזוקים, כגון ערבים להלוואה, יכולת החזר מוכחת שאינה מבוססת על הכנסה שוטפת של הלווה, וחיזוקים נוספים אחרים.

הבנק קבע במסגרת מדיניות הלוואות האשראי מגבלות שונות על פעילות האשראי לדיר, בהתחשב בגורמי הסיכון המרכזיים. גורמים אלה נבחנים מעת לעת ובהתאם מתווספות מגבלות על פי הצורך, קרי, על פי פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות בפועל ומגמת התפתחות והוראות רגולטוריות של בנק ישראל. מגבלות אלה מהוות כמכלול את תיאבון הסיכון של הבנק בתחום המשכנתאות המוגדר במספר רב של מדדי סיכון הבוחנים היבטי סיכון אשראי וריכוזיות ברמת הביצועים השוטפים והתיק הכולל. מדדים אלה כוללים, בין השאר, את שיעור המימון בהלוואה, מיקום הנכס (סיכון גיאוגרפי), מדדי איכות האשראי, יחס החזר מהכנסה, מטרת הלוואה, תקופת הלוואה, תמהיל המסלולים בהלוואה, סוג הנכס, איכות המסמכים, ריבית נורמטיבית, עושר פיננסי ומגבלות צולבות על שילוב של מספר פרמטרים.

הבנק מבצע באופן שוטף פעילויות לבקרה ולניהול הסיכון הגלום באשראי לדיר, באחריות החטיבה הקמעונאית, החטיבה לבקרת סיכונים וגורמים נוספים בבנק. פעילות זו כוללת גם ניתוח התיק לפי גורמי הסיכון הטמונים בו (LTV, יחס החזר, מיקום גאוגרפי וגורמי סיכון נוספים), אמידת הסיכון בתיק במודל מתקדם לדירוג אשראי לדיר הכולל דירוג לכל הלוואה וחישוב פוטנציאל ההפסד במקרה של כשל, וביצוע מגוון מבחני מצוקה, הבוחנים את השפעת גורמי המקור על רמת הסיכון של התיק, ובעיקר, השפעת אבטלה, מחירי הדירוג ושיעור הריבית.

כאמור לעיל, הבנק מעריך את פרופיל הסיכון הגלום במתן אשראי לדיר כנמוך, זאת כתוצאה מפיזור רחב של לקוחות, פיזור גיאוגרפי של נוטלי האשראי, מינוף נמוך באופן יחסי, נהלי בדיקה מעמיקים של טיב הלווים ושל יכולת החזר שלהם וגיבוי האשראי בביטחון הנכס.

הבנק מנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות, ואת התפתחותו לאורך זמן, לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע. בפרט, מתבצע ניטור זה במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק, המוצג ונדון בהנהלת הבנק, בועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובדירקטוריון. מניטור זה עולה כי מדדי הסיכון המובילים, ממשכיכים להימצא ברמה נמוכה יחסית. מדדים אלה כוללים את שיעורי המימון, יחס החזר להכנסה, שיעורי האובדלוג בכשל, ובפרט שיעורי הפיגור בהלוואות חדשות (בנות שנה), נתון המצביע על איכות החיתום הגבוהה בבנק. יצוין, כי שיעור המימון הממוצע של תיק המשכנתאות של הבנק (לסוף חודש דצמבר 2018) עומד על כ-52.6% (שיעור המשקף את שיעור המימון בעת מתן האשראי - ראה הרחבה להלן). הבנק אומד, בנוסף, את שיעורי המימון הנוכחי והמימון ה"אמיתי" בתיק, זאת, בהתבסס על השינויים בערכי הנכסים על פי אומדן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אל מול יתרות התיק הנוכחיות. שיעורים אלה נמוכים משיעור המימון המקורי, עקב הירידה בשווי הלוואות, מפירעונות שוטפים והעלייה המצטברת במחירי הדירוג, הגלומה במלאי המשכנתאות בתיק. נתונים אלה מחזקים את הערכת הבנק כי פוטנציאל ההפסד לבנק בגין תיק המשכנתאות, גם בתרחיש קיצוני של ירידה מהותית במחירי הדירוג, הוא נמוך מאוד. בנוסף, בוחן הבנק באופן סדיר את תיק המשכנתאות שלו בתנאי קיצוני, כולל תחת שינוי מהותי בתנאי המאקרו, במספר מתודולוגיות. תוצאות מבחני הקיצון מצביעות כי רמת הסיכון של התיק נמצאת בירידה וכי פוטנציאל הנזק מאירוע קיצוני חמור במשק הינו נמוך.

האמצעים לניהול הסיכון בהלוואות לדיר כוללים בין היתר:

- תהליך חיתום - הלוואות לדיר נבחנות ומאושרות בתהליך הכולל את הרכיבים הבאים:
- קריטריונים הנקבעים בנהלי הבנק, ומביאים לידי ביטוי את הניסיון המצטבר של הבנק בתחום האשראי לדיר. הקריטריונים לאישור הלוואה הכוללים בין היתר את: מהות העסקה, טיב הלווה ויכולת החזר שלו, הבטוחה הנכסית המוצעת, לרבות הערכות לגבי סיכונים אשראי באזורי הארץ השונים והערבים.
- סמכויות אשראי - קביעת הגורם המוסמך לאשר הלוואה נעשית בהתאם לנתונים בבקשת האשראי ולסיכון הגלום בה.
- מודל לקביעת פרמטיית סיכון דיפרנציאלית - מודל אשר פיתח הבנק על בסיס ממצאים אמפיריים מהעבר לצורך דירוג סיכון פרטני ללווה.
- בקרות מובנות במערכת לביצוע הלוואות - הבקרות כוללות בין היתר: וידוא שלמות הנתונים, בקרות על ביצוע פעולות על פי הרשאות ומנגנון לניתוב תהליכים.
- הדרכה בתחום המשכנתאות - הבנק מקיים הדרכות להכשרה, לפיתוח ולשיפור הידע של כל הגורמים העוסקים במתן האשראי לדיר.
- כנסים מקצועיים - בכנסים אלו נסקרות בהרחבה ההתפתחויות בשוק המשכנתאות והצעדים שיש לנקוט על מנת להתמודד עם הסיכונים הנובעים מהתפתחויות אלו
- מעקב שוטף אחר מצב לווים ותיק האשראי לדיר - הבנק פועל לזיהוי וליתור מוקדם ככל האפשר של תבחינים המעידים על ירידה בכושר הפירעון של הלווים, על מנת לאתר מוקדם ככל האפשר מצב של כשל אשראי. הבנק מפעיל סוגים שונים של בקרות, לרבות בקרות פנימיות שוטפות בסניפים, במרחבים ובמטה.

המערך הארגוני של ניהול ובקרת הסיכון בהלוואות לדירור:

- מחלקת חיתום ובקרה - המחלקה כוללת צוות עובדים מקצועי ומתמחה אשר מאשר הלוואות מורכבות או של אוכלוסיות מיוחדות. בנוסף, מבוצעת בקרה על תיקים חריגים (כגון עסקאות בין בני משפחה, סכומים גבוהים ועוד) באופן שהביטחונות בתיקים אלו נבדקים על ידי המערך המשפטי (בנוסף לבחינת התיק בסניפים) וזאת כהשלמה לאישור שמתבצע במקרים אלו, על ידי מחלקת חיתום ובקרה.
- מודל דירוג משכנתאות - מודלים לכימות הסתברות הכשל (PD), וכן לשיעור ההפסד בהיתן כשל (LGD) לאוכלוסיית המשכנתאות.
- מרכז הבחינה הארצי בחטיבה הקמעונאית - למרכז מועברים תיקי הלוואה בטרם הביצוע. תיקים אלו נבדקים במרכז על מנת לוודא שבוצעו בסניף הפעולות הנדרשת בהתאם לנהלי הבנק, הרגולציה וההנחיות שנתנו על ידי מאשר הלוואה.
- מחלקת ניהול משכנתאות בחטיבה קמעונאית - המחלקה מטפלת בסוגים שונים של אירועים המתרחשים במהלך חיי הלוואה.
- מערך הגבייה - מטפל בכל הקשור לתהליכי גביית חובות מלווים המפגרים בתשלומיהם, ובתהליכי מימוש נכסים.
- פורום פיגורים - הפורום קובע יעדים לטיפול בחובות ולהקטנת הפיגורים.
- החטיבה המשפטית - כחלק מתהליך החיתום, נבדקים הביטחונות בתיקים לא סטנדרטיים ובהלוואות בסכומים גבוהים.
- החטיבה לבקרת סיכונים - האגף לבקרת סיכונים מנטר את איכות תיק האשראי בבנק ואת התפתחות פרופיל הסיכון של תיק הבנק לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע ומבצע מבחני מצוקה על תיק המשכנתאות של הבנק.
- פורום ניטור סיכונים אשראי וריכוזיות אשראי - הפורום מקדם נושאים כגון בחינה והמלצה על עדכונים במדיניות האשראי, אשר כוללים בין היתר שינויים בתיאבון הסיכון, עדכון מתודולוגיות לניהול סיכונים אשראי ותיקוף מודלים לאמידת סיכונים אשראי ונושאים רלוונטיים נוספים לניהול הסיכון.
- ביקורת פנימית - תוכנית העבודה של הביקורת הפנימית בתחום האשראי לדירור כוללת, בין היתר, התייחסות לבדיקת הגורמים העוסקים באישור, ביצוע, תחזוקה ובקרה על האשראי.

הלוואות לבינו ונדל"ן

פעילות האשראי בענף זה, מנהלת בחטיבה העסקית ומהווה רכיב משמעותי בפעילות האשראי של חטיבה זו, וכן בהיקפים נמוכים בחטיבה הקמעונאית. מימון בניה נעשה תוך התמקדות בעיקר בענף הבנייה למגורים באזורי הביקוש במרכז הארץ וברמות מחירים בינוניות. כמו כן, מתבצעת הקצאה מבורכת של המימון בין אזורים גיאוגרפיים, גם בהתאם לביקושים הרלוונטיים. במתן אשראי לבנייה מתמקד הבנק בשיטת הליווי הפיננסי (ליווי סגור). מתן האשראי במסגרת הליווי הפיננסי מבוצע רק במרכזי העסקים ובסניפים בעלי התמקצעות בנושא, ובפיקוח של סקטור הנדל"ן והבנייה. כמו כן, קבע הבנק מדיניות וכללים למימון עסקאות נדל"ן מסוגים אחרים כגון מימון נדל"ן מניב, קבוצות רכישה, פיני בינוי, תמ"א 38 ועסקאות נוספות.

בסקטור נדל"ן פועלת יחידת בקרה ייעודית אשר מבצעת בקרה ובחינה של היבטים שונים בכל הקשור לטיפול בעסקאות נדל"ן על ידי הבנק, תפעול האשראי בסניפים מתמחי הנדל"ן. בנוסף מבצעת היחידה בקרה ובחינה בתחום הנדל"ן המניב ומבצעת בקרות בתחום קבוצות רכישה.

בסקטור בניה ונדל"ן פועלת מערכת מחשוב לאפיין בקרה וניהול פרויקטים סגורים המנוהלים בסקטור. המערכת מיועדת לליווי ולמעקב אחר פרויקטים סגורים, ביצוע שחרור כספים, שיפור השליטה על תיק הנדל"ן ותחזוקת הפרויקטים.

במימון ענף הבנייה והנדל"ן נעשה שימוש בכלי ניתוח ומעקב ספציפיים המסייעים לבנק בתהליך קבלת ההחלטות למתן ליווי פיננסי לפרויקטים השונים.

פעילות האשראי בסקטור בינו ונדל"ן בחטיבה העסקית כוללת:

ליווי הקמת פרויקט בשיטת הליווי הסגור - פרויקט בניה מוגדר כתהליך הכולל את כלל הפעולות הנדרשות לצורך הבניה והמסירה (פיזית ומשפטית) של המבנה על יחידותיו לרוכשי הזכויות בהן.

לצורך מימון פרויקטים בשיטת הליווי הסגור משתמש הבנק בשיטת הליווי הפיננסי. השיטה מבוססת על גישה של מעורבות גבוהה של הגורם המממן בפרויקט, לרבות שליטה על ניהול הפיננסי וניתוב הכספים לתשלום בגין השימושים הנדרשים להקמתו. הגישה הינה שליטה על מקורות ושימושי הפרויקט הספציפי, תוך הפרדתו משאר הפרויקטים הנבנים בידי היזם הרלוונטי. דבר זה מאפשר לבנק המלווה, להיות במעקב רציף אחר התקדמות הבניה והמכירות, תוך ניתוח הסיכונים בפרויקט בכל שלב שיטה המפחיתה את הסיכונים בפרויקט. על פי גישה זו, שומר הבנק על הזכות להשלמת הפרויקט במקרה של כשל (כניסה לנעלי היזם) ומסירת הדירות לרוכשים.

ככלל, מצמצם הבנק את הסיכונים, באמצעות מנגנוני בקרה ומקדמי הגנה המשקפים תרחישי קיצון, המופעלים על כל פרויקט המלווה בסקטור נדל"ן באופן שוטף.

התחדשות עירונית - התחדשות עירונית, הינה תהליך הנעשה בדרך כלל באזורים ותיקים, שם מצב המבנים והתשתיות ירוד. התהליך מאפשר חידוש וריענון מבנה בודד או מספר מבנים, הנמצאים בסמיכות. במסגרת זו פועל הבנק בשני מסלולים:

- מסלול פיני בינו - במסלול זה, נהרס מתחם ישן קיים, ונבנים מבנים חדשים במקומו. במסגרת זו חותמים הדיירים על הסכם עם היזם, במסגרתו מובטחת להם בדרך כלל דירה מרווחת יותר. בפועל בונה היזם כמות דירות גדולה מזו הקודמת, כשאת הדירות הנוספות הוא מוכר בשוק החופשי. יש לציין, כי ניתן לפנות למסלול פיני בינו גם במסגרת תמ"א 38. במקרה כזה נהרס המבנה הישן, ונבנה אחר במקומו. המבנה החדש כולל תוספת יחידות דיור ביחס למבנה הישן, אותן מוכר היזם בשוק החופשי.

- תמ"א 38 - תוכנית לחיזוק מבנים מפני רעידות אדמה, שאושרה בידי הממשלה בשנת 2005. התוכנית מיועדת לחיזוק מבנים שנבנו לפני שנת 1980, תוך קבלת הטבות נוספות. במסלול זה ניתן לפעול במספר צורות: חיזוק את המבנה הקיים בלבד, חיזוק המבנה הקיים הרחבת הדירות הקיימות, חיזוק את המבנה והוספת עד 2 קומות נוספות (למכירה בידי היזם) וצורות נוספות.

על רקע מאפייני פעילות יחודיים אלו נקבעו קווים מנחים יעודיים למימון האשראי בפרויקטים אלו.

קבוצות רכישה - קבוצת רכישה היא קבוצת אנשים או תאגידי המתאגדים לצורך רכישת קרקע משותפת ולהזמנת שרותי בניה של יחידות דיור ו/או שטחים ביעוד מסחרי על הקרקע. לחילופין השיטה מאפשרת לבעלי קרקע קיימים, להתאגד לבניה משותפת על ידי הזמנת שירותי בניה של יחידות דיור ו/או שטחים ביעוד מסחרי.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

נדל"ן מניב - מוגדר כנכס שניתן להשכרה, תוך כדי קבלת תזרים הכנסות קבוע בצורת דמי שכירות. השקעות ורכישת נדל"ן מניב מתבצעות על עיקרון השימוש במונח פיננסי, המאפשר למשקיע לצבור נכסים, תוך שימוש בהון עצמי נמוך יחסית לגודל ההשקעה. על מנת לצמצם את הסיכונים קבע הבנק כללים לאיתנות פיננסית/עושר פיננסי, מיקום הנכס, תקופת האשראי, הרכב לוח הסילוקין, הלוואות עם מרכיב "בולט" (גרייס חלקי - דחיית הקרן בלבד), שיעור מימון, כושר הפירעון וכללים נוספים אחרים.

שוק ההון

סיכון אשראי בשוק ההון הוא הסיכון שהלווה לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק, לרבות התחייבות לכיסוי הפסדים מפעילות בשוק ההון, שהתבצעה באמצעות הבנק.

החוב יכול לנבוע כתוצאה מכשל או הפסד מעסקאות המבוצעות על ידי פעילות מסחר של הלקוח בשוק ההון באמצעות הבנק. החשיפות העיקריות לפעילות מסחר בשוק ההון הינה חשיפה בגין עסקאות אשראי, מכירות בחסר וחשיפה בגין פעילות במכשירים נגזרים באמצעות הבנק.

בפעילות לקוחות בשוק ההון באמצעות הבנק קיימים שלושה גורמי סיכון עיקריים:

- סיכון אשראי לבנק הנובע מפעולות שמבצע הלקוח או הרכב התיק של הלקוח, שיכולים להוביל ליצירת חשיפות שאין ביכולתו של הלקוח לפרוע.
- סיכונים ריכוזיות הנובעים מחשיפת יתר ללווה/קבוצת לווים או לסוגי פעילויות מסוימות.
- סיכונים תפעוליים, שלהתממשותם יש השלכות על סיכונים האשראי.

מסגרות החשיפה לפעילות מסחר שוק ההון מאושרות בהתאם למדרג הסמכויות האשראי בבנק.

הבנק מעמיד ללקוחותיו מגוון מסגרות לצרכי פעילות מסחר בשוק ההון (אשראי כנגד ניירות ערך, מסגרת למכירת ניירות ערך בשורט, מסגרת חשיפה במכשירים נגזרים). חשיפות אלו מאובטח בביטחונות כספיים ו/או ניירות ערך.

לקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית - הבנק מאפשר חשיפה ללקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית רק אם הם בעלי ניסיון והתמחות מוכחת בתחום, וזאת בהתבסס על פעילות מבוקרת וקבלת ביטחונות בהתאם. יחידת חשיפות שוק ההון מבצעת ניטור הדוק ומצרפי אחר הפעילות וחשיפות של לקוחות אלו בבנק.

בהתאם להוראת בנק ישראל מספר 330 בנושא ניהול פעילות מסחר של לקוחות בשוק ההון, קבע הבנק מגבלת חשיפה מצרפית ללקוחות שוק ההון ומתוכה מגבלת חשיפה מצרפית ללקוחות עם פעילות ספקולנטית מהותית. החשיפות לסיכון האשראי הטמון בפעילות מסחר של לקוחות שוק ההון, אל מול תיאבון הסיכון, מדווחות בתדירות רבעונית להנהלה ולדירקטוריון.

אשראי מסחרי

הבנק מנהל את פעילות האשראי העסקי במספר מגזרים שהעיקריים בהם: עסקים גדולים, עסקים בינוניים, עסקים קטנים ומשקי בית. החלוקה למגזרי פעילות האשראי נתמכת על ידי המבנה הארגוני של הבנק.

תהליך קבלת ההחלטות הנוגע להעמדת האשראי המסחרי פועל תוך מזעור רמת הסיכון. על כן, נקבע מדרג סמכויות לבעלי תפקידים ולוועדות האשראי ברמות שונות עד לדרג ועדת אשראי דירקטוריונית והדירקטוריון. הסמכויות מגדירות ומגבילות את הגורמים המאשרים בתחומים של היקף האשראי, היקף אשראי הפתוח, קבלת ביטחונות, קביעת איכותם ושווים וסמכויות לקביעת ריבית.

היקף האשראי הרלוונטי לקביעת מדרג הסמכויות נקבע על פי היקף האשראי המצרפי של כל מרכיבי קבוצת הלווים שאליה משייך הלווה ולא רק של הלווה הבודד עצמו.

למנהלי סניפים ולבעלי תפקידים אחרים במערך העסקי מוענקות סמכויות למתן אשראי. מרבית ההחלטות למתן אשראי, בהיקף מהותי יותר, מתקבלות באמצעות ועדות אשראי, וזאת כדי למזער את הסיכון שבהסתמכות על שיקול דעתו של מחליט יחיד.

בנהלי הסמכויות מפורטים סכומי החשיפה, שמוסמכים לאשר, כל אחד מהדרגים העוסקים באשראי וועדות האשראי למיניהם וזאת בכפוף לנהלי הבנק האחרים לעניין מתן אשראי.

בנוסף, נקבעו מדרג סמכויות בקשר עם אישור קבלה של ביטחונות, סמכויות לקביעת פיזור, איכות ביטחונות וסמכויות לקביעת שווי הביטחונות.

אשראי לעסקים גדולים ובינוניים

האשראי לעסקים גדולים ובינוניים מנוהל באמצעות סקטור תאגידיים, סקטור נדל"ן וסקטור עסקים בחטיבה העסקית. סקטור תאגידיים בחטיבה העסקית עוסק בניהול לקוחות ובפעילות מול לקוחות קיימים שהיקף פעילותם העסקית גבוה מאוד. הסקטור פועל באמצעות חמש מחלקות עסקיות המחולקים לפי התמחות ענפית.

סקטור נדל"ן בחטיבה העסקית עוסק בלקוחות שעיקר פעילותם בענף הנדל"ן תוך התמחות במתן שירותים יחודיים לענף זה, כפי שתואר לעיל. סקטור עסקים בחטיבה העסקית עוסק בלקוחות עסקיים, שהיקף פעילותם העסקית בינונית. הסקטור פועל באמצעות שלושה מוקדים עסקיים המחולקים לפי חלוקה גיאוגרפית (צפון, מרכז ודרום) הנתמכים על ידי מרכז חיתום המרכז ומטפל בכל בקשות האשראי ללקוחות קיימים וחדשים.

פונקציות הבקרה החטיבתיות, הפועלות מטעם מנהל החטיבה העסקית, נושאות באחריות לזיהוי, להערכה, למדידה, לניטור, להפחתה ולדיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם, וכן לניהול מערכות הבקרה המיכוניות וניהול סביבת בקרה נאותה בהקשר של ניהול סיכונים בחטיבה (להלן "הבקרה").

אחריות פונקציות הבקרה בחטיבה העסקית מתחלקת כדלקמן:

- בקרה חטיבתית - נושא באחריות לבקרה על האשראי למגזרים המטופלים על ידי החטיבה.
- מחלקת בקרת אשראי עסקי בסקטור "מטה החטיבה העסקית", שבחטיבה העסקית - נושאת באחריות לבקרה בחטיבה העסקית במספר מישורים:
 - פונקציית הבקרה חטיבתית מבצעת בקרה אחר האשראי ללקוחות החטיבה העסקית. בנוסף, אחראי בקר החטיבה על ריכוז פורום רשימת מעקב בו דנים בחשבונות בהם יש סממן סיכון לפי פרמטרים שנקבעו.
 - המחלקה אחראית על הפעלת מנגנונים ממוכנים לצורך התרעה על חשבונות ולקוחות חריגים, לרבות הסתמכות על מידע חיצוני בבנק. המחלקה אחראית על בקרת הפעילות הבנקאית בחשבונות שהוצפו עם סימני סיכון, לרבות ברור חריגים מול גורמי האשראי הרלוונטיים בקו הקדמי (סניפים, מרחבים, מוקדים, סקטורים), ומעקב על הסדרת חריגים אלה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

- היחידה לבקרת חשיפות שוק ההון - תחום הפעילות בנגזרים דורש התמחות ספציפית ובקרה בזמן אמת. לאור האופי המיוחד של פעילות זו והחשיפה הנובעת ממנה. היחידה אחראית על ביצוע בקרה על לקוחות שהוגדרו מראש על ידי החטיבה העסקית או ועדות האשראי השונות, קיום התניות ועמידה במסגרות.

הבנק עוקב באופן רציף אחר רמת הסיכון בתיק האשראי העסקי, בין היתר באמצעות מערכת דירוג תבחינים בבנק. המערכת מדרגת את כלל החובות של לווה יחיד לבנק. דירוג האשראי של הלקוח נקבע באמצעות תהליך קביעת הטיב העסקי של הלווה ושילוב נתון זה עם שיעור הכיסוי בביטחונות, על מנת לתת דירוג המשקף את איכות האשראי שהועמד ללווה.

אשראי לעסקים קטנים ואנשים פרטיים

סקטור בנקאות מסחרית, שבחטיבה הקמעונאית, נושא באחריות לאשראי בתחום העסקים הקטנים ומשקי הבית (ללא משכנתאות). במסגרת זו, מנחה הסקטור את המרחבים והסיכונים בכל האמור לפעילויות האשראי באוכלוסיות הרלוונטיות בכפוף למדיניות האשראי של הבנק ולנהליו. בסקטור בנקאות מסחרית מנוהלים, בנוסף, שני מוצרים ייעודיים:

- הלוואות בערבות מדינה לעסקים קטנים ובינוניים - הסקטור מתווה את תהליכי העבודה ומרכז את בקשות האשראי לתחום הקרן בערבות המדינה לעסקים קטנים ובינוניים (נוהל מינאר 2019 גם הקרן החדשה בערבות המדינה להתייעלות אנרגטית), כאשר הסיכונים מעמידים את האשראי ומתפעלים אותו.

- כרטיסי אשראי - הסקטור מנהל את מוצרי כרטיסי האשראי שמונפקים בסניפים לרבות היבטי רגולציה, מיכון, נהלים, תהליכי עבודה וממשקים עם חברות כרטיסי האשראי.

במסגרת הנהלת הסקטור פועלת פונקציית בקרה חטיבתית המבצעת בקרת אשראי ברמת החטיבה כולה, ומתווה את הבקרה בסניפים על ידי בקרי האשראי במרחבים. בנוסף, אחראית פונקציית הבקרה החטיבתית על ריכוז פורום רשימת מעקב בו דנים בחשבונות של לקוחות החטיבה הקמעונאית שבהם יש סממן סיכון לפי פרמטרים מוטי-סיכון שנקבעו.

החל מאמצע 2018, מדורגים מרבית לקוחות החטיבה הקמעונאית במודלים מתקדמים ייעודיים. המודלים מכמתים את ההסתברות לכשל (PD) וכן את שיעור ההפסד בהינתן כשל (LGD) לאוכלוסיות העסקים הקטנים והלקוחות הפרטיים בחטיבה הקמעונאית.

הבנק הטמיע את מערכת המדח"ם, המציגה לסניפים ולמטה את הדירוג השוטף של הלקוחות, שינויים בדירוג וניתוחים רוחביים והיסטוריים. מערכת זו ובפרט דירוג האשראי המתעדכן באופן שוטף הינה כלי תומך מהותי לניהול האשראי. כמו כן נקבע תיאבון סיכון לכלל התיק במונחי הדירוג הממוצע במודלים אלה.

אשראי לעסקים קטנים

מגזר העסקים הקטנים והזעירים מאופיין בפיזור גבוה של הלקוחות הפועלים בענפי המשק השונים ובעיקר במגזרי התעשייה הזעירה, המסחר, השירותים העסקיים והפיננסיים. המימון במגזר העסקים הקטנים והזעירים ניתן בעיקר לזמן קצר, לצורך פעילות שוטפת ומימון הון חוזר, גישור על פערים בתזרים המזומנים, מימון לקוחות ומלאי ופעילות יבוא. מימון זה ניתן כנגד ביטחונות מתאימים כגון שיקים לביטחון/לגבייה, חשבונות, שעבוד חוזים ושעבוד שוטף.

במסגרת תהליך חיתום האשראי, מנותחת פעילותו העסקית של בית העסק, גם בהתייחס לענף המשקי בו הוא פועל. במסגרת זו, ובכפוף לבדיקת יכולת החזר ומקורות פירעון, מותאמים היקף האשראי וסוג האשראי לצרכי הלקוח.

גורמי סיכון עיקריים בפעילות מגזר העסקים הקטנים הינם הרעה מאקרו-כלכלית במשק שתוביל למיתון שישפיע השפעת רוחב על בתי העסק הפועלים במגזר; תלות באנשי מפתח בעסק (בעיקר בעלים ומנהלים); תלות בספקים/לקוחות בודדים שעלולים להיקלע לכשל.

הבנק עוקב באופן רציף אחרי רמת הסיכון בתיק האשראי לעסקים קטנים וזעירים, בין השאר באמצעות מודלים ייעודיים לדירוג אשראי, וכן באמצעות מעקב אחרי ענפי משק בסיכון גבוה תוך קביעת מגבלות פעילות וסמכויות אשראי דיפרנציאליות לדרגי הניהול השונים. על מנת לתמוך באופן מיטבי בפעילות, פועל הבנק לביצוע שיפורים בתשתיות, בתהליכים הבנקאיים ובתהליכי חיתום האשראי.

אשראי לאנשים פרטיים

מגזר משקי הבית הינו מנוע צמיחה מרכזי ומהווה חלק משמעותי מהתוכנית האסטרטגית של הבנק לשנים 2017-2021.

מגזר הלקוחות הפרטיים מאופיין ברמת פיזור גבוהה - הן בכמות הלקוחות והן באזור הגיאוגרפי. מרבית הלקוחות במגזר זה הינם שכירים, בעלי חשבון יחיד או משק בית משותף. מיתון בפעילות הריאלית מהווה גורם סיכון עיקרי בפעילות משקי הבית ועלייה בשיעור האבטלה עלולה להגדיל את היקף הלקוחות שייקלעו לקשיים.

מדיניות האשראי ונהלי העבודה לעניין מתן אשראי, לרבות ללקוחות פרטיים, כוללים הנחיות וקווים מנחים לעניין חיתום אשראי והתאמתו לצרכי הלקוח וליכולת החזר שלו: בחינת מטרות האשראי, שיעור המימון המבוקש, תקופת ההלוואה, ניתוח כושר החזר ומקורות החזר של הלקוח ביחס לכלל חביותיו. זאת, תוך בחינת פרמטרים כלכליים שונים של הלקוח ובהתבסס בין השאר על הכנסה קבועה של הלקוח, פאסיבה משועבדת או פנויה, הכרות וניסיון העבודה המצטבר עמו. בנוסף, קיימים נהלים ותהליכי עבודה ייעודיים לעניין הצעה יזומה של אשראי ללקוחות פרטיים, זאת בהתאם להנחיות בנק ישראל.

תמחור האשראי ללקוח מבוצע בהתבסס על הערכת הסיכון של הלקוח הכולל את הפרמטרים שפורטו לעיל.

הבנק עוקב באופן רציף אחרי רמת הסיכון בתיק האשראי לפרטיים, בין השאר באמצעות המודל פנימי לדירוג אשראי ללקוחות פרטיים; מעקב, ניטור וניתוח של ההוצאות בגין הפסדי אשראי.

הגישה למדיניות סיכון האשראי וקביעת המגבלות

המדיניות לניהול סיכוני האשראי של הבנק, קובעת עקרונות וקווים מנחים להעמדת אשראי ולניהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו, ולמזער את הסיכון הגלום בו. זאת, תוך התחשבות בגורמים משפיעים כגון: הסביבה הרגולטורית, תנאי השוק, התנאים הכלכליים הכלליים, סוג המוצרים והתנהגות הבנקים המתחרים. עקרונות המדיניות מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים, הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים, והן ברמה של ענפי משק וסקטורים עסקיים עד לרמת התיק כולו. מדיניות האשראי כוללת מסמכי מדיניות נוספים הדנים בסיכונים הרלוונטיים לפעילות האשראי של הבנק, ובהם: מדיניות ריכוזיות האשראי, המבטיחה כי רמת ריכוזיות האשראי של הבנק מנוהלת ומנוטרת ברמה שוטפת, מדיניות פעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך, הקובעת את העקרונות לניהול וניטור לקוחות הבנק הפועלים במכשירים נגזרים ובניירות ערך, מדיניות הביטחונות הקובעת את העקרונות הנדרשים לשם ניהול ביטחונות הלקוחות, מקדמי הביטחון הנדרשים לפי סוגי עסקאות וגורמי סיכון שונים, ומדיניות הסיכונים הסביבתיים באשראי.

מסמך מדיניות האשראי נדון ומאושר בועדת אשראי עליונה ולאחר מכן בועדת האשראי הדירקטוריונית ובוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון. לפני אישורו על ידי מליאת הדירקטוריון. ועדת אשראי עליונה בראשות המנהל הכללי הינה הפורום הבכיר בבנק לאישור אשראי. מנהל סיכוני האשראי, הוא מנהל החטיבה העסקית. מסמך המדיניות הינו באחריות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (CRO).

מסמך המדיניות קובע את תיאבון הסיכון המורכב משורה ארוכה של מדדי וגורמי סיכון הרלוונטיים לפעילות הבנק באשראי, ביניהם: ענפי משק, קבוצות לווים, גורמי סיכון בתיק המשכנתאות, סוגי פעילות יחודיים, איכות תיק האשראי, דירוג הלקוחות, פעילות בחוץ לארץ וגורמי סיכון נוספים הרלוונטיים לפרופיל סיכון האשראי ולפעילות העסקית של הבנק.

סיכון האשראי מנוטר גם לפי שורה של מבחני מצוקה (קיצון), האומדים את פוטנציאל ההשפעה של אירועי קיצון על תיק האשראי של הבנק. וזאת, בין השאר כדי לבחון את עמידות הון הבנק באירועי קיצון שונים, וכחלק מתהליך אמידת ההון הפנימי (ICAAP).

קווי ההגנה בניהול סיכון האשראי

מערך ניהול הסיכונים של הבנק מורכב מכל רבדי הניהול והבקרה בבנק, החל בדירקטוריון, ההנהלה והיחידות העסקיות, וכלה בפונקציות הבקרה והביקורת הפנימית. החטיבה לבקרת סיכונים, בראשות מנהל הסיכונים הראשי של הבנק (CRO) הינה גורם המעטפת שמרכז את הטיפול בנושא ניהול הסיכונים בבנק ובניהול סיכוני האשראי.

במסגרת זו, ובהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301, הגדיר הבנק שלושה קווי הגנה כדלקמן:

- קו הגנה ראשון - קווי העסקים בתחום האשראי בבנק

לאשראי בבנק מספר תחומי פעילות עיקריים, הנתמכים על ידי מבנה ארגוני המושתת על חטיבות ומערכים בעלי התמחויות ספציפיות, כאשר מתן האשראי ללקוחות במגזרי הפעילות השונים מבוזר בין חטיבות שונות (קמעונאית, עסקית, פיננסית), ואף בתוך החטיבות, בין יחידות ארגוניות שונות. הנהלות קווי העסקים נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים ויישום סביבת בקרה נאותה על הפעילות. באחריות היחידות המקצועיות של כל אחד ממגזרי הלקוחות הללו לבדוק באופן שוטף ולבצע מעקב ובקרה על החשיפה ללקוחות ומגזרי הפעילות שבאחריותן. בקו הגנה זה, קיימות יחידות בקרה ספציפיות כדוגמת הבקרים החטיבתיים, בקרת חשיפות לקוחות שוק ההון ופונקציות בקרה נוספות. שורה של נהלים מבטיחים את יישומם של עקרונות המדיניות הלכה למעשה.

- קו הגנה שני

בקרת סיכונים

החטיבה לבקרת סיכונים פועלת כ"פונקציה לניהול הסיכונים" הבלתי תלויה של הבנק ובכך משמשת כקו הגנה שני במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים. פעילות החטיבה ואחריותה כוללות מספר תחומים: בתחום ניהול סיכוני האשראי, פועלת החטיבה באמצעות מספר יחידות עצמאיות:

- בקרת סיכוני אשראי - הערכה בדיעבד, ללא תלות בגורמים המאשרים אשראי בבנק, את טיב הלווה ואיכות תיק האשראי של הבנק.

- אנליזה - גורם מקצועי האחראי על כתיבת חוות דעת בלתי תלויה לאשראי ללקוחות מהותיים, כחלק מתהליך אישור האשראי.

החטיבה לחשבונאות ודיווח כספי - חשבונאי ראשי

החשבונאי הראשי אחראי על נאותות סיווג אשראי וקביעת הפרשות להפסדי אשראי.

החטיבה המשפטית

אחראית על הוראות החקיקה והשינויים בחקיקה המשפיעים על פעילות הבנק ומתן ייעוץ משפטי שוטף ליחידות הבנק, כמו כן, ריכוז הטיפול בתביעות נגד הבנק.

- קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ומבצעת ביקורות על ניהול סיכון האשראי, כחלק מתוכנית העבודה השנתית והרב שנתית שלה.

בתהליך מתן האשראי נבחנים נתוני העסקה בהתאם לקריטריונים שנקבעו על ידי הבנק. מנגנון קבלת ההחלטות בנוגע למתן האשראי הינו היררכי, מרמת הסיניף ועד לרמת הדירקטוריון. כל יחידה המטפלת במתן אשראי עוקבת באופן שוטף אחר פירעונו בהתאם לתנאיו, ואחר מצבו הפיננסי של הלקוח בהתאם להיקפי חבותו. ממציאים הדורשים טיפול מדווחים לגורם האשראי המוסמך. בנוסף, כאמור לעיל, כולל תהליך מתן האשראי מעורבות של מחלקת האנליזה, המהווה חלק מפונקציית ניהול הסיכונים של הבנק. מעורבות זו כוללת (ביחס לחשיפות אשראי גדולות ולענפי משק כפי שנקבע בהוראות בנק ישראל ובנהלי הבנק), ניתוח בלתי תלוי של בקשות אשראי והצגת המסקנות וההמלצות במסמך כתוב המצורף לבקשת האשראי ומובא לדין בועדת האשראי המתאימה.

בתהליך אישור אשראי מטרת בוחנים ומעריכים את הסיכון הכרוך במתן אשראי ללקוח כלשהו, שבמרכזו בודקים שאשראי המבוקש אכן הולם את צרכי הלקוח וכושר הפירעון שלו. הבחינה מתבצעת בין אם מדובר באישור אשראי חדש ובין אם מדובר בחידוש אשראי קיים או שינויים באשראי קיים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

הקווים המנחים לתהליך בחינה ואישור בקשות האשראי, המפורטים במדיניות האשראי של הבנק, מתייחסים לכל מקרה בו נדרש אישור אשראי חדש ללקוח או חידוש אשראי קיים או שינויים בהרכב האשראי, ביטחונות, אשראי פתוח מאושר והתניות. התהליך הכללי לבחינה ואישור בקשת אשראי כולל את השלבים הבאים:

- בדיקת מטרות האשראי והתאמה לסוג האשראי המבוקש.
- בדיקת איכות הלקוח: מוסר התשלומים של הלווה, איכות הבעלים וההנהלה. היקף העסקי, מצב ענפי, מעמדו של הלווה בענף, רווחיות, איתנות פיננסית וכושר החדר להתחייבויות קיימות ולתנאי פירעון של האשראי המבוקש.
- בדיקת מאגרי מידע חיצוניים, במידת הצורך.
- בדיקת טיב הביטחונות המוצעים והנדרשים והתאמה לסוג האשראי המבוקש.
- בדיקת חשיפה קיימת ללקוח ולקבוצת הלווים והרווחיות לבנק ברמות אלה.
- קביעת תנאים עסקיים כגון: ריבית, עמלות וכדומה. ובדיקת הרווחיות והתשואה.
- חוות דעת מסכמת של הגורם העסקי הכוללת סיכום סיכונים אשראי שבבקשה ודרכי התמודדות/ מזעור שלהם והתייחסות לתרחישי מצוקה ברמת העסקה וברמת הלווה.
- המלצה - לאשר/ לדחות/ להתנות/ לשנות בהתאם לסיכון האשראי השירי ורווחיות הלקוח.
- החלטה.

דיווחים להנהלה ולדירקטוריון

הבנק קבע במרבית הנושאים שני סוגי מגבלות. האחת מגבלת דירקטוריון והשנייה מגבלת הנהלה לפי הגישה הבאה:

מגבלות דירקטוריון - מגבלות הדירקטוריון בתיאבון הסיכון משקפות את החשיפה המקסימאלית שדירקטוריון הבנק מאפשר בכל תחומי הסיכון. מגבלות הדירקטוריון ניתנות לשינוי, על ידי דירקטוריון הבנק, לאחר דיון על הסיבות לשינוי הנדרש וההשלכות על פרופיל הסיכון של הבנק, וזאת בהתאם להתפתחויות בכיוונים העסקיים של הבנק.

מגבלות הנהלה - מגבלות הנהלה מחמירות יותר ממגבלות הדירקטוריון, והן נועדו לשמש ככלי ניהולי למעקב ו/או לניטור הדוק אחר סיכונים אשראי של הבנק. מגבלות הנהלה ניתנות לשינוי, על ידי וועדת אשראי עליונה של הבנק, לאחר דיון על הסיבות לשינוי הנדרש וההשלכות על פרופיל הסיכון של הבנק, וזאת בהתאם להתפתחויות בכיוונים העסקיים של הבנק.

דיווח על המעקב אחר העמידה במגבלות תיאבון הסיכון של הבנק.

במידה ונוצרה חריגה ממגבלות הנהלה שנקבעו, החטיבה הרלוונטית מדווחת על פי כללי הדיווח שהוגדרו במדיניות לגורמים השונים. בדיווח נכללות הסיבות שגרמו לחריגה, השלכות החריגה ואת הצעדים שנקטו או שמומלץ לנקוט על מנת להסדיר את החריגה.

אין לחרוג ממגבלות הדירקטוריון אלא אם התקבל אישורו המוקדם של הדירקטוריון או של ועדה מטעמו.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

31 בדצמבר 2018

יתרה נטו	הפרשות להפסדי אשראי	יתרות ברוטו ⁽¹⁾		חובות, למעט אגרות חוב
		יתרות ברוטו ⁽¹⁾ אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
236,671	1,579	235,833	2,417	איגרות חוב
10,701	-	10,701	-	חשיפות חוץ מאזניות ⁽²⁾
68,723	98	68,749	72	
316,095	1,677	315,283	2,489	סך הכל

31 בדצמבר 2017

יתרה נטו	הפרשות להפסדי אשראי	יתרות ברוטו ⁽¹⁾		חובות, למעט אגרות חוב
		יתרות ברוטו ⁽¹⁾ אחרים	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
220,638	1,485	220,264	1,859	איגרות חוב
9,825	-	9,825	-	חשיפות חוץ מאזניות ⁽²⁾
58,737	90	58,756	71	
289,200	1,575	288,845	1,930	סך הכל

(1) יתרות ברוטו בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים של פריטים מאזניים וחוזי מאזניים, היוצרים חשיפה לסיכון אשראי לפי הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203.

(2) חשיפות חוץ מאזניות הינן לפני מקדמי המרה לאשראי (CCF)

לפרטים בדבר היתרות וניתוח השינויים בחובות פגומים ראה פרק סיכון אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2018.

דוח סיכונים ליום 31 בדצמבר 2018

להלן פרטים על ההפרשה להפסדי אשראי של הלוואות לדיור שבגינן נעשתה הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי עומק פיגור לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314, ליום 31 בדצמבר 2018 (במיליוני שקלים חדשים):

עומק הפיגור	בפיגור של 30 ימים ועד 89 ימים ⁽⁴⁾	בפיגור של 90 ימים או יותר	בפיגור של 90 ימים או יותר	בפיגור של 90 ימים או יותר		בפיגור של 90 ימים או יותר	יתרות בגין הלוואות בפיגור שמוחזרו ⁽²⁾	סך הכל
				מעל 6 חודשים	מעל 15 חודשים			
סכום בפיגור	8	21	16	13	198	248	40	296
מזה: יתרת ההפרשה לריבית ⁽³⁾	-	-	-	1	109	110	6	116
יתרת חוב רשומה	505	688	271	80	130	1,169	88	1,762
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ⁽⁴⁾	-	-	35	40	86	161	42	203
יתרת חוב נטו	505	688	236	40	44	1,008	46	1,559

- (1) בהתאם להוראות הדיווח לציבור, לא כולל יתרת הלוואות לדיור שעומק הפיגור בהן הוא עד חודשיים.
 (2) הלוואות בהן נחתם הסדר החזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואות שטרם הגיע מועד פירעון.
 (3) בגין ריבית על סכומים שבפיגור.
 (4) לא כולל יתרת ההפרשה לריבית.

לפרטים בדבר תנועה בירת ההפרשה להפסדי אשראי ופירוט חשיפות אשראי שאורגנו מחדש ראה ביאור 30 לדוחות הכספיים לשנת 2018.

גילוי נוסף בנוגע לאיכות אשראי של חשיפות אשראי (CRB)

טיפול באשראי בעייתי ובגביית חובות

הטיפול באיתור אשראי בעייתי ובניהול דורש התמקדות והתמקצעות מיוחדות, בשונה מהדרג המאשר או המטפל בביצוע האשראי ובקבלת הבטחות. האיתור הראשוני מבוצע לרוב באופן ממוכן, ביחידות ייעודיות לאיתור ובקרה בחטיבה העסקית ובחטיבה הקמעונאית. הטיפול בלקוחות שאותרו נעשה בסקטור לקוחות מיוחדים בחטיבה העסקית (הקו הראשון).

על מנת לאתר סיכונים האשראי המתממשים או שעלולים להתממש בבנק, מתקיים בבנק, כאמור, מהלך שוטף לבחינה ולאיתור של חובות, על פי תבחינים שהוגדרו. חלק מהתבחינים מחייבים סיווג של החוב כבעייתי, וחלק מהתבחינים מהווים התרעה ומותירים שיקול דעת בידי הגורם המקצועי. החובות נבחנו על פי מדרג סמכויות שהוגדר בנוהלי הבנק. מדרג הסמכויות כולל סמכויות אישיות, המתחילות בעובדים בסניפים ובמטה, וממשיך בסמכויות בדרגים גבוהים יותר לעניין הסיווג וההפרשות בהנהלות המרחבים וביחידות ייעודיות במטה, מתנהל תהליך בקרה מובנה ובלתי תלוי. החשבונאי הראשי מהווה קו שני בתהליך הסיווג וההפרשה ואחריותו בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 311 הינה להיות הגורם הבלתי תלוי לסיווג וקביעת ההפרשה להפסדי אשראי.

מערכת המחשב התומכת ביישום הוראות מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי, לרבות בתהליכי האיתור והבקרה, מבצעת בחינות לוגיות על פי קריטריונים, וקובעת ברירות מחדל לסיווג חובות כחובות בהשגחה מיוחדת, נחותים, פגומים או בארגון מחדש, על פי המתחייב. איתור הלוואות לדיור (משכנתא) מלפני נעשה באופן אוטומטי ובמצעות איתור תבחיני פיגור ותבחינים איכותיים אחרים. בשלבי הפיגור הראשונים מפעיל הבנק בעיקר הליכי גביה אוטומטיים. בהמשך מופעלים הליכים יזומים פנימיים וחיצוניים לרבות הליכים משפטיים ככל שיש צורך בכך.

זיהוי וסיווג חובות בעייתיים - הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני הבעייתיים בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום. חוב בהשגחה מיוחדת הוא חוב שיש לו חולשות פוטנציאליות, שבגינן נדרשת תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק. אם החולשות לא יטופלו, עלולה להיגרם הידרדרות בסיכויים לפירעון החוב. חוב נחות הוא חוב שאינו מוגן באופן מספק על ידי ביטחונות או על ידי יכולת התשלום של החייב, וקיימת אפשרות שהבנק יספוג בגינו הפסד אם הליקויים לא יתוקנו.

בהתאם למדיניות הבנק, חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים מסווג כפגום כאשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. בכל מקרה, חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים, מסווג כחוב פגום כאשר קרן או ריבית בגינה מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב ונמצא בהליכי גביה. כמו כן, כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי יסווג כחוב פגום, אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור בהתאם לנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314 בדבר חובות בעייתיים בהלוואות לדיור.

חובות מתחת ל-700 אלפי שקלים חדשים, שמצויים בפיגור של 90 יום, מוערכים על בסיס קבוצתי, ובמקרה זה מסווגים כחובות נחותים. קבלת החלטה בדבר סיווג חוב מבוטסת, בין היתר, על מצב הפיגור של החוב, הערכת מצבו הפיננסי וכושר הפירעון של הלווה, קיום ומצב הביטחונות, מצבם הפיננסי של ערבים, אם קיימים, ומחויבותם לתמוך בחוב ויכולת הלווה להשיג מימון מצד א'.

הפרשה להפסדי אשראי - בבנק מערכת ממוחשבת לאיתור ולסיווג של חובות בהם קיים, או עלול להיווצר, סיכון להפסדי אשראי. המערכת מקושרת למערכות התשתית השונות בבנק, והיא מרכזת נתונים המאפשרים בחינה של החובות לצורך אמידת איתנותם ותזרימי המזומנים הצפויים מהם. במערכת החדשה הוטמעו תהליכים ממוכנים של איתור, בחינה, סיווג וגביה ההפרשות, לרבות תיעוד של התהליכים והיררכיה של אישורים לפי הסמכויות

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

שנקבעו בנהלי הבנק. המערכת מאפשרת גם טיפול בחובות בעייתיים שלא אותרו בתהליכי האיתור האוטומטיים, אלא בבחינות ובדיקות איכותיות המבוצעות על תיק האשראי של הבנק. ההחלטה על סכום ההפרשה להפסדי אשראי הינה פועל יוצא של איכות האשראי והביטחונות, מצבו הפיננסי והמשפטי של הלווה והערבים והתנאים הסביבתיים והענפיים בסביבת הלקוח. הבנק קבע נהלים לסיווג אשראי ולמידת ההפרשה להפסדי אשראי כדי לקיים הפרשה ברמה מתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי שלו. בנוסף, קבע הבנק נהלים לקיום, הפרשה ברמה מתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים הקשורים למכשירי אשראי חוץ מאזניים (כגון: התחייבויות למתן אשראי, מסגרות אשראי שלא נוצלו וערבויות מסוגים שונים). ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". כמו כן, בוחן הבנק את הנאותות הכוללת של ההפרשה להפסדי אשראי. הבחינה, כאמור של החובות לצורך קביעת ההפרשה והטיפול בחוב מיושמת באופן עקבי לגבי כל החובות בהתאם לרף של 700 אלפי שקלים חדשים ובהתאם למדיניות ניהול האשראי של הבנק ולא מבוצעים מעברים בין מסלול הבחינה פרטנית לבין מסלול הבחינה על בסיס קבוצתי במשך חיי החוב אלא אם בוצע ארגון מחדש של חוב בעייתי כאמור לעיל. לפרטים בדבר הפרשה פרטנית, הפרשה קבוצתית, הפרשה בגין הלוואות לדירור והפרשה בגין אשראי חוץ מאזני ראה ביאור 1 בדוחות הכספיים לשנת 2018.

הסדרי חוב וטיפול בחוב בעייתי בארגון מחדש - ככלל, במקרים בהם ניתן להגיע להסדר לסילוק החוב, מבלי לפגוע בבטוחות העומדות לטובת הבנק, ומבלי לנקוט הליכים משפטיים, נותן הבנק עדיפות לעריכת הסדר לסילוק החוב. במטרה לשפר גביית האשראי ולמנוע, ככל שניתן, מצבי כשל בגביית חובות, עורך הבנק ניסיונות להגיע להסדרים לתשלום החוב, טרם נקייט הליכים משפטיים ואף לאחר ובמהלך נקיטתם, אשר יכול ויכלול: דחיית מועדי תשלום, פריסה מחדשת של החוב, הפחתת שיעורי ריבית, שינוי לוח הסילוקין, שינוי תנאי החוב במטרה להתאימם למבנה המימון של הלווה, איחוד חובות הלווה, העברת חובות ללווים אחרים תחת קבוצת לוויים בשליטה משותפת, בחינה מחדשת של אמות המידה הפיננסיות המוטלות על הלווה ועוד. חוב אשר פורמאליט עבר ארגון מחדש של חוב בעייתי מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של חייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב (הפחתה או דחייה של תשלומים במזומן שנדרשים מהחייב) או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב (בחלקו או במלואו). לצורך קביעה האם הסדר חוב שבוצע על ידי הבנק מהווה ארגון מחדש של חוב בעייתי, הבנק מבצע בחינה איכותית של מכלול התנאים של ההסדר והנסיבות במסגרתן הוא בוצע, וזאת במטרה לקבוע האם: (1) החייב מצוי בקשיים פיננסיים ו- (2) במסגרת ההסדר הבנק העניק ויתור לחייב.

סיכון אשראי⁽²⁾ לפי ענפי משק - מאוחד
ליום 31 בדצמבר 2018

להלן פירוט סיכון אשראי לפי ענפי משק (במיליוני שקלים חדשים):

חובות וסיכון	חובות וסיכון	חובות וסיכון	חובות וסיכון	חובות וסיכון	חובות וסיכון	חובות וסיכון	חובות וסיכון	חובות וסיכון	חובות וסיכון	סיכון	סיכון	סיכון
אשראי חוץ	אשראי חוץ	אשראי חוץ	אשראי חוץ	אשראי חוץ	אשראי חוץ	אשראי חוץ	אשראי חוץ	אשראי חוץ	אשראי חוץ	אשראי חוץ	אשראי חוץ	אשראי חוץ
מאזני (למעט)	מאזני (למעט)	מאזני (למעט)	מאזני (למעט)	מאזני (למעט)	מאזני (למעט)	מאזני (למעט)	מאזני (למעט)	מאזני (למעט)	מאזני (למעט)	מאזני (למעט)	מאזני (למעט)	מאזני (למעט)
נגזרים ⁽³⁾	נגזרים ⁽³⁾	נגזרים ⁽³⁾	נגזרים ⁽³⁾	נגזרים ⁽³⁾	נגזרים ⁽³⁾	נגזרים ⁽³⁾	נגזרים ⁽³⁾	נגזרים ⁽³⁾	נגזרים ⁽³⁾	נגזרים ⁽³⁾	נגזרים ⁽³⁾	נגזרים ⁽³⁾
הפסדי	הפסדי	הפסדי	הפסדי	הפסדי	הפסדי	הפסדי	הפסדי	הפסדי	הפסדי	הפסדי	הפסדי	הפסדי
אשראי ⁽⁴⁾	אשראי ⁽⁴⁾	אשראי ⁽⁴⁾	אשראי ⁽⁴⁾	אשראי ⁽⁴⁾	אשראי ⁽⁴⁾	אשראי ⁽⁴⁾	אשראי ⁽⁴⁾	אשראי ⁽⁴⁾	אשראי ⁽⁴⁾	אשראי ⁽⁴⁾	אשראי ⁽⁴⁾	אשראי ⁽⁴⁾
ייתר	ייתר	ייתר	ייתר	ייתר	ייתר	ייתר	ייתר	ייתר	ייתר	ייתר	ייתר	ייתר
הפרשה	הפרשה	הפרשה	הפרשה	הפרשה	הפרשה	הפרשה	הפרשה	הפרשה	הפרשה	הפרשה	הפרשה	הפרשה
להפסדי	להפסדי	להפסדי	להפסדי	להפסדי	להפסדי	להפסדי	להפסדי	להפסדי	להפסדי	להפסדי	להפסדי	להפסדי
אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי
8	1	1	6	12	619	817	12	805	817	817	817	817
4	-	-	-	1	414	658	1	703	704	704	704	704
126	18	33	279	422	5,760	9,717	422	9,555	9,977	9,977	9,977	9,977
160	(8)	(1)	203	297	14,191	30,900	297	30,604	30,901	30,901	30,901	30,901
53	(4)	(1)	26	40	2,819	3,190	40	3,161	3,201	3,201	3,201	3,201
9	2	4	2	26	927	1,607	26	1,826	1,852	1,852	1,852	1,852
181	44	74	234	347	8,126	10,923	347	10,663	11,010	11,010	11,010	11,010
28	10	12	23	48	1,004	1,294	48	1,246	1,294	1,294	1,294	1,294
10	8	5	7	20	1,059	1,452	20	1,456	1,476	1,476	1,476	1,476
9	2	4	11	20	612	1,137	20	1,130	1,150	1,150	1,150	1,150
70	5	6	168	180	4,272	9,006	180	11,774	11,954	11,954	11,954	11,954
52	18	19	43	83	3,068	4,389	83	4,379	4,462	4,462	4,462	4,462
15	1	4	21	30	2,104	2,558	30	2,553	2,583	2,583	2,583	2,583
725	97	160	1,023	1,526	44,975	77,648	1,526	79,855	81,381	81,381	81,381	81,381
643	22	36	60	1,310	126,673	135,960	1,310	134,650	135,960	135,960	135,960	135,960
263	91	109	77	233	19,473	29,969	233	29,752	30,245	30,245	30,245	30,245
1,631	210	305	1,160	3,069	191,121	243,577	3,069	244,257	247,586	247,586	247,586	247,586
-	-	-	-	-	622	685	-	1,199	1,199	1,199	1,199	1,199
-	-	-	-	-	1	1	-	8,651	8,651	8,651	8,651	8,651
1,631	210	305	1,160	3,069	191,744	244,263	3,069	254,107	257,436	257,436	257,436	257,436
פעילות לזמן ארוך												
סיכון אשראי חוץ - פעילות בחוץ												
42	(2)	2	5	20	4,835	6,095	20	6,304	6,324	6,324	6,324	6,324
4	-	3	-	-	4,846	4,952	-	6,607	6,607	6,607	6,607	6,607
-	-	-	-	-	628	628	-	2,490	2,490	2,490	2,490	2,490
46	(2)	5	5	20	10,309	11,675	20	15,401	15,421	15,421	15,421	15,421
1,677	208	310	1,165	3,089	202,053	255,938	3,089	269,508	272,857	272,857	272,857	272,857

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים (במיליוני שקלים חדשים) כולל: חובות⁽²⁾ - 202,053, אגרות חוב - 10,988, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר - 26, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 3,240 וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מבלות של לווה - 56,550.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מבלות חבות לווה, למעט מכשירים נגזרים.

(4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).

(5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(6) סיכון אשראי מאזני וחוב מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירוג שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 2,023 מיליוני שקלים חדשים וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 2,241 מיליוני שקלים חדשים שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בליכוי בנייה, וכולל סיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 4,794 מיליוני שקלים חדשים בגין נרכש ביטוח לתיק ערבויות חוק מכר וערבויות ביצוע בנוסח חוק מכר ממבטחי משנה בינלאומיים.

סיכון אשראי⁽²⁾ לפי ענפי משק - מאוחד - המשך

ליום 31 בדצמבר 2017

חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ	חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾	חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾	חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾	חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾	חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾	חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾	סיכון אשראי כולל ⁽⁴⁾	סיכון אשראי כולל ⁽⁴⁾	סיכון אשראי כולל ⁽⁴⁾
8	2	2	4	8	615	815	8	809	817
4	(1)	(1)	-	-	376	570	-	630	630
111	15	34	127	276	4,994	8,457	276	8,353	8,629
153	(16)	4	201	280	11,856	29,218	280	28,844	29,226
50	(53)	(64)	15	20	2,475	3,020	20	3,018	3,038
7	-	3	3	30	609	1,138	30	1,372	1,402
151	99	49	213	281	7,549	9,819	281	9,675	9,956
26	9	15	19	46	933	1,190	46	1,144	1,190
13	6	10	10	20	1,739	2,071	20	2,061	2,081
7	2	1	7	15	499	1,065	15	1,055	1,070
69	(9)	(37)	15	202	3,442	8,252	202	10,193	10,395
51	14	23	41	91	2,783	3,795	91	3,769	3,860
12	2	6	24	32	1,764	2,180	32	2,284	2,316
662	70	45	679	1,301	39,634	71,590	1,301	73,207	74,610
629	9	24	33	1,104	120,189	126,273	1,104	125,169	126,273
245	86	123	71	221	18,812	28,507	221	28,163	28,728
1,536	165	192	783	2,626	178,635	226,370	2,626	226,539	229,611
-	-	(1)	-	-	213	316	-	1,372	1,372
-	-	-	-	-	1	1	-	9,099	9,099
1,536	165	191	783	2,626	178,849	226,687	2,626	237,010	240,082
38	1	1	3	4	3,967	5,389	4	5,538	5,542
1	-	-	-	-	1,874	2,000	-	3,714	3,714
-	-	-	-	-	455	455	-	1,450	1,450
39	1	1	3	4	6,296	7,844	4	10,702	10,706
1,575	166	192	786	2,630	185,145	234,531	2,630	247,712	250,788

פעילות לווים בישראל

ציבור - מסחרי⁽⁸⁾

חקלאות, ייעור ודיג
כרייה וחציבה
תעשייה וחרושת
בינוי ונדל"ן - בינוי⁽⁷⁾
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
אספקת חשמל ומים
מסחר
בתי מלון שירותי הארחה
ואוכל
תחבורה ואחסנה
מידע ותקשורת
שירותים פיננסיים
שירותים עסקיים אחרים
שירותים ציבוריים וקהילתיים

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

סיכון כולל⁽⁴⁾

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים (במיליוני שקלים חדשים) כולל: חובות⁽²⁾ - 185,145, אגרות חוב - 10,034, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר - 76, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 3,421 וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות של לווה - 52,112.
(2) אשראי ליציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות לווה, למעט מכשירים נגזרים.
(4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
(5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע האשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
(6) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירי שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
(7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 1,571 מיליוני שקלים חדשים וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 1,478 מיליוני שקלים חדשים שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה, וכולל סיכון אשראי חוץ מאזני של 5,237 מיליוני שקלים חדשים בגין נרכש ביטוח לתיק ערבויות חוק מכר ממבטחי משנה בינלאומיים.
(8) סוג מחדש.

דוח סיכונים
 ליום 31 בדצמבר 2018

להלן חשיפות אשראי לפי יתרת תקופות לפירעון (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2018				
עד שנה	מעל שנה ועד חמש שנים	מעל חמש שנים	ללא תקופות לפירעון	סך הכל
חשיפת אשראי מאזנית:				
30,717	15,404	2,927	-	49,048
16,620	39,273	114,760	-	170,653
8,107	7,759	3,297	197	19,360
2,495	1,119	54	-	3,668
57,939	63,555	121,038	197	242,729
3,613	1,599	705	-	5,917
61,552	65,154	121,743	197	248,646
3,363	6,706	1,509	80	11,658
54,568	11,468	2,785	-	68,821
ליום 31 בדצמבר 2017				
עד שנה	מעל שנה ועד חמש שנים	מעל חמש שנים	ללא תקופות לפירעון	סך הכל
חשיפת אשראי מאזנית:				
26,488	14,127	2,590	-	43,205
11,637	37,245	107,361	-	156,243
7,644	7,519	2,827	183	18,173
1,644	1,420	54	-	3,118
47,413	60,311	112,832	183	220,739
1,952	278	294	-	2,524
49,365	60,589	113,126	183	223,263
2,951	2,720	2,668	93	8,432
48,727	8,322	316	-	57,365

(1) נכסים בגין מכשירים נגזרים מכילים בין היתר מכשירים נגזרים של בנקים וממשלות.

חשיפות למדינות זרות – מאוחד⁽¹⁾

חלק א - מידע בדבר סך החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך (במיליוני שקלים חדשים):

מדינה	חשיפה מאזנית ⁽²⁾	חשיפה מאזנית ⁽²⁾	חשיפה מאזנית של חשיפה של		חובות פגומים	סיכון מאזני בעייתי	סיכון כלל החשיפה המאזנית	חשיפה מאזנית של הבנק במדינה זרה לתושבים מקומיים	חשיפה מאזנית של הבנק במדינה זרה לתושבים מקומיים	חשיפה מאזנית של הבנק במדינה זרה לתושבים מקומיים	חשיפה מאזנית ⁽²⁾	חשיפה מאזנית ⁽²⁾	חשיפה מאזנית ⁽²⁾					
			מאזנית ⁽²⁾	מאזנית ⁽²⁾										מאזנית ⁽²⁾	מאזנית ⁽²⁾	מאזנית ⁽²⁾	מאזנית ⁽²⁾	מאזנית ⁽²⁾
31 בדצמבר 2018																		
ארצות הברית	4,938	157	1,544	396		23	6,639	-	396	396	1,544	157	4,938					
צרפת	-	1	1,383	-		18	1,384	-	-	-	1,383	1	-					
בריטניה	-	122	784	389		13	2,133	1,227	389	1,616	784	122	-					
גרמניה	186	14	121	-		-	321	-	-	-	121	14	186					
אחרות	354 ⁽⁶⁾	141	2,023	-		16	2,518	-	-	-	2,023	141	354 ⁽⁶⁾					
סך כל החשיפות למדינות זרות	5,478	435	5,855	785		70	12,995	1,227	785	2,012	5,855	435	5,478					
מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC	11	-	422	-		5	433	-	-	-	422	-	11					
למדינות יוון, פורטוגל, ספרד ואיטליה	-	1	34	-		-	35	-	-	-	34	1	-					
31 בדצמבר 2017																		
ארצות הברית	3,231	336	1,239	368		15	4,806	-	368	368	1,239	336	3,231					
צרפת	-	142	1,295	-		21	1,437	-	-	-	1,295	142	-					
גרמניה	172	61	98	-		-	331	-	-	-	98	61	172					
אחרות	54	338	2,325	482		23	3,436	719	482	1,201	2,325	338	54					
סך כל החשיפות למדינות זרות	3,457	877	4,957	850		59	10,010	719	850	1,569	4,957	877	3,457					
מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC	11	-	535	-		6	546	-	-	-	535	-	11					
למדינות יוון, פורטוגל, ספרד ואיטליה	-	3	43	-		1	46	-	-	-	43	3	-					

- (1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בסחונות נדילים ונגדרי אשתי.
- (2) סיכון אשתי מאזני וחוף מאזני, מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשתי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לוים.
- (3) סיכון אשתי במכשירים פיננסיים חוף מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.
- (4) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (5) יתרת החשיפה החוף מאזנית כוללת סך של 4,794 מיליוני שקלים חדשים בגין רכישת ביטוח ממבטחי משנה בינלאומיים לתיק ערבויות חוק מבר של לוים בענף הנדל"ן בישראל. (ליום 31 בדצמבר 2017 - 5,237 מיליוני שקלים חדשים). לפרטים בדבר עדכון מקדם ההמרה לאשתי (CCF) המוחל על ערבויות להבטחת השקעות של רוכשי דירות על פי חוק המבר. ראה ביאור 25 לדוחות הכספיים.
- (6) כולל חשיפה לבנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB).

החשיפה המוצגת לעיל מייצגת, בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, חשיפות על בסיס סיכון סופי. הצד הנושא בסיכון הסופי הוא אדם, עסק, מוסד או מכשיר כלשהו המספק לבנק "חיזוקי אשתי", כגון ערבויות, ביטחונות, חוזי ביטוח ונגדרי אשתי. כאשר לא קיים "חיזוקי אשתי", אזי הצד הנושא בסיכון הסופי הוא החייב עצמו.

שורת "סך כל החשיפות למדינות זרות" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".

חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחוף לארץ של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

חלק ב'- מידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2017	31 בדצמבר 2018	31 בדצמבר 2018
חשיפה חוץ מאזנית	חשיפה מאזנית	חשיפה חוץ מאזנית	חשיפה מאזנית
687	1,343	-	-

בריטניה

חלק ג'- מידע בדבר חשיפה מאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות

לימים 31 בדצמבר 2018 ו-31 בדצמבר 2017 אין לבנק חשיפה מאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות ולמדינות זרות שעברו ארגון מחדש.

הפחתת סיכון אשראי (CRC)

דרישות גילוי איכותיות בנוגע לשיטות להפחתת סיכון אשראי

קבוצת הבנק נוקטת אמצעים שונים להפחתת הסיכונים הנובעים ממתן אשראי ומריכוזיות האשראי. להלן תיאור הכלים קבוצת הבנק נוקטת אמצעים שונים להפחתת הסיכונים הנובעים ממתן אשראי ומריכוזיות האשראי. להלן תיאור הכלים העיקריים להפחתת הסיכון במסגרת מדיניות האשראי של הבנק.

יקוזז נכסים והתחייבויות - הבנק מיישם את הכללים שנקבעו בחוזר הפיקוח על הבנקים מיום 12 בדצמבר 2012.

בהתאם להוראות, תאגיד בנקאי יקוזז נכסים והתחייבויות הנובעים מאותו צד נגדי ויציג במאזן את יתרם נטו בהתקיים התנאים המצטברים הבאים:

- בגין אותן ההתחייבויות יש לו זכות חוקית בת אכיפה לקיזוז ההתחייבויות מהנכסים.
- בכוננתו לפרוע את ההתחייבויות ולממש את הנכסים על בסיס נטו או בו זמנית.
- גם התאגיד הבנקאי וגם הצד הנגדי חייבים אחד לשני סכומים הניתנים לקביעה.

בהתאם להוראות, תאגיד בנקאי יקוזז נכסים והתחייבויות עם שני צדדים נגדיים שונים ויציג במאזן סכום נטו בהתקיים כל התנאים המצטברים לעיל, ובתנאי שישינו הסכם בין שלושת הצדדים המעגן באופן ברור את זכות התאגיד הבנקאי בגין אותן ההתחייבויות לקיזוז.

כמו כן, נקבע כי תאגיד בנקאי יקוזז פיקדונות שפירעונם למפקיד מותנה במידת הגבייה מן האשראי שניתן מפיקדונות אלה, כשאין לבנק סיכון להפסד מהאשראי. תאגיד בנקאי לא יקוזז בין נכסים בגין מכשירים נגזרים כנגד ההתחייבויות בגין מכשירים נגזרים אלא אם מתקיימים כל התנאים המצטברים שלעיל. עם זאת, בהוראות נקבע כי במקרים מסוימים תאגיד בנקאי רשאי לקוזז סכומי שווי הוגן שהוכרו בגין מכשירים נגזרים וסכומי שווי הוגן שהוכרו בגין הזכות לדרוש חזרה ביטחון במזומן (חייבים), או המחויבות להשיב ביטחון במזומן (זכאים) הנובעים ממכשירים נגזרים שבוצעו עם אותו צד נגדי בהתאם להסדר להתחשבות נטו (Master Netting Arrangement), גם אם תנאי הכוונה לפרוע על בסיס נטו או בו זמנית אינו מתקיים.

בנוסף, תאגיד בנקאי יקוזז בין "ניירות ערך שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר" לבין "ניירות ערך שנמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר", אם מתקיימים תנאים מסוימים שנקבעו בכללי החשבונאות המקובלים בארצות הברית בנושא זה.

עם זאת, הבנק אינו רשאי לקוזז מאזנית סכומים אלא אם קיבל לכך אישור מראש של הפיקוח על הבנקים.

מדיניות הבנק הנוכחית היא להציג חשיפות בגין עסקאות ברוטו, למעט פיקדונות שפירעונם למפקיד מותנה במידת הגבייה מן האשראי כאמור לעיל. בהתאם לכך, פיקדונות המיועדים למתן אשראי, שפירעונם למפקיד מותנה במידת הגבייה מן האשראי, ולקבוצת הבנק אין סיכון להפסד אשראי, קוזזו מן האשראי שניתן מפיקדונות אלו. פערי הריבית בגין פעילות זו הוצגו בדוח רווח והפסד בסעיף פעילות.

בטוחות - קבלת ביטחונות לטובת הבנק נועדה להבטיח את החזר האשראי, שהבנק נותן ללקוח, במקרה של חדלות פירעון. טיב וכמות הביטחונות הנדרשים מהלקוח, נקבעים על סמך המאפיינים הבסיסיים של הלווה, מאפייני העסקה, ומהותיות הסיכון לכך שהלקוח לא יוכל להחזיר את האשראי. ככל שהסיכון גבוה יותר, הבנק ידרוש ביטחונות רבים יותר ונדילים יותר. ככלל, הלקוח ידרש להמציא סוגי ביטחונות, המתאימים ככל הניתן לאשראי הניתן, לפי פרמטרים שונים כגון: התאמה לעסקה, לסכום ולתקופת האשראי.

הבנק קבע את סוגי הנכסים אשר יוכרו כבטוחות למתן אשראי במדיניות ובנהלים. הבטוחות העיקריות המקובלות בבנק הן: פיקדונות, ניירות ערך, שעבוד של נדל"ן ושל רכב, שוברי אשראי, צ'קים, ערבויות בנקאיות וערבויות של מוסדות, של תאגידים או של יחידים. במסגרת מדיניות הבטוחות, נקבעו כללים ועקרונות באשר לרמת ההסתמכות על כל סוג בטוחה, בהתאם לאופייה, סחירותה, התנדוטיות במחירה, מהירות מימושה ומעמדה המשפטי, וזאת בנוסף לבחינת כושר החזר של הלקוח כקריטריון למתן האשראי.

כמו כן, קיימים סוגי ביטחונות נוספים כדוגמת שיעבוד שוטף, חייבים ו/או אמות מידה כספיות ותפעוליות המושתתות על לקוח בכדי להבטיח את יכולתו לעמוד בפירעון חובו לבנק.

הבטוחות מותאמות, במידת האפשר, לסוג האשראי אותו הן מבטיחות, תוך התייחסות לטווח הזמן, לסוגי הצמדה, לאופי האשראי, למטרותיו וכן למחירות יכולת המימוש שלהן. מקדמי הביטחון קובעים את השיעור בו הבנק מוכן להסתמך על בטוחה מסוימת כביטחון לאשראי. שווי הבטוחות בהתאם למקדמי הביטחון מחושב, ככל שניתן, באופן אוטומטי על ידי מערכות המחשוב. מקדמי הביטחון לסוגי הבטוחות השונים נבדקים אחת לשנה, ומאושרים בועדת אשראי דירקטוריונית, בועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון. כמו כן, קיימים ביטחונות אשר אינם נלקחים בחשבון בחישוב מקדמי הביטחון והם משמשים לחיזוק מערך הביטחונות הקיים. הבנק מאשר באופן פרטי ומוגבל, גם מתן אשראי כנגד התחייבות הלווה בלבד.

ככלל, בעת קבלת נכס לביטחון, הבנק מתחשב רק בסכום מסוים מערך הנכס לצרכי ביטחון ("מקדם ביטחון"). מקדם הביטחון הוא המקדם בו יש להכפיל את שווי הנכס לשם קבלת שווי הנכס לביטחון עבור הבנק. לכל סוג בטוחה נקבע מקדם ביטחון מתאים, בהתחשב במספר פרמטרים כגון: סחירות ויכולת המימוש של הבטוחה, זמן המימוש ועלות התהליך, התנדוטיות של מחיר הבטוחה, המעמד המשפטי/צורת רישום הבטוחה והבעלות עליה, והיכולת של צד ג' להטיל מגבלות על מימוש הבטוחה.

במסגרת נוהלי הבנק נקבעו כללים באשר לניהול השוטף של הביטחונות, ובכלל זה עדכון ערכם של הביטחונות: פיקדונות וערבויות בנקאיות מתעדכנים באופן שוטף לפי תנאים; ביטחונות שהם ניירות ערך סחירים מתעדכנים באופן שוטף לפי ערכם בשוק; לגבי בטוחות שהן נדל"ן, קובע הנהול את המועד להערכת שווי על ידי שמאי מוסמך בהתאם לסוג האשראי המובטח על ידי הנכס. הערכה זו מתוקפת במקרים המוגדרים במדיניות הבנק, על ידי יחידת השמאות הפנימית של הבנק. כמו כן, מבוצעת הערכת שווי במקרים של חשש לירידה מהותית בערך ביטחון, העלולה להעמיד את הבנק במצב של חוסר ביטחונות.

הבנק עושה שימוש נרחב בבטוחות אשר אינן מוכרות במסגרת כללי הפחתת הסיכון (CRM) של באזל II (נדל"ן, שעבוד רכב, ערבויות אישיות) בכדי להפחית את סיכויי האשראי.

ערבים - לעיתים הבנק דורש מהלקוח להמציא ערבויות או ערבים להבטחת האשראי. קיימים מספר סוגי ערבויות כגון ערבויות אישיות, ערבויות בנקאיות לסוגיהן, ערבויות מדינה, פוליסות ביטוח או כתבי שיפוי.

סינדיקציות אשראי - הבנק משתתף בסינדיקציות, באמצעות מערך מקצועי המאפשר לו להוביל סינדיקציות בהיקפי אשראי משמעותיים. מימון במסגרת סינדיקציה מאפשר פיזור הסיכון בין מספר גופים מממנים בעסקאות אשראי גדולות.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

שיתוף/מכירת חובות - כלי נוסף להפחתת סיכון האשראי הוא שיתוף/מכירת נתחים מתיק האשראי של הבנק במגזרים מסוימים לגופים פיננסיים. במהלך השנים האחרונות, יצר הבנק תשתית עסקית, משפטית ותפעולית למכירת סיכון אשראי. מכירת/שיתוף הסיכון יכולה להיעשות הן באמצעות מכירה מוחלטת והן באמצעות שיתוף בסיכון. פעילות זו מובלת על ידי תחילת הסינדיקציה שבחטיבה העסקית.

ביום 28 בדצמבר 2016 השלים הבנק רכישת פוליסת ביטוח לחשיפות אשראי בגין ערבויות שהבנק הוציא בהתאם לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות) התשל"ה - 1974 ולהתחייבויות להוצאת ערבויות כאמור.

פוליסת הביטוח מבטיחה את הבנק למקרה בו יידרש הבנק לשלם בשל חילוט הערבויות ונועדה בעיקרה להפחית את נכסי הסיכון בגין חשיפת האשראי הנובעת מן הערבויות.

במהלך הרבעון השני של שנת 2018 הגדיל הבנק את שיעור הכיסוי של פוליסת הביטוח מ-80% ל-90% עבור ערבויות בסכום של כ-15.5 מיליארדי שקלים חדשים.

במהלך הרבעון השלישי רכש הבנק הרחבה לפוליסה הקיימת, כך שתחול גם על סוגי ערבויות נוספות הקשורות בפרויקטים, בסכום של 1.8 מיליארדי שקלים חדשים.

הפוליסות האמורות לעיל חלות על ערבויות שהנפיק הבנק עד תום 2018.

במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2018 רכש הבנק פוליסת ביטוח בשיעור כיסוי של 90% לחשיפות אשראי בגין ערבויות שהבנק ינפיק החל מחודש ינואר 2019, בהתאם לחוק המכר וערבויות נוספות הקשורות בפרויקטים, כפי שבפוליסות הביטוח המתוארות לעיל.

רכישת הביטוחים נועדה, בעיקרה להפחית את נכסי הסיכון בגין חשיפת האשראי הנובעת מן הערבויות, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203 בנושא "מדירה והלימות הון".

פיזור סיכונים - מדיניות האשראי של הבנק מתבססת על פיזור הסיכונים ועל ניהולם המבוקר.

פיזור הסיכונים מאופיין במספר היבטים:

- פיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים, לרבות הגבלת החשיפה ביחס לענפים ספציפיים.
- פיזור על פני קבוצות גודל של לקוחות.
- מגבלות על היקף חשיפה למגזרי פעילות ייחודיים ולסך פעילות הלווים בחוץ לארץ.
- מגבלות על היקף חשיפה ללווים בודדים ולקבוצות לוויים.
- פיזור גיאוגרפי במקרים רלוונטיים (ענף הבניה, משכנתאות).

ענפי משק - בהנהלת הבנק ובדיקטוריון נערכים, בהתאם לצורך, דיונים בנושא אשראי לענפים מסוימים, בעיקר ביחס לענפים הרגישים לתנודתיות במחזורי העסקים. מדיניות האשראי לענפים הרגישים נקבעת בהתבסס על ניתוח כלכלי של ההתפתחויות החזויות בענפים אלה. הבנק מקפיד על פיזור החבות בין ענפי המשק השונים, כך שלא תיווצר חבות חריגה בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 315. אשראי לענפים מסוימים, כמו ענף היהלומים וענף הבנייה (לרבות תתי הענפים שלו), מטופל על ידי יחידות מקצועיות ובעלי תפקידים המתמחים בענפים אלה. לענפים האמורים נקבעו כללים ונהלים ספציפיים, בנוסף לנהלים הכלליים הנוגעים להעמדת אשראי, וזאת על מנת להתמודד עם סיכוני האשראי הייחודיים לענפים אלה. בענף היהלומים הבנק מעדיף לדרוש ביטחונות מחוץ לענף על מנת להפחית את סיכון האשראי ולגדרו.

לקוחות גדולים - הבנק פועל בתחום האשראי ללקוחות גדולים באמצעות סקטור תאגידיים, במסגרתו פועלים צוותים בעלי התמחויות ענפיות. לעתים, מגביל הבנק את חלקו באשראי ללקוח גדול ביחס להיקף האשראי הכולל לאותו לקוח במערכת הבנקאית, ובמקרים מסוימים מתנה את השתתפותו במימון עסקאות מסוימות ביצירת חבילת מימון כוללת בה ישתתפו גם בנקים נוספים (במסגרת הסדרי קונסורציום). הבנק מקפיד על עמידה במגבלות על חבות לווה וקבוצת לוויים ועל חבותם הכוללת של הלווים הגדולים וקבוצות הלוויים שחבותם נטו לבנק עולה על 10%, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.

פיזור גיאוגרפי - הבנק מקפיד על פיזור גיאוגרפי בתחום האשראי לבנייה ובתחום המשכנתאות, במטרה להקטין ריכוזיות יתר במתן האשראי.

גידורים - ללוויים בעלי חשיפה מטבעית מוצעים אמצעי כיסוי והגנה (עסקות גידור) לצמצום חשיפתם, וזאת בנוסף לצעדים האחרים שהבנק נוקט למזעור סיכוני החשיפה של הבנק מפעילותם של אותם לקוחות. הבנק קבע הנחיות למעקב, פיקוח ובקרה נאותים על פעילות לווים אשר חבותם לבנק רגישה לשינויים בשערי החליפין, לרבות יצירת סימולציות ותרשימים לשינויים עתידיים בשערי החליפין. בקרות מיוחדות מופעלות גם לגבי לקוחות אשר מרכיב משמעותי בסל הביטחונות שלהם הוא ניירות ערך.

הפחתת סיכון אשראי - דיוור

ביטחונות - על פי נהלי הבנק בתחום המשכנתאות, ניתן אשראי בגין ביטחונות נכסיים בלבד. במקרים מסוימים דורש הבנק, בנוסף לביטחון הנכסי, גם ערבים לחוב. לצורך אימות פרטי הנכס המוצע לבנק כבטוחה וקביעת שווי, נדרש בדרך כלל ביקור של שמאי הנכס, ומתקבל דוח הכולל את תיאור הנכס, מיקומו, מצבו הפיזי וכן את שווי השוק שלו. השמאים חתומים על הסכם עם הבנק ופועלים על פי הוראותיו, הכוללות מתכונת עבודה מובנית לביצוע השמאות, לזיהוי חריגים ועוד. השמאות המקובלות בענף המשכנתאות הינה שמאות מקוצרות. עם זאת, דורש הבנק לגבי חלק מההלוואות שמטרתן רכישת דירה מיד שנייה, בניה עצמית או הלוואה לכל מטרה, בסוגי נכסים בעלי סיכון גבוה, שמאות מורחבת הכוללת בדיקות נוספות בכפוף לקריטריונים שנקבעו לעניין זה. במקרים מסוימים דורש הבנק, בנוסף לביטחון הנכסי, גם ערבים לחוב.

ביטחים - על פי נהלי הבנק, כל נכס המשמש כבטוחה מבוטח בביטוח נכס. בנוסף, הלווים עצמם מבוטחים בביטוח חיים לטובת הבנק למקרה של פטירה בטרם נפרע האשראי במלואו. תהליך ביטוח האשראי הינו גורם מפחית סיכון משמעותי.

שיעור המימון (LTV) - שיעור המימון המרבי אותו מאשר הבנק, נקבע במדיניות האשראי ונבחן מעת לעת. ככלל, הבנק דורש מהלווה להשתתף בחלק ממימון הרכישה. תשלום ההון העצמי מהווה כרית ביטחון במקרה של מימוש הנכס, לרבות בתקופה של ירידת מחירים בשוק הנדל"ן. יתר על כן, שיעור ההשתתפות של הלווה מהווה אינדיקציה נוספת לאיתנותו הפיננסית.

שיטות להפחתת סיכון אשראי (CR3)

ליום 31 בדצמבר 2018

לא מובטחים	מובטחים	מובטחים				מובטחים				חובות, למעט אגרות חוב
		מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי	מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי	מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי	מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי					
מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים
מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים
מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים
מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים
-	-	1,024	5,209	7,845	18,994	8,870	24,203	214,047	-	10,701
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1,024	5,209	7,845	18,994	8,870	24,203	224,748	-	-
-	-	65	124	24	154	89	269	2,220	-	-

ליום 31 בדצמבר 2017

לא מובטחים	מובטחים	מובטחים				מובטחים				חובות, למעט אגרות חוב
		מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי	מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי	מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי	מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי מזה: על ידי					
מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים
מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים
מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים
מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים	מובטחים
-	-	1,013	4,753	7,330	17,247	8,343	22,000	199,987	-	9,825
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1,013	4,753	7,330	17,247	8,343	22,000	209,812	-	-
-	-	201	217	25	120	226	337	1,593	-	-

(1) יתרה מאזנית בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים ולאחר הפרשות להפסדי אשראי.
(2) יתרה מאזנית של חלק מסכום החובות שמובטח בבטחון, ערבות או נגזר אשראי, לאחר התחשבות במקדמי ביטחון.

סיכון האשראי לפי הגישה הסטנדרטית

חישוב סיכון האשראי על פי הגישה הסטנדרטית מבוסס על דירוגי אשראי חיצוניים, הנקבעים על ידי חברות דירוג אשראי חיצוניות (ECAI). במסגרת החישוב, הבנק משתמש בנתוני הדירוג של חברת S&P.

דירוגי חברות הדירוג משמשים לקביעת משקל הסיכון של קבוצות החשיפה הבאות:

- ריבוניות
- סקטור ציבורי
- תאגידים בנקאיים
- תאגידים

קביעת משקל הסיכון המתאים מתבצעת בהתאם לנתוני הצד הנגדי.

משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הבנק מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה.

עבור השקעה בהנפקות שיש להן דירוג הנפקה ספציפי, משקל הסיכון של החוב יתבסס על דירוג זה, למעט כאשר המנפיק הוא תאגיד בנקאי או ישות סקטור ציבורי. במקרים אלו, משקל הסיכון יתבסס על דירוג המנפיק ולא על דירוג הנפקה ספציפי.

להלן טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג הבינלאומית S&P בהם עושה הבנק שימוש:

S&P
AAA עד AA
A+ עד A
BBB+ עד BBB
BB+ עד BB
B+ עד B
CCC+ או נמוך יותר

יצוין כי החלק העיקרי של סיכון האשראי בבנק אינו מדורג בדירוג חיצוני.

ניתוח והכנת מסגרות

כחלק מהפעילות העסקית של הבנק, לצורך הכנת מסגרות הפעילות לחשיפת אשראי וסיכונים אחרים עבור בנקים ומוסדות פיננסיים זרים הבנק משתמש בדירוגים של חברות הדירוג הבינלאומיות המובילות: Moody's, Fitch ו-S&P, אשר משמשים את הבנק הן לניתוח והן לקביעת גבולות חשיפה. בהכנת מסגרת הפעילות עבור בנקים ישראלים, הבנק נעזרים גם בדירוגים של חברות הדירוג מעלות S&P ומידרוג.

דוח סיכונים
ליום 31 בדצמבר 2018

הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)

להלן הרכב חשיפת האשראי נטו לפי סוגי הפחתות סיכון (במיליוני שקלים חדשים)⁽⁴⁾:

ליום 31 בדצמבר 2018

נכסי סיכון	חשיפות לאחר		חשיפות לפני		חשיפות לפני	הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח) חברות ניירות ערך תאגידים חשיפות קמעונאיות ליחידים הלוואות לעסקים קטנים בביטחון נכס למגורים בביטחון נדל"ן מסחרי הלוואות בפיגור נכסים אחרים
	חשיפות לפני	חשיפות לאחר	חשיפות לפני	חשיפות לאחר		
	מקדמי המרה והפחתת ביטחונות	מקדמי המרה והפחתת ביטחונות	מקדמי המרה והפחתת ביטחונות	מקדמי המרה והפחתת ביטחונות		
0%	27	59	52,075	151	51,954	
12%	161	69	1,294	190	895	
25%	541	160	2,000	224	1,925	
0%	-	-	-	-	-	
90%	39,460	14,822	29,136	43,984	32,627	
75%	15,014	1,487	18,531	10,675	20,171	
75%	7,232	765	8,878	3,684	10,569	
52%	64,965	808	124,816	9,295	125,541	
100%	2,495	157	2,338	618	2,579	
125%	3,022	72	2,355	72	2,448	
56%	2,207	14	3,917	29	3,917	
51%	135,124	18,413	245,340	68,922	252,626	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2017

נכסי סיכון	חשיפות לאחר		חשיפות לפני		חשיפות לפני	הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח) חברות ניירות ערך תאגידים חשיפות קמעונאיות ליחידים הלוואות לעסקים קטנים בביטחון נכס למגורים בביטחון נדל"ן מסחרי הלוואות בפיגור נכסים אחרים
	חשיפות לפני	חשיפות לאחר	חשיפות לפני	חשיפות לאחר		
	מקדמי המרה והפחתת ביטחונות	מקדמי המרה והפחתת ביטחונות	מקדמי המרה והפחתת ביטחונות	מקדמי המרה והפחתת ביטחונות		
1%	679	-	48,189	125	47,913	
35%	685	100	1,858	95	1,421	
32%	605	99	1,795	70	1,613	
-	-	-	-	-	-	
88%	35,674	15,260	25,317	38,608	28,380	
75%	14,072	1,406	17,356	9,866	19,050	
75%	6,610	728	8,085	3,421	9,752	
51%	60,803	606	118,185	4,656	119,107	
100%	2,440	215	2,226	524	2,426	
122%	2,352	71	1,852	71	2,079	
55%	2,100	17	3,809	34	3,809	
51%	126,020	18,502	228,672	57,470	235,550	סך הכל

- (1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%). חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגות.
- (2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לפני מקדמי המרה לאשראי ולפני שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (3) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)⁽¹⁾⁽²⁾

ליום 31 בדצמבר 2018

סך הכל חשיפות אשראי (לאחר מקדמי המרה והפחתת ביטחונות)	אחר	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	סוגי נכסים/משקל סיכון
52,134	-	-	156	-	-	-	-	31	51,947	ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
1,363	-	-	-	-	-	-	-	806	557	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
2,160	-	-	76	-	-	162	-	1,922	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	חברות ניירות ערך
43,898	-	-	38,078	-	-	523	-	5,357	-	תאגידים
20,018	-	-	4	20,014	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
9,643	-	-	5	9,638	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
125,624	-	-	814	37,548	4,572	28,696	53,994	-	-	בביטחון נכס למגורים
2,495	-	-	2,495	-	-	-	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
2,427	-	1,190	1,237	-	-	-	-	-	-	הלוואות בפיגור
3,931	-	62	2,111	-	-	-	-	-	1,758	נכסים אחרים
59	-	47	12	-	-	-	-	-	-	מזה: בגין מניות
263,753	-	1,252	44,976	67,200	4,572	29,381	53,994	8,116	54,262	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2017

סך הכל חשיפות אשראי (לאחר מקדמי המרה והפחתת ביטחונות)	אחר	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	סוגי נכסים/משקל סיכון
48,189	-	-	72	-	-	-	-	3,041	45,076	ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
1,958	-	-	30	-	-	1,311	-	-	617	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
1,894	-	-	123	-	-	310	-	1,461	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	חברות ניירות ערך
40,577	-	-	34,359	-	-	237	-	5,981	-	תאגידים
18,762	-	-	2	18,764	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
8,813	-	-	2	8,811	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
118,791	-	-	723	37,094	-	26,128	54,846	-	-	בביטחון נכס למגורים
2,441	-	-	2,441	-	-	-	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
1,923	-	860	1,063	-	-	-	-	-	-	הלוואות בפיגור
3,826	2	60	1,986	-	-	-	-	-	1,778	נכסים אחרים
66	-	43	23	-	-	-	-	-	-	מזה: בגין מניות
247,174	2	920	40,797	64,669	-	27,986	54,846	10,483	47,471	סך הכל

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%). חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה ולאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

סיכון אשראי של צד נגדי

גילוי איכותי על סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)

סיכון צד נגדי הינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה יהיה בכשל לפני הסליקה הסופית של תזרימי העסקה. הפסד כלכלי יקרה רק כאשר העסקה עם הצד הנגדי תהיה בעלת שווי כלכלי חיובי בעת הכשל. ערך השוק של העסקה, שיכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים, תלוי למעשה בתנודות בגורמי השוק. במידה והצד הנגדי יהיה בכשל, והעסקה בעלת שווי הוגן חיובי, הדבר עלול לגרום להפסד לבנק, לבעיית נזילות ולקושי לבצע עסקאות נוספות. סיכון הצד הנגדי יכול להיות מושפע מסיכונים אחרים, ביניהם: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון נזילות, סיכון תפעולי וסיכון המוניטין של הצד הנגדי לעסקה. סיכון הצד הנגדי הוגדר כסיכון מהותי בבנק. מנהל הסיכון הוא מנהל החטיבה הפיננסית.

הבנק התווה מדיניות ייעודית לטיפול בסיכון הצד הנגדי מול בנקים ומדינות ומסמך נוסף, המהווה חלק ממדיניות האשראי של הבנק, בנוגע לפעילות הלקוחות במכשירים פיננסיים נגזרים. הפעילות במכשירים נגזרים מהווה חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, וזאת, בכפוף למגבלות הדירקטוריון. הבנק פועל במכשירים נגזרים הן עבור לקוחותיו, והן לצורך עצמי במסגרת ניהול חשיפות בסיס וריבית במגזרי ההצמדה השונים. שורה של נהלים מבטיחים כי הבנק יוכל להציע ללקוחותיו מגוון רחב של מכשירים פיננסיים, תוך שמירה על מסגרת נאותה לטיפול בסיכון זה.

החשיפה לבנקים ולמדינות זרות הינה למספר גורמי סיכון ובהם סיכון מדינה בגין מצב כלכלי, פוליטי או מלחמה, וכן, סיכון העברה, הנובע ממגבלות אדמיניסטרטיביות המונעות העברת מטבע חוץ. בפעילות זו, תיאבון הסיכון של הבנק, כפי שגוון במסמך המדיניות, הינו ניתוב עיקר הפעילות היזומה למדינות המפותחות שדרוגן לא יפחת מקבוצת A ולבנקים העיקריים הפועלים במדינות. הפעילות מתבצעת תוך שמירה על פיזור נאות של החשיפות בין מדינות ובנקים. לבנק פעילות נמוכה מאוד מול מדינות פחות מפותחות, עם דירוגים נמוכים יותר, וזאת, רק בכדי לתת מענה לצרכי הלקוחות.

מדידת הסיכון מתבצעת באמצעות הפעלת תרחישים המתבצעים באופן שוטף לנוכח מגבלות ספציפיות שהוטלו על הפעילות מול הצד הנגדי, וכן, בחישוב אגרגטיבי המגביל את כלל החשיפה של התיק. במקרים שבהם לא ניתן לצטט מחיר שוק, מתבצע התמחור ומתבצעת אמידת החשיפה באמצעות מודלים מקובלים לתמחור. לצורך הפעילות מול בנקים ומדינות פיתח הבנק מתודולוגיה לקביעת המסגרות מול כל צד נגדי, בהסתמך על איכותם, דירוגם וההון של הבנקים והמדינות.

לצורך אמידת החשיפה משתמש הבנק במגוון מערכות, באופן דומה לפעילות העסקית, כאשר הבקרה מתבססת על המידע הנכלל במערכות אלה, ועל מערכת בקרה ייעודית שפותחה על ידי הבנק, כדי לאמוד את חשיפת הלקוחות ולהתריע בעת חריגה. מנגנון הבקרה בפעילות מול בנקים זרים מתבסס על דוחות ייעודיים שהוקמו במערכת התשתית של הבנק ודוחות חריגה המופקים לצורך המעקב אחר הפעילות בארץ ומחוץ לה, ביניהם דוח בנקים המרכז את כלל החשיפות מולם, וכן דוחות חריגים, המשקפים חריגות מהמסגרות שנקבעו, לו התרחשו כאלה. בנוסף, קיימת בחדר העסקאות מערכת בקרה נוספת, הכוללת מנגנון המציג תמונה של מסגרות המסחר מול בנקים ומדינות.

הבנק מתאים את מסגרות החשיפה שלו מול בנקים ומדינות באופן שוטף, וכן, מתבצעת בחינה שוטפת של פרסומים לגבי דירוגים של המוסדות הפיננסיים להם הבנק חשוף על ידי היחידה לקשרי מוסדות פיננסיים, הפועלת בחטיבה הפיננסית. בנוסף נבדקים באופן שוטף אינדיקטורים מבוססי מדדי שוק לשם התראה על אירועים שעשויים להצביע על שינויים במצב הפיננסי של המוסדות הפיננסיים המרכזיים אליהם הבנק חשוף.

פרופיל הסיכונים הנוכחי של הבנק מלמד כי עיקר החשיפה של הבנק לסיכון הצד הנגדי היא לתאגידים ולבנקים זרים, כאשר רמת החשיפה אינה מהותית. כמו כן, לבנק חשיפה נמוכה לפעילות מול מדינות.

הבנק בוחן ומנטר באופן שוטף את הפעולות הנדרשות למזעור הסיכון. יש לציין כי במהלך של שנת 2018, בדומה לשנה החולפת ניתן דגש לניטור השפעות האירועים הפוליטיים והכלכליים ובדגש על אירופה, על פעילות הבנק מול צדדים נגדיים החשופים להשפעות אלה. רמת הסיכון של הבנק בהתייחס לאירועים אלה היא נמוכה.

מגבלות ובקורות - לבנק פעילות במכשירים פיננסיים נגזרים המתבצעת ברובה מול לקוחות הנדרשים להלימות הון או לשמירה על רמת ביטחונות על פי תרחישים. פעילות זו מנוטרת על ידי הבנק באופן שוטף תוך יומי על ידי מערכת בקרה ייעודית שפותחה על ידי הבנק. לבנק פעילות מעטה יחסית מול לקוחות שעיקר עיסוקם במכשירים פיננסיים נגזרים ומכירות בחסר, או מול לקוחות שאינם מחויבים בדרישת הון או ביטחונות. ניטור לקוחות אלה מתבצע בצורה קפדנית ובתדירות גבוהה יותר, יחסית ללקוחות האחרים.

בבנק קיימת מגבלת מסגרות עבור בנקים ומדינות הכוללת התייחסות לנגזרים. כמו כן, קיימת מגבלת מסגרות לקוחות בהתאם לפרמטרים מסוימים. במסגרת החטיבה לבקרת סיכונים פועלת יחידה ייעודית המתמחה בבקרת חשיפות הנובעות מפעילות בשוק ההון, ובוחנת באופן יומי לקוחות הפעילים בתחום זה. כמו כן, כחלק מפעילות בקרת הסיכונים, מתבצעת גם בקרה על פעילות חדר עסקאות, כולל בדיקת עמידה במגבלות שונות שקבעו הדירקטוריון וההנהלה.

הפחתת סיכון - לשם השתתפות בפעילות שוק ההון על הלקוח לספק ביטחונות, בהתאם לנוהל שקבע הבנק. בפעילות מול בנקים ומדינות, הבנק חותם על הסכמי ISDA ועל נספחי CSA. הדבר מאפשר קיזוזים בין העסקאות, כך שהסכום שיעבור בין הצדדים לעסקה הוא רק סכום החשיפה נטו, ועל ידי כך להקטין את החשיפה של כל אחד מהצדדים. נספחי CSA מסדירים העברות של כספים בין הצדדים לעסקה כל אימת שהחשיפה מגיעה להיקף מסוים שנקבע מראש, ועל ידי כך קטנה החשיפה לצד הנגדי.

בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים (נספח ג' להוראה 203), מסלקת הבורסה ומסלקת מע"ף מסווגות כצדדים נגדיים מרכזיים כשירים לצרכי חישוב דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

ליום 31 בדצמבר 2018

נכסי סיכון	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	
2,053	3,242	2,042	2,465	שיטת החשיפה הנוכחית
136	136	-	535	הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקאות מימון ניירות ערך)
2,189	3,378	2,042	3,000	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2017

נכסי סיכון	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	חשיפה פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	
1,621	2,821	2,307	1,506	שיטת החשיפה הנוכחית
64	64	-	423	הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקאות מימון ניירות ערך)
1,685	2,885	2,307	1,929	סך הכל

הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)

ליום 31 בדצמבר 2018

נכסי סיכון	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	
576	2,626	סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

ליום 31 בדצמבר 2017

נכסי סיכון	חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות	
529	2,584	סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3)

ליום 31 בדצמבר 2018									
סך חשיפת אשראי	אחר	150%	100%	75%	50%	20%	10%	0%	
								תיק פיקוחי/משקל סיכון	
316	-	-	-	-	-	302	-	14	ריבנויות
175	-	-	-	-	-	175	-	-	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
706	-	-	37	-	-	669	-	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	חברות ניירות ערך
2,039	-	-	1,714	-	3	322	-	-	תאגידים
6	-	-	6	-	-	-	-	-	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
3,242	-	-	1,757	-	3	1,468	-	14	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2017									
סך חשיפת אשראי	אחר	150%	100%	75%	50%	20%	10%	0%	
									תיק פיקוחי/משקל סיכון
97	-	-	-	-	-	-	-	97	ריבנויות
160	-	-	-	-	160	-	-	-	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
881	-	-	86	-	377	418	-	-	בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	חברות ניירות ערך
1,677	-	-	1,096	-	-	581	-	-	תאגידים
6	-	-	6	-	-	-	-	-	תיקים קמעונאיים פיקוחיים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
2,821	-	-	1,188	-	537	999	-	97	סך הכל

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי⁽¹⁾ (CCR) (CCR5)

ליום 31 בדצמבר 2018						
בטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך			בטחון שמשמש בעסקאות נגזרים			
שווי הוגן של בטחון שהופקד	שווי הוגן של בטחון שהתקבל	לא מנותק	שווי הוגן של בטחון שהופקד	לא מנותק	שווי הוגן של בטחון שהתקבל	
-	194	490	-	589	-	מזומן - מטבע מקומי
-	3	1,107	-	251	-	מזומן - מטבעות אחרים
-	10	-	-	257	-	חוב ריבוני מקומי
-	-	-	-	3	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
-	67	-	-	85	-	אגרות חוב קונצרניות
-	125	-	-	423	-	מניות
-	-	-	-	-	-	בטחון אחר
-	399	1,597	-	1,608	-	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2017						
בטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך			בטחון שמשמש בעסקאות נגזרים			
שווי הוגן של בטחון שהופקד	שווי הוגן של בטחון שהתקבל	לא מנותק	שווי הוגן של בטחון שהופקד	לא מנותק	שווי הוגן של בטחון שהתקבל	
-	243	-	-	861	-	מזומן - מטבע מקומי
-	7	281	-	507	-	מזומן - מטבעות אחרים
-	11	-	-	158	-	חוב ריבוני מקומי
-	-	-	-	4	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
-	5	-	-	47	-	אגרות חוב קונצרניות
-	93	-	-	301	-	מניות
-	-	-	-	-	-	בטחון אחר
-	359	281	-	1,878	-	סך הכל

(1) הסכומים מתייחסים לבטחונות שהופקדו או התקבלו בגין חשיפות הנובעות מסיכון אשראי של צד נגדי שקשורות לעסקאות נגזרים או לעסקאות מימון ניירות ערך, לרבות עסקאות שסולקו באמצעות צד נגדי מרכזי (CCP)

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)

31 בדצמבר 2018		
הגנה שנרכשה	הגנה שנמכרה	
606	300	סכומים נקובים
2	-	עסקאות החלף כשל אשראי על ישות יחידה (Single-name credit default swaps)
41	41	אופציות אשראי
649	341	נגזרי אשראי אחרים
		סך הכל סכומים נקובים
7	8	ערכי שווי הוגן
(10)	-	שווי הוגן חיובי (נכס)
		שווי הוגן שלילי (התחייבות)

31 בדצמבר 2017		
הגנה שנרכשה	הגנה שנמכרה	
776	-	סכומים נקובים
2	-	עסקאות החלף כשל אשראי על ישות יחידה (Single-name credit default swaps)
-	-	אופציות אשראי
778	-	נגזרי אשראי אחרים
		סך הכל סכומים נקובים
9	-	ערכי שווי הוגן
(2)	-	שווי הוגן חיובי (נכס)
		שווי הוגן שלילי (התחייבות)

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)

ליום 31 בדצמבר 2018		
חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות		
נכסי סיכון		
217	1,088	חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר (סך הכל)
70	351	חשיפות לעסקאות עם צד נגדי מרכזי כשיר (לא כולל בטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים); מזה:
-	-	נגזרי OTC
70	351	עסקאות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	בטחון ראשוני מנותק
2	10	בטחון ראשוני לא מנותק
75	376	העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	העברות לא ממומנות לקרן סיכונים
-	-	חשיפות לצד נגדי מרכזי שאינו כשיר (סך הכל)
-	-	חשיפות לעסקאות עם צד נגדי מרכזי שאינו כשיר (לא כולל בטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים); מזה:
-	-	נגזרי OTC
-	-	עסקאות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	בטחון ראשוני מנותק
-	-	בטחון ראשוני לא מנותק
-	-	העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	העברות לא ממומנות לקרן סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2017		
חשיפה לאחר הפחתת ביטחונות		
נכסי סיכון		
305	1,528	חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר (סך הכל)
116	581	חשיפות לעסקאות עם צד נגדי מרכזי כשיר (לא כולל בטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים); מזה:
-	-	נגזרי OTC
116	581	עסקאות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	בטחון ראשוני מנותק
2	12	בטחון ראשוני לא מנותק
71	354	העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	העברות לא ממומנות לקרן סיכונים
-	-	חשיפות לצד נגדי מרכזי שאינו כשיר (סך הכל)
-	-	חשיפות לעסקאות עם צד נגדי מרכזי שאינו כשיר (לא כולל בטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים); מזה:
-	-	נגזרי OTC
-	-	עסקאות נגזרים סחירים בבורסה
-	-	עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	מערכי קיזוז שבהם אושר קיזוז בין מוצרים
-	-	בטחון ראשוני מנותק
-	-	בטחון ראשוני לא מנותק
-	-	העברות ממומנות לקרן סיכונים
-	-	העברות לא ממומנות לקרן סיכונים

סיכון שוק

מידע כללי על סיכון שוק וריבית

סיכון שוק (Market Risk) - הינו הסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוזי מאזניות הנובע משינוי בשווי ההון של מכשיר פיננסי עקב שינוי בגורמי הסיכון בשוק (שיעורי ריבית, שערי חליפין, מחירי מניות, סחורות ואינפלציה). לבנק אין חשיפה לסחורות וחשיפתו למניות איננה מהותית, כך שהחשיפה העיקרית שלו לסיכון השוק נובעת מסיכון הבסיס - הסיכון הקיים כאשר הנכסים וההתחייבויות של הבנק נקובים במטבע או מגזרי הצמדה שונים, ומסיכון הריבית (Interest Rate Risk), שהינו הסיכון לרווחי הבנק ולהון הכלכלי של הבנק, הנובע בעיקר, מתזוזות בשיעורי הריבית, תזוזות שונות של עקומים שונים שבהם הבנק משתמש לפעילותו העסקית, או מהעובדה ששינוי בריבית יכול לגרום לשינוי במבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק, כתוצאה ממימוש אופציות לפירעון מוקדם, בגין שינוי ברמת הריבית במשק. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים על רווחי הבנק (שינוי בהכנסות) ועל שווי נכסיו (שינוי בשווי הון).

אסטרטגיות, מדיניות ותהליכים

דירקטוריון והנהלת הבנק קבעו, במסגרת התהליך המוסדר של הבנק למיפוי וזיהוי סיכונים, כי סיכון השוק הינו סיכון מהותי, וכי ניהול סיכון זה הינו חיוני ליציבות הבנק. לפיכך, התווה דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון השוק והריבית.

מסמך המדיניות לטיפול בסיכון השוק מאגד את מדיניות הבנק לטיפול בסיכון, את אופן ניהול הסיכון, תיאבון הסיכון, מדידת הסיכונים, ודרכים להפחתת הסיכון. המסמך קובע את העקרונות לפיהם על הבנק לפעול על מנת לזהות, למדוד, לנטר, לבחון ולבקר את סיכון השוק והריבית באופן שוטף, הן למהלך עסקים רגיל והן לעתות קיצון. המסמך מאושר אחת לשנה בהנהלת הבנק, הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ודירקטוריון הבנק. עקרונות המדיניות נקבעו באופן הולם את אסטרטגיית הבנק ואת דרישות הרגולציה, קרי, הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל, הוראות ועדת באזל הרלוונטיות, ובהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם (ה-Best Practice).

ניהול סיכון השוק והריבית מתבצע ברמה קבוצתית, כולל שלוחות חוץ לארץ וחברות הבת של הבנק.

ניהול סיכון השוק והריבית בבנק נחלק לשני מוקדי סיכון עיקריים:

- תיק בנקאי - התיק מהווה את עיקר הפעילות והסיכון של הבנק, מכיל את כל העסקאות שאינן כלולות בתיק הסחיר, לרבות מכשירים פיננסיים נגזרים המשמשים כעסקאות הגנה לתיק הבנקאי. תיק זה חשוף בעיקר לסיכון ריבית ואינפלציה. מידת החשיפה אליה רוצה הבנק להישאר חשוף נובעת מפעילותו העסקית של הבנק ובאה לידי ביטוי בדוחות הכספיים של הבנק. חשיפה זו הוגבלה במסגרת תיאבון סיכון שהוגדר באופן ייעודי עבור סיכון השוק וסיכון הריבית בתיק הבנקאי, כאשר היא נבחנת על ידי הבנק בתדירות יומית, באמצעות מגוון כלים ומודלים. חריגה או אף התקרבות לגבולות החשיפה שנקבעו, מדווחות באופן שוטף ומטופלות באופן מיידי, בהתאם לעקרונות שנקבעו במסמך המדיניות שהתווה הבנק. ניהול סיכון זה נועד לשמור על רמת סיכון סבירה בהתאם לתיאבון הסיכון שנקבע בגין הסיכון, תוך ניצול הזדמנויות וניטור מתמשך של פרופיל הסיכון, כך שהבנק לא ייחשף להסכדים משמעותיים.
- תיק סחיר - התיק כולל תיקים המנוהלים בחדר עסקאות (תיק אגרות חוב למסחר של יחידת המסחר בריבית (עושה שוק), עסקאות נגזרים המסווגות לתיקים של חדר עסקאות ותיקי אגרות חוב למסחר ואסטרטגיה במטבע ישראלי ובמטבע חוץ המנוהלים במחלקת ניהול הנכסים - כמו גם הנגזרים שנועדו לביצוע אסטרטגיות. כמו כן, כולל התיק עסקאות גידור למכשירים הכלולים בתיק הסחיר. תיק זה, מנוהל בכפוף למגבלות חשיפה שמרניות, ונמצא ברמת סיכון נמוכה.

הוראות בנק ישראל הרלוונטיות לנושא ניהול סיכונים שוק וריבית הן: הוראת ניהול בנקאי תקין 339 - ניהול סיכונים שוק, הוראת ניהול בנקאי תקין 333 - ניהול סיכון ריבית, המרחיבה את ההוראות בהתייחס לסיכון ריבית, בעיקר בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, והוראת ניהול בנקאי תקין 208 - מדידה והלימות הון בהתייחס להקצאת הון בנדבך הראשון בגין התיק הסחיר.

ההוראה כוללת את הנחיות באדל II בקשר עם הגדרת התיק הסחיר, ניהולו ושערוכו וקובעת כי הכללה של מכשיר ו/או פוזיציה בתיק הסחיר כפופה לעמידה בקריטריונים אובייקטיביים (חופשיים מאמנה המגבילה את סחירותם, או שקיימת אפשרות לגדרם באופן מלא) וסובייקטיביים (כוננת מסחר או גידור רכיבים אחרים בתיק למסחר, ניהול פעיל של התיק והערכה של התיק באופן תכוף ומדויק).

הבנק נדרש להקצות הון בגין סיכון ריבית ומניות בתיק הסחיר, סיכונים שער חליפין על כל הפעילות הבנקאית וסיכון האופציות. הבנק משתמש בשיטת משך החיים הממוצע (מח"מ) במדידתו את סיכון הריבית ובשיטת דלתא פלוס במדידתו את הסיכון בגין אופציות. שיטה זו מכמתת את הסיכון הכרוך בפעילות תיק האופציות כפונקציה של ערכי "היווניות". אלה מבטאות את רגישות תיק האופציות לתזוזות בנכס הבסיס ובסטיית התקן.

הקצאת הון עבור חשיפת מטבע (סיכון בסיס) עומדת על 8% בגין פוזיציה פתוחה בכל מטבע. לחשיפת אינפלציה (פוזיציה ש"ח/מדד) אין הקצאת הון. כחלק מהנחיות הוראה.

פעילות הבנק בתיק הסחיר, כאמור לעיל, מנוהלת תחת מגבלות המשקפות תיאבון סיכון ברמה נמוכה, ולפיכך, הקצאת הון של הבנק בגין סיכון שוק הינה נמוכה מאוד.

מבנה הבנק המוטה תיק משכנתאות, מייצר שימושים לטווחים ארוכים, אשר כנגדם מגייס הבנק מקורות. עקב אי התאמה מלאה בין מח"מ השימושים למח"מ המקורות, חשוף השווי הכלכלי של הבנק לעלייה בעקומי הריבית.

ניטור שוטף של פרופיל סיכון השוק והריבית מתבצע ברמה היומית על ידי החטיבה הפיננסית והחטיבה לבקרת סיכונים, ברמה השבועית במסגרת הועדה לניהול סיכונים, בראשות מנהל החטיבה הפיננסית, וברמה החודשית בועדת הנהלה לנכסים והתחייבויות, בראשות המנהל הכללי. פרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי מוצג לדירקטוריון הבנק באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק. הדיון בדירקטוריון עוסק בהתפתחות פרופיל הסיכון, בפעולות העיקריות שביצע הבנק בתיקים השונים, במהלך התקופה הנסקרת, ובהתפתחויות בשווקים, ובפרט, בגורמי הסיכון בשווקים בארץ ובחוץ לארץ שיש להם השפעה פוטנציאלית על הפרופיל העסקי של פעילות הבנק ובפרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי שלו ורגישות הבנק לשינויים בגורמי הסיכון. כל חריגה, לו תרחש, מדווחת לדירקטוריון, כולל האמצעים שנקטו לשם סגירתה.

כלים לניהול ומדידה של הסיכון

מדידת סיכוני השוק והריבית נתמכת על ידי מגוון רחב של מערכות מידע, מודלים, תהליכים, מדדי סיכון ומבחני מצוקה. המודלים ומערכות המידע המעורבות בחישוב נבחנות באופן שוטף, באמצעות מהלכי הבקרה הפנימית של הבנק, לרבות תהליכי תיקוף מתמשכים.

סיכוני השוק בשני התיקים, הבנקאי והסחיר, מנוהלים ברמה הכוללת באמצעות מודל ה-VAR ומבחני המצוקה. הבנק פועל תחת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון לסיכוני שוק וריבית במונחי VAR ומבחני מצוקה.

תיאבון הסיכון קובע כי ערך ה-VAR של כלל פעילותו של הבנק, לאופק השקעה של חודש, לא יעלה על 11% מההון העצמי, וכי ההפסד המרבי במבחני המצוקה, הגבוהה מבין כל שיטות החישוב, לא יעלה על 18% מההון העצמי. לשתי מגבלות אלה נקבעו גם קווים מנחים של ההנהלה. הבנק שומר על פרופיל סיכון הנמצא בתחום מגבלות אלה.

לצורך יישום מודלים אלה, הוגדר ההון הפנוי של הבנק כמקור שקלי לא צמוד.

מודל ה-VAR הוא מודל סטטיסטי האומד את ההפסד הצפוי לבנק, במהלך אופק השקעה מסוים וברמת ביטחון סטטיסטית הנקבעת מראש. המודל מודד את רמת הסיכון במונחי כסף, כאשר הבנק מתאים את אופק ההשקעה לתיקים אותם הוא בוחן באמצעות מדד זה. הבנק משתמש בשיטה, המשלבת בין השיטה ההיסטורית והשיטה האנליטית, לניטור אפקטיבי של גורמי הסיכון. לחישוב ה-VAR נלווה חישוב BACK TESTING, שנועד לבחון את איכות אומדני החישוב שלו, קרי, לבחון את תחזית המודל לעומת התוצאה בפועל. הבנק קבע תיאבון סיכון במונחי VAR, על התיק הכולל שלו, וכן משתמש במדד זה ככלי נוסף לניטור פעילותו בתיקי האופציות השונים.

מבחני מצוקה (קיצון) - אלה הן מגוון שיטות שנועדו לאמוד את ההפסד הצפוי לבנק, כתוצאה מתנודות חריפות במחיריהם של גורמי הסיכון בשוק. מודל זה אומד, בשיטותיו השונות, את ההפסד הפוטנציאלי ב"זנב השמאלי" של ההתפלגות, קרי, מעבר לרמת המובהקות שנקבעה בעת חישוב ה-VAR. שיטות מבחני המצוקה של הבנק נחלקות בעיקרון לשתיים: שיטות סובייקטיביות, המסתמכות על מתווה כלכלי כפי שנקבע על ידי מומחי הבנק, המתואם גם למוקדי הסיכון הספציפיים הקיימים בתיק, ובכך מהווה מבחינת הבנק את התרחיש "הגרוע ביותר", וכן מתווה התרחיש האחד במהלך עסקים רגיל ובקיצון, הנקבע על ידי בנק ישראל אחת לתקופה, ושיטות אובייקטיביות, המסתמכות בין היתר על אירועים ותרחישים קיצוניים, שאירעו בעבר, וכן, על תרחישים שנקבעו על ידי בנק ישראל בהוראה 333 לניהול סיכון הריבית, בהם זז העקום לאורכו באופן מקביל בשיעורים הנעים בין 1% ל-4%.

במסגרת בחינת ה"זנב השמאלי" של התפלגות תיק הבנק, בוחן הבנק מדדים נוספים כמו STRESSED VAR, האומד את ערך ה-VAR הצפוי, לו יחזרו התנאים ששררו בשוק בעת המשבר הכלכלי בשנים 2008-2009, וכן הוא מחשב את מדד ה-EXPECTED SHORTFALL VAR, האומד את ממוצע ההפסדים, מעבר לרמת המובהקות שנקבעה (ממוצע "הזנב השמאלי"), כדי לשקלל אירועים קיצוניים הנמצאים מעבר לרמת המובהקות, ואינם באים לביטוי בעת חישוב ה-VAR.

מדידת וניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי בבנק מבוצעים לפי גישת השווי הכלכלי באמצעות מודל ה-EVE, המהווה את המודל העיקרי לניהול סיכון הריבית בבנק.

מודל ה-EVE בוחן את השפעתם של שינויים בעקומי ריבית על השווי הכלכלי (הכולל מרווחי אשראי ופיקדונות) של התיק הבנקאי, תחת הנחות שונות של שינויים בעקומי הריבית (תוך חלוקה למגזרי פעילות כגון נגזרים, פיקדונות ומשכנתאות, ובחלוקה למגזרי הצמדה). כאשר, השווי הכלכלי של תאגיד בנקאי מוגדר כשווי הנוכחי של תזרימי המזומנים החזויים נטו שלו, כשאלו מוגדרים כתזרימי מזומנים חזויים בגין נכסים בניכוי תזרימי מזומנים בגין התחייבויות בתוספת תזרימי מזומנים חזויים נטו בגין פוזיציות חוץ מאזניות.

מודל ה-EVE בוחן את ההשפעה של השינויים בריביות חסרות סיכון בלבד' במספר רב של תרחישי ריבית, המשקפים הן מהלך עסקים רגיל והן מצבי מצוקה, וכוללים שינויים מקבילים ואינם מקבילים המוגדרים מראש, בעקומי הריבית. הבנק קבע תיאבון סיכון בשיעור של 18% מההון, בתרחיש זעזוע סטנדרטי לקיצון, תרחיש PV02, קרי, תזווה מקבילית של 2% בעקומים. כמו כן הוגדרו קווים מנחים של ההנהלה ברמות סיכון נמוכות יותר, ועבור תרחישי המייצגים מהלך עסקים רגיל. לפרטים נוספים בדבר הגישות לניהול סיכון הריבית, אופן הניהול ואמצעי ההפחתה, ראה פרק ניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי להלן.

מגבלות המודלים המשמשים את הבנק לצורך ניהול סיכון השוק והריבית

למודלים העיקריים שבשימוש הבנק לצורך אמידת סיכון השוק והריבית, בדומה לכל מודל, יש מגבלות היכולות לנבוע מהנחות המודלים, נתוני הקלט בהם נעשה שימוש או חוסר ההתאמה שלהם למצב בשווקים, ובמיוחד, למצב קיצון. הבנק מודע למגבלות אלה, ולפיכך, הוא מגבה את המודלים בכלים ותהליכים נוספים. מודל ה-VAR אינו מתאים לשימוש בעת קיצון, שכן הוא מתבסס על נתונים היסטוריים, שאינם אומדים בהכרח פוטנציאל לאירוע קיצון בשוק. השימוש במבחני מצוקה, אשר ברובם הינם בעלי "מבט קדימה", קרי, הם אינם מסתמכים על הנתונים ההיסטוריים, ובוחנים את הסיכון בתרחישי לחץ משלימים את מודל ה-VAR.

מדדי הסיכון המודדים את השינוי בשווי הכלכלי של הבנק (הן מדד ה-VAR ותרחישי קיצון והן מדד ה-EVE בתרחישים השונים), אומדים את הסיכון בהנחה קשיחה וסטטית של שינוי חד פעמי ויציב לאורך כל חיי הנכסים וההתחייבויות הקיימים בבנק בנקודת המדידה וללא התערבות הנהלה לביצוע פעולות גידור/שינוי כלשהו בחשיפות. ההתמודדות עם הנחות אלה, הינה בראש ובראשונה ההבנה והגילוי למשמעות של ערכי הסיכון בכל שדרות הניהול וקבלת החלטות עסקיות בהינתן הנחה זו. כמו כן כמשלים לגישת ההון הכלכלי, הבנק אומד את השפעות סיכוני הריבית גם בשיטת הרווחים, לטווח קצר יותר וכן כחלק מניהול תוכניות העבודה המימוניות של הבנק.

מגבלה נוספת היא שימוש במודלים התנהגותיים לבניית תזרימי המזומנים החזויים של המכשירים הכוללים רכיב כזה. הבנק בהיותו בנק למשכנתאות, נשען באופן מהותי על מודלים התנהגותיים הן בפריסה העתידית של תזרימי המשכנתאות והן בפריסה החזויה של יתרות העובר-ושב והפיקדונות שיש בהם אופציה ליציאה מוקדמת ללקוח.

הבנק מתמודד עם מגבלות אלה הן בתהליכי התיקוף המתמשך שמבצע הבנק למודלים שבשימוש, הבוחנים את כל מרכיבי המודל, והן בביצוע שוטף של מבחני רגישות לתוצאות אמידת ערכי הסיכון בהנחות התנהגותיות שונות, לרבות קריסה מלאה של ההנחות.

טיפול באופציות התנהגותיות גלומות במכשירים המאזניים

במכשירים מסוימים קיימות אופציות גלומות, הרגישות לשינוי ברמת הריבית. פריסת מכשירים אלו מחייבת שימוש בהנחות התנהגותיות מבוססות מודלים ו/או תחשיבים אמפיריים שנובנו בבנק. מודלים אלו עוברים תיקוף מתמשך, לרבות Back Testing, שנועדו לבחון את התחזית למול המצב בפועל.

להלן מיפוי של האופציות ההתנהגותיות הגלומות העיקריות:

- סילוק מוקדם במשכנתאות - מודל התנהגותי - המשכנתאות נפרסות על בסיס הפירעון החוזי, בתוספת הנחות התנהגותיות המבוססות על בחינה אמפירית של התנהגות הליווי, במגזרי ההצמדה השונים. פרמטרי המודל ההתנהגותי נבחנים כל חודש ומובאים לדין בועדות ההנהלה הרלבנטיות.
- פיקדונות - מודל התנהגותי - בבנק מגוון רחב של פיקדונות הכוללים אופציות התנהגותיות גלומות: משיכה בתחנות יציאה תקופתיות, מימוש שוטף של אופציות נזילות והפקדות עתידיות בהוראות קבע. התזרים העתידי הצפוי בגין פיקדונות אלה נבנה בהתבסס על ניתוחים היסטוריים התנהגותיים של מימוש אופציות, המשיכה וההפקדה על ידי המפקידים. נתונים אלו נבחנים בשוטף, במסגרת בדיקת הנחות המודל.
- עובר-ושב זכות - יתרות העובר-ושב בזכות שלא צפוי כי תושפענה משינוי בשער הריבית נפרסות בהתאם לבחינה האמפירית של התנהגות יתרות אלה. הבנק בוחר מחדש את מודל הפריסה, בין באשר כהצלחה מתהליך תיקוף אשר הציף את שמרנות היתר במודל המכחי.

חשיפות למגזרי הצמדה

חשיפות מטבע - מדיניות הבנק היא פוזיציות מטבע מזעריות (תפעוליות), למטע פוזיציות אסטרטגיות ספציפיות אשר אושרו בועדות השונות ו/או פוזיציות FX בתיק הסחיר, המנוהל בחדר עסקאות בכפוף למגבלות חשיפה נמוכות יחסית שנקבעו. הפוזיציות האסטרטגיות במטבע חוץ תחומות לרוב ב-Stop Loss המהווה מנגנון לבלימה וקישורן הסיכון. רמת הסיכון הכוללת של הבנק לסיכון מטבע הינה נמוכה. חשיפות אינפלציה לבנק חשיפה מובנית לאינפלציה שלילית, הגלומה בפעילות הבנק בתיק הבנקאי, הכולל עודפי משכנתאות צמודות מדד, על מקורות צמודי מדד. מדיניות ניהול הסיכון הינה בהתאמה לתוחלת הרווח הצפויה בהחזקת הפוזיציה, ויכולת הבנק לצמצם את החשיפה תוך פרק זמן סביר, זאת בכפוף לתיאבון הסיכון שהוגדר. החשיפה בפועל נאמדת במסגרת מדדי תיאבון הסיכון והמודלים שמפעיל הבנק על כלל סיכונים השוק. הערכת הסיכון היא ברמה נמוכה-בינונית, המשקפת את היקף החשיפה והערכת האינפלציה החזוית.

המדיניות לקביעה האם פוזיציה יועדה למסחר

הבנק פועל בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 208 הכוללת את הנחיות ועדת באזל בקשר עם הגדרות התיק הסחיר, ניהולו ושערוכו. ההכללה של מכשיר ו/או פוזיציה בתיק הסחיר כפופה לעמידה בקריטריונים האובייקטיביים (חופשיים מאמנה המגבילה את סחירותם או שקיימת אפשרות לגדרם באופן מלא) והסובייקטיביים שנקבעו בהוראה, קרי קיימת כוונת מסחר או גידור רכיבים אחרים בתיק למסחר, מתקיים ניהול פעיל של התיק והערכה של התיק באופן תכוף ומדויק.

הסיווג לתיק למסחר מעוגן במדיניות הבנק, והתיק למסחר כולל את התיקים המנוהלים בחדר עסקאות (תיק איגרות חוב למסחר של יחידת המסחר בריבית (עושה שוק), עסקאות נגזרים המסווגות לתיקים של חדר עסקאות וכן אופציות), ותיקי המסחר המנוהלים בנ"ה - תיקי איגרות החוב למסחר ואסטרטגיה במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, ונגזרים שנועדו לביצוע אסטרטגיות. כמו כן, כולל התיק עסקאות גידור למכשירים הכלולים בתיק הסחיר. התיק למסחר חשוף לגורמי הסיכון הבאים: חשיפות FX, חשיפות ריבית וחשיפות בגין אופציות.

ככלל, כל עסקאות נגזרים צדדים נגדיים חיצוניים, מבוצעות בחדר העסקאות ומסווגות לתיק למסחר במועד ההתקשרות. העסקאות שסווגו לתיק הבנקאי הינן עסקאות ספציפיות, שטרם ביצעו החלטות ותועדו שיבוצעו לתיק הבנקאי. במהלך הרבעון הרביעי של השנה לא בוצעו העברות בין התיקים, לאחר מועד ההתקשרות בעסקה.

המבנה והארגון של פונקציית ניהול סיכון השוק והריבית

הבנק קבע מבנה ארגוני לניהול סיכונים השוק והריבית בתיק הבנקאי, הכולל את הדירקטוריון, ההנהלה ושלושת קווי ההגנה. מבנה זה נתמך על ידי ועדות ופורומים יעודיים, שמוסדו לשם ניהול סיכונים אלה, ולשם הקמת מערך בקרה פנימית שנועד למנוע סטיות ממדיניות הבנק בפעילותו בתיק הסחיר ובתיק הבנקאי.

בקרות אירועים חריגים הכספים וההון, כגון שינוי בלתי צפוי בשיעורי הריבית, זעזועים בשוק מטבע החוץ, שינויים במדיניות הפיסקלית או המוניטרית, מתכנסות הועדות והפורומים המיוחדים שנקבעו בבנק למצבים כגון אלה, לדין מיוחד, על מנת לקבל החלטות המתחייבות מאירועים אלה.

להלן המבנה הארגוני שנקבע בבנק לצורך ניהול ובקרת סיכונים השוק והריבית:

דירקטוריון הבנק - דירקטוריון הבנק מאשר לפחות אחת לשנה את מסמכי המדיניות אשר מעגן את אופן ניהול החשיפות לסיכונים השוק והריבית בתיק הבנקאי. מדיניות ניהול סיכונים שוק וריבית מדיניות ניהול תיק איגרות החוב, ומדיניות ייעודית לסיכונים נגזרים ועסקאות OTC, וזאת לאחר שנדונו ואושרו בועדות לניהול סיכונים בחטיבה הפיננסית, בפורום לניטור סיכונים בראשות ה-CRO ובהנהלת הבנק ובוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון. המסמכים מתווספים, בין היתר, את סדרג הסמכויות לניהול סיכונים השוק והריבית, את תיאבון הסיכון (תקרות החשיפה המותרות), ואת תדירות הדיונים והדיווחים על מצב החשיפות ברמות השונות. למסגרת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון, נוספו קווים מנחים (מגבלות) הנהלה, שנקבעו כנמוכות יותר ממגבלות הדירקטוריון, בכדי לאפשר צמצום החשיפות, עוד טרם הופר תיאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון. תיאבון הסיכון נקבע בשגרה ובקיצוץ, על ידי שורה של מדדים המגבילים את סיכון השוק, וכן, נקבעו מדדי תיאבון סיכון מפורשים בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, ובגין פעילותו בתיק הסחיר. מגבלות הדירקטוריון, וכן, הקווים המנחים של ההנהלה, משקפים את תיאבון הסיכון, שהנו עקבי עם תיאבון הסיכון הכולל של הבנק, האסטרטגיה העסקית, תכנון הנזילות, מקורות המימון, ותכנון ההון של הבנק.

הבנק מקיים ממשקים עם החברות הבנות בכל הקשור לקביעת תיאבון הסיכון על בסיס קבוצתי. דיווחים של היחידות בקבוצה אודות פרופיל הסיכון לנוכח תיאבון הסיכון, מוצגים במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק.

המנהל הכללי של הבנק - עומד בראש ועדת ניהול נכסים והתחייבויות (נ"ה), המשמשת כגוף מייצע למנהל הכללי בנושאי סיכונים שוק וריבית. ועדה זו מתכנסת בדרך כלל אחת לחודש או לעיתים תכופות יותר, כאשר קיימות או חזויות התפתחויות מיוחדות בשווקים השונים. באחריות המנהל הכללי, קביעת מדיניות חשיפות וקווים מנחים, בכפוף למגבלות החשיפה שאושרו על ידי הדירקטוריון, במסגרת זו קבלת החלטות עסקיות בנוגע לניהול חשיפות שוק וריבית, אישור אסטרטגיות חשיפה יזומות, מהלכי גידור והפחתת סיכונים ומוצרים חדשים לניהול סיכונים השוק והריבית במסלול אישור הנהלה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

קו הגנה ראשון - הנהלת קווי העסקים

מנהל החטיבה הפיננסית (CFO) הינו מנהל כלל הסיכונים הפיננסיים של הבנק, וביניהם סיכוני השוק והריבית הועדה הפנימית לניהול הסיכונים משמשת כגוף המיינץ למנהל החטיבה, מתכנסת בתדירות שבועית, ודנה בפעילות השוטפת בתחום ניהול הנכסים וההתחייבויות. בוועדה זו משתתפי גם נציגי החטיבה לבקרת סיכונים.

מנהל החטיבה הפיננסית קובע קווים מנחים לפעילות השוטפת של ניהול סיכוני השוק והריבית, בכפוף למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון וההנהלה. במקרה של זיהוי והכרזת אירוע פיננסי המחייב היערכות מיוחדת, מכונס על ידי מנהל החטיבה הפיננסית, באישור המנהל הכללי, פורום ייעודי, לשם דיון וקבלת החלטות לגבי דרכי ההתמודדות במהלך האירוע. פעילות פורום זה מעוגנת במנהל ייעודי.

סקטור ניהול פיננסי בחטיבה הפיננסית הינו הגוף המנהל את החשיפות לסיכוני שוק וריבית, ובאופן שוטף ופועל ליישום המדיניות וההחלטות שנקבעו, לניהול סיכונים אלה ולבקרה המתחייבת מפעילות הקו הראשון, בהתאם להנחיות בנק ישראל.

קו הגנה שני - פונקציית ניהול הסיכונים

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (מנהל הסיכונים הראשי - CRO) הינו האחראי על מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים. פורום ניהול סיכונים שוק, ריבית ונדילות, משמש כגוף מיינץ למנהל הסיכונים הראשי בנושא ניהול חשיפות הבנק לסיכוני שוק והריבית בתיק הבנקאי ומתכנס אחת לחודשיים לפחות. הפורום, לו שותפים, בין היתר, נציגי החטיבה הפיננסית ונציגי החטיבה לבקרת סיכונים, מבצע מעקב שוטף אחר פרופיל סיכון השוק והריבית הן בתיק הבנקאי והן בתיק הסחיר לרבות הפעילות הפרטנית בחדר המסחר, וכן, תוצאות של תרחישי קיצון, ומבחני בחינה בדיעבד (Back-Testing). כמו כן, דן ומאשר מתודולוגיות לניהול ולבקרת הסיכונים, כולל שיטות מדידה היכולות לתמוך בפעילות לניהול הסיכונים, ומטפל בהיבטים השונים העולים מתוך ניהול ובקרת סיכון השוק והריבית, לרבות מסקנות מתהליכי תיקוף המודלים הרלבנטיים המתבצעים על ידי האגף לבקרת סיכונים, הבקרה והניטור של חשיפות השוק והריבית נעשית במסגרת הקו השני באמצעות: יחידה ייעודית לבקרת סיכוני שוק ריבית ונדילות, שהינה חלק ממחלקת בקרת סיכונים פיננסיים, המשמשת כמערך האמצעי לניהול פעילות חדר עסקאות, לרבות בנושאים של ציות ואכיפה מנהלית.

קו הגנה שלישי - ביקורת פנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול סיכונים בבנק, ומבצעת ביקורת באופן שוטף, לבחינת והערכת אפקטיביות הבקורות הפנימיות בבנק, בהתאם לתוכנית העבודה הרב שנתית של חטיבת הביקורת הפנימית.

ההיקף והאופי של מערכות הדיווח והמדידה

מדידת סיכוני השוק והריבית נתמכת על מערכות מידע, מודלים, תהליכים, מדדי סיכון ומבחני מצוקה. מערכות המידע המעורבות בחישוב נבחנות באופן שוטף, באמצעות מהלכי הבקרה הפנימית של הבנק, ותהליכי תיקוף מתמשכים. מערכת "אלגוריתמיקס" משמשת כמערכת מרכזית לניהול ובקרת סיכון שוק וריבית. המערכת משמשת לחישוב מדדי הסיכון ובחינה שלהם אל מול מגבלות הסיכון. החישובים מבוצעים בהתבסס על מאגר נתונים מרכזי הכולל נתוני שוק ונתוני פוזיציות. החישוב מבוצע באופן אוטומטי וברמה יומית. בנוסף, משמשת המערכת לצורך חישובי הקצאת הון בגין סיכוני שוק וסיכוני אשראי. מנהלי הסיכון פועלים גם בפלטפורמת SAS - כמערכת משלימה לצורך פיתוח ותחזוקה של חישובים, ניתוחים אד הוק, ומודלים לניהול הסיכונים. המערך האמצעי פועל באמצעות מערכת ייעודית לניהול ובקרת פעילות חדר העסקאות, מערכת פועלת בזמן אמת לניהול ואיתור פעילות חריגה. המערכת מאפשרת תיעוד מלא של הפעילות ויכולות לניתוח ברמת על ומגמות בהיבטי סיכונים ורווחיות.

סיכון שוק בגישה הסטנדרטית

להלן רכיבי דרישת ההון תחת הגישה הסטנדרטית לסיכון שוק (במיליוני שקלים חדשים):

נכסי סיכון ליום 31 בדצמבר 2017	נכסי סיכון ליום 31 בדצמבר 2018	
1,139	1,163	מוצרים ישירים
-	2	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
307	309	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
-	-	סיכון שער חליפין
-	-	סיכון סחורות
-	-	אופציות
159	20	גישת דלתה-פלוס
-	-	איגוח
1,605	1,494	סך הכל

כאמור לעיל, היקף החשיפה בתיק הסחיר הינו נמוך, מרביתו נובע מסיכון ריבית, ולא חל שינוי מהותי בערכי הסיכון במהלך השנה.

מידע נוסף על סיכון שוק

סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק

להלן סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק:

סיכון ריבית הינו הסיכון לרווחי הבנק (שינוי בהכנסות) או להון הבנק, הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית. סיכון הריבית כולל ארבעה גורמי סיכון עיקריים: סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס וסיכון התנהגות כמפורט להלן:

סיכון תמחור מחדש (Repricing Risk) - סיכון הנובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפירעון (ריבית קבועה) ובמועדי התמחור מחדש (ריבית משתנה) של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות. אי התאמה במועדי התמחור מחדש עלולה לחשוף את רווחי הבנק ואת שווי נכסיו לתנודות בלתי צפויות עקב שינויים בשיעורי הריבית.

סיכון עקום התשואה (Yield Curve Risk) - סיכון המתרחש בעקבות תזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה. שינויים בקשרים בין שיעורי ריבית לתקופות שונות באים לידי ביטוי בשינוי בשיפוע העקום (תלילות) או בצורה (פיתול) ומשפיעים באופן שלילי על רווחי הבנק או על השווי הכלכלי שלו.

סיכון בסיס (Basis Risk) - סיכון הנובע ממתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש. הבדלים בשינויים של שיעורי הריבית יכולים לגרום לשינויים בתזרימי המזומנים ובמרווח ההכנסות בין נכסים, התחייבויות ומכשירים חוץ מאזניים, שהינם בעלי מח"מ דומה, ולכאורה מגודרים.

סיכון התנהגות (Optionality) - סיכון זה גלום בתזרימים בהם מועד הפירעון ההתנהגותי שונה ממועד הפירעון החוזי. הסיכון נובע משינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים, כתוצאה משינוי בתנאים המאקרו כלכליים (כגון שינויים בשיעורי ריבית השוק). סיכון זה גלום באופציות המשבצות בתיק הנכסים (כגון פירעון מוקדם במשכנתאות), ההתחייבויות (כגון משיכה בתחנות בפקדונות) ובמכשירים החוץ מאזניים. אופציות אלו מקנות ללקוח את הזכות לקנות/למכור או לשנות את המכשיר הפיננסי.

סיכון שער חליפין/אינפלציה - הינו הסיכון לרווחי הבנק, הנובע מתזוזות בשערי חליפין/מדד מחירים לצרכן (כתוצאה מאי התאמה מטבעית בין שווי הנכסים לשווי התחייבויות).

סיכון פוזיציה במניות - הינו הסיכון לרווחי הבנק, שנובע מירידת ערך של השקעה במניות.

מכשירים פיננסיים נגזרים

הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים, מבוצעת בחדר העסקאות הן עבור תיקי המסחר המנוהלים בחדר, והן עבור לקוחות שונים, לרבות עבור סקטור ניהול פיננסי, לגידור חשיפות בתיק הבנקאי. הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים, טומנת בחובה מגוון סיכונים והעיקריים ביניהם: סיכונים שוק המנוהלים במסגרת ניהול סיכונים השוק והריבית בתיק הסחיר ובתיק הבנקאי, סיכונים תפעוליים וסיכונים ציאת המנוהלים במסגרת הכוללת של ניהול הסיכונים התפעוליים, וסיכונים ציאת, לרבות אכיפה מנהלית וסיכונים אשראי צד נגדי. סיכונים אשראי צד נגדי מול הגופים השונים, מנוהלים בכפוף למדיניות הבנק לניהול סיכונים אשראי צד נגדי, כמפורט לעיל בפרק "סיכון אשראי צד נגדי", ובפרק האשראי בהתייחס לסגמנט שוק ההון.

אמצעי פיקוח ומימוש המדיניות

הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון מקיימת דיון ייעודי לנושא סיכונים שוק וריבית, במסגרתו מוצגת סקירה מקיפה לאופן ניהול סיכון הריבית, סקירת ההנחות המרכזיות המשמשות לניהול סיכון הריבית, ניתוחי רגישות והנחות המרכזיות. בדיון זה מובא לאישור מסמך המדיניות לניהול סיכונים שוק וריבית. מסמך זה מהווה מסגרת לניהול סיכונים שוק וריבית וכולל תיאור המבנה הארגוני לנושא סיכונים שוק, פירוט של שיטות המדידה ותיאבון הסיכון עבור סיכונים שוק וריבית, באמצעות השתתפות מגבלות כמותיות ואיכותיות לניהול סיכונים אלו - המקיפות את כלל הפעילות הפיננסית, המאזנית והחוץ מאזנית, בכל מגזרי ההצמדה.

דירקטוריון הבנק מקיים דיון לאישור מסמך המדיניות, לאחר קבלת המלצת הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון.

כמו כן, הדירקטוריון מקבל דיווחים תקופתיים על סיכונים השוק והריבית, בין היתר, במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, כך שניתן יהיה לוודא כי פרופיל הסיכון והתפתחותו עולים בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע, ולוודא כי עקרונות ניהול סיכון השוק והריבית, מיושמים בבנק הלכה למעשה.

יצוין כי במדיניות הבנק נקבעו מספר אינדיקטורים וספי דיון, המחייבים בחינה ודיון בהנהלת הבנק, ודיווח אודות תוצאות הדיון לדירקטוריון.

הנהלת הבנק דנה בתדירות חודשית במצב החשיפות בפועל לסיכונים שוק וריבית, בכל התיקים (בנקאי, סחיר), ברמת הבנק וברמת הקבוצה (כולל חברות בנות), בהשפעת הפעילות הבנקאית השוטפת על מבנה המאזן ופוזיציות השוק והריבית, ניתוח מפורט של הנחות ההתנהגותיות אל מול הפעילות בפועל, ונושאים מיוחדים בהתאם להתפתחויות בשוקי הכספים וההון.

בפורום זה משתתפים גם פונקציות הקו השני, בקרת סיכונים וחשבונאות, ומוצגת סקירה בלתי תלויה של בקרת סיכונים הכוללת, ניתוח הסיכון, תחזיות להתפתחות הסיכון, תהליכי תיקוף ונושאים רלוונטיים נוספים.

אגף לבקרת סיכונים, פועל באופן שוטף לאתגר את פעילות הקו הראשון, החטיבה הפיננסית, לאמוד את ערכי הסיכונים בתרחישי קיצון נוספים ולזהות את מוקדי סיכון, כחלק מפעילותו לניהול מפת הסיכונים הכוללת של הבנק.

לבנק נוהל מוסדר לניהול פיננסי בשעת החירום, הכולל תהליכי זיהוי, ואופן ההתנהלות בהתאמה לעומת האירועים עד לחזרה לשגרה. במסגרת זו עוקב הבנק שורה של זיהוי טריגרים/אינדיקטורים מקדימים המצביעים על אפשרות להתרחשות אירוע פיננסי, ומכנס פורום חירום לטיפול באירוע, בהתאם לצורך. הפורום כולל את מנהלי הסיכונים הרלוונטיים ואת מנהל הסיכונים הראשי.

אירועים חריגים, מהותיים וחריגה ממגבלות הסיכון, לו יתרחשו, מוצפים ומדווחים בהתאם למדיניות הדיווחים באירועי שגרה וחירום.

ניהול פוזיציות בתיק למסחר

הפוזיציות בתיק למסחר, המורכב כאמור לעיל, ברובו מתיקים המנוהלים בחדר העסקאות, מנוהלים בכפוף למגבלות חשיפה במדדי סיכון שונים בין השאר מבוססי תרחישי שינויים בגורמי הסיכון. מדידת הסיכון מבוצעת במהלך יום המסחר ובסוף יום המסחר. הסיכון מנוהל על ידי חדר המסחר ומנוטר באופן שוטף יומי ותוך יומי על ידי המערך האמצעי, מחלקת סיכונים פיננסיים בבקרת סיכונים.

בבנק פועלת ועדה לניהול סיכונים פעילות חדר העסקאות הדנה בתדירות דו חודשית, בפעילות החדר, עמידה במגבלות הסיכון, מדידת רווח מול סיכון, אירועים חריגים ועוד. דיווחים בגין פעילות זו מוצגים גם בוועדת ההנהלה לניהול נכסים והתחייבויות (נ"ה) ובמסמך הסיכונים הרבעוני הנדון בדירקטוריון.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

אירועים לאחר תאריך המאזן הנוגעים לסיכון שוק

במהלך חודש ינואר 2019, דירקטוריון הבנק אישר מסמך מדיניות חדש לנושא סיכון ריבית בתיק הבנקאי. בהמשך לכך, מדידת סיכון הריבית צפויה להשתנות כאשר השפעת שינוי ריבית והשפעת שינויים התנהגותיים ימדדו בד בבד. כמו כן, עקומי ההיוון יעודכנו מעקומי זירו לעקומי עלויות גיוס. שינויים אלו צפויים להשפיע בצורה מהותית על ערכי הסיכון.

מידע נוסף על חשיפה לסיכונים שוק ודרכי ניהולם לפי מודלים לניהול סיכונים

כאמור ליעל, השיטה המרכזית לניהול חשיפות הריבית הינה גישת השווי הכלכלי. בנוסף הבנק מנהל את סיכון הריבית בהתבסס על גישת הרווחים בין היתר באמצעות מודל ה-Net Interest Income (NII). מודל זה בוחן את השינויים הצפויים בהכנסה המימונית נטו של הבנק כתוצאה משינויים בריבית חסרת סיכון, לאופק השקעה קצר, ובאמצעות מדד התייקרות בעלויות גיוס הבוחן את השפעתם של שינויים במרווחי גיוס על השווי הכלכלי של הבנק, לאופק השקעה קצר.

מדדים אלו מהווים השלמה להבנת השפעת השינויים בעקומי הריבית על הבנק.

כמו כן סיכון הריבית מהווה נדבך חשוב בתהליך ה-ICAAP ומדידת ההון הנדרש בנדבך השני כנגד כלל הסיכונים, ובדגש על הסיכונים שלא מוקצה בגינם הון בנדבך הראשון, סיכון הריבית בתיק הבנקאי.

התפתחויות בסיכון השוק

ערכי הסיכון במדדים השונים, מצביעים על חשיפה בשווי ההון הכלכלי לעליית ריבית, עקב מבנה השימושים הארוכים יחסית (תיק המשכנתאות) אל מול מקורות קצרים יותר, ומנגד רווח מימוני בתרחיש של עליית הריבית הקצרה. ערכי הסיכון הושפעו הן מפעילות שוטפת של ביצועי משכנתאות וגיוס פיקדונות והן מפעילות יזומה הכוללת מכירת תיקי משכנתאות, ביצוע עסקאות נגזרים ופעילות בתיק איגרות החוב. השפעת פעולות אלה התקדזה ברובה, וערכי הסיכון נותרו יציבים עם עלייה קלה לקראת סוף השנה.

רמת סיכון השוק הכולל מוגדרת כנמוכה-בינונית.

פרופיל הסיכון נמצא בתחומי תיאבון הסיכון שהוגדר. במהלך שנת 2018 לא אירעו חריגות מתיאבון הסיכון שנקבע. הבנק ממשיך בתהליך יישום עקרונות ניהול סיכון הריבית, שפורסמו במסמך העמדה של ועדת באזל מחודש אפריל 2016.

סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי

אופן הגדרת סיכון הריבית בתיק הבנקאי למטרות בקרת הסיכון ומדידתו

כאמור לעיל התיק הבנקאי מהווה את עיקר הפעילות היוצרת לבנק סיכון ריבית.

ניהול סיכון הריבית בתיק הבנקאי והאסטרטגיות להפחתת סיכון

ניהול סיכון הריבית מונהל במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקן 333. ההוראה קובעת מסגרת כללית ועקרונות לניהול הסיכון, מגדירה את מחויבות הדירקטוריון והנהלה הבכירה בנוגע לפיקוח ולניהול סיכון הריבית, ומציבה דרישה לתשתית ארגונית תומכת כמו גם לפונקציות מדידה, ניטור ובקרה של הסיכון. על פי ההוראה, הבנק נדרש למדוד את הסיכון במספר שיטות מדידה (אך רשאי לבחור גישה עיקרית לצרכי הניהול השוטף), מערכות המדידה נדרשות לתמוך במדידה של סיכון הריבית בכלל התיק, כמו גם בתיק הבנקאי ובתיק הסחיר בנפרד. ההוראה מחייבת את הבנקים להפעיל מגוון תרחישים לאמידת הסיכון אך גם מגדירה "תרחיש זעזוע סטנדרטי" שתוצאות חריגות שלו יחייבו דיווח מיידי לפיקוח על הבנקים.

ניהול סיכון הריבית מתבצע בשתי גישות: גישת הרווחים וגישת השווי הכלכלי. הבנק קבע את גישת השווי הכלכלי, כשיטה המרכזית לניהול הסיכון, אך פיתח מודל נוסף המתבסס על גישת הרווחים.

על פי גישת הרווחים - המרווח המימוני הינו ההפרש בין הכנסות ריבית (מצטברות) המתקבלות על כלל השימושים ובין הוצאות ריבית (מצטברות) המשולמות על כלל המקורות. מודל המרווח המימוני מאפשר את בחינת הרווחיות הצפויה תחת הנחות פעילות שונות (מחזור בהיקפים שונים של היתרות, הן בצד הנכסים והן בצד ההתחייבויות, שינויים בעקומי הריבית, הנחת פעילות לפי תוכניות העבודה), כולל ניתוחי רגישות של שינויים בעקומי הריבית השונים.

החישוב מתבצע באמצעות מערכות מיכוניות מתקדמות שפותחו בבנק, על בסיס העסקה הבודדת. המודל משמש כמערכת תומכת החלטה (Decision Support System) למנהלי הסיכון בבנק. החישוב מתבצע מרמת העסקה הבודדת, המאפשר יכולת פילוח וניתוח בחיתוכים שונים כגון: סוג מכשיר, בסיס הצמדה, תקופה לפירעון ועוד.

גישת הרווחים מיושמת בשתי רמות: סטטית ודינמית. ברמה הסטטית- חישוב ההכנסה המימונית נטו של הבנק בנקודת זמן מסוימת. ברמה הדינמית- חישוב ההכנסה המימונית בתרחישי פעילות וריבית שונים לשנה הקרובה.

גישת השווי הכלכלי - מודל ה-EVE (Economic Value of Equity) הוא מודל המבטא את גישת השווי הכלכלי. מודל זה הוא המודל העיקרי של הבנק לאמידת סיכון הריבית בתיק הבנקאי. מודל ה-EVE בוחן את השפעתם של שינויים בעקומי הריבית על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי, הסחיר והכולל (סחיר ובנקאי), תחת הנחות שונות של שינויים בעקומי הריבית (תוך חלוקה למגזרי פעילות, כגון: נגזרים, פיקדונות ומשכנתאות בחלוקה למגזרי הצמדה). הנחות השינויים בעקומי הריבית, הן במצב חיים רגיל והן במצבי קיצון, לרבות עלייה/ירידה מקבילה של עקום הריבית בשיעורים גבוהים ותרחישי התללה והשטחה של עקומי הריבית.

טיפול הבנק בסיכון הריבית בתיק הבנקאי והקצאת ההון הכולל הנוספת בגימו, מתוארים ומתבצעים במסגרת הנדבך השני של באזל. הקצאת ההון במסגרת הנדבך השני של באזל, נבחנת הן בתרחישים המדמים מצב חיים רגיל והן בתרחישי קיצון, לרבות תרחישים מערכתיים ותרחישי איום. זאת כחלק מתהליך הערכת ההון הפנימי, ה-ICAAP.

אחד הכלים העיקריים לניהול והפחתת סיכון הריבית הינו קביעת מחירי הצל בבנק (מחירי מעבר). מחירי הצל בבנק נקבעים בתדירות יומית במחלקת נג"ה שבסקטור ניהול פיננסי, ומשקפים את צרכי ניהול החשיפות השונות תחת מדיניות ניהול הרווח והסיכון.

כלי נוסף הוא פעילות קנייה/מכירה באיגרות חוב ממשלתיות. כמו כן, פועלת מחלקת ניהול נכסים והתחייבויות שבסקטור ניהול פיננסי, לניהול פוזיציות הריבית ו/או הבסיס באמצעות עסקאות Forward, עסקאות Swap ואופציות. היתרונות בשימוש בכלים אלו נובע מיכולת ביצוע מהירה ובסכומים גדולים,

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

דבר המאפשר ניהול דינמי ואפקטיבי של חשיפות השוק והריבית לצורכי ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, בפרק זמן סביר. בנוסף, העסקאות הן ללא מימון (Unfunded), קיימת בהן נזילות גבוהה והן מבוצעות באמצעות חדר העסקאות של הבנק. הבנק בוחן את מידת ריכוזיות סיכון הריבית לפי מגזרי ההצמדה ולפי סוגי מכשירים עיקריים. מפת הריכוזיות נידונה בועדות לניהול סיכונים בתדירות שנתית.

מדדי סיכון הריבית בתיק הבנקאי ותרחישי קיצון

לצורך חישוב סיכון הריבית בתיק הבנקאי, מיישם הבנק את גישת ההון באמצעות מודל ה-EVE, המהווה את המודל העיקרי לניהול סיכון הריבית בבנק. השווי הכלכלי של התיקים השונים מחושב כערך נוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מנכסי הבנק (החשופים לשינויים בריבית), בניכוי הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מהתחייבויות הבנק (החשופים לשינויים בריבית). השינוי בשווי הכלכלי בגין שינויים בעקומי הריבית (מדד ה-EVE) מחושב כהפרש בין היוון התזרימים העתידיים של הנכסים והתחייבויות לפי ריביות נוכחיות, לבין היונם לפי ריביות צפויות בתרחישי הריבית. הפריסות העתידיות של המכשירים הפיננסיים השונים מבוצעות בהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם לחישוב שווי הון. המכשירים הפיננסיים בריבית קבועה נפרסים עד למועד הפירעון הסופי, בהתאם ללקוח הסילוקין והמכשירים הפיננסיים בריבית משתנה נפרסים עד למועד שינוי הריבית הקרוב. המרווח הקבוע מעל עוגן הריבית המשתנה נפרס עד למועד הפירעון הסופי. היוון התזרימים מתבצע בעקומי Zero Coupon (עקומים חסרי סיכון) במגזרי ההצמדה השונים.

הבנק בוחן את מדד ה-EVE גם בהפרדה בין השפעות קרן וריבית, המשמש ככלי עזר נוסף בקבלת החלטות יזומות לניהול פוזיציות הריבית. אחד התרחישים הוא תרחיש תזוזה מקבילית של 2% בעקומים. תרחיש זה, המשקף אירוע קיצון, נקבע בהוראת בנק ישראל כתרחיש המחייב דיווח של הבנק לפיקוח על הבנקים, לו תגיע תוצאתו ל-20% מהון הליבה של הבנק.

תיאור הנחות המודל

כאמור המודל המשמש בפועל למדידת סיכון הריבית של הבנק הינו מודל ה-EVE והוא מבוסס על התיק הבנקאי בלבד לעומת הטבלה להלן המתייחסת לכלל הבנק. כמו כן, עקומי ההיוון הינם שונים כאשר ה-EVE מתבסס על עקומי ריבית חסרת סיכון, וזאת כי הבנק מעוניין לנהל במסגרת מודל זה שינויים בריבית חסרת סיכון בלבד ולא במרווחי אשראי/פיקדונות לדוגמה. היוון של תזרימים הכוללים מרווחי אשראי ופיקדונות בעקום חסר סיכון משמעותו יצרית ערכי סיכון גבוהים יותר.

אופן הגידור מפני סיכון הריבית בתיק הבנקאי

עסקאות נגזרים, אשר מזוהות כמגדרות פוזיציות מאזניות בהתאם לכללי החשבונאות, יוגדרו בהתאם לנוהל גידור שקיים בבנק כעסקאות גידור חשבונאי. אפקטיביות הגידור הינה מידת ההתאמה בין השינויים בשווי ההון או בין תזרימי המזומנים של הפריט המגודר ושל הנגזר המגדר. הגידור נחשב כבעל אפקטיביות גבוהה, אם השינויים בשווי ההון או בתזרימי המזומנים של הפריט המגודר, מתקדזים כמעט במלואם על ידי השינויים בשווי הון או בתזרימי המזומנים של המכשיר המגדר. בדיקות אפקטיביות הגידור מתבצעות אחת לרבעון.

נגזרים בתיק הבנקאי שבוצעו על מנת לגדר כלכלית את הפעילות המאזנית, אך שלא ניתנים להגדרה כגידור לפי כללי הגידור החשבונאי, יוצרים השפעה על רווח והפסד החשבונאי. הפער נוצר כתוצאה משוני ברישום החשבונאי בין הפריטים המאזניים לבין הנגזרים הלא מגדרים חשבונאית. השפעה זו מנוטרת ומנוהלת תחת קיום מנחים שנקבעו על ידי ההנהלה, באופן שוטף בסקטור ניהול פיננסי ומדווחת ונדונה בועדות השונות לניהול סיכונים.

אחת לשנה לפחות, נבחנות הנחות המודלים המשמשים לניהול סיכונים שוק וריבית, לרבות ההנחות ההתנהגותיות הנלקחות לצורך קביעת הפריסות במכשירים שונים. רגישות ערכי הסיכון לשינויים בהנחות ההתנהגותיות, נבחנת באופן שוטף.

תיאור ההנחות העיקריות במודלים השונים ופרמטרים המשמשים לחישוב

חישוב השווי ההון נטו של המכשירים הפיננסיים:

- החישוב נערך בהתבסס על אומדן ביחס לאפשרות של פירעון מוקדם, המבוסס על ניתוח סטטיסטי/אמפירי.
- הנחות הפירעון המוקדם במשכנתאות מבוססות על בדיקות אמפיריות ו/או על מודל התנהגות של לווים בקשר עם שיעור הסילוקים המוקדמים מתוך סך המשכנתאות, על בסיס שנתי. ההנחות נבדקות מעת לעת מול הסילוקים המוקדמים בפועל, בכל מגזר הצמדה ובכל סוג ריבית, בנפרד תוך הבחנה בין תקופות ההלוואה המקוריות (תקופות קצרות ותקופות ארוכות).
- הנחות הפירעון המוקדם בפיקדונות וחסכונות עם תחנות יציאה (בריבית קבועה או משתנה, צמודי מדדי ולא צמודים), בהם תנאי הריבית ידועים מראש, מבוססות על ניתוח אמפירי, והן נבדקות ומתעדכנות מעת לעת.
- יתרות עובר-ושב זכות נפרסות על פי מודל סטטיסטי המביא לידי ביטוי היותן מקור יציב. השינוי בהכנסות ריבית נטו:
- החישוב הנדון בוחן את הרווחיות המימונית השנתית (12 חודשים קדימה) בתרחיש שינוי ריבית חסרת סיכון ובהנחה של מחזור של כל היתרות הנפרעות עד 12 חודשים קדימה.
- הנחות לבניית התזרימים העתידיים למודל: הפריסות מתייחסות לכלל פעילות הבנק (מאזנית, נגזרים והשקעת עופדי נזילות) לאופק של שנה, ומבוססות על אופציות התנהגותיות כגון סילוק מוקדם במשכנתאות, משיכה מוקדמת בפיקדונות ופריסת יתרות העובר-ושב זכות. כמו כן, השינוי בהכנסות כולל אומדן בגין עמלת הפירעון המוקדם.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

ניתוח סיכון הריבית בתיק הבנקאי

להלן השפעת⁽⁴⁾ תזוזה מקבילה של העקום ב-2% על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי במונחי EVE (במיליוני שקלים חדשים):

שינוי בשווי הוגן - 31 בדצמבר 2018

סך הכל	אחר	מטבע חוץ			מטבע	מטבע	
		מטבע אירו	מטבע דולר	מטבע ישראלי	לא צמוד	ישראלי	
(2,363)	(1)	(43)	46	(2,076)	(289)	עלייה של 2%	
3,297	-	48	(30)	2,522	757	ירידה של 2%	

שינוי בשווי הוגן - 31 בדצמבר 2017

סך הכל	אחר	מטבע חוץ			מטבע	מטבע	
		מטבע אירו	מטבע דולר	מטבע ישראלי	לא צמוד	ישראלי	
(1,848)	(1)	(47)	26	(1,112)	(714)	עלייה של 2%	
2,743	2	53	(5)	1,408	1,285	ירידה של 2%	

(1) מחושב על סמך נתונים שוטפים המשמשים לצורך ניהול סיכון הריבית בפועל.

במסגרת עריכת התחזית לתזרימים הצפויים מפירעון משכנתאות בבנק, נלקחות בחשבון הנחות לגבי שיעור ואופן הסילוקים המוקדמים. סיכון שוק בתיק הסחיר של הבנק, שמורכב בעיקרו מתיקים המנוהלים בחדר עסקאות, מנוהל באמצעות מגבלות כמותיות המוגדרות לכל תיק בהתאם לפעילותו. יתרות עובר-ושב זכות נפרסו על פי הפרקטיקה המקובלת בהתאם להנחיות באזל, קרי למח"מים של 3 עד 4 שנים לסוגי לקוחות שונים. העלייה בערכי הסיכון השנת 2018, נובעת בעיקרה מביצועי משכנתאות ומרכישות איגרות חוב. עלייה זו קוזזה חלקית על ידי גיוסי פיקדונות, וממכירת תיקי משכנתאות.

להלן ערך ה-VAR של קבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

שנת 2017	שנת 2018	
533	537	לסוף התקופה
781 (אפריל)	640 (פברואר)	ערך מקסימלי במהלך התקופה
388 (פברואר)	537 (דצמבר)	ערך מינימלי במהלך התקופה

סיכון שוק בתיק הסחיר של הבנק, שמורכב בעיקרו מתיקים המנוהלים בחדר עסקאות, מנוהל באמצעות מגבלות כמותיות נמוכות יחסית, המוגדרות לכל תיק בהתאם לפעילותו.

מרבית סיכון השוק נובע מסיכון הריבית בתיק הבנקאי.

תוצאות בחינת ה-Back-Testing על מודל ה-VAR ההיסטורי-אנליטי מצביעות על מקרה אחד שבו ההפסד היומי עלה על ערך ה-VAR שנחזה. מספר מקרים זה עומד בקריטריונים, כפי שהוגדרו על ידי ועדת באזל, לבחינת איכות מודל ה-VAR.

ניתן לראות כי ערך ה-VAR המבוסס על תרחיש קיצון היסטורי, נמוך משמעותית מערך הסיכון המחושב בתרחיש קיצון של שינוי 2% בעקום הריבית.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

להלן שווי הוון נטו מותאם⁽¹⁾ של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו:

ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018
לא צמוד	צמוד מדד	דולר	מטבע חוץ	שקל	לא צמוד	צמוד מדד	דולר	מטבע חוץ	שקל
ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018
173,748	52,893	17,291	6,672	250,604	164,265	50,926	13,070	5,061	233,322
140,027	7,124	113,664	16,691	277,506	105,654	8,976	72,480	16,666	203,776
(159,978)	(37,586)	(33,953)	(6,672)	(238,189)	(148,909)	(38,814)	(28,725)	(7,019)	(223,467)
(153,140)	(10,592)	(97,253)	(16,942)	(277,927)	(119,582)	(12,326)	(56,708)	(14,821)	(203,437)
657	11,839	(251)	(251)	11,994	1,428	8,762	117	(113)	10,194
(135)	(1,003)	-	-	(1,138)	(123)	(1,113)	-	-	(1,236)
210	-	26	-	236	176	-	38	-	214
732	10,836	(225)	(251)	11,092	1,481	7,649	155	(113)	9,172
(382)	11,308	(1,477)	396	9,845	697	8,010	(78)	250	8,879

נכסים פיננסיים⁽²⁾
 סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים התחייבויות פיננסיות סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים
שווי הוון נטו של מכשירים פיננסיים
 השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
 השפעת פריסה לתקופות של פקדונות לפי דרישה
שווי הוון נטו מותאם
 מזה: תיק בנקאי

להלן השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוון נטו מותאם⁽¹⁾ של הבנק וחברות מאוחדות שלו:

ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018
לא צמוד	צמוד מדד	דולר	מטבע חוץ	שקל	לא צמוד	צמוד מדד	דולר	מטבע חוץ	שקל
ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018
473	(211)	(80)	(7)	175	544	132	(109)	(4)	563
453	(252)	(15)	(6)	180	505	118	(45)	(3)	575
(439)	227	86	7	(119)	(511)	(149)	120	5	(535)
(424)	268	19	7	(130)	(480)	(136)	54	4	(558)
(301)	115	(73)	(9)	(268)	(225)	191	(63)	(12)	(109)
(288)	110	(82)	(5)	(265)	(190)	188	(79)	(14)	(95)
412	(103)	65	8	382	334	(208)	54	11	191
408	(127)	73	4	358	323	(200)	83	15	221
576	(225)	46	6	403	456	(218)	31	10	279
594	(235)	52	1	412	547	(200)	82	17	446
(588)	239	(46)	(6)	(401)	(412)	196	47	28	(141)
(410)	258	15	6	(131)	(315)	205	65	31	(14)

שינויים מקבילים
 עלייה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי ירידה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי
שינויים לא מקבילים
 התלה⁽³⁾
 מזה: תיק בנקאי השטחה⁽⁴⁾
 מזה: תיק בנקאי עליית ריבית בטווח הקצר מזה: תיק בנקאי ירידת ריבית בטווח הקצר מזה: תיק בנקאי

- (1) שווי הוון נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פקדונות לפי דרישה.
- (2) למעט יתרות מאזניים של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוון של מכשירים פיננסיים חוף מאזניים ושווי הוון של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- (3) ירידה בריבית בטווח הקצר ועליה בריבית בטווח הארוך.
- (4) עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

להלן השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית:

ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018
הכנסות ריבית	הכנסות מימון	הכנסות מימון	הכנסות מימון	הכנסות מימון
ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018
478	228	706	438	224
478	226	704	438	227
(308)	(232)	(540)	(358)	(232)
(308)	(231)	(539)	(358)	(232)

שינויים מקבילים
 עלייה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי ירידה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי

(1) כולל השפעת שווי הוון, רווחים (הפסדים) מפעילות באירוח חוב והשפעת צבירת ריבית על פעילות בנגזרים

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

מידע נוסף על סיכון ריבית חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית - המשך סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2017	ליום 31 בדצמבר 2017	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018	ליום 31 בדצמבר 2018
משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽³⁾ בשנים	שיעור תשואה פנימי באחוזים	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽³⁾ בשנים	שיעור תשואה פנימי באחוזים	סך הכל שווי הוגן	תקופת פירעון	מעל עשר שנים	מעל עשר שנים	מעל חמש עד עשר שנים	מעל שלושה עד חמש שנים	מעל שלושה עד חודשים שנה	מעל שלושה עד חודשים שנה	מעל שלושה עד חודשים שנה	עם דרישה עד חודש
1.66	3.25	233,322	1.48	3.43	250,604	673	597	5,885	12,279	25,310	32,468	16,918	10,958	145,516
0.71		203,776	0.55		277,506	-	-	-	26,401	20,430	26,335	60,928	37,009	106,403
1.45	1.08	224,489	1.23	1.17	239,091	3	161	3,108	17,547	23,350	36,042	46,446	24,755	87,679
0.82		203,437	0.64		277,927	-	-	-	26,396	20,443	26,555	60,969	37,330	106,234
		9,172			11,092	670	436	2,777	(5,263)	1,947	(3,794)	(29,569)	(14,118)	58,006
														נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
														סכומים אחרים לקבל ⁽²⁾
														התחייבויות פיננסיות
														סכומים אחרים לשלם ⁽²⁾
														החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית
														פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית
														א. לפי מהות הפעילות:
														החשיפה בתיק הבנקאי
														החשיפה בתיק למסחר
														ב. לפי בסיס הצמדה:
														מטבע ישראלי לא צמוד
														מטבע ישראלי צמוד מדד
														מטבע חוץ ⁽⁴⁾
														ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית
														השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
														השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
														השפעת פירעונות מוקדמים בהלוואות לדיוור
														השפעת הנחות התנהגויות אחרות

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

הערות ספציפיות:

- (1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- (2) סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוזי מאזניים, לאחר השפעה של התחייבויות לזכויות עובדים.
- (3) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- (4) לרבות מטבעי ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- (5) הפער בין משך החיים הממוצע האפקטיבי של הנכסים הפיננסיים לבין משך החיים הממוצע האפקטיבי של ההתחייבויות הפיננסיות.

הערות כלליות:

- בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי ההוגן בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי בביאור 15 בדוחות הכספיים.
- שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בביאור 15 בדוחות הכספיים.
- משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
- עסקאות מסוימות שביצע הבנק מהוות מכשירים פיננסיים מורכבים, הכוללים רכיבים נגזרים משובצים שלא חולצו, בהתאם להוראות הדיווח לציבור. בין היתר, כוללות עסקאות אלה הלוואות עם תחנות יציאה, פיקדונות נושאי ריבית מדורגת עם מועדי משיכה, אשראים ופיקדונות עם הבטחת רצפה ופיקדונות עם ברירת הצמדה. הבנק משקף את סיכון הריבית בגין מכשירים אלו באופן סביר, באמצעות פריסת פירעון תזרימי המזומנים על פי מועדי החוזה והנחות שונות המבוססות על ניסיון העבר.

מדיניות החזקה במניות בתיק הבנקאי

מדיניות הבנק בתחום השקעות במניות הינה מימוש התיק הקיים תוך בחינה של השקעות חדשות בצורה פרטנית. המניות שבהן השקיע הבנק כאמור, נרכשו למטרת השגת רווחי הון ומוצגות בתיק ניירות הערך הזמינים למכירה ובמסגרת ההשקעה בחברות כלולות, כאשר לבנק השקעה מהותית בתאגיד.

החזקות שצפוי מהן רווח הון והחזקות שנרכשו למטרות אחרות

ההשקעות בתאגידים הריאליים מנוהלות בחטיבה לבנקאות עסקית. ועדת היגוי להשקעות ריאליות מתכנסת אחת לרבעון ומייעצת להנהלת הבנק בנושא השקעות בתאגידים ריאליים. ועדת ההיגוי אחראית לניהול ולתחזוקת התיק הקיים, תוך ניסיון להשביחו, כך שיתאפשר לממש את התיק, בצורה מושכלת, בטווח זמן סביר אך ללא לוח זמנים מפורט, על מנת לאפשר קבלת תשואה מקסימלית.

טיפול חשבונאי

כ-1% מההשקעות במניות בבנק הן סחירות, ומוצגות בהתאם לערכי השוק שלהן. יתר ההשקעות מוצגות בהתאם לעלותן או בהתאם לשוויין המאזני. במקרים של ירידת ערך שעל פי הערכת ההנהלה אינה בעלת אופי זמני, נרשמת הפרשה לירידת ערך ההשקעה כהפסד בספרי הבנק. לפרטים נוספים בדבר השקעות במניות בתיק הבנקאי, ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה, וכן ביאור 5 לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר אימוץ עדכונים לכללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארצות הברית בנושא הכרה ומדידה של מכשירים פיננסיים (ASU 2016-01) מיום 1 בינואר 2019, ראה ביאור 1. ה לדוחות הכספיים.

להלן פרטים על הרכב השקעות במניות בתיק הבנקאי:

31 בדצמבר 2018	
שוי הוגן	דרישת הון⁽¹⁾
57	8
מניות	
67	9
קרנות הון סיכון / הון פרטיות	
124	17
סך הכל השקעה במניות בתיק הבנקאי	
31 בדצמבר 2017	
שוי הוגן	דרישת הון⁽²⁾
57	8
מניות	
74	10
קרנות הון סיכון / הון פרטיות	
131	18
סך הכל השקעה במניות בתיק הבנקאי	

(1) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.34%.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36%.

סיכון נזילות

סיכון נזילות - סיכון הנובע מאי הוודאות לגבי זמינות המקורות, ויכולת מימוש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. סיכון הנזילות הוא סיכון מהותי וייחודי בשל הצורך להגיב אליו תוך פרק זמן קצר ככל הניתן. התרחשות הסיכון עלולה לגרום הפסדים גדולים לבנק, ואף להוביל לקריסתו.

מטרות ומדיניות ניהול סיכון הנזילות

מטרת ניהול סיכון הנזילות הינה זיהוי צרכי המימון של הבנק ומקורות המימון, מיסוד נהלים לניטור הנזילות וקביעת דרישות מינימאליות לניהול הנזילות. סיכון הנזילות מנוהל במסגרת הוראות ניהול בנקאי תקין 310 (ניהול סיכונים), 342 (ניהול סיכון נזילות) ו-221 (יחס כיסוי נזילות). הסיכון מנוהל בכפוף למגבלות הדירקטוריון והנהלה, תוך מאמץ למזער הפסדים הנובעים מהשקעת עודפי נזילות בנכסים עם נזילות גבוהה, אך בעלי תשואה נמוכה. הוראת ניהול בנקאי תקין 221 "יחס כיסוי נזילות" קבעה יחסי נזילות מינימאליים של 100% בתרחיש קיצון, לתקופה של 30 ימים ("LGR רגולטורי"), בין מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לצרכי הנזילות באופק זמן זה. החל מיום 1 בינואר 2017 הדרישה המזערית הינה 100%. כחלק ממדיניות ניהול הסיכונים, דירקטוריון הבנק קבע כי תישמרנה כריות ביטחון נוספות מעבר ליחס המזערי הרגולטורי כך שיעד יחס כיסוי הנזילות של הבנק והקבוצה יעמוד על שיעור הגבוה ב-5% מהדרישה המזערית. היחס מנוהל ומדווח בסך כל המטבעות יחידיו ובמטבע חוץ בנפרד, הן ברמת הבנק והן על בסיס קבוצתי. היחס בתאגיד הבנקאי "סולו" והן היחס במאוחד מחושב יומית, ומדווח בדוח כממוצע התצפיות היומיות, בתקופת 90 הימים שקדמו לתאריך הדוח. הוראה זו הינה בנוסף לניהול סיכון הנזילות תחת מודלים פנימיים, כנדרש בהוראה 342.

ניהול סיכון הנזילות מעוגן במסמך מדיניות המובא בתדירות של לפחות אחת לשנה לאישור הדירקטוריון. מסמך המדיניות כולל את אופן ניהול הסיכון, לרבות סמכויות ואחריות האורגנים השונים, מנגנון הניהול השוטף של סיכון הנזילות, אפיון כל הפרמטרים למדידת הסיכון במהלך עסקים רגילי ובתרחישי הלחץ השונים, מגבלות הדירקטוריון והנהלה, לרבות מגבלות בתחום הריכוזיות ומבנה המקורות, ותוכנית חירום מפורטת לטיפול במקרה של משבר נזילות לרבות מצבי הכוננות השונים בניהול סיכון הנזילות והאמצעים האפשריים בכל אחד מסוגי התרחישים ופרק הזמן המוערך לביצוע.

הניהול השוטף והתקופתי של סיכון הנזילות נעשה על בסיס קבוצתי, תוך התחשבות במגבלות משפטיות, רגולטוריות ותפעוליות על יכולת ההעברה של נזילות, וכולל מעקב אחר מגבלות הדירקטוריון והנהלה והאינדיקטורים לסיכון, לרבות בתחום ריכוזיות מקורות המימון, חשיפות נזילות ברמת הבנק והקבוצה וכן פערי נזילות הנובעים מכלל הפעילות, מאזנית וחוזי מאזנית.

ניהול הנזילות בבנק הינו אקטיבי והדוק וכולל כלים מגוונים להפחתת סיכון הנזילות, הן בהפעלת מודלים מפורטים במצבי עולם שונים, הן בהקפדה על החזקת אמצעים נזילים עם סיכון אשראי מזערי ויכולת מימוש מיידית, והן בניהול אקטיבי של המקורות להארכת התקופה לפירעון של המקורות ופירורם. בבנק פועל פורום "נזילות יומי", באחריות החטיבה הפיננסית הדין במצב הנזילות ופועל לתיאום בין "צרכי" הנזילות של היחידות השונות בבנק לבין "ספקי" הנזילות ומנהלי הנזילות. כמו כן פועל בבנק פורום בראשות מנהל החטיבה הפיננסית למעקב שוטף אחר יישום הוראת יחס הנזילות המזערי (הוראה 221) ועמידה ביעדי היחידות העסקיות בבנק בתחום גיוס וניהול המקורות. בנוסף, מבצע האגף לבקרת סיכונים בקרות שוטפות בלתי תלויות על מדדי הסיכון, התפתחות הסיכון ותחיקרי אירועים בהתאם לצורך.

מחלקת נזילות, אחראית על ניהול תוך יומי של הנזילות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ. הניהול השוטף של הנזילות מתבצע תוך שמירה על רזרבה מינימאלית, כפי שנקבעת מנת לעת, על מנת לעמוד בתשלומים בלתי צפויים. ניהול היתרות מתבצע בהתאם להוראת בנק ישראל (נכסים נזילים), במסגרתה הבנק נדרש להחזיק נכסים נזילים כנגד פיקדונות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, בשיעורים המפורטים בהוראה. דיווח במקרה של אי עמידה בהוראות אלו יועבר להנהלת הבנק ולדירקטוריון סמוך להתרחשותו.

במידה ונצפים שינויים חריגים ביתרות במהלך היום במטבע ישראלי או במטבע חוץ, מתבצעת הערכת מצב גם מבחינת עמידה במגבלות של המודל לניהול סיכון נזילות, ומתקבלת החלטה אם יש מקום לנקיטת צעדים יזומים כתגובה לפעילות זו. צעדים אלו יכולים לכלול ביצוע עסקאות יזומות, פנייה ללקוחות גדולים ועוד.

כאמור לעיל, נקבעו מגבלות דירקטוריון והנהלה ליחסי הנזילות בתרחישים שונים, לרבות תקופות השונות מחודש ימים ומהלך עסקים רגילי. תוכניות מימון של הבנק לשעת חירום מתייחסות לאופן הניהול של כל מצב חירום ומגדירות את הצוות הניהולי האחראי לטיפול בו (לפי רמות שונות). תוכניות אלו כוללות הגדרה מפורטת של אמצעים נזילים נוספים לשעת חירום, וכן רשימה של צעדים אופרטיביים (לרבות הגורם המוסמך להפעלתם) ומתייחסות גם לניהול ממד התקשורת הן תקשורת פנים ארגונית והן תקשורת חוץ ארגונית.

המודל העסקי

מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של הבנק והקבוצה והיא מותאמת, כאמור, לדרישות הוראות ניהול בנקאי תקין 310 (ניהול סיכונים), 342 (ניהול סיכון נזילות) ו-221 (יחס כיסוי נזילות).

כאמור לעיל, דירקטוריון הבנק קבע כי תישמרנה כריות ביטחון נוספות מעבר ליחס המזערי הרגולטורי כך שיעד יחס כיסוי הנזילות של הבנק והקבוצה יעמוד על שיעור הגבוה ב-5% מהדרישה המזערית. הנהלת הבנק קבעה כריות בטחון נוספות כקווים מנחים, כך שיעדי הדירקטוריון לא יפוצו. מדיניות הבנק היא לשמר יחס כיסוי נזילות הכולל מרווח בטחון הולם ביחס למגבלת הדירקטוריון ומאידך ניהול יעיל של עודפי הנזילות, להשגת התשואה המירבית לבנק.

הגישה למדיניות הסיכון התפעולי וקביעת המגבלות

דירקטוריון הבנק קובע את האסטרטגיה לניהול סיכון הנזילות ואת תיאובן הסיכון על פי הדרישה הרגולטורית באמצעות סדרה של מגבלות בשלושת הממדים של הסיכון: מצב עסקים רגילי, תרחישים (יחס כיסוי נזילות יחס נזילות מזערי - מודל פנימי) וריכוזיות. הנהלת הבנק קבעה סדרה נוספת של מגבלות המהווים קווים מנחים לניהול - מעבר למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

המבנה והמערך הארגוני של ניהול סיכון הנזילות

מנהל סיכון הנזילות בבנק הינו מנהל החטיבה הפיננסית ניהול סיכון הנזילות מבוצע תחת המסגרת הכללית לניהול הסיכונים בבנק. מסגרת זו כוללת את:

- הקו הראשון - מנהלי הסיכון בחטיבה הפיננסית
- הקו השני - בקרי הסיכון בחטיבה לבקרת סיכונים
- הקו השלישי - הביקורת הפנימית.

לכל יחידות הבנק קיימת השפעה במידה זו או אחרת על סיכון הנזילות. מסמך המדיניות מעגן את הדרישה לתיאום בין יחידות אלו, במטרה ליצור מתודולוגיה אחידה אשר באמצעותה ינהל הבנק באופן שוטף את סיכון הנזילות, יעמוד בדרישות היסודיות של צרכי המימון, וכן יערך למצבי חירום אפשריים, לרבות אימוץ דרכי פעולה מידיות להתמודדות נאותה עם מצבי חירום אלו.

דיווחים להנהלה ולדירקטוריון

הדירקטוריון והנהלת הבנק מקבלים דיווחים שונים בתדירות יומית, שבועית, חודשית ורבעונית, כולל דיווח על עמידה במגבלות הדירקטוריון והנהלה, מצבי כוונות, עלויות גיוס מקורות, נתונים לגבי שינוי ביתרות מאזניות בפקדונות ובאשראי, וכל מידע אחר שלדעת מנהל סיכון הנזילות רלוונטי לדיווח לרבות אירועים חריגים בניהול הנזילות, וכן התפתחויות חריגות במקורות הנזילים של הבנק. במהלך שנת 2018 לא נרשמו חריגות ממגבלות הדירקטוריון.

כלי מדידה ומדדים

הבנק מודד ומנטר את הסיכון בעיקר באמצעות המודלים להלן:

- מודל סטנדרטי - המודל אומד את יחס כיסוי הנזילות (LCR - Liquidity Coverage Ratio) - היחס בין כרית נזילות לתזרים יוצא חזוי נטו. כאשר, תזרים יוצא חזוי נטו מוגדר כפער בין תשלומים (Cash Outflows, בגין התחייבויות) לבין תקבולים (Cash Inflows, בגין נכסים) לטווח של חודש. היחס מחושב תחת מקדמים סטנדרטיים (אחידים) שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים בהוראה, ומבוססים על הוראות ועדת באזל.
- יחס כיסוי נזילות דינמי (DLCR - Dynamic Liquidity Coverage Ratio) מהווה כלי עזר מרכזי לניהול וניטור הסיכון. לצורך ה-DLCR מבוצע חישוב יומי של יחס LCR ל 90 ימים קדימה, תחת מספר הנחות DLCR מחושב עבור היחס הכולל ועבור היחס במט"ח, ומדווח במסגרת דיווח הנזילות היומי.
- מודל פנימי (יחס נזילות מזערי - בהתאם להוראה 342) - המודל אומד את יחס כרית נזילות לתזרים יוצא חזוי נטו, כנדרש בהוראה 342 ובהתאמה להנחיות באזל. במסגרת המודל הוגדרו תרחישי קיצון במטבע ישראלי ובמטבע חוץ, לאופקי זמן שונים, זאת בהתבסס על מאפייני התנהגות המפקדים ומוקדי הסיכון בהתאמה לתרחישים השונים.
- מודל יחס מימון יציב (NSFR) - יחס בין מקורות מימון יציבים (Available Amount of Stable Funding) - מקורות קיימים, הצפויים בהסתברות גבוהה לעמוד לרשות התאגיד הבנקאי בטווח הזמן של שנה ומעלה) לבין סך השימושים הארוכים (Required Amount of Stable Funding) - שימושים קיימים שהתאגיד צפוי להידרש להמשיך לממנם בטווח הזמן של שנה ומעלה). האמידה היא על פי הנחיות האחרונות שפורסמו בעניין זה, על ידי ועדת באזל.
- פערי נזילות חוזיים - בחינת הפערים המאזניים בין התזרים הנכנס לתזרים היוצא, ללא הנחות התנהגותיות וללא הכפלה במקדמים.

בנוסף, מופעלים כלים לניטור סיכון הנזילות באמצעות אינדיקטורים אנדוגניים ואקסוגניים העשויים להצביע על עליית הסיכון למצב של משבר. בבנק פותח מדד משולב למעקב אחר השווקים הפיננסיים בישראל לזיהוי ואבחון מצב של אי יציבות במערכת הפיננסית בארץ - מדד זה הינו מדד תומך החלטה להכרזה על מצב כוונות בשל תרחיש מערכת.

בהקשר זה יציין כי במהלך חודש דצמבר העלה הבנק את רמת הכוונות לכוונות מוגברת, עקב התנודתיות שנרשמה בשווקים בעולם ובבורסה בארץ. בפועל לא נצפו כל אירועים ו/או אינדיקטורים שיש בהם בכדי להצביע על התממשות של אירוע נזילות. לאחר הרגיעה בשווקים הוחלט לחזור למצב עסקים רגיל.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

הדירקטוריון והנהלת הבנק מקבלים דיווחים שונים בתדירות יומית, שבועית, חודשית ורבעונית, כולל דיווח על אירועים חריגים בניהול הנזילות, לרבות התפתחויות חריגות במקורות הנזילים של הבנק. במהלך שנת 2018 לא נרשמו חריגות ממגבלות הדירקטוריון.

הבנק בוחן את יחסי הנזילות הן במהלך עסקים רגיל והן בתרחישים מסוימים. במהלך עסקים רגיל הנחת הבנק היא כי לא קיים קושי בביצוע עסקאות המרה בין המטבעות השונים. כמו כן, מחושבים עודפי הנזילות הפנויים להשקעה לאופק של שנה קדימה ללא הנחות לגיוס כסף חדש.

התרחישים אשר בוחנים את יחסי הנזילות כוללים שלושה תרחישים מרכזיים (ספציפי, מערכתי ומשולב) ושלושה תרחישים נוספים (ספציפי קצר, מערכתי חוץ לארץ ומשולב ארוך), כמפורט להלן:

- תרחישי קיצון מרכזיים:
- ספציפי - אירוע תפעולי משמעותי / הורדת דירוג מהותית (לפחות שלוש דרגות) - תרחיש של מעילה ו/או השבתה של הבנק, לרבות שיבוש מתמשך במערכות המיכון שלו.
- מערכתי - תרחיש של מצב חירום במשק בשל מלחמה, אירועים ביטחוניים חריגים או אירועים פיננסיים, המשבשים את מהלך החיים הרגיל ברחבי הארץ, לרבות שוקי ההון המקומיים.
- משולב - אירוע מערכתי בו ההשפעה הצפויה על הבנק חמורה ביחס להשפעה הצפויה על בנקים אחרים - דוגמת משבר בשוק הנדל"ן.
- תרחישי קיצון נוספים:
- ספציפי קצר - תרחיש המשקף רמת לחץ גבוהה מאד הנובעת מהורדת דירוג של הבנק, בתרחיש זה הפגיעה תהיה קצרה אך משמעותית יותר מזו של תרחישי הלחץ המרכזיים.
- מערכתי חוץ לארץ - תרחיש של זעזועים בשווקים הפיננסיים הפוגע בשלוחות הבנקים הישראלים בחוץ לארץ ובעל השפעה בעצמות נמוכה גם על הפעילות בישראל.
- משולב ארוך - תרחיש המשקף אירוע מתמשך. בתרחיש זה רמת הלחץ תהיה נמוכה יחסית לתרחישי לחץ המרכזיים, אולם השפעתו ארוכה יותר, כך שתרחיש זה יפגע באוכלוסיית לקוחות רחבה יותר.

יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)

להלן פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות⁽⁴⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2018		
סך ערך לא משוקלל⁽²⁾ (ממוצע)	סך ערך משוקלל⁽³⁾ (ממוצע)	
40,572		סך כל נכסים נזילים באיכות גבוהה סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
6,121	101,194	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
1,482	29,632	פיקדונות יציבים
3,457	32,171	פיקדונות פחות יציבים
1,182	39,390	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים
31,690	49,596	מימון סיונאי בלתי מובטח, מזה:
		פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים
378	1,514	קואופרטיבים
30,940	47,710	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
372	372	חובות לא מובטחים
205	-	מימון סיונאי מובטח
18,798	77,000	דרישות נזילות נוספות, מזה:
14,513	14,513	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
2,373	34,863	קווי אשראי ונזילות
1,912	27,624	מחויבויות מימון מותנות אחרות
56,814		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
269	628	הלוואות מובטחות
6,241	8,728	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
15,187	20,304	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
21,696		סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם⁽⁴⁾		
40,572		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
35,118		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו
116		יחס כיסוי נזילות (%)

(1) מידע מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון הרביעי של שנת 2018 היו 77.
 (2) ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק, תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
 (3) ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
 (4) ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת: מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא וכן יתר המגבלות הרלבנטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ומגבלה על תזרימים נכנסים כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221).

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

להלן פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות⁽¹⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2017

סך ערך לא משוקלל ⁽²⁾ (ממוצע)	סך ערך משוקלל ⁽³⁾ (ממוצע)	
	39,938	סך כל נכסים נזילים באיכות גבוהה
		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
		תזרימי מזומנים יוצאים
		פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
5,920	96,011	פיקדונות יציבים
1,436	28,718	פיקדונות פחות יציבים
3,417	31,730	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים
1,067	35,563	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
29,476	45,666	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
29,406	45,596	חובות לא מובטחים
70	70	מימון סיטונאי מובטח
142	-	דרישות נזילות נוספות, מזה:
19,668	72,132	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
15,544	15,544	קווי אשראי ונזילות
2,195	29,522	מחויבויות מימון מותנות אחרות
1,929	27,066	
55,206		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
		תזרימי מזומנים נכנסים
		הלוואות מובטחות
144	380	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
5,542	7,945	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
15,724	20,333	
21,410	28,658	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
		סך ערך מתואם⁽⁴⁾
	39,938	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
	33,796	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו
	118	יחס כיסוי נזילות (%)

- (1) מידע מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון הרביעי של שנת 2017 הינו 77.
- (2) ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק, תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
- (3) ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
- (4) ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת: מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא וכן יתר המגבלות הרלבנטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ומגבלה על תזרימים נכנסים כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221).

הגורמים העיקריים המשפיעים על תוצאות יחס כיסוי הנזילות

הגורמים העיקריים המשפיעים על תוצאות יחס כיסוי הנזילות הם הרכב המקורות והשימושים של הבנק. הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA) הינם נכסים ברמה 1, המאופיינים ברמת סחירות גבוהה ורמת סיכון נמוכה, אלו כוללים - מזומנים, עובר-ושב ופיקדונות בבנקים מרכזיים, איגרות חוב של ריבונות בעלות משקל סיכון 0% ואיגרות חוב של מדינת ישראל. עיקר תזרים המזומנים היוצא הינו כנגד מימון סיטונאי בלתי מובטח - פיקדונות שהופקדו בבנק על ידי תאגידים וגופים פיננסיים וכן תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים. עיקר תזרים המזומנים הנכנס הינו בגין תקבולי אשראי וכן תזרימים נכנסים בגין חשיפה לנגזרים.

היחס נע בצורה מחזורית ברובה, הניתנת לחיזוי לפי אומדנים פנימיים של הבנק. הגורם המרכזי המשפיע, לאורך זמן, על התפתחות היחס הוא הצמיחה בפעילות הבנק, הן בצד גיוס וניהול מבנה המקורות והן בצד הגידול בשימושים. קיימת תנודתיות מסוימת בין הימים במהלך החודש בשל פעילות שוטפת של לקוחות וכן תחלופה בין שקלים למטבע-חוץ, בעיקר בעקבות פעילות בנגזרי שקל / מטבע חוץ.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA)

להלן פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראה 221 (במיליוני שקלים חדשים):

ממוצע לרבעון הרביעי 2018	31 בדצמבר 2018	
40,559	45,532	נכסי רמה 1
13	13	נכסי רמה 2א
-	-	נכסי רמה 2ב
40,572	45,545	סך הכל HQLA

קיימת מגבלה רגולטורית על סניף לוס אנג'לס לגבי השימוש ברזרבת הנזילות בישות זו, תרחישי הבנק מניחים שימוש בנזילות הסניף בהתחשב במגבלה.

הרכב נכסים זמינים משועבדים ולא משועבדים:

יתרות ליום 31 בדצמבר 2018			
מזה: לא משועבד	מזה: משועבד	סך היתרה במאזן	
41,290	41	41,331	מזומנים ופיקדונות בבנקים מרכזיים
8,280	345	8,625	אגרות חוב של ממשלת ישראל
1,577	285	1,862	אגרות חוב של ממשלות זרות
502	-	502	אגרות חוב של אחרים זרים
51,649	671	52,320	סך הכל

יתרות ליום 31 בדצמבר 2017			
מזה: לא משועבד	מזה: משועבד	סך היתרה במאזן	
38,319	48	38,367	מזומנים ופיקדונות בבנקים מרכזיים
7,280	332	7,612	אגרות חוב של ממשלת ישראל
2,192	214	2,406	אגרות חוב של ממשלות זרות
16	-	16	אגרות חוב של אחרים זרים
47,807	594	48,401	סך הכל

התפתחויות ביחס כיסוי הנזילות

הבנק שמר במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2018, על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת עודפי הנזילות בנכסים נזילים באיכות גבוהה מאד - נכסי רמה 1. יחס כיסוי הנזילות הממוצע (מאוחד) לרבעון הרביעי של שנת 2018 הסתכם ב-116%. במהלך רבעון זה, לא נרשמו חריגות ממגבלות היחס.

הרשות לניירות ערך פעלה בשנים האחרונות להסדרת שוק תעודות הסל בישראל ולהגברת הפיקוח עליו, זאת באמצעות תיקון לחוק ההשקעות המשותפות בנאמנות. התיקון, שאושר בוועדת הכספים ביום 1 במאי 2018, ואשר נכנס לתוקף באופן מדורג בתחילת חודש אוקטובר 2018, מחיל את חוק השקעות משותפות בנאמנות על תעודות הסל. חוק זה קובע מגבלות על החזקות של נכסים שונים, כך שהתיקון השפיע על תמהיל ההפקדות בבנקים של גופים אלה. במהלך התקופה המדווחת נרשם קיטון של 5 נקודות בסיס ביחס כיסוי הנזילות הממוצע לעומת היחס הממוצע ברבעון השלישי. הקיטון נובע בעיקרו מהשפעות תיקון לחוק ההשקעות המשותפות בנאמנות.

החל מתחילת שנת 2018 הבנק מיישם את כללי הוראה 221 בקשר עם זיהוי וטיפול בפיקדונות תפעוליים.

ביום 2 ביולי 2018 פרסם בנק ישראל עדכון למספר הוראות ניהול בנקאי תקין (203, 313, 221 ו-470) אשר נוגעות לחברות כרטיסי האשראי. העדכון המרכזי בהוראות אלו הינו צמצום משמעותי בצורכי הנזילות השוטפים של חברות כרטיסי אשראי. תחולת הוראות אלו מיום 1 בפברואר 2019.

מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון

סיכון מימון

סיכון מימון נובע ממחסור במקורות מימון או עלויות גבוהות מידי לגיוס מקורות. סיכון זה מנוהל כחלק מסיכון הנזילות באמצעות מגבלות דירקטוריון והנהלה על ריכוזיות מקורות המימון, והפחתת התלות בצדדים נגדיים מהותיים.

מקורות המימון העיקריים של הבנק הינם מקורות מימון יציבים ומגוונים לטווחי זמן שונים - פיקדונות קמעונאיים ועסקיים, פיקדונות ארוכים מגופים פיננסיים, וכן הנפקות אגרות חוב וכתבי התחייבות. הבנק מייחס חשיבות רבה לפיזור מקורות המימון ופועל באופן יזום לגיוס מקורות לטווחים ארוכים,

בין השאר על ידי מגוון הפיקדונות הרחב המוצע לציבור הלקוחות על ידי הבנק, פיקדונות עם מאפיינים ייחודיים המאפשרים ללקוח ליהנות מריבית גבוהה יחסית בטווח הארוך ואופציות לנזילות במהלך התקופה. בשנת 2018, המשיך הבנק בפעילותו לגיוון מקורות המימון והפחתת סיכון הריכוזיות. כמו כן, החשיפות לנגזרים מנוהלות באופן שוטף, בהתאם למצב החשיפה מול כל צד נגדי, מבוצעת השלמה מיידית של ביטחונות נדרשים לצד נגדי או דרישה מיידית לביטחונות מצד נגדי.

ריכוזיות של מקורות המימון

הבנק אפיון מוקדי סיכון עיקריים לטיפול בתחום הריכוזיות/מבנה המקורות. הטיפול במוקדי הסיכון מתמקד במספר מישורים ומבוצע באופן שוטף באמצעות מגבלות דירקטוריון והנהלה וכן אינדיקטורים לסיכון.

מגבלות הדירקטוריון והנהלה וכן האינדיקטורים השונים לניהול הסיכון (Key Risk Indicators) בנושא ריכוזיות מקורות המימון מנוטרת באמצעות מגוון רחב של תתי קטגוריות: גודל, סוג לקוח, מפקיד בודד, כמות לקוחות, מוצר, מטבע ואורך חיים של הפקדה ממוצעת. הוגדר "מדד על" המשקלל את כלל האינדיקטורים הקשורים לריכוזיות מקורות המימון. הניהול השוטף של מבנה המקורות, כולל התוויה של מדיניות לגיוון המקורות ותקופות המימון וכן קביעת יעדים ספציפיים למדדי הסיכון. ניטור הריכוזיות מבוצע בתדירות יומית, מדווח ומנוהל באופן שוטף.

מגבלות הדירקטוריון והנהלה הוגדרו כחלק מתיאבון הסיכון הכולל של הבנק.

לפרטים נוספים בדבר מקורות המימון, ראה פרק התפתחויות במקורות המימון בדוח הדירקטוריון והנהלה.

סיכון תפעולי

הסיכון התפעולי הינו מהותי בשל קיומו בכל תחומי הפעילות ובכל יחידות הבנק. לסיכון התפעולי פוטנציאל פגיעה ברווח, בהכנסות, בהון ובמוניטין הבנק, ויש לו יחסי גומלין עם סיכונים אחרים כגון: סיכון שוק, סיכון אשראי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין וסיכונים נוספים. אירועים תפעוליים מתרחשים לעיתים שלא בשליטת הבנק, ועלולים להתפתח כתוצאה מאירועים חיצוניים, בחלקם לא צפויים, בעלי סיכון התממשות שלא ניתן להערכה מראש כגון: אסון טבע (רעידת אדמה, שיטפון) ואירוע ביטחוני. לפיכך, ניהול יעיל של הסיכון הינו הכרחי בתהליכי ניהול סיכונים בבנק.

הסיכון התפעולי מובנה בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות של הבנק. עם ההתפתחות בשווקים הגלובליים, והעלייה במורכבות הפעילות הפיננסית והתשתיות הטכנולוגיות התומכות, גברה ההבנה כי חשיפת הבנק להפסדים פוטנציאליים כתוצאה מכשלים בפעילות התפעולית השוטפת, עלולה לפגוע בפעילותו העסקית.

הסיכון התפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. האירועים התפעוליים מסווגים לשבע קטגוריות סיכון בהתאם לעקרונות באזל: מעילה (הונאת הבנק בידי עובדיו), הונאה חיצונית (הונאת לקוח את הבנק), פרקטיקות עבודה ובטיחות סביבת העבודה (הפסדים הנובעים מפעולות שאינן עולות בקנה אחד עם חוקים או הסכמים בנושא עבודה), פרקטיקות הקשורות ללקוחות, מוצרים ועסקים (אי עמידה בחובות כלפי לקוח), נזק לנכסים פיסיים, ביצוע, הפצה וניהול תהליכים ושיבושים עסקיים וכשלי מערכות.

הבנק מנהל ומודד את הסיכון התפעולי לפי קטגוריות אלה.

מטרות ומדיניות ניהול הסיכון התפעולי

מדיניות מסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים, מגדירה את העקרונות לפיהם הבנק פועל על מנת לזהות, לנהל, למדוד לנטר ולבקר את הסיכונים התפעוליים באופן שוטף. עקרונות המדיניות נקבעו באופן הולם את אסטרטגיית הבנק, את דרישות הרגולציה (הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל והוראות ועדת באזל הרלוונטיות) ובהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם (ה-Best Practice).

המדיניות מפרטת את הממשל התאגידי ותחומי הסמכות והאחריות של קווי ההגנה, ואת חשיבותה של הטמעת תרבות נאותה לניהול הסיכונים התפעוליים בבנק ובקבוצה מתבצע בהתאם להוראות בנק ישראל: 350 – "ניהול סיכונים תפעוליים" ו-310 – "ניהול סיכונים", המתוות את מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים, ומסמך באזל "עקרונות לניהול הסיכון התפעולי" (מסמך מחודש יוני 2011), הקובעים את הכללים הנדרשים לניהול תקין של הסיכון התפעולי.

מסגרת הטיפול של הבנק בסיכון תפעולי נסקרת מדי רבעון, במסגרת מסמך הסיכונים של הבנק. כחלק מזה, מוצג פרופיל הסיכון, קרי, רמת ההפסדים בפועל, לנוכח תיאבון הסיכון, וכן, מוצגים ומנותחים האירועים המהותיים ביותר שהתרחשו במהלך הרבעון.

מנהל הסיכון התפעולי הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, שהוא גם מנהל הסיכונים הראשי של הבנק, האחראי ליישום נאות של מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי ופועל באמצעות האגף לבקרת סיכונים. מסגרת הטיפול שנקבעה כוללת גם את המסגרת הנדרשת לטיפול בסיכונים מעילות והונאות, המהוות חלק מקטיגוריות הסיכון התפעולי, על פי הנחיות בנק ישראל.

מדיניות הבנק קובעת את תיאבון הסיכון התפעולי של הבנק במספר היבטים כמותיים ואיכותיים במהלך עסקים רגילי ובקיצון. תיאבון הסיכון נקבע בהתאם לעקרונות היסוד של התוכנית האסטרטגית הקובעים את תיאבון הסיכון הכולל של הבנק. תיאבון הסיכון הוגדר בגין ההפסדים בפועל וההפסדים הפוטנציאליים, ברמת התיק הכולל ולפי קטגוריות סיכון. סיכון זה מנוטר באופן שוטף באמצעות מעקב אחר אירועי כשל שגרמו להפסד, המנוהלות לפי הקטגוריות השונות של הסיכון התפעולי.

הבנק פועל למדידה וזיהוי הסיכון התפעולי, באופן דינמי, בשני מישורים: מדידת ההפסדים מאירועי כשל שהתמשו בפועל ומדידה של סיכונים פוטנציאליים כפי שזוהו בסקרי הערכת הסיכונים ובמפת החום. פעילות זו, הינה תהליך שוטף שפועל להגברת אפקטיביות ניהול הסיכונים ומזעורם, תוך כדי למידה, הערכה מחודשת של הסיכונים, לרבות כתוצאה מהתמשות אירועים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

הבנק מנטר ומתעד את כלל אירועי הכשל התפעוליים, אירועים אלו כוללים אירועים שנוצר בגינם הפסד והן אירועים ללא הפסד ואף ברווח. מדידת ההפסדים בפועל אל מול תיאבון הסיכון במצב עסקים רגיל כוללת אירועי הפסד בלבד (ללא קיזוז אירועי רווח) ולאחר התחשבות בכיסוי ביטוחי לו מומש בפועל.

כמו כן, הבנק מבצע סקרים לזיהוי ומיפוי סיכונים תפעוליים פוטנציאליים בחטיבות השונות כהליך מתמשך, כאשר המיקוד הוא מיפוי והערכת הסיכונים המהותיים בכל יחידה. הבנק פועל כדי להגדיר, במקומות שניתן, גם אינדיקטורים לסיכון (KRI) כדי לזהות סיכונים פוטנציאליים טרם התממשותם. תוצאת הסקרים, והמלצות לביצוע (AI) נידונים, כחלק מתהליכי ההערכה העצמית, בפורומים ייעודיים להם שותפים מנהלי היחידות הנסקרות ונציגי החטיבה לבקרת סיכונים.

בנוסף לסקרים אלו, מנתח הבנק אירועים חיצוניים בארץ ובעולם, אשר עשויים לספק מידע על נסיבות ונזקים פוטנציאליים בהם עלול להתממש סיכון תפעולי. ניתוחים אלו משמשים את הבנק ליישום מהלכים מתאימים על התהליכים המקבילים המתקיימים בבנק.

הבנק פועל לשיפור אפקטיביות הטיפול בסיכון המעילות וההונאות. כחלק ממהלך זה מפעיל הבנק שורה של חוקים עסקיים לאיתור פעילות חריגה. הטיפול במעילות והונאות מתבצע בהתאם למסמך מדיניות מסגרת לניהול סיכונים תפעוליים, ומסגרת הטיפול כוללת שילוב בין מספר גורמים בבנק: בקרת סיכונים, אבטחת מידע וסייבר, משאבי אנוש וחטיבת הטכנולוגיה.

המודל העסקי

הסיכון התפעולי בבנק מטופל באופן אקטיבי ובמטרה לתמוך בפעילות היחידות העסקיות, לשפר את התהליכים העסקיים העיקריים הכרוכים בפעילותם, ועל ידי כך, להגדיל את הערך העסקי, ולא רק למזער את ההפסדים הצפויים מהסיכון התפעולי.

עם ההתפתחות בשווקים הגלובליים, והעלייה במורכבות הפעילות הפיננסית והתשתיות הטכנולוגיות התומכות, גברה ההבנה כי חשיפת הבנק להפסדים פוטנציאליים כתוצאה מכשלים בפעילות התפעולית השוטפת, עלולה לפגוע בפעילות העסקית. אירועי הכשל התפעולי, שהתרחשו במוסדות הפיננסיים במהלך השנים האחרונות, הגבירו את מודעות המחוקקים והמוסדות הפיננסיים לאירועי הכשל התפעולי, לפוטנציאל הגבוה של הנזק היכול להיגרם מאירוע סיכון תפעולי, ולמאפיינים העיקריים שלהם, כאמור להלן:

- אירועים תפעוליים יכולים להתרחש בכל תחומי הפעילות ובכל יחידות הבנק.
- לסיכון התפעולי פוטנציאל פגיעה ברווח, בהכנסות, בהון ובמוניטין הבנק.
- לסיכון התפעולי יחסי גומלין עם סיכונים אחרים כגון סיכון שוק, סיכון אשראי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין וסיכונים נוספים. כך לדוגמה, יכול אירוע סיכון תפעולי לגרום להתממשות סיכון המוניטין, שבעקבותיו יעמוד הבנק בפני אירוע נזילות.
- לחלק לא מבוטל מהכשלים התפעוליים יש הסתברות נמוכה ביותר, אך פוטנציאל נזק גדול באופן יחסי עד כדי איום על יציבות הבנק.
- לסיכון התפעולי מגוון מופעים, החל מטעות אנוש, תקלת מערכת טכנולוגיות, מעילה, הונאה, מלחמה, שריפה, שוד וכדומה.
- אירועים תפעוליים מתרחשים לעיתים שלא בשליטת המוסד הפיננסי, ועלולים להתפתח כתוצאה מאירועים חיצוניים, בחלקם לא צפויים, בעלי סיכון התממשות שלא ניתן להערכה מראש כגון: אסון טבע (רעידת אדמה, שיטפון), אירוע ביטחוני.

במהלך שנת 2018, לא חלו אירועים תפעוליים מהותיים.

הגישה למדיניות הסיכון התפעולי וקביעת המגבלות

עקרונות היסוד של התוכנית האסטרטגית הקובעים את תיאבון הסיכון הכולל של הבנק, כוללים פריסה סניפית יעילה, חדשנות עסקית וטכנולוגית, ניהול בנקאות היברידית, יעדי יעילות תפעולית, יעילות ניהול הון ונזילות, יחד עם צמיחה באשראי מסחרי והמשך מובילות בשוק המשכנתאות, חושפים את הבנק לסיכונים תפעוליים משמעותיים. סיכונים אלו, דורשים מהלכים אקטיביים וצופי פני עתיד וזאת על מנת לנהל ולמזער את פוטנציאל הפגיעה. הבנק פועל למדידה וזיהוי הסיכון התפעולי הגלומים בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות המהותיים שלו, באופן דינמי, בשני מישורים:

- מדידת התממשות בפועל של אירועי כשל.
- הערכת סיכונים לפוטנציאל נזק בגין אירועי כשל.

הפעילות בשני מישורים אלה הינה תהליך מתמיד שפועל להגברת אפקטיביות ניהול הסיכונים ומזעורם, תוך כדי למידה, הערכה מחודשת של הסיכונים, לרבות כתוצאה מהתממשות אירועים.

לבנק מערכת ייעודית לניהול סיכונים תפעוליים (פסת"ל - פורטל סיכונים תפעוליים) המשמשת את הבנק לניטור וניתוח אירועי כשל, סקרי סיכונים ומפת חום, קישור התממשות אירועים בפועל למפת הסיכונים, ניהול מעקב שוטף אחר המלצות ליישום שעלו מסקרים, אירועי כשל ותהליכי הפקת לקחים, ודיווחים בגין סיכון תפעולי.

מערכת מעילות והונאות - הבנק נמצא בסיומו של תהליך לבחינת מערכת מתקדמת לניטור מעילות.

הבנק בוחן את ההון המחזק כנגד הסיכון התפעולי בנדבך הראשון, המחושב בשיטה הסטנדרטית, אל מול מתודולוגיות מתקדמות של באזל לאמוד האם נדרשת הקצאת הון נוספת בנדבך השני, במהלך עסקים רגיל. כמו כן מפעיל שורה של אירועי קיצון תפעוליים, אשר מופו במפת הסיכונים התפעוליים של הבנק, כאירועים בעלי נזק מהותי לבנק. הפסדים פוטנציאליים אלה מתווספים להקצאת ההון הפנימית בנדבך השני, כחלק מתהליך ה-ICAPP.

המבנה והמערך הארגוני של ניהול הסיכון התפעולי

הבנק קבע מבנה ארגוני וממשל תאגידי לניהול הסיכונים התפעוליים, הכולל את הדירקטוריון, ההנהלה ושלושת קווי ההגנה. מבנה זה נתמך על ידי ועדות ופורומים יעודיים, שמוסדו לניהול הסיכון התפעולי:

מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי מבוססת על פעילותם של שלושת קווי ההגנה:

קו ההגנה הראשון: כולל את כל היחידות העסקיות והתפעוליות בבנק, באחריות לנהל את הסיכון התפעולי בהתאם לעקרונות מסמך מדיניות לניהול סיכונים תפעוליים, ובפרט, חטיבת הטכנולוגיה, המהווה את הקו הראשון לניהול סיכונים אבטחת מידע וסייבר, המשכיות עסקית, וטכנולוגיית מידע ומזרחי טפחות שרותי אבטחה, המהווה את הקו הראשון לניהול ביטחון ובטיחות.

קו ההגנה השני: החטיבה לבקרת סיכונים, ובפרט, מדור סיכונים תפעוליים באגף לבקרת סיכונים, הפועל ליישום הפעילות הנדרשת לניהול וטיפול בסיכון התפעולי בכל יחידות הבנק בראייה כוללת, ובהתאם לעקרונות המדיניות, אחראי על הניטור השוטף של הסיכון התפעולי אל מול תיאבון הסיכון, ועל ריכוז הטיפול בסיכון לנוכח פעילות הקו הראשון, באמצעות מגוון תהליכים, כלים ושיטות. בנוסף, אחראי המדור על תהליך הערכת הסיכונים בשיתוף עם היחידות העסקיות ועל קיום תהליך הסקרים ותחזוקת מפת הסיכונים התפעוליים, ניהול מערכת המידע המרכזית המשמשת את הבנק בנושא הסיכון התפעולי המשמשת לאיסוף אירועי כשל, ביצוע סקרים תפעוליים וניהול מעקב אחר המלצות ליישום שעלו מסקרים, אירועי כשל ותהליכי הפקת לקחים.

יחידות נוספות בקו ההגנה השני לטיפול וניהול הסיכונים התפעוליים:

- יחידת אבטחת מידע וסייבר מהחטיבה לבקרת סיכונים בראשות הממונה לאבטחת מידע בבנק. יחידה זו עובדת במקביל למערך הגנת הסייבר בחטיבת הטכנולוגיה ומול כל היחידות בבנק.
- אגף הנדסת תהליכים מהחטיבה לתכנון ותפעול נכסי לקוחות האחראי לניהול הכולל של המשכיות העסקית, קרי מוכנות הבנק השוטפת לרציפות עסקית בחירום.
- מערך ה-SOX מחטיבת חשבונאות ודיווח כספי האחראי על אפקטיביות הבקורות והנהלים לגבי גילוי ואפקטיביות הבקורות הפנימיות של הבנק על דיווח כספי.
- מחלקת ההדרכה, מחטיבת משאבי אנוש הפועלת לחיזוק הידע והמקצועיות, ולהפחתת הכשלים התפעוליים הנובעים מחוסר ידע ומודעות.
- חטיבת הטכנולוגיה המהווה את הקו הראשון לניהול אבטחת מידע וסייבר, ואחראית לניהול הסיכונים התפעוליים, הנובעים מכשלי מערכות המידע, לרבות ניהול DRP, כחלק ממדיניות ההמשכיות העסקית.
- חטיבת משאבי אנוש ומנהל האחראית על טיפול ברוטציה וחופשה רציפה, למזעור הסיכון התפעולי (ובפרט, סיכון מעילות והונאות).
- יחידת האבטחה של הבנק, הפועלת בחטיבת משאבי אנוש ומנהל, תומכת בטיפול בסיכון התפעולי ביחידות השונות של הבנק.
- החטיבה המשפטית, אחראית ליישום מסגרת הטיפול בסיכון משפטי.

קו ההגנה השלישי: הביקורת הפנימית הפועלת באופן עצמאי ובלתי תלוי, עורכת ביקורת על ניהול הסיכון התפעולי לבחינת אפקטיביות הטיפול בו, בהתאם לתוכנית העבודה הרב שנתית. מדיניות הסיכון התפעולי קובעת את תפקידיה של הביקורת הפנימית כאחראית על ביצוע ביקורות תקופתיות על תהליכי ניהול הסיכון, תחקור אירועי מעילות והונאות, השתתפות כ-"משקיפה" בועדות ההיגוי.

הסיכון התפעולי כולל בין היתר את סיכון המשכיות עסקית, סיכון אבטחת מידע והגנת הסייבר, סיכון טכנולוגיית המידע וסיכון משפטי כמפורט להלן:

המשכיות עסקית

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 355 בנושא ניהול המשכיות עסקית.

במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2018 המשיך הבנק ביישום תוכנית התרגול שכללה בין היתר: תרגול משותף עם יחידת המטבע בבנק ישראל ומרכז המזומנים, הפעלת סניף נייד, ניווד עובדי סניפים לעבודה במרכז הבנקאות, הפעלת מערכות מאתר הגיבוי ותרגולים נוספים. כחלק מחיזוק ההטמעה בנושא המשכיות עסקית הופצה לומדה לעובדי הסניפים וריענון של תיק החרום הסניפי ונהלי חירום.

במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2018 השלים הבנק תהליך ניתוח השלכות עסקיות (BIA) כחלק מתוכנית התחזוקה הרב שנתית, אשר מסקנותיו הוצגו ואושרו בהנהלה. כמו כן, נמסר דיווח בדירקטוריון לגבי יישום תוכנית המשכיות העסקית, כולל אשורר מסמך המדיניות בנושא המשכיות עסקית ודיון באפקטיביות מסגרת העבודה לניהול המשכיות עסקית.

אבטחת מידע והגנת הסייבר

הוראה 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, מתווה עקרונות לניהול נאות של סיכונים סייבר באופן המחייב הרחבה והתאמה של המסגרת לניהול סיכונים טכנולוגית המידע, בהיבט תפיסת מרחב האיום ויכולות ההגנה הנדרשות. בהתאמה, אושרה בבנק אסטרטגיה ומדיניות הגנת סייבר מקיפה ונקבעו קווי ההגנה ליישומה, מונה מנהל אבטחת מידע והגנת סייבר הכפוף למנהל החטיבה לבקרת סיכונים ובאחריותו, בין היתר, קביעת מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר בבנק, פיתוח תוכנית עבודה להגנת הסייבר, מעקב אחר יישום תוכנית העבודה בתחום זה ובחינה של אפקטיביות מערכות ותהליכי אבטחת המידע והגנת הסייבר.

יחסי הגומלין וזרימת המידע בין המערכים הוגדרו בנהלים, והם כוללים בין היתר התייחסות לתחומי: אבטחת מידע, אבטחה פיזית, ממשל מערכות מידע, תפעול מערכות מידע, ניהול סיכונים, הונאות, ניהול כוח אדם, המשכיות עסקית, ניהול יחסי לקוחות, דוברות, ויעוץ משפטי.

יישום מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר בבנק נעשה, בין היתר, באמצעות החטיבה לטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ. במסגרת זו, מיושמת תפיסת ניהול הכוללת בין היתר, עקרונות מנחים לניהול הגנת הסייבר. יישום עקרונות אלו והבטחת עדכנותם, תוך שילובם בהחלטות אסטרטגיות ובפעילות העסקית והתפעולית של הבנק, יבטיח את עקביותה ושלמותה של תפיסת ניהול הגנת הסייבר, לאורך זמן.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

מדיניות אבטחת המידע והגנת סייבר, מתבססת על העקרונות הבאים:

- מיפוי וזיהוי סיכוני הסייבר.
- יישום וביסוס מערך בקרות אפקטיבי, תוך שילוב חוצה ארגון של טכנולוגיות, כוח אדם, תהליכים ונהלים.
- קביעת מנגנונים להגנה על פעילות לקוחות ועסקים במרחב המקוון, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 367.
- הגנת סייבר פרואקטיבית המיושמת באמצעות מיפוי והכרת הסביבה, חיזוי וחקר איומים, שקלול תמונת מצב עדכנית, פיתוח תהליכי תגובתיות, שימוש בטכניקות הטעיה, הסטה ועיכוב, יכולת עמידות והתאוששות, וביצוע תהליכי חקירה, תחקיר ומיצוי הדין.
- יישום אבטחה רב שכבתית, במספר מעגלים ודיסציפלינות (לוגית ופזית) החל מהמערך החיצוני הנגיש ללקוחות וכלה במערכות הפנימיות, שיתוף מידע ומודיעין.
- שימוש במערך ניטור, בקרה ותגובה לניהול אירועי סייבר תוך התייחסות בראייה משולבת כלל תאגידית עבור מרכיבי כוח אדם, דרכי תקשורת ונהלים.
- דיווחים תקופתיים ושוטפים על ניהולם של מכלול הסיכונים.
- ניתוח והערכה שוטפים של איומי הסייבר ותרגול מכלול הגורמים בטיפול באירועי סייבר.
- פיתוח תרחישי קיצון בתחום אבטחת המידע והסייבר.
- שיפור והגברת הבקורות בקרב הספקים של הבנק, בבחינת הקטנת הסיכון בשרשרת האספקה.

כמשלים לכך, מוסמך תחום הבנקאות המקוונת בבנק בתקן ניהול אבטחת מידע ISO 27001.

מערכות הבנקאות הישירה בבנק כוללות תהליכי הזדהות ומנגנונים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 367.

במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2018 זוהו מספר ניסיונות ההונאה בודדים כנגד לקוחות (באמצעות מתקפות דיג) במסגרתם נגנבו פרטי הזדהות שלהם לחשבון במטרה לבצע פעולות לא מורשות בחשבונותיהם. מרבית הניסיונות לביצוע פעולות לא מורשות זוהו ונמנעו באמצעות מערכי ההגנה, אותם מפעיל הבנק להגנה על חשבונות לקוחותיו. יחד עם זאת נגרם נזק של 33 אלפי שקלים חדשים (הבנק נשא בנזק) כתוצאה ממספר העברות בודדות שלא זוהו כראוי במהלך ניסיונות הונאה אלו. הבנק עדכן מיידית את הלקוחות שזוהו בחשבונם ניסיון התחברות או העברה חשודים. האירוע דווח לגורמים רלוונטיים בבנק ומחוצה לו. מעבר לכך, לא נגרם נזק לבנק או ללקוחותיו.

סיכון טכנולוגיית המידע

במשך השנים האחרונות התרבו הסיכונים הכרוכים בניהול טכנולוגיית המידע, כפונקציה של פיתוח והטמעת טכנולוגיות חדשות והתפתחויות של סיכונים ואיומים חדשים. לבד ממצב שגרה מסגרת ניהול טכנולוגיית המידע מטפלת במצבי כשלים מערכתיים כגון: תקלות מערכת ובהיערכות למצב חירום. זאת על מנת להבטיח לבנק שמירה על רצף פעילות עסקית גם בעת התראה או חירום. בכך ניתן יהיה למזער סיכוני מוניטין וסיכונים עסקיים העלולים להתפתח במצבים אלו.

מנהלת חטיבת הטכנולוגיה היא האחראית על ניהול נכסי טכנולוגיית המידע ומסגרת הניהול מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי התואם לעקרונות שנקבעו במסמכי המדיניות לניהול ובקרת סיכונים שונים בבנק. מדיניות ניהול נכסי טכנולוגיית המידע תואמת את דרישות הפיקוח על הבנקים ובפרט את העקרונות שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין 357 - ניהול טכנולוגיית המידע, 350 - ניהול הסיכון התפעולי, 355 - ניהול המשכיות עסקית ו-361 - ניהול הגנת הסייבר. תיאבון הסיכון של הבנק לסיכון זה הוא מזערי והוא כלול כאמור לעיל, במסגרת ניהול תיאבון הסיכון בשגרה ובקיצון של הסיכון התפעולי.

לאור ההתפתחויות הקיימות בשוק הפיננסי וגילן של המערכות הקיימות בבנק, החליט הבנק לעבור לפלטפורמה חדשה. הבנק סיים תהליך בחינת התכנות מעבר מערכת שוק ההון של הבנק למודול שוק ההון של פלטפורמה חדשה. ביום 27 בדצמבר 2018 נחתם הסכם על רישוי התוכנה ובחודשים הקרובים צפוי להיחתם הסכם ליישום מערכת חדשה של שוק ההון בבנק.

סיכון משפטי

סיכון משפטי הוגדר, במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין 350 בנושא סיכונים תפעוליים והוא כולל העדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם וכן "כולל, אך אינו מוגבל, לחשיפה לקנסות או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית, כמו גם מהסדרים פרטניים".

הבנק מתייחס אל הסיכון המשפטי על דרך ההרחבה בכל הקשור להתנהלות של הבנק ביחסיו עם מחזיקי העניין השונים שלו (לקוחות, ספקים, צדדים שלישיים אחרים וכו'). בגדר הסיכון המשפטי נכללים סיכונים הנובעים מהוראות חקיקה, הוראות רגולטוריות, פסיקה של ערכאות שיפוטיות או מעין שיפוטיות והסיכונים המשפטיים הנובעים מפעילות הבנק השוטפת. מנהלת הסיכונים המשפטיים בבנק הינה היועצת המשפטית הראשית. הבנק פועל באורח מתמיד על מנת למזער במידת האפשר את הסיכונים המשפטיים הנלווים לפעילותו השוטפת וכן פועל להנחלת תרבות, הלכה למעשה, של איתור הסיכון המשפטי ומזעורו באופנים שונים.

החטיבה המשפטית של הבנק מנתחת באורח שוטף את מרכיבי הסיכון המשפטי, את גבולותיו (כפי שנובעים למשל מזהות הצד הנגדי, מאופן יצירת הבטחות וכדומה) וכן את מאפייניו הספציפיים, תוך בחינה של רמת הסיכון והחשיפה אליו בשים לב לקווי הפעילות העסקית השונים של הבנק.

בחטיבה המשפטית של הבנק מיושמים תהליכים פנימיים המבטיחים מעקב שוטף אחר התפתחויות בחקיקה, בפסיקה ובהוראות רגולטוריות אחרות, העשויות להשליך על הפעילות השוטפת של קבוצת הבנק. במסגרת זו, מנחה החטיבה המשפטית את הגורמים הרלוונטיים בבנק לעניין יישום ההשלכות הנובעות מהתפתחויות אלה. החטיבה המשפטית נותנת ייעוץ שוטף ליחידות הבנק השונות, ובכללן חלק מחברות הבת. זאת, בין היתר, על דרך מתן חוות דעת, עריכה ועדכון של מסמכים משפטיים, תמיכה בעדכון נהלים וכדומה.

זוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

בבנק נקבעו נהלים המסייעים למזעור הסיכונים המשפטיים, לרבות הסדרת הממשק בין החטיבה המשפטית לבין יחידות הבנק השונות. כמו כן, מעורבת החטיבה המשפטית במהלכי ההדרכה השונים בסניפים וביחידות המטה, במרכז ההדרכה של הבנק ובעריכת לומדות מקצועיות לצורך הנחלת ידע משפטי נדרש לפעילותו השוטפת של הבנק.

התייחסות דומה קיימת אף לגבי שלוחות הבנק בחוץ לארץ (סניפים וחברות בת), תוך שאלו מסתייעים בשירותי עורכי דין חיצוניים מקומיים, אשר אושרו על ידי החטיבה המשפטית של הבנק. חברות הבת של הבנק ושלוחותיו בחוץ לארץ אימצו נהלים דומים לעניין ניהול הסיכון המשפטי ומדווחות בדיווחים מידיים ורבעוניים למנהלת הסיכון המשפטי של הבנק אודות סיכונים משפטיים אשר אותרו אצלן.

לפרטים בדבר הערכת מידת ההשפעה העדכנית של הסיכון המשפטי ראה טבלת מיפוי כללי של גורמי הסיכון ומידת השפעתם לעיל. לפרטים על אישור דירקטוריון הבנק להתקשרות עם משרד המשפטים בארצות הברית בהסכם מסוג DPA לסיום החקירה הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ראה ביאור 26.g 12 לדוחות הכספיים.

מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי מבוססת על פעילותם של שלושת קווי ההגנה:

- **קו ההגנה הראשון:** כולל את כל היחידות העסקיות והתפעוליות בבנק. באחריות היחידות לנהל את הסיכון התפעולי בהתאם לעקרונות מסמך מדיניות הסיכונים התפעוליים. ובפרט, חטיבת הטכנולוגיה, המהווה את הקו הראשון לניהול סיכונים אבטחת מידע, וסייבר, המשכיות עסקית וטכנולוגיית מידע ומזרחי טפחות שרותי אבטחה המהווה את הקו הראשון לניהול ביטחון ובטיחות.
- **קו ההגנה השני:** החטיבה לבקרת סיכונים, ובפרט, מדור סיכונים תפעוליים באגף לבקרת סיכונים, אחראי על ראייה כוללת וניטור של מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי, ועל ריכוז הטיפול בסיכון לנוכח פעילות הקו הראשון, באמצעות מגוון תהליכים, כלים ושיטות לרבות: איתור מוקדי סיכון עיקריים בפעילות העסקית של הקו הראשון בעזרת איסוף נתוני כשל תפעולי בפועל, ביצוע סקרים ייעודיים לאיתור פוטנציאל לכשלים בעתיד, והתאמת מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי לצרכי הבנק, בהתאם להתפתחויות העסקיות בבנק ודרישות הרגולציה.
- בנוסף, החטיבה פועלת ליצירת אינטגרציה בין גורמים שונים בבנק, שיש להם תפקידי ניטור סיכונים המשיקים לסיכון התפעולי (ציות, המשכיות עסקית, טכנולוגיה, אבטחת מידע והגנת סייבר, SOX), כחלק מהטמעת מערך הבקרה הפנימית בבנק.
- קו ההגנה השני לסיכון סייבר ואבטחת מידע היא היחידה לאבטחת מידע וסייבר בחטיבה לבקרת סיכונים בראשות הממונה לאבטחת מידע בבנק. יחידה זו עובדת במקביל למערך הגנת הסייבר בחטיבת הטכנולוגיה ומול כל היחידות בבנק.
- אגף הנדסת תהליכים האחראי לניהול הכולל של המשכיות העסקית, קרי מוכנות הבנק השוטפת לרציפות עסקית בחירום.
- מערך ה-SOX באגף חשבונאות אחראי על אפקטיביות הבקורות והנהלים לגבי גילוי ואפקטיביות הבקורות הפנימיות של הבנק על דיווח כספי.
- מחלקת ההדרכה, בחטיבה למשאבי אנוש פועלת לחיזוק הידע והמקצועיות, ולהפחתת הכשלים התפעוליים הנובעים מחוסר ידע ומודעות.
- **קו ההגנה השלישי:** הביקורת הפנימית הפועלת באופן עצמאי ובלתי תלוי, עורכת ביקורת על ניהול הסיכון התפעולי לבחינת אפקטיביות הטיפול בו, בהתאם לתוכנית העבודה הרב שנתית. מדיניות הסיכון התפעולי קובעת את תפקידיה של הביקורת הפנימית כאחראית על ביצוע ביקורות תקופתיות על תהליכי ניהול הסיכון, תחקור אירועי מעילות והונאות, השתתפות כ-"משקיפה" בועדות, ומעורבות בפורום בקרה פנימית.

דיווחים להנהלה ולדירקטוריון

מדיניות הבנק קובעת את ערוצי הניהול והדיווח על הסיכון התפעולי, במטרה להבטיח ניהול הולם של הסיכון בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות המהותיות של הבנק. לצורך כך, פועלים בבנק פורומים בכל הרמות, המופקדים על הטיפול בסיכון התפעולי:

- ועדת הנהלה לסיכונים תפעוליים - ועדה המשמשת ככלי ניהולי מרכזי בידי ההנהלה לניהול וניטור הסיכונים התפעוליים בבנק. הועדה היא חלק מועדת הנהלה לניהול סיכונים.
- ועדת היגוי סיכונים תפעוליים - משמשת כועדה מייעצת למנהל הסיכונים הראשי בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים. הועדה כוללת נציגים רלוונטיים מהיחידות העסקיות ומיחידות הבקרה והביקורת, ומשקיף מהביקורת.
- פורומים לניטור סיכונים תפעוליים (פנ"סים) - פורומים ייעודיים בראשותו של מנהל הסיכונים הראשי, עם כל אחת מהחטיבות הרלוונטיות בבנק (עסקית, פיננסית, קמעונאית, תכנון תפעול ונכסי לקוחות וטכנולוגיה). פורומים אלה נועדו לדון בהיבטי בקרה פנימית, ובפרט, בהיבטים העולים מתוך מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי, לרבות תוצאות סקרי הערכת סיכונים, אירועים מהותיים ותוצאות תחקירים.
- לשם ניהולו של הסיכון ביחידות הבנק, מונח בבנק נאמני סיכון תפעולי. נאמני הסיכון התפעולי, אשר מרביתם פועלים במסגרת הקו הראשון, אחראים לטיפול בסיכון התפעולי ובסיכון אבטחת המידע ביחידה בה הם פועלים. הנאמנים מדווחים על כל אירוע של סיכון תפעולי שהתרחש ביחידתם, למערכת ייעודית (פסת"ל - פורטל סיכונים תפעוליים) המשמשת את הבנק לניתוחים ולדיווחים בגין סיכון תפעולי, בחתכים שונים. דיווחי הנאמנים מופצים לרשימה מוגדרת מראש של מנהלים בבנק ולכל אירוע נקבעת דרגת חומרה בנוסף לתיאור האירוע. בבנק פועלים כ-200 נאמני סיכון תפעולי, מרביתם במערך הסניפים של הבנק המקיימים קשר שוטף עם המדור לסיכון תפעולי הפועל בחטיבה לבקרת סיכונים.

הפחתת הסיכון התפעולי

בשל מהותיות הסיכון התפעולי נוקט הבנק מגוון אמצעים להפחתת סיכון זה. האמצעי החשוב ביותר הינו הנחלת תרבות ארגונית הכוללת מודעות גבוהה לסיכון התפעולי ולהטמעת תהליכים מפחיתי סיכון. נאמני הסיכונים התפעוליים הפרושים לרוחב הבנק משמשים כזרועו הארוכה של מנהל הסיכונים התפעוליים בתהליך זה.

הבנק מקיים כנסי הדרכה ייעודיים לנאמנים אלה, הכוללים בין השאר, הדרכה ייעודית לנושא ביצוע תחקיר ותהליך הפקת לקחים.

שינוי בתהליכים מעודכנים וחדשים שיש בהם פוטנציאל להתממשות הסיכון התפעולי עובר תהליך סדור של אישורים על ידי הגורמים העסקיים וגורמי הבקרה טרם הפעלתם באמצעות רשימת תיוג ועולים לאישור ועדת ההיגוי. בעזרת מנגנון זה נסקרים כל ההיבטים הכרוכים בשינוי, ומובטחת בחינה מקצועית של הסיכונים השורשיים ומנגנוני ההפחתה שלהם.

אחד הכלים בהם משתמש הבנק לצורך מזעור הסיכונים הוא ביצוע תחקירים להפקת לקחים, כתוצאה מאירועים פנימיים ו/או חיצוניים. המסקנות המגובשות בתהליך זה מוטמעות בתהליכי העבודה, במערכות בתכני ההדרכה ובנהלים.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

הבנק גיבש מדיניות ותוכניות פעולה לשעת חירום, לגיבוי התאוששות והמשכיות עסקית במקרה של נזק פיזי לתשתיות הבנק. תוכנית זו, הנתמכת בהלי חירום ובבעלי תפקידים קבועים מראש, מתורגלת על בסיס שנתי ומסקנות התרגולים מוטמעות בתוכנית הפעולה.

הפחתת סיכון תפעולי באמצעות ביטוח - הבנק מבוטח בפוליסת ביטוח בנקאי, כנגד נזקים העלולים להיגרם במהלך פעילותו השוטפת, כתוצאה מאירועים של טעות אנוש, מעילות, הונאות וכדומה. בנוסף, רוכש הבנק פוליסת ביטוח לנושאי משרה, החלה על כל נושאי המשרה בבנק ובחברות השונות בקבוצת הבנק, המעניקה כיסוי ביטוחי כנגד תביעות אישיות שיוגשו כנגד נושאי המשרה בגין פעילותם במסגרת תפקידם בחברות הקבוצה. רכישת פוליסת הביטוח לנושאי משרה כאמור, כפופה לאישור האסיפה הכללית של בעלי המניות של הבנק.

כנגד נזקי רכוש ותביעות חבות, רכש הבנק פוליסות ביטוח ספציפיות המעניקות כיסוי ביטוחי לרכוש הבנק ולחבובותיו. לבנק מסמך מדיניות ייעודי המסדיר את היבטי הביטוח הכרוכים במסגרת פעילותו.

הקצאת הון

הבנק מקצה הון בגין סיכון תפעולי לפי השיטה הסטנדרטית. לפי שיטה זו, הכנסות הבנק מפולחות לשמונה קווי עסקים, כנדרש על ידי בנק ישראל, כשכלל קו עסקים ניתן משקל סיכון סטנדרטי, המבטא את רמת הריגישות שלו להפסדים בגין סיכון תפעולי. הפילוח והטיפול בהקצאת ההון הנדרשת מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי המסדיר את ההיבטים הנדרשים לשם הקצאת ההון בשיטה הסטנדרטית, ובפרט, הגדרת קווי העסקים בפעילות הבנק. משקלי הסיכון נעים בטווח שבין 12% לבנקאות קמעונאית לבין 18% למימון תאגידים. פעילות הבנק היא ברובה קמעונאית ולפיכך מרבית נכסי הסיכון התפעולי הם בגין קו עסקים זה ומשקל הסיכון הממוצע הכולל של הבנק הוא כ-12.5%.

סיכונים אחרים

סיכון ציות ורגולציה

פעילותו העסקית של הבנק כפופה להוראות רגולציה. סיכון הציות (Compliance Risk) הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את "הוראות הציות".

הבנק פועל על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 308, המחילה את חובות ניהול סיכון הציות על כלל הוראות הציות, הכוללות חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לרבות עמדות שקבע הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור), נהלים פנימיים וקוד אתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק.

הוראות הציות כוללות גם את חוק יעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, חוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994 וחוק הסדרת העיסוק ביעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול חוקי השקעות, התשנ"ה-1995 (להלן - "חוק הייעוץ") (להלן ביחד - "דיני ניירות ערך"), וכן את חוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988. הטיפול בציות לחוקים אלה מבוצע גם במסגרת תוכניות אכיפה פנימיות של דיני ניירות ערך ודיני הגבלים עסקיים, בהתאמה.

סיכון הציות כולל גם את נושא ההוגנות.

תיאבון הבנק לסיכונים ציות ורגולציה, בכל הקשור לציות להוראות הדין החלות על הבנק, הוא מזערי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בציות להוראות הדין יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תוכנית עבודה רב שנתית, הכוללת פעולות נדרשות להפחתת סיכון הציות.

מנהל סיכון הציות והרגולציה הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון.

סיכון הציות והרגולציה מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את היחידות העסקיות יותר היחידות נוטלות הסיכון בבנק, האחראיות לצמצום סיכון הציות ולבקרה עליו. יפעלו באחריות, בהוגנות ובשקיפות מול לקוחותיהם ויראו את הלקוח במרכז עשייתם הבנקאית.

קו ההגנה השני - כולל את החטיבה לבקרת סיכונים ואת אגף הציות, וכן יחידות "קו שני" נוספות (חטיבת משאבי אנוש ומינהל, חטיבת החשבונאות ודיווח כספי, החטיבה לתכנון ותפעול, חטיבה משפטית, מזכירות הבנק) האחראיות על חלק מתחומי הציות. אגף הציות אחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין ולפעילות הוגנת מול לקוחות של כלל היחידות בבנק, ולזהות סיכונים בתחום ההוגנות באמצעות ביצוע בקורות המבוססות סיכון על היחידות הרלוונטיות, וכן על ידי ניתוח ממצאים המועברים אליו מיחידות הקו השני השונות.

קו ההגנה השלישי - כולל את הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה על פונקציית הציות בהתאם לתוכנית רב שנתית, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקורות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון.

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים ומנהל הסיכונים של הבנק (CRO) משמש כממונה על האכיפה בדיני ניירות ערך ובדיני הגבלים עסקיים. בהתאם למתחייב מחוראה 308 ("קצין ציות") מונה בבנק קצין ציות ראשי העומד בראש אגף הציות (בכפופות למנהל החטיבה לבקרת סיכונים). תפקידם לסייע לדיקטוריון ולהנהלת הבנק לנהל באופן אפקטיבי את סיכון הציות.

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול סיכון הציות והרגולציה, שאושרה בדיקטוריון הבנק. קצין הציות פועל על פי כתב מינוי שאושר בדיקטוריון, להטמעת תרבות הציות בבנק, בחברות הבת ובשלוחות הבנק בחוץ לארץ, באמצעות יישום מדיניות קבוצתית, הטמעת תרבות הציות בכל חלקי הארגון ופיקוח על יישום תהליכי ציות נאותים בחברות הבת ובשלוחות. ניהול סיכונים הציות מתבצע על ידי זיהוי, תיעוד והערכה של סיכונים הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק, ובכלל זה התפתחויות הנוגעות למוצרים חדשים, נוהגים עסקיים, קווי עסקים או לקוחות חדשים, או בשינויים מהותיים בכל אחד מאלה, באמצעות דרכי מדידה שונות.

הבנק פועל בצורה הוגנת אל מול כל מחזיקי העניין. ערך ההוגנות הינו חוצה ארגון ומושתת על יישום ערכי ייסוד בדמות יושרה, הגינות ושקיפות. הבנק פועל לשמירה על מערכת יחסים הוגנת עם לקוחותיו ועם שאר מחזיקי העניין, רואה את הלקוח במרכז פעילותו העסקית ומקפיד על הגינות עסקית בכל פעולותיו. ההוגנות מהווה ערך בסיסי במסגרת הקוד האתי של הבנק.

הבנק פועל גם לקיום תוכניות אכיפה אפקטיביות בדיני ניירות ערך ובדיני הגבלים עסקיים, המותאמות לבנק ולנסיבותיו הייחודיות, כחלק מן המערך של ניהול הסיכונים הכולל בבנק. זאת, במטרה להבטיח את הציות לדיני ניירות ערך ולמנוע את הפרתם. הממונה על האכיפה, באמצעות קצין הציות, מרכז את הטיפול בנושא הציות של הבנק לחובות המוטלות עליו על פי דיני ניירות ערך, בכלל, ובהתאם לתוכנית האכיפה בפרט. הממונה על האכיפה יהיה אחראי, מטעם ההנהלה, על יישומה השוטף של תוכנית האכיפה והטמעתה בבנק.

אגף הציות מנהל מיפוי של סיכוני הציות בתחומים השונים ובכלל זה סיכון הוגנות, ופועל לצמצום, וכן מבצע מהלכי הדרכה להטמעת מדיניות הציות בבנק. קצין הציות חבר בפורומים שונים בבנק לשם הבטחת ראייה מערכתית של היבטי ציות שונים. על מנת להבטיח ציות לכלל הוראות הדין, בנושאים השונים, כפי שפורטו לעיל, מקיים קצין הציות מערך בקרה, בהתאם לתוכנית בקרה. מטרת הבקורות הינה לבדוק את עמידת סניפי הבנק ויחידותיו בהוראות הדינים השונים, ואת אפקטיביות הבקורות המבוצעות על ידי היחידות העסקיות ויחידות המטה השונות.

סיכון הציות המובנה אינו נמוך, זאת, על רקע הגברת הרגולציה, ופרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה.

סיכון הציות נותר ללא שינוי במהלך שנת 2018 והוא מוגדר נמוך-בינוני אך להערכת הבנק הינו במגמת ירידה.

הירידה נובעת, בין היתר, מהמשך הטיפול בסיכונים שסווגו ברמות הגבוהות, ומהמשך הגברת הבקרה וההדרכות והמשך ייעול תהליכי העבודה בתחום ובכלל זה ביצוע שינוי מבנה ארגוני באגף הציות הכולל הקמת סדור מתמחה לניהול סיכוני ציות. זאת, על רקע המשך פעילות רגולטורית מוגברת הבאה לידי ביטוי, בין היתר, בפרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה אליהן הבנק נערך בהתאם.

סיכון חוצה גבולות

סיכון חוצה גבולות (Cross Border Risk) הוא הסיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות חוק או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, הנובעים מאי עמידה של הבנק בהוראות דין שמקורן במדינות אחרות, בין הוראות המחייבות את הבנק, ובין הוראות שאינן מחייבות אך אי קיומן עלול להסב לבנק נזקים, או מפעילות בחוץ לארץ של לקוחות הבנק בניגוד להוראות דין כלשהו.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם, אך לא רק, סיכון לנזק, לרבות פגיעה במוניטין, בשל תביעות או הליכי אכיפה אחרים מצד רשויות במדינות זרות, בקשר עם דיני מס זרים החלים על לקוחות מסוימים של הבנק, חוקי איסור הלבנת הון ומימון טרור, סנקציות של גופים בינלאומיים ורשויות זרות, או דין אחר. הסיכון חוצה הגבולות חל גם בשלוחות הבנק בחוץ לארץ; בפעילות עם לקוחות תושבי-חוץ; בפעילות עסקית שמקיימים נציגי הבנק במדינות זרות וביחס לכספים של לקוחות ישראליים המושקעים בחוץ לארץ.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם את הסיכון הנובע מהחובות הנגזרות מדיני מס אמריקאים, החלים על פעילות קבוצת הבנק מחוץ לארצות הברית (FATCA - Foreign Account Tax Compliance Act, וכן QI - qualified intermediary). הסיכון נובע גם מהחובות הנגזרות מהתקן שפורסם על ידי ארגון ה-OECD (CRS - Common Reporting Standard).

תיאבון הסיכון לסיכונים חוצי הגבולות הוא אפסי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בקשר עם סיכונים חוצי גבולות יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תוכנית עבודה רב שנתית לפונקציית הציות, הכוללת פעולות נדרשות להפחתת סיכון הציות בכלל הבנק.

מנהל הסיכון חוצה הגבולות הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון חוצה הגבולות.

הסיכון חוצה הגבולות מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו הגנה ראשון, הכולל את היחידות העסקיות ואת יתר היחידות נוטלות הסיכון בבנק, אחראי לצמצום הסיכון חוצה הגבולות ולבקרה עליו. הקו הראשון כולל את הפעילות הבינלאומית, האחראית על הפעילות בסניפי התיירים והבנקאות הפרטית בישראל, וכן על שלוחות הבנק בחוץ לארץ באמצעות יחידות ציות מקומיות בכל שלוחה. כמו כן, כולל הקו הראשון את החטיבה הקמעונאית ואת החטיבה העסקית, בפעילותן עם לקוחות רלוונטיים.

קו ההגנה השני מבוסס על אגף הציות, שבמסגרת החטיבה לבקרת סיכונים, אחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין, לזיהוי והערכה של הסיכונים חוצי גבולות, לקיום הדרכות מתאימות ולקביעת נהלים. אגף הציות נעזר לשם כך גם בחטיבה המשפטית, בחטיבה לתכנון ותפעול התומכת ומלווה יישום של תהליכים ומערכות מיכון, ובחטיבת הטכנולוגיה המפתחת כלים ממוכנים לזיהוי הסיכון, לניטור ולהפחתתו.

קו ההגנה השלישי הינו הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת תקופתית בהתאם לתוכנית רב שנתית על ניהול הסיכון חוצה-הגבולות בהתאם לתוכנית רב שנתית.

הבנק מיישם את הוראות החוק ליישום FATCA ומעביר דיווחים לרשות המס הישראלית במועד, הבנק עומד בתנאי הסכם ה-QI ונערך ליישום תקנות ה-CRS.

גופים בינלאומיים וביניהם OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) והאיחוד האירופי הטילו סנקציות בינלאומיות על מדינות, גופים ויחידים. כחלק מניהול פעילות פיננסית בינלאומית ויחסים עסקיים תקינים עם בנקים קורספונדנטים, הבנק מציית לסנקציות אלה, הגם שאינו כפוף להן במישרין. במסגרת ניהול הסיכון חוצה הגבולות, מנטר הבנק ובודק בחינה מיוחדת, תנועות כספיות אשר אחד הצדדים להן הוא במדינה, שלגביה קיימות סנקציות בינלאומיות.

בבנק סניפים מתמחים בניהול חשבונות לקוחות תושבי חוץ. חשבונות חדשים של תושבי חוץ נפתחים בסניפים אלה. לקוחות תושבי חוץ קיימים, בעלי יתרת פאסיבה משמעותית, הועתקו מכלל סניפי הבנק לסניפים המתמחים.

סיכון חוצה הגבולות נותר ללא שינוי במהלך שנת 2018 והוא מוגדר נמוך-בינוני. הבנק ממשיך בהיערכות ומנהל את הסיכון, בין היתר, על ידי עדכון נהלים, מיכון תהליכי עבודה, קיום הדרכות, והפעולות המתוארות לעיל.

סיכון איסור הלבנת הון

סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור הינו סיכון להפסד כספי ולפגיעה במוניטין, אשר עלולים להיגרם לבנק בשל הפרת הוראות הדין השונות הקשורות בחובות המוטלות על הבנק בקשר עם הלבנת הון ומימון טרור.

הבנק רואה עצמו כשותף למאבק הבינלאומי בהלבנת הון ובמימון טרור ונרתם למאבק הבינלאומי בשוחד ושחיתות ופועל לאיתור, ניטור ומעקב אחר פעילויות ולקוחות אשר עלולים להיות חשופים לשוחד ושחיתות. כמו כן, נמנע הבנק מלבצע פעילויות המנוגדות לתוכניות הסנקציות הבינלאומיות של OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) ושל האיחוד האירופי.

הבנק מיישם על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים, את מדיניותו בתחום ואת הוראות הדין, בחברות הבת שלו ושלוחותיו השונות בארץ ובחוץ לארץ.

במסגרת פתיחת חשבון, וכן במהלך הפעילות העסקית השוטפת, הבנק פועל לאיתור לקוחות העלולים להיות חשופים למתן, לקבלה או לתייוך של שוחד.

בתחילת שנת 2018 נכנסה לתוקפה הוראה ניהול בנקאי תקין 411 - "ניהול סיכונים איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור". הבנק יישם את ההוראה אשר החילה שינויים משמעותיים בהגדרות, בהיכרות עם הלקוח, קביעת רמת הסיכון ועדכונים נוספים, תוך מתן דגש לניהול מבוסס סיכון.

תיאבון הסיכון של הבנק בכל הקשור לסיכון הנובע מהלבנת הון הינו אפסי.

מנהל סיכון איסור הלבנת הון הינו מנהל החטיבה לבקרת סיכונים.

אגף הציות פועל להטמעת הוראות הדין בנושא.

סיכון אסור הלבנת הון מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את הסניפים והיחידות העסקיות המבצעות בקרות מיידיות על פעילותם. במסגרת זו פעילים גם בקרי הציות המרחביים המבצעים בקרות שוטפות על הסניפים בהתאם למפרט בקרות של אגף הציות, ותומכים בהיבטי הציות במערך הסניפי.

קו ההגנה השני - כולל את אגף הציות האחראי על ביצוע בקרות מתאימות, על הטמעת הוראות החוק הרלוונטיות ועל ביצוע הדרכות לשיפור הידע בנושא. החטיבה משפטי אחראית לנהל במסגרת הקו השני את הוראות החקיקה הכלליות החלות על הבנק. אגף הציות בתיאום ובהנחיית החטיבה משפטית, בוחן את ההוראות הרגולטוריות בתחום ופועל ליישום בהתאם ולכך מעריך את סיכון איסור הלבנת הון במסגרת סיכון הציות הכולל בקבוצת הבנק.

קו ההגנה השלישי - כולל את הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה בהתאם לתוכנית רב שנתית על הקו הראשון ועל פונקציית הציות, בהתאם לתוכנית רב שנתית, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקרות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון.

הבנק רואה עצמו כשותף למאבק הבינלאומי בהלבנת הון ובמימון טרור ונרתם למאבק הבינלאומי בשוחד ושחיתות ופועל לאיתור, ניטור ומעקב אחר פעילויות ולקוחות אשר עלולים להיות חשופים לשוחד ושחיתות. כמו כן, נמנע הבנק מלבצע פעילויות המנוגדות לתוכניות הסנקציות הבינלאומיות של OFAC (משרד האוצר האמריקאי) ושל האיחוד האירופי.

בבנק פועלות מערכות מחשב שונות לצורך איתור פעולות בלתי רגילות ולצורך מעקב אחר הטיפול בדיווחים הסובייקטיביים המועברים לרשות איסור הלבנת הון על ידי אגף הציות. בתחילת שנת 2018 החלה מופעלת בהדרגה מערכת איסור הלבנת הון חדשה - מערכת מא"ה (מערכת איסור הלבנת הון), אשר מחליפה את המערכות הקיימות לאיתור פעילות בלתי רגילה ולדיווחים.

בנוסף, מבצע האגף בקרות שונות על פעילות בחשבונות שונים על פי פרופיל הסיכון שלהם, וכן עוסק במתן ייעוץ שוטף לסניפים וביצוע הדרכות המותאמות לעובדים השונים בבנק, על פי תפקידיהם. כמו כן, בהתאם למדיניות הבנק, נערך מידי שנתיים מבחן ידע לכלל עובדי הבנק.

במהלך שנת 2018 ביצע הבנק הערכת סיכונים שנתית, בהתאם להוראה 411, שהתבססה, בין היתר על "עיקרי הממצאים של הערכת הסיכונים בתחום הלבנת הון - המערכת הפיננסית 2017" שפורסמו על ידי משרד המשפטים.

בסוף שנת 2018 התקבלה מדינת ישראל לשורות ארגון FATF-החברה קבועה.

הבנק מיישם על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים, את מדיניותו בתחום ואת הוראות הדין, בחברות הבת שלו ושלוחותיו השונות בארץ ובחוץ לארץ.

במסגרת פתיחת חשבון, וכן במהלך הפעילות העסקית השוטפת, הבנק פועל לאיתור לקוחות העלולים להיות חשופים למתן, לקבלה או לתיאור של שוחד.

סיכון איסור הלבנת הון נותר ללא שינוי בשנת 2018, זאת לאור המשך פעילות אינטנסיבית של הדרכה והטמעה לצד בקרות ממוקדות סיכון, וכן נקיטת פעולות אפקטיביות לצורך מניעת הישנות אירועים חריגים וכשלי ציות. מערכת מא"ה (מערכת איסור הלבנת הון) לאיתור פעילות בלתי רגילה ולדיווחים פועלת בצורה שוטפת בסניפים ומאפשרת בקרה הדוקה על הפעילות הבנקאית. זאת, תוך גידול בפעילות העסקית, ועל רקע המשך פעילות רגולטורית מוגברת הבאה לידי ביטוי, בין היתר, בפרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה אליהן הבנק נערך בהתאם.

סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מופה על ידי הבנק כסיכון מהותי, שכן, מאירועי עבר ניתן ללמוד כי פגיעה במוניטין של גוף פיננסי עשויה להביא לאובדן ערך משמעותי. סיכון המוניטין הינו סיכון עצמאי, אך יכול גם לנבוע מהתממשות סיכונים אחרים בבנק, כגון, התממשות אירוע סיכון תפעולי. כמו כן, פגיעה במוניטין הבנק יכולה לגרום להתממשות של סיכונים אחרים, ובפרט, סיכון הנזילות, במסגרתו תהיה דרישה גוברת של לקוחות למשיכת פיקדונות.

הבנק הגדיר את תיאבון הסיכון לסיכון מוניטין כתיאבון סיכון מזערי. במהלך השנים האחרונות פעל הבנק ליצירת מסגרת לטיפול בסיכון המוניטין. ראיית הבנק היא שיש לטפל בסיכון זה לפי עקרונות דומים לאלה הנהוגים בטיפול בסיכונים האחרים, כגון, סיכון האשראי או סיכון השוק, זאת למרות שסיכון זה נחשב בעייתי יותר לכיסות. לכן, בדומה לסיכונים האחרים, קבע דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון מוניטין בו נקבעו העקרונות לניהול הסיכון, תיאבון הסיכון, מדידתו, והדרכים להפחתתו. בהתאם, שילב הבנק את סיכון המוניטין בתהליכי ניהול הסיכונים השוטפים שלו, כולל בתהליך לאישור מוצר או פעילות חדשים ובתהליכי ההערכה העצמית שמבצע הבנק, ויצר מסגרת למדידת הסיכון באופן שוטף. דגש רב ניתן על הקמת שרשרת דיווחים והפעילות הנדרשת בעת מצב קיצון, זאת בכדי להפחית את השפעתו של הסיכון, לו יתממש. פעילות זו דורשת זיהוי התממשות הסיכון כבר בשלבים הראשונים להופעתו, בכדי לאפשר הפעלת כלים איכותיים וכמותיים מוקדם ככל שניתן, לצורך הטיפול בסיכון. המדיניות מתייחסת לכל חברות הבת של הבנק, וקובעת את חובת הדיווח ואת דרכי הדיווח והפעולה הנדרשות מהן, בעת אירוע שהוגדר כאירוע מוניטין. תיאום שוטף מתקיים עם בנק יחב בנושא.

מנהלת סיכון המוניטין הינה מנהלת חטיבת השיווק, פרסום ופיתוח עסקים של הבנק.

סיכון המוניטין מנוהל בהתאם למדיניות בשלושה מישורים: מראש (בשגרה), בזמן אמת (מצב התראה) ובדיעבד.

כמו כן, מדיניות הבנק מגדירה את תפקידי מנהלת הסיכון וקובעת את דרכי ההתמודדות עם הסיכון בשגרה ובעת אירוע קיצון. מנהלת הסיכון עומדת בראש ועדת סיכון המוניטין, המתכנסת בשגרה אחת לרבעון, ולפי הצורך, בעת חשש להתממשות אירוע קיצון. הועדה דנה בשגרה בתוצאות הניטור השוטף של הסיכון, המתבצע, בין היתר, מתוך מקורות מידע פנימיים וחיצוניים, באמצעות סקרים ומחקרים, שיי רשת, סקירת אמצעי תקשורת, דיווחים של מנהלי סיכונים אחרים בבנק, תהליך העבודה בעת קיצון, קרי, בעת אירוע אשר עלול לגרום לפגיעה במוניטין מעוגן בניהול דיווח ופעולה ייעודי. מטרת הנהלה הינה להגדיר את אופן איתור המידע, שרשרת הדיווח, לרבות ההכרזה על אירוע מוניטין, דרכי הטיפול בעת האירוע, ואופן ההכרזה על סימו, כולל ביצוע חקיקים ואמידות נוספות לבחינת השפעת האירוע על תדמיתו של הבנק, לאחר שהאירוע הסתיים. כמו כן, הגדיר הבנק, במסגרת תוכנית ההמשכיות העסקית שלו, הקמת חמ"ל תקשורת בראשות מנהלת הסיכון, שיאפשר התמודדות בחירום עם סיכון המוניטין.

הבנק מודד בשגרה את סיכון המוניטין שלו בשוק ההון, בקרב הציבור, ובקרב הלקוחות והקהילה העסקית. מדידה זו מתבססת על מחקרים רבעוניים יעודיים הבוחנים את עמדות הציבור (לקוחות הבנק ולקוחות בנקים אחרים), על ניטור חודשי של שיי הרשת, על מחקרי שביעות רצון בקרב לקוחות

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

הבנק ועוד. דיווחים בגין סיכון מוניטין מועברים להנהלה ולדירקטוריון הבנק במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, כפי שמקובל לגבי כל הסיכונים שמופו על ידי הבנק. לפרטים בדבר הערכת מידת ההשפעה העדכנית של סיכון המוניטין ראה טבלת מיפוי כללי של גורמי הסיכון ומידת השפעתם לעיל.

סיכון אסטרטגי-עסקי

סיכון אסטרטגי-עסקי הינו סיכון בזמן אמת או פוטנציאל עתידי לפגיעה ברווחים, בהון או במוניטין הבנק, הנובע מהחלטות עסקיות שגויות, הטמעה לא נאותה של החלטות, או בהיערכות לא מספקת לשינויים בסביבה העסקית. קרי, הסיכון שהבנק בחר אסטרטגיה שגויה או שהוא לא יוכל לממש את התוכנית העסקית והאסטרטגית על פי התכנון. מהותיות הסיכון האסטרטגי-עסקי מחייבת את הבנק לנקוט אמצעים שיאפשרו את ניהול הסיכון, תוך נקיטת אמצעים להערכה ולזיהוי מקדים של אירועים, העלולים למנוע את יישום האסטרטגיה.

הבנק פועל תחת מתווה של תוכנית חומש אסטרטגית, אשר האחרונה אושרה בדירקטוריון הבנק ביום 21 בנובמבר 2016 ועקרונותיה פורסמו לציבור. סטייה מהותית מאסטרטגיית הבנק מחייבת את אישור דירקטוריון הבנק. הסיכון מנוטר על ידי החטיבה לתכנון, תפעול ונכסי לקוחות (להלן: "החטיבה לתכנון ותפעול") ומאוגר על ידי החטיבה לבקרת סיכונים.

מנהל הסיכון האסטרטגי-עסקי הוא המנהל הכללי, ובהתאם להנחייתו בוחנת ההנהלה באופן תקופתי את יישום האסטרטגיה: עורכת מעקב אחר התפתחויות רגולטוריות, כלכליות או טכנולוגיות בעלות השפעה על האסטרטגיה, ויוזמת תוכניות עבודה שנתיות הנגזרות ותואמות את התוכנית האסטרטגית. בנוסף ובאופן שוטף עוקבת החטיבה לתכנון ותפעול והחטיבה לבקרת סיכונים אחר הסיכון האסטרטגי-עסקי באופן בלתי תלוי, בהיבטי בקרה שונים ובעיקר: העמידה ביעדים, מיפוי וזיהוי הסיכונים, מבחני מצוקה, מבחני איום וניטור פרופיל הסיכון המתמשך לנוכח תיאבון הסיכון של הבנק. מעבר למעקב הרציף אחר יישום תוכניות העבודה והתאמתן לתוואי האסטרטגי, הבנק עוקב גם אחר התפתחויות של גורמים אקסוגניים אשר עלולים להשפיע על הסיכון האסטרטגי-עסקי של הבנק. תוכניות העבודה של חטיבות הבנק מותאמות בעת הצורך לסביבה העסקית המשתנה במטרה לעמוד ביעדים העסקיים ובתוואי האסטרטגי. הבנק ערוך למצבי חירום בצורה שתצמצם את מידת הפגיעה בתוכנית העסקית והאסטרטגית שלו, לו יתפתחו תנאי קיצון כלכליים או ביטחוניים.

לפרטים בדבר הערכת מידת ההשפעה העדכנית של הסיכון האסטרטגי-עסקי ראה טבלת מיפוי כללי של גורמי הסיכון ומידת השפעתם לעיל.

לפרטים על אישור דירקטוריון הבנק להתקשרות עם משרד המשפטים בארצות הברית בהסכם מסוג DPA לטיוח החקירה הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ראה ביאור 26 ג.12 לדוחות הכספיים.

בהתאם להחלטת דירקטוריון הבנק מיום 27 בנובמבר 2017, התקשר הבנק בהסכם עם בעלי מניות בנק אגוד לרכישת 100% מבנק אגוד ומיזוגו עם הבנק בדרך של החלפת מניות. ביום 30 במאי 2018 התקבלה החלטת ממלא מקום הממונה על ההגבלים העסקיים להתנגד למיזוג בנק אגוד עם ולתוך בנק מזרחי טפחות. הואיל ולא התקיימו תנאים מתלים לפרסום הצעת הרכש, הרי שלפי הוראות ההסכם, נחשב ההסכם כבטל מעיקרו החל מיום 27 ביוני 2018 ואין למי מהצדדים לו התחייבויות כלשהן הנובעות מההסכם ו/או טענות כנגד הצדדים האחרים בהסכם. ביום 5 באוגוסט 2018 התקשר הבנק עם בעלי המניות בבנק אגוד בתוספת להסכם, על פיה הוסכם כי הצדדים וכן אגוד יגישו ערר על ההחלטה. ערר כאמור הוגש לבית הדין להגבלים עסקיים ביום 6 בספטמבר 2018.

התממשותה של עסקת רכישת בנק אגוד, אם וככל שתתממש, תאתגר את הבנק בשל מהלך המיזוג התפעולי של שני הבנקים לצד המשך מימוש יעדי התוכנית האסטרטגית הקיימת של מזרחי טפחות

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד: "הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. הנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

התפתחויות בסביבה העסקית שעלולות להשפיע על הסיכון האסטרטגי

- הכלכלה העולמית מאופיינת בשנים האחרונות בחוסר יציבות ובהתמתנות של הצמיחה הכלכלית לצד סביבת ריבית אפסית וצמיחה ממונתת של הביקושים העולמיים, בין היתר על רקע המתחויות ביחסי הסחר בין ארצות הברית לסין, בנוסף להתגברות המתחויות הגאו-פוליטיות בעולם. קצב הצמיחה של המשק הישראלי הואט בשנתיים האחרונות בשל התמתנות מסוימת בצמיחת הצריכה הפרטית. הבנק עוקב באופן שוטף אחר השלכות אפשריות של האטה בפעילות הכלכלית העולמית ובפעילות המשק הישראלי, העלולה להרע את מצבם של משקי הבית או לפגוע בפעילות העסקית בענפי משק שונים. בפרט, הבנק נערך לאפשרות של המשך מגמת עליית ריבית במשק הישראלי, בעקבות עליית סביבת הריבית בארצות הברית.
- התגברות התחרות במערכת הפיננסית על רקע הרחבת פעילותם של גופים חוץ בנקאיים בייחוד בתחום האשראי, ועל רקע כניסתן של חברות טכנולוגיה לזירת התיווך הפיננסי, בעיקר במגזר משקי הבית והעסקים הקטנים.
- השפעתן של הוראות רגולציה בתחומי ליבה של הפעילות הבנקאית, ובכללן השפעותיו האפשריות של החוק ל"הגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל". מטרת החוק הינה הגברת התחרות בשירותי הבנקאות הקמעונאיים תוך התייחסות לצד ההיצע - הוספת שחקנים חדשים ולצד הביקוש - הגברת יכולת הצרכן להשוות בין עלויות של שירותים פיננסיים.

בעקבות חקיקת חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג) התשע"ו-2016 ("חוק שחר בכירים"), וכן בעקבות עדכונים להוראת ניהול בנקאי תקין 301A בנושא תגמול, מיום 14 בפברואר 2017, אישרה האסיפה הכללית של הבנק, לאחר קבלת אישורו של הדירקטוריון והמלצת ועדת התגמול, מדיניות תגמול מעודכנת לנושאי המשרה בבנק (להלן: "מדיניות התגמול המעודכנת"), בתוקף לשלוש (3) שנים, החל מיום 1 בינואר 2017.

שם, הרכב וסמכות של הגוף המפקח על התגמול

הגוף המפקח אחר התגמול הינו ועדת התגמול של הדירקטוריון. מספר חברי הוועדה הינו 3 דירקטורים. כל הדירקטורים החיצוניים הינם חברים בוועדת התגמול (על פי חוק החברות ועל פי הוראת ניהול בנקאי תקין 301 בנושא דירקטוריון) ורוב חבריה הינם דירקטורים חיצוניים.

ועדת התגמול דנה ומגבשת את מדיניות התגמול של נושאי המשרה ויתר העובדים של הבנק וממליצה לדירקטוריון. בעניין זה, הוועדה מקיימת דיון, בוחרת את יישום המדיניות וממליצה על עדכונה. ועדת התגמול מאשרת את תנאי ההתקשרות של הבנק עם נושאי משרה בכירה בו לעניין תגמולם (לרבות ביטוח נושאי משרה, שיפוי ופטור), וכן את היעדים האישיים שיוגדרו על ידי המנהל הכללי של הבנק והערכותיו לעניין זה (ושל יושב ראש הדירקטוריון והמלצת ועדת הביקורת לגבי המבקר הפנימי, בהתאמה).

ייעוץ חיצוני בקשר לתהליכי התגמול

לצורך אישור מדיניות התגמול המעודכנת, הסתייעה ועדת התגמול, ביועצים מתחומים שונים: ייעוץ משפטי על ידי משרד מיתר, ליקוורניק, גבע, לשם, טל, עורכי דין כיועצים משפטיים וייעוץ בנושא השפעת התגמול על הממשל התאגידי על ידי פרופסור ש. חנס.

התחולה של מדיניות התגמול

כאמור לעיל, נקבעה מדיניות תגמול מעודכנת לנושאי המשרה בבנק. בהתאם למדיניות זו, אושרה על ידי ועדת התגמול וכן על ידי הדירקטוריון, תוכנית תגמול לנושאי המשרה.

בהתבסס על עקרונות התגמול, אשר הותוו על ידי ועדת התגמול ואומצו על ידי הדירקטוריון, כפי שבאו לידי ביטוי במדיניות התגמול לנושאי המשרה, אישר הדירקטוריון, לאחר המלצת ועדת התגמול, בחודש מרץ 2017, מדיניות תגמול לכלל עובדי הבנק, למעט נושאי משרה ("מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק").

למדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק תחולה קבוצתית, באופן שהיא חלה בשינויים המחויבים גם על שלוחות הבנק בחוץ לארץ ועל חברות הבת שלו, למעט בנק יאה, אשר מדיניות התגמול שלו הובאה לידיעת הבנק, ולמעט החברה הבת בשווייץ.

סוגי העובדים שנחשבים כנושאי משרה בכירה ועובדים מרכזיים אחרים

מדיניות התגמול מבחינה בין נושאי משרה עסקיים לבין נושאי משרה שומרי סף, אשר לגביהם נקבע, בין היתר, מנגנון "מענק שימור כספי" שאינו מותנה בביצועים, וכן נקבעו מדדי ביצוע אישיים שאינם תלויים בעסקים עליהם הם מפקחים.

מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק, קובעת את תנאי התגמול של כל העובדים המרכזיים בבנק, של המנהלים הבכירים וכן של יתר המנהלים ושל שאר עובדי הבנק לשנים 2017-2019.

קבוצת העובדים המרכזיים בבנק, שאינם נושאי משרה, מונה בשנת 2018 18 מנהלים, מהם 16 מנהלים בחברות בנות (למעט בנק יאה).

תכנון ומבנה של מדיניות התגמול; המאפיינים העיקריים והיעדים של מדיניות התגמול

מטרת מדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק ולכלל עובדי הבנק הינה להבטיח שהסדרי התגמול לעובדי הבנק, ובכללם העובדים המרכזיים, יהיו עקביים עם מסגרת ניהול הסיכונים של הבנק, עם מטרותיו ארוכות הטווח, עם התוכנית האסטרטגית של הבנק וסביבת הבקרה שלו ועם ביצועי העובדים בפועל, בטווח הקצר, הבינוני והארוך. בהתאם לכך, המטרות שהיוו בסיס לגיבוש מדיניות התגמול היו יצירת מבנה תמריצים לעובדי הבנק, השומר על איזון ראוי בין רכיב התגמול הקבוע לבין רכיב התגמול המשתנה, והמקדם ניהול סיכונים מבוסס ואפקטיבי, שאינו מעודד נטילת סיכונים מעבר לתיאבון הסיכון של הבנק ומאפשר שמירה על בסיס הון איתן; התאמת תמריצי התגמול המוענקים לעובדי הבנק, לתוכנית האסטרטגית של הבנק, ליעדים ארוכי הטווח של הבנק, לתוצאות הבנק על פני זמן ולתרומתם בפועל של עובדי הבנק להשגת יעדי הבנק כאמור; התאמת תנאי ההתקשרות של הבנק עם עובדי הבנק שאינם נושאי משרה, במטרה ליצור תנאים מאוזנים שאינם מסכנים את איתנותו ויציבותו של הבנק וכן שימור הדרג הבכיר בבנק והבטחת יכולתו של הבנק, ככל הניתן, לגייס מנהלים איכותיים בעתיד, בהתחשב בשיקולים כלל ארגוניים, כגון עלויות התגמול ופערי התגמול הרצויים בין הדרגים השונים בבנק, וכן בתחרותיות השוררת בענף הבנקאות, בגודלו של הבנק, בהיקף פעילותו ובאופי עסקיו.

רכיבי התגמול של עובדי הבנק כוללים תגמול קבוע (שעיקרו שכר ונלוות) ותגמול משתנה, כמקובל בבנק וכל הטבה, תשלום אחר או התחייבות לתשלום כאמור, הניתנים בקשר עם העסקתם בבנק.

חלקם הארי של המנהלים הבכירים בבנק, ובהם העובדים המרכזיים, מועסק על פי חוזה אישי. באשר לנושאי המשרה, כוללים תנאי הכהונה וההעסקה אף פטור ושיפוי וכן ביטוח נושאי משרה, כמקובל בבנק.

בשנת 2018 לא נערכו שינויים במדיניות התגמול המעודכנת או במדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק.

התגמול של עובדים העוסקים בסיכונים ובציות, איננו תלוי בתוצאות העסקיות של התחומים העסקיים שאת פעילותם הם מנטרים או מבקרים או שעל פעילותם הם מפקחים. תנאי הכהונה וההעסקה של קצין הציות הראשי, מובאים לאישור הדירקטוריון, לאחר המלצת ועדת התגמול, כנדרש על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 301A. בנוסף, התגמול המשתנה של המנהלים הממונים על חדר העסקאות, עובדי המערך האחורי והעובדים העוסקים בבקרת סיכונים, אינו תלוי בתוצאות הפעילות של חדר העסקאות ואף אינו נגזר מן התגמול של עובדי חדר העסקאות.

סיכונים

מדדי הביצוע (KPI), השנתיים של המנהלים הבכירים בבנק, המאותרגים על ידי מנהל הסיכונים הראשי של הבנק, כוללים התייחסות לסוגיות הקשורות לניהול סיכונים ובדגש על סיכוני ציות וצעדים להפחתתם, בתחום פעילות המנהל.

הקשר בין הביצועים לרמות התגמול; ביצועים לטווח ארוך; תגמול משתנה

התגמול המשתנה לעובדים המרכזיים ולשאר המנהלים כולל מענק כספי ותגמול הוני לטווח ארוך. התגמול המשתנה מיועד לקדם את זהות האינטרסים שבין המנהלים והעובדים המרכזיים בכללם, לבין הבנק וכן לחזק את הקשר בין ביצועי הבנק בכללותו ותרומו של העובד המרכזי להשגת הביצועים האמורים, לבין התגמול של העובד המרכזי, תוך התאמה לפרופיל הסיכון של הבנק.

התגמול המשתנה הינו תלוי יעדים וביצועים וככזה מעודד את המנהלים הבכירים והעובדים המרכזיים בכללם, ליצירת ערך כלכלי ולקידום יעדי הבנק לטווח הבינוני והארוך, תוך שמירה על מסגרת ניהול הסיכונים ותיאבון הסיכון של הבנק. לפיכך, התגמולים מותני הביצועים שיוענקו לעובדים המרכזיים מותנים בביצועי הבנק בטווח הבינוני והארוך, בהתחשב בתוכנית האסטרטגית של הבנק, אך לא יעודדו לקיחת סיכונים מעבר לתיאבון הסיכון של הבנק וישמרו על איזון הולם בין רכיבי התגמול המשתנים לבין כלל רכיבי התגמול הקבועים.

התגמול ההוני מוענק בדרך של כתיבי אופציה, אשר הוקצו מראש, בשלוש מנות שנתיות, בגין כל תקופת מדיניות התגמול, הכל כמפורט במתאר הצעה לעובדים אשר אושר על ידי הדירקטוריון ביום 31 באוגוסט 2017, לאחר אישור ועדת התגמול. וכן מענק כספי קצוב אף הוא בתקרה, באופן ששוויו הכולל של התגמול המשתנה, לא יעלה על 85% מסך התגמול הקבוע של העובד המרכזי, זאת למעט בהתקיים תנאים חריגים, בהם התגמול המשתנה המירבי לא יעלה על 170 אחוזים מהתגמול הקבוע. כמו כן, קבע הדירקטוריון הבנק כי התגמול המשתנה המירבי לנושאי משרה שהינם שומרי סף, לא יעלה על 55 אחוזים מהתגמול הקבוע וכי נושאי משרה אלה יהיו זכאים למענק שימור בגובה שתי משכורות המהווה תגמול קבוע בהתאם למדיניות התגמול. לעניין מתאר ההצעה לעובדים משנת 2017 ראה האמור בדוח מידי מספר 01-2017-088584 (אזכור דוח זה מהווה הכללה של האמור בו על דרך הפניה) (להלן: "המתאר").

יצוין, כי בשנת 2018 לא הקצה הבנק למנהלים כתיבי אופציה.

זכאות עובד מרכזי לתגמול משתנה מותנית בקיומם המצטבר של כל תנאי הסף הקבועים במדיניות התגמול לנושאי המשרה בהתאם למדיניות התגמול לנושאי המשרה, קרי: בכך שיחס הלימות ההון הכולל ויחס הון עצמי רובד 1 של הבנק, על פי הדוחות הכספיים השנתיים (המאוחדים) של הבנק לאותה שנה, לא יפחתו מיחס המינימום שנקבעו או שיקבעו לכך בהוראות בנק ישראל, ובנסיבות מיוחדות, אם שיעור התשואה יפחת מיחסי המינימום שנקבעו או שיקבעו לכך בהוראות בנק ישראל אך יתקיים תנאי הסף השני, ניתן להעניק מענק מיוחד בגובה של עד שתי משכורות.

זכאות העובדים המרכזיים והמנהלים הבכירים האחרים למענק כספי מבוססת על מדדים כמותיים, כלל חברתיים, זההים לאלה החלים לגבי נושאי המשרה: שיעור התשואה להון, תשואת מניית הבנק ביחס למדד הייחוס, יחס יעילות תפעולית והיחס הממוצע של פיקדונות לאשראי. בנוסף, מבוססת זכאות המנהלים הבכירים ובכללם העובדים המרכזיים למענק כספי, על מדדים איכותיים המורכבים ממדדי ביצוע אישיים (הנקבעים מידי שנה בהתאם ליעדי הביצוע על פי תוכנית העבודה לאותה שנה), והכוללים, בין היתר, יעדים בנושא ניהול סיכונים וציות, וכן יעדים מתחום הסיכונים המסופלים על ידו, בהתאם לתחום עיסוקו, וכן שיקול דעת של הממונה. כמו כן, נקבע רף מתוך רכיבי שיקול הדעת, אשר מתחת לו תישלל לחלוטין הזכאות למענק כספי שנתי לעובד המרכזי. מדדי הביצוע האישיים שנקבעו למנהלים בתחום בקרת סיכונים וציות קשורים לפיתוח ויישום מנגנוני ניטור סיכונים ופיתוח ויישום מנגנוני התראה אפקטיביים לחריגות מהגדרות שנקבעו על ידי הדירקטוריון הבנק וההנהלה וביצוע פיקוח ובקרה על יישום הוראות החוק הנדרשות, לפי העניין. מדדי הביצוע האישיים שנקבעו למנהלים בתחום הביקורת, קשורים להיקף ואיכות הביקורות המבוצעות בתחום אחריותם ביחס לכיסוי הסיכונים העיקריים בתחום, יישום מדיניות מקצועית ברורה שתומכת במטרות הבנק והטמעת סטנדרטים מקצועיים גבוהים. מדדי הביצוע האמורים אינם תלויים באופן הביצוע של קווי העסקים ויחידות הבנק, אשר עליהם הם מפקחים או אותם מבקרים, לפי העניין.

זכאות העובדים המרכזיים לכתבי האופציה, לגבי כל אחת מן המנות השנתיות, תיקבע על בסיס ארבעת המדדים הכלל חברתיים, כמפורט לעיל (באשר לנושאי המשרה, שאינם המנהל הכללי או יושב ראש הדירקטוריון), משקלם המצטבר של המדדים הכלל חברתיים הינו עד 42%, יעדי ביצוע אישיים במשקל עד 40% ושיקול דעת ממונה עד 30%.

הבנק קבע מדרגות, ("יעד התחלתי", "יעד מטרה", "יעד מירבי") אשר עמידה בהן תקנה זכאות לתגמול המשתנה בשיעורים שונים.

בהתאם למתאר ההצעה לעובדים, הוקצו אופציות לנושאי המשרה, ליתר העובדים המרכזיים וכן למנהלים נוספים בבנק ובחברות בנות של הבנק, בגין תקופת המדיניות. באשר לנושאי המשרה ולעובדים המרכזיים, נקבע במתאר כי כמות האופציות אשר התגבשה לגביהן זכאות בגין כל מנה שנתית, תהיה ניתנת למימוש בשלושה חלקים שווים, במשך שלוש תקופות בנות 18 חודשים, המתחילות במשך שלוש שנים עוקבות החל ממועד התגבשות הזכאות (שנה לאחר מועד פרסום הדוחות הכספיים של השנה שבגינה הוקצתה המנה). אף לגבי הזכאות למימוש בתקופות הנדחות נקבעו תנאי סף ומדרגות.

בהתאם למדיניות התגמול, ישיב עובד מרכזי, לרבות בדרך של קיזוז, תגמול משתנה שיוענק לו, אם הוענק על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים (המאוחדים) של הבנק במהלך שלוש השנים שלאחר תום השנה שבגינה הוענק התשלום המשתנה, ולא יאוחר מחלוף שלוש שנים ממועד סיום העסקתו בבנק.

כמו כן, קובעת מדיניות התגמול, והניצעים לכתבי האופציה התחייבו בהתאם, כי אין ליצור הסדרי גידור פרטיים שיש בהם כדי לבטל את השפעת הרגישות לסיכון הגלומה בתגמול שיוענק להם.

באשר למנהלים אחרים, אשר אינם עובדים מרכזיים, מועדי ההבשלה של שלוש המנות שיוענקו הינן בחלוף שנתיים ממועד ההקצאה של כתיבי האופציה, ומימושן יהא אפשרי למשך תקופה בת חמש שנים. הזכאות לגבי כמות האופציות שתגבש בהתאם למדדים הכלל חברתיים, זההים לגבי נושאי המשרה ויתר העובדים המרכזיים.

לגבי מנהלים שאינם מועסקים במסגרת חוזה אישי ולגבי שאר עובדי הבנק, המענק הכספי מורכב ממענק כללי וממענק אישי, בהתאם ליחידות אליהן הם משתייכים, ובשים לב ליעדי הכנסות, ניהול סיכונים, ציות, עמידה בדרישות רגולטוריות וממצאי ביקורת פנימית, תלונות הציבור, איכות השירות ללקוחות, תרומתו האישית של העובד והערכת הממונה.

תנאי הכהונה או העסקה של עובדי הבנק, כוללים תגמול קבוע ותגמול משתנה, כמקובל בבנק, וכן תנאי פרישה וכל הטבה, תשלום אחר או התחייבות לתשלום כאמור, הניתנים בשל כהונה או העסקה כאמור.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

להלן פירוט בגין תגמולים שהוענקו (במיליוני שקלים חדשים):

שנת 2018		
עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה	
18	14	מספר העובדים
17	26	סך תגמול קבוע
17	26	מזה: מבוסס מזומן
-	-	מזה: נדחה
-	-	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים
-	-	מזה: נדחה
-	-	מזה: צורות אחרות
-	-	מזה: נדחה
18	13	מספר העובדים
3	5	סך תגמול משתנה
3	5	מזה: מבוסס מזומן
-	1	מזה: נדחה
-	-	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים
-	-	מזה: נדחה
-	-	מזה: צורות אחרות
-	-	מזה: נדחה
20	31	סך תגמול

שנת 2017		
עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירה	
17	14	מספר העובדים
15	24	סך תגמול קבוע
15	24	מזה: מבוסס מזומן
-	-	מזה: נדחה
-	-	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים
-	-	מזה: נדחה
-	-	מזה: צורות אחרות
-	-	מזה: נדחה
17	13	מספר העובדים
3	12	סך תגמול משתנה
2	6	מזה: מבוסס מזומן
-	-	מזה: נדחה
1	6	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים
1	6	מזה: נדחה
-	-	מזה: צורות אחרות
-	-	מזה: נדחה
18	36	סך תגמול

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

להלן פרטים על תגמול נדחה (במיליוני שקלים חדשים):

שנת 2018						
הסכום הכולל של תגמול הנדחה ששולם (paid out) בשנת הדיווח	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול המוחזק שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	תגמול נדחה ותגמול מוחזק (retained)	
נושאי משרה בכירה						
-	-	-	1	1	מזומן	
5	-	-	16	16	מבוסס מניות	
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן	
-	-	-	-	-	אחר	
עובדים מרכזיים אחרים						
1	-	-	-	-	מזומן	
1	-	-	2	2	מבוסס מניות	
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן	
-	-	-	-	-	אחר	
7	-	-	18	18	סך הכל	

שנת 2017						
הסכום הכולל של תגמול הנדחה ששולם (paid out) בשנת הדיווח	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד	מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול המוחזק שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	תגמול נדחה ותגמול מוחזק (retained)	
נושאי משרה בכירה						
-	-	-	-	-	מזומן	
2	-	-	20	20	מבוסס מניות	
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן	
-	-	-	-	-	אחר	
עובדים מרכזיים אחרים						
-	-	-	1	1	מזומן	
1	-	-	3	3	מבוסס מניות	
-	-	-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן	
-	-	-	-	-	אחר	
3	-	-	24	24	סך הכל	

בשנים 2018 ו-2017 לא שולמו תשלומים מיוחדים לנושאי משרה בכירה ועובדים מרכזיים אחרים.

תוספת א' - הרכב ההון הפיקוחי (במיליוני שקלים חדשים)

	2017		2018		2018 יתרה
	סכומים שלא נוכחו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3 משלב 2	הפניות משוב 2	סכומים שלא נוכחו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3 משלב 2	2017 יתרה	
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים					
1	-	2,245	-	2,245	הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
2	5	11,828	-	12,782	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן 12,782
3	26	(93)	-	(186)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
4	50	451	-	431	מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג (זכויות מיעוט)
5	81	14,431	-	15,272	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים					
6	-	-	-	-	התאמות יציבותיות להערכות שווי
7	-	87	-	87	מוניטין, בניכוי מיסים נדחים לשלם, אם רלבנטי
8	-	-	-	-	נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מיסים נדחים לשלם
9	-	-	-	-	מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
10	1	3	-	4	סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
11	-	-	-	-	פער שלילי בין הפרשות להפסדים צפויים
12	-	-	-	-	גידול בהון העצמי הנובע מעסקאות איגוח
13	2	8	-	-	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההון של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק
14	-	-	-	-	נכסים נטו בגין תוכניות להטבה מוגדרת, בניכוי מיסים נדחים לשלם שיסולקו אם הנכס יהפוך לפגום או ייגרע בהתאם להוראות הדיווח לציבור
15	-	-	-	-	השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מניות בכפוף להסכמים חוזיים)
16	-	-	-	-	החזקות צולבות הדדיות במניות רגילות של תאגידים פיננסיים
17	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
18	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
19	-	-	-	-	זכויות שירות למשכנתאות אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

	2017		2018		2018 יתרה
	סכומים שלא נוכח מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3 משובל 2	הפניות	סכומים שלא נוכח מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3 יתרה	2018 יתרה	
20	-	-	-	-	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
21	-	-	-	-	סכום זכויות שירות למשכנתאות, מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי וההשקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים, העולה על 15% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי
22	-	-	-	-	מזה: בגין השקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים
23	-	-	-	-	מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות
24	-	-	-	-	מזה: מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי
25	-	-	-	-	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
א.25	-	-	-	-	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים
ב.25	-	-	-	-	מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות
ג.25	-	-	-	-	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיפים 25 ו.א. 25-ב.
26	-	-	-	-	ניכויים החלים על הון עצמי רובד 1 מאחר ואין בהון רובד 1 נוסף והון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים
27	3	98	-	100	סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
28	78	14,333	-	15,172	הון עצמי רובד 1
הון רובד 1 נוסף: מכשירים					
29	-	-	-	-	מכשירי הון מניות רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מכשירים אלו
30	15a+16a	-	-	-	מזה: מסווג כהון עצמי בהתאם להוראות הדיווח לציבור
31	-	-	-	-	מזה: מסווג כהתחייבות בהתאם להוראות הדיווח לציבור
32	17	-	-	-	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג'
33	-	-	-	-	הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים
הון רובד 1 נוסף: מכשירים					
34	-	-	-	-	השקעה עצמית במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)
35	-	-	-	-	החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף
36	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
37	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
38	-	-	-	-	ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
א.38	-	-	-	-	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים
ב.38	-	-	-	-	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיף 38 א.
39	-	-	-	-	ניכויים החלים על הון רובד 1 נוסף מאחר ואין בהון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

	2017		2018		
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני		
	אימוץ הוראה 202	2017	אימוץ הוראה 202	2018	
	בהתאם לבאזל 3	יתרה	בהתאם לבאזל 3	יתרה	
40	-	-	-	-	סך כל הניכויים בהון רוברד 1 נוסף
41	-	-	-	-	הון רוברד 1 נוסף
42	84	14,333	-	15,172	הון רוברד 1
					הון רוברד 2: מכשירים והפרשות
43	-	1,259	-	501	מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רוברד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
18a	2,233	2,233	1,786	1,786	מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
44	-	329	-	1,725	מכשירי הון רוברד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
19	-	1,430	-	1,503	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפי השפעת המס המתייחס
20	2,233	5,251	1,786	5,515	הון רוברד 2 לפני ניכויים
					הון רוברד 2: ניכויים
47	-	-	-	-	השקעה עצמית במכשירי הון רוברד 2, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)
48	-	-	-	-	החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון רוברד 2 של תאגידים פיננסיים
49	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
50	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
51	-	-	-	-	ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
51א.	-	-	-	-	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים
51ב.	-	-	-	-	מזה: ניכויים נוספים להון רוברד 2 שלא נכללו במסגרת סעיף 51 א.
52	-	-	-	-	סך כל הניכויים להון רוברד 2
53	2,233	5,251	1,786	5,515	הון רוברד 2
54	2,317	19,584	1,786	20,687	סך ההון
55	-	140,524	-	151,627	סך נכסי סיכון משוקללים
					יחסי הון וכריות לשימור הון
56	-	10.20%	-	10.01%	הון עצמי רוברד 1
57	-	10.20%	-	10.01%	הון רוברד 1
58	-	13.94%	-	13.64%	ההון הכולל
59	-	-	-	-	לא רלבנטי
60	-	-	-	-	לא רלבנטי
61	-	-	-	-	לא רלבנטי
62	-	-	-	-	לא רלבנטי
63	-	-	-	-	לא רלבנטי
					דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
64	-	9.86%	-	9.84%	יחס הון עצמי רוברד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
65	-	9.86%	-	9.84%	יחס הון רוברד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
66	-	-	-	-	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים

סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

	2017		2018		2018 יתרה	
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3 משלב 2	הפניות	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3 יתרה	2018 בהתאם לבאזל 3		
67	-	-	-	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
68	-	2	-	-	2	השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה
69	-	-	-	-	-	זכויות שירות למשכנתאות
70	-	940	-	-	1,071	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2						
71	-	1,430	-	-	1,503	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
72	-	1,625	-	-	1,750	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית
73	-	-	-	-	-	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות לפי גישת הדירוגים הפנימיים, לפני יישום התקרה

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

תוספת ב' - הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי לבסיס האיחוד הפיקוחי

להלן הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות:

ליום 31 בדצמבר 2018

יתרות מאזניות של פריטים ש:	יתרות מאזניות של פריטים ש:	יתרות מאזניות של פריטים ש:	יתרות מאזניות של פריטים ש:	יתרות מאזניות של פריטים ש:	יתרות מאזניות של פריטים ש:	יתרות מאזניות של פריטים ש:
לא כפופים לדרישות הון או לניכוי מבסיס ההון	למסגרת כפופים לסיכון שוק ⁽²⁾	למסגרת כפופים לסיכון איגוח	למסגרת כפופים לסיכון אשראי של צד נגדי	למסגרת כפופים לסיכון אשראי	למסגרת כפופים לסיכון אשראי	למסגרת כפופים לסיכון אשראי
4	-	-	-	45,158	45,162	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	288	-	-	10,793	11,081	ניירות ערך
-	-	-	-	26	26	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	-	512	195,444	195,956	אשראי לציבור
(1,410)	-	-	-	(165)	(1,575)	הפרשה להפסדי אשראי
(1,410)	-	-	512	195,279	194,381	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	630	630	אשראי לממשלות
-	-	-	-	32	32	השקעות בחברות כלולות
-	-	-	-	1,424	1,424	בניינים וציוד
87	-	-	-	-	87	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
-	2,260	-	3,240	-	3,240	נכסים בגין מכשירים נגזרים
148	-	-	-	1,662	1,810	נכסים אחרים
(1,171)	2,548	-	3,752	255,004	257,873	סך נכסים
התחייבויות						
199,492	-	-	-	-	199,492	פיקדונות הציבור
625	-	-	-	-	625	פיקדונות מבנקים
42	-	-	-	-	42	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	-	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי מכר חוזר
30,616	-	-	-	-	30,616	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	2,266	-	3,661	-	3,661	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
8,047	-	-	-	-	8,047	התחייבויות אחרות
238,822	2,266	-	3,661	-	242,483	סך התחייבויות

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

להלן הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות - המשך:

ליום 31 בדצמבר 2017

יתרות מאזניות של פריטים ש:	יתרות מאזניות של פריטים ש:	יתרות מאזניות של פריטים ש:	יתרות מאזניות של פריטים ש:	יתרות מאזניות של פריטים ש:	יתרות מאזניות של פריטים ש:	יתרות מאזניות של פריטים ש:
לא כפופים לדרישות הון או לניכוי מבסיס ההון	סיכון שוק ⁽²⁾	איגוח	סיכון אשראי של צד נגדי	סיכון אשראי למסגרת	סיכון אשראי למסגרת	סיכון אשראי למסגרת
1	-	-	-	41,129	41,130	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	209	-	-	9,924	10,133	ניירות ערך
-	-	-	-	76	76	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	-	402	182,200	182,602	אשראי לציבור
(1,348)	-	-	-	(136)	(1,484)	הפרשה להפסדי אשראי
(1,348)	-	-	402	182,064	181,118	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	456	456	אשראי לממשלות
-	-	-	-	32	32	השקעות בחברות כלולות
-	-	-	-	1,403	1,403	בניינים וציוד
87	-	-	-	-	87	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
-	1,907	-	3,421	-	3,421	נכסים בגין מכשירים נגזרים
212	-	-	-	1,504	1,716	נכסים אחרים
(1,048)	2,116	-	3,823	236,588	239,572	סך נכסים
התחייבויות						
183,573	-	-	-	-	183,573	פיקדונות הציבור
1,125	-	-	-	-	1,125	פיקדונות מבנקים
51	-	-	-	-	51	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	-	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
29,923	-	-	-	-	29,923	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	1,767	-	3,082	-	3,082	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
7,491	-	-	-	-	7,491	התחייבויות אחרות
222,163	1,767	-	3,082	-	225,245	סך התחייבויות

(1) בסיס האיחוד החשבונאי ובסיס האיחוד הפיקוחי של הבנק זהים.

(2) הסכומים אינם כוללים יתרות ששימשו בחישוב סיכון מט"ח לרבות פוזיציות מבניות במט"ח, ליתרות אלו ראו ביאור 31 - נכסים והתחייבויות לפי בסיס הצמדה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

להלן הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות - המשך

ליום 31 בדצמבר 2017

יתרות מאזניות של פריטים ש:		יתרות מאזניות				נכסים
לדרישות הון או כפופים לינוכי מבסיס ההון	למסגרת סיכון שוק ⁽²⁾	למסגרת איגוח	סיכון אשראי של צד נגדי	למסגרת סיכון אשראי	כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו ⁽¹⁾	
1	-	-	-	41,129	41,130	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	209	-	-	9,924	10,133	ניירות ערך
-	-	-	-	76	76	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	-	402	182,200	182,602	אשראי לציבור
(1,348)	-	-	-	(136)	(1,484)	הפרשה להפסדי אשראי
(1,348)	-	-	402	182,064	181,118	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	456	456	אשראי לממשלות
-	-	-	-	32	32	השקעות בחברות כלולות
-	-	-	-	1,403	1,403	בניינים וציוד
87	-	-	-	-	87	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
-	1,907	-	3,421	-	3,421	נכסים בגין מכשירים נגזרים
212	-	-	-	1,504	1,716	נכסים אחרים
(1,048)	2,116	-	3,823	236,588	239,572	סך נכסים
התחייבויות						
183,573	-	-	-	-	183,573	פיקדונות הציבור
1,125	-	-	-	-	1,125	פיקדונות מבנקים
51	-	-	-	-	51	פיקדונות הממשלה
-	-	-	-	-	-	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
29,923	-	-	-	-	29,923	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
-	1,767	-	3,082	-	3,082	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
7,491	-	-	-	-	7,491	התחייבויות אחרות
222,163	1,767	-	3,082	-	225,245	סך התחייבויות

(1) בסיס האיחוד החשבונאי ובסיס האיחוד הפיקוחי של הבנק זהים.

(2) הסכמים אינם כוללים יתרות ששימשו בחישוב סיכון מט"ח לרבות פוזיציות מבניות במט"ח, ליתרות אלו ראו ביאור 31 - נכסים והתחייבויות לפי בסיס הצמדה.

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

בהתאם להוראות הגילוי של נדבך 3 נדרש להציג את הקשר בין המאזן, כפי שדווח בדוחות הכספיים של הבנק, ובין רכיבי ההון הפיקוחי בטבלה לעיל.

הטבלה להלן מוצג המאזן המאוחד של הבנק בצורה מורחבת, על מנת להציג באילו סעיפי מאזן נכללים רכיבי ההון הפיקוחי:

	מאזן פיקוחי מאוחד ליום 31 בדצמבר 2017	מאזן פיקוחי מאוחד ליום 31 בדצמבר 2018	
	במיליוני שקלים הון פיקוחי	במיליוני שקלים חדשים	
	41,130	45,162	נכסים
	10,133	11,081	מזומנים ופיקדונות בבנקים
			ניירות ערך
			מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד
14	-	-	הפיננסי
			מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
			שאינן עולות על סף הפחתה
	10,133	11,081	מזה: ניירות ערך אחרים
	76	26	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
	182,602	195,956	אשראי לציבור
	(1,484)	(1,575)	הפרשה להפסדי אשראי
20	(1,348)	(1,410)	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
	(136)	(165)	מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
	181,118	194,381	אשראי לציבור, נטו
	456	630	אשראי לממשלות
	32	32	השקעות בחברות כלולות
			מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
	2	2	שאינן עולות על סף ההפחתה
	30	30	מזה: השקעות בחברות כלולות אחרות
	1,403	1,424	בניינים וציוד
	87	87	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
6	87	87	מזה: מוניטין
7	-	-	מזה: נכסים בלתי מוחשיים אחרים
	3,421	3,240	נכסים בגין מכשירים נגזרים
	1,716	1,810	נכסים אחרים
	940	1,071	מזה: נכסי מס נדחה
9	-	-	מזה: נכסי מס נדחה למעט אלו המיוחסים להפרשי עיתוי
8	-	-	מזה: התחייבות בגין מס נדחה בגין נכסים בלתי מוחשיים
	940	1,071	מזה: נכסי מס נדחה אחרים
12	-	-	מזה: עודף יעודה על עתודה
	776	739	מזה: נכסים אחרים נוספים
	239,572	257,873	סך כל הנכסים

דוח סיכונים
 ליום 31 בדצמבר 2018

הטבלה להלן מוצג המאזן המאוחד של הבנק בצורה מורחבת, על מנת להציג באילו סעיפי מאזן נכללים רכיבי ההון הפיקוחי - המשך:

	מאזן פיקוחי מאוחד ליום 31 בדצמבר 2017 במיליוני שקלים הון פיקוחי	מאזן פיקוחי מאוחד ליום 31 בדצמבר 2018 במיליוני שקלים חדשים	
	183,573	199,492	התחייבויות והון
	1,125	625	פיקדונות הציבור
	51	42	פיקדונות מבנקים
	-	-	פיקדונות הממשלה
	29,923	30,616	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
	919	1,744	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים*
	3,821	4,012	מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
16a,18a	1,588	2,226	מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי
16b,18b	2,233	1,786	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
	3,082	3,661	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
11	10	9	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
	7,491	8,047	מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
13	-	-	התחייבויות אחרות
	225,245	242,483	מזה: התחייבות בגין מס נדחה המיוחסת לפנסיה
	13,685	14,681	סך כל ההתחייבויות
	13,980	14,841	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
1	2,180	2,197	מזה: הון מניות רגילות
3	11,828	12,782	מזה: הון מניות רגילות
4	(93)	(186)	מזה: עודפים
	(81)	(130)	מזה: הפסד כולל אחר מצטבר
	(14)	(59)	מזה: הפסדים בגין התאמות בגין הטבות לעובדים
10	4	4	מזה: רווחים שטרם מומשו מהתאמות של ניירות ערך
	(2)	(1)	זמינים למכירה לפי שווי הוגן
2	65	48	מזה: הפסדים נטו בגין גידורי תזרים מזומנים
	-	-	מזה: הפסדים נטו מהתאמות מתרגום דוחות כספיים
15a	-	-	מזה: קרנות הון
15b	-	-	מזה: הון מניות בכורה
	-	-	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
	-	-	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	-	-	מזה: מכשירים הוניים אחרים
	-	-	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
	642	709	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
5	451	431	זכויות שאינן מקנות שליטה
17	0	0	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רובד 1
19	-	-	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון רובד 2
	191	278	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שלא ניתן לייחס להון הפיקוחי
	14,327	15,390	סך כל ההון העצמי
	239,572	257,873	סך כל ההתחייבויות וההון

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

להלן המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים:

ליום 31 בדצמבר 2018

פריטים שחלה עליהם: מסגרת סיכון שוק	פריטים שחלה עליהם: מסגרת איגוח	פריטים שחלה עליהם: מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי		סך הכל	
		פריטים שחלה עליהם: מסגרת סיכון אשראי	פריטים שחלה עליהם: מסגרת סיכון אשראי		
288	-	3,752	253,833	257,873	סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	3,661	-	242,483	סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
288	-	91	253,833	15,390	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	18,517	18,517	סכומים חוץ מאזניים
-	-	3,661	-	-	הבדלים שנגרמים כתוצאה מאי השפעת שווי הוגן של נגזרים ביתרת זכות
-	-	393	-	393	הבדלים שנגרמים כתוצאה משונות בחישוב שווי הוגן של נגזרים סחירים לצורכי דרישות הון
-	-	3,036	-	3,036	הבדלים שנגרמים מחשיפה עתידית פוטנציאלית
-	-	(1,796)	-	(1,796)	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז
-	-	(2,007)	(1,597)	(3,604)	הבדלים שנגרמים מהפחתת ביטחונות
-	-	-	300	300	הבדלים שנגרמים כתוצאה מהעמדת ניירות ערך כביטחון
-	-	-	1,171	1,171	הבדלים הנגרמים מיתרות שאינן כפופות לדרישות הון או כפופות לניכוי מבסיס ההון
2,260	-	-	-	2,260	הבדלים הנגרמים מיתרות חובה בנגזרים הכפופים למסגרת סיכון שוק
(2,266)	-	-	-	(2,266)	הבדלים הנגרמים מיתרות זכות בנגזרים הכפופים למסגרת סיכון שוק
282	-	3,378	272,224	275,884	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות

ליום 31 בדצמבר 2017

פריטים שחלה עליהם: מסגרת סיכון שוק	פריטים שחלה עליהם: מסגרת איגוח	פריטים שחלה עליהם: מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי		סך הכל	
		פריטים שחלה עליהם: מסגרת סיכון אשראי	פריטים שחלה עליהם: מסגרת סיכון אשראי		
209	-	3,823	235,540	239,572	סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	3,082	-	225,245	סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
209	-	741	235,540	14,327	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	18,392	18,392	סכומים חוץ מאזניים
-	-	3,082	-	-	הבדלים שנגרמים כתוצאה מאי השפעת שווי הוגן של נגזרים ביתרת זכות
-	-	283	-	283	הבדלים שנגרמים כתוצאה משונות בחישוב שווי הוגן של נגזרים סחירים לצורכי דרישות הון
-	-	3,042	-	3,042	הבדלים שנגרמים מחשיפה עתידית פוטנציאלית
-	-	(2,026)	-	(2,026)	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז
-	-	(2,237)	(281)	(2,518)	הבדלים שנגרמים מהפחתת ביטחונות
-	-	-	294	294	הבדלים שנגרמים כתוצאה מהעמדת ניירות ערך כביטחון
-	-	-	1,048	1,048	הבדלים הנגרמים מיתרות שאינן כפופות לדרישות הון או כפופות לניכוי מבסיס ההון
1,907	-	-	-	1,907	הבדלים הנגרמים מיתרות חובה בנגזרים הכפופים למסגרת סיכון שוק
(1,767)	-	-	-	(1,767)	הבדלים הנגרמים מיתרות זכות בנגזרים הכפופים למסגרת סיכון שוק
349	-	2,885	254,993	258,227	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות

מילון ואינדקס מונחים שנכללו בדוח הסיכונים

להלן פירוט תמציתי למונחים שנכללו בדוח הסיכונים:

מונחים המתייחסים לניהול הסיכונים בבנק ולהלימות הון

ABC	<p>ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process - תהליך פנימי להערכת נאותות ההון הכולל של הבנק. התהליך משלב, בין היתר, קביעה של יעדי ההון, תהליכי תכנון ההון ובחינת מצב ההון במגוון תרחישי קיצון. התהליך מהווה חלק מהנדבך השני של הוראת באזל II.</p>
	<p>Back testing - תהליך להערכת נאותות תוצאות מודל, במסגרתו נערכת השוואה בין תחזיות המודל לתוצאות בפועל.</p>
	<p>CRM - Credit risk mitigation - שיטות להפחתת סיכוני האשראי, כגון: ביטוח חשיפת האשראי באמצעות ערבות או פיקדון.</p>
	<p>Expected Shortfall VAR - מודל האומד את ממוצע ההפסדים של מודל VAR מעבר לרמת המובהקות שנקבעה במודל VAR.</p>
	<p>HQLA - High Quality Liquid Assets - נכסים נזילים באיכות גבוהה, אשר ניתן להמירם למזומן בקלות ובמהירות, תוך הפסד ערך קטן או ללא הפסד בתרחיש קיצון.</p>
	<p>KPI - Key performance indicators - אינדיקטורים עיקריים לביצועים, המשמשים ככלי לגיבוש תובנות לגבי סטטוס ביצוע התהליכים לרוחב הבנק.</p>
	<p>Stressed VAR - אמידת הערך בסיכון (VAR) על בסיס נתונים היסטוריים המתארים תקופת משבר רלוונטית.</p>
	<p>VAR - מודל המשמש לאמידת החשיפה הכוללת למגוון סיכוני שוק. ערך ה-VAR (הערך בסיכון) המתקבל במודל הינו אומדן סטטיסטי להפסד המקסימלי הצפוי לבנק בשל התממשות סיכוני שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת ביטחון סטטיסטית קבועה מראש.</p>
ב	<p>באזל - באזל II / באזל III - מסגרת להערכת הלימות הון וניהול הסיכונים אשר פורסמה על ידי ועדת באזל לפיקוח על הבנקים.</p>
ג	<p>גישת השווי הכלכלי - EVE - Economic Value of Equity - גישה השווי הכלכלי לניתוח ואמידת השפעת שינויים בשיעורי הריבית על שוויים ההוגן של הנכסים, ההתחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות של הבנק.</p>
ה	<p>הגישה הסטנדרטית - גישה לחישוב ההון הנדרש בגין סיכון אשראי, שוק או תפעולי. חישוב הקצאת ההון נערך על פי נוסחה המבוססת על רכיבי הערכה פיקוחיים אשר הוגדרו על ידי המפקח על הבנקים.</p>
	<p>הון פיקוחי (הון כולל) - ההון הפיקוחי מורכב משני רבדים: הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף. הון רובד 2. בהתאם להגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 202 - מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי.</p>
י	<p>יחס הון מזערי - היחס מייצג את דרישות שיעורי ההון הפיקוחי המזעריים שהבנק מחויב להחזיק בהתאם לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין 201.</p>
כ	<p>כתבי התחייבות נדחים - כתבי התחייבות שהזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של יתר הנושים של הבנק, למעט כתבי התחייבות אחרים מאותו סוג.</p>
מ	<p>מבחני מצוקה (קיצון) - כינוי למגוון שיטות שנועדו להעריך את מצבו הפיננסי של תאגיד בנקאי בתרחיש קיצון.</p>
	<p>מסמך הסיכונים - מסמך המציג בצורה תמציתית את פרופיל הסיכון של הבנק, על מנת לאפשר לדירקטוריון לעקוב אחר פעולות ההנהלה ולוודא שהן עולות בקנה אחד עם תיאבון הסיכון ועם מסגרת ניהול הסיכונים שאושרה על ידו. מסמך הסיכונים מדווח ומוגש לדירקטוריון בתדירות רבעונית.</p>
נ	<p>נדבך 2 - הנדבך השני במסגרת העבודה של באזל II המתייחס לתהליך הסקירה הפיקוחית. חלק זה מורכב מעקרונות היסוד הבאים: הבנק יערוך תהליך ICAAP, כהגדרתו לעיל. המפקח יקיים תהליך להערכת תהליך הערכת הלימות ההון על ידי הבנק, לבחינת יכולתו לבצע ניטור על יחסי ההון הפיקוחיים והעמידה בהם. הבנק מצופה לפעול מעל יחסי ההון המזעריים אשר הוגדרו.</p>
	<p>נדבך 3 - הנדבך השלישי במסגרת העבודה של באזל II אשר מטרתו לעודד משמעת שוק על ידי פיתוח של מערכת דרישות גילוי, שתאפשר למשתתפים בשוק להעריך את ההון, החשיפות לסיכון ותהליכי הערכת הסיכון ובהתאם לכך להעריך את הלימות ההון של הבנק.</p>
	<p>נכסי סיכון - מורכבים מסיכון אשראי, סיכון תפעולי וסיכון שוק המחושבים בשיטה הסטנדרטית כאמור בהוראות ניהול בנקאי תקין מס' 201-211.</p>
ס	<p>סיכון CVA - Credit Valuation Adjustment - הינו המרכיב בשווי הוגן של נגזר אשר מביא בחשבון את סיכון האשראי של הצד הנגדי בעסקה. סיכון CVA הוא הסיכון להפסד משערוך לשווי שוק בגין סיכון צפוי של צד נגדי לנגזרים מעבר לדלפק (OTC). כלומר, הפסד בגין ירידה בשווי ההוגן של הנגזרים, בשל עלייה בסיכון האשראי של הצד הנגדי (כגון: ירידת דירוג).</p>
	<p>סיכון אשראי של צד נגדי - הסיכון שהצד השני לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של תזרימי המזומנים בעסקה.</p>
ש	<p>שיעור המימון (LTV) - היחס בין המסגרת המאושרת בעת העמדת המסגרת לבין שווי הנכס.</p>

דוח סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2018

מונחים המתייחסים לבנקאות ופיננסיים

א	אשראי חוץ מאזני - התקשרויות למתן אשראי וערבויות (לא כולל מכשירים נגזרים).
	איגרות חוב - נייר ערך המהווה התחייבות של המנפיק לשלם למחזיק האיגרת את הקרן שהונפקה בתוספת ריבית במועדים קבועים או בהתקיים תנאי מסויים.
ה	הסכם ISDA - הסכם המכסה עסקאות בנגזרים בין בנקים, ומאפשר צירוף וקידוד לסכום אחד של התחייבויות נטו של אחד הצדדים בכל העסקאות ביחד, בעת התרחשות אירוע פשיטת רגל או אירוע אחר המאפשר סגירת עסקאות על פי ההסכם.
ח	חבות - אשראי מאזני ואשראי חוץ מאזני כהגדרתם בהוראה 313 לניהול בנקאי תקין.
	חוב בארגון מחדש - חוב בעייתי בארגון מחדש מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של חייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב (הפחתה או דחייה של תשלומים במזומן שנדרשים מהחייב) או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב (בחלקו או במלואו).
	חוב בהשגחה מיוחדת - חוב בהשגחה מיוחדת הוא חוב שיש לו חולשות פוטנציאליות, שבגינן נדרשת תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק. אם החולשות לא יטופלו, עלולה להיגרם הידרדרות בסיכויים לפירעון החוב.
	חוב נחות - חוב נחות הוא חוב שאינו מוגן באופן מספק על ידי ביטחונות או על ידי יכולת התשלום של החייב, וקיימת אפשרות שהבנק יספוג בגינו הפסד אם הליקויים לא יתוקנו, לרבות חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים שנמצא בפיגור של 60 עד 89 ימים.
	חוב פגום - חוב יסווג כחוב פגום כאשר תשלום הקרן או הריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב ונמצא בהליכי גביה. כמו כן, כל חוב שתנאיו שונים במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי יסווג כחוב פגום, אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור בהתאם לנספח להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בדבר חובות בעייתיים בהלוואות לדיוור.
	חובות בעייתיים - חובות המסווגים באחד מהסיווגים השליליים הבאים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום.
	חיתום אשראי - תהליך הכולל ניתוח והערכה של סיכון האשראי הגלום בעסקה, ואישורה בהתאם למדיניות ולנהלים, לשם העמדת האשראי.
י	יתרת חוב רשומה - יתרת החוב, לרבות ריבית צבורה שהוכרה, פרמיה או ניכיון שטרם הופחתו, עמלות נדחות נטו או עלויות נדחות נטו שנזקפו ליתרת החוב וטרם הופחתו, ובניכוי סכום החוב שנמחק חשבונאית.
	מכשיר פיננסי חוזה היוצר נכס פיננסי בישות אחת והתחייבות פיננסית או מכשיר הוני בישות אחרת.
ס	משך חיים ממוצע - מח"מ - אורך החיים הממוצע של איגרת חוב. נמדד בשנים באמצעות שקלול תשלומי הקרן של האיגרת והריבית עלייה לאורך חייה עד לפדיונה הסופי. משך חיים ממוצע של איגרת מבטא את רגישות המכשיר הפיננסי לשינויים בשיעורי הריבית. המח"מ מחושב כיחס בין ממוצע משוקלל של תשלומי איגרת החוב למחירה.
נ	נגזרים - מכשיר פיננסי או חוזה אשר שוויו משתנה בתגובה לשינוי במחיר נכס הבסיס (מכשיר פיננסי, נכס פיזי, מדד מחירים, דירוג אשראי או נכס בסיס אחר), דורש השקעה ראשונית קטנה או מינימלית ביחס לסוגים אחרים של חוזים, וצפוי להיות מסולק במועד עתידי.
ס	סינדיקציה - מתן הלוואה על ידי קבוצת לווים במשותף.

מונחים המתייחסים להוראות רגולטוריות

ABC	FATCA - Foreign Accounts Tax Compliance Act - חוק ה-FATCA האמריקאי - Foreign Account Tax Compliance Act קובע חובת דיווח לרשות המסים האמריקאית (ה-IRS) על חשבונות המוחזקים על ידי דמויות אמריקאיות (U.S Person) במוסדות פיננסיים זרים (מחוץ לארצות הברית).
	LCR - Liquidity coverage ratio - יחס כיסוי הנזילות - מוגדר כיחס בין הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ובין תזרים המזומנים היוצא נטו ל-30 הימים הבאים, תחת תרחיש קיצון. היחס משמש כמדד ליכולת הבנק לעמוד בצרכי נזילותו לתקופה של חודש קדימה.

מונחים אחרים

ABC	SOX - חקיקה אמריקאית, אשר אומצה בחלקה על ידי בנק ישראל, ומטרתה להסדיר את תחומי האחריות והבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי בארגון.
-----	--

אינדקס

נ	א
נגזרים , 10, 18, 19, 20, 28, 30, 31, 32, 35, 37, 41, 42, 43, 46, 52, 55, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 66, 67, 74, 76, 89, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100	אשראי לציבור 8, 9, 41, 42, 93, 94, 95, 96
ניירות ערך , 1, 7, 13, 17, 18, 22, 30, 31, 32, 35, 37, 41, 42, 46, 47, 50, 51, 53, 54, 55, 57, 75, 81, 82, 84, 93, 94, 95, 96, 97, 98, נכסי סיכון 5, 8, 10, 26, 27, 28, 30, 50, 53, 57, 61, 91, 99	ד דיבידנד 17, 29, 30, 89
ס	ה
סיכון אסטרטגי , 14, 17, 84	הון 30
סיכון אשראי , 5, 10, 11, 15, 18, 19, 20, 21, 24, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 35, 38, 39, 41, 42, 44, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 62, 70, 76, 77, 93, 94, 95, 98, 99	הוצאות ריבית 63
סיכון חוזה גבולות , 22, 82	הכנסות ריבית 5, 63, 64, 66
סיכון מוניטין , 11, 14, 21, 23, 76, 77, 83, 84	הלבנת הון 14, 22, 23, 25, 26, 82, 83
סיכון מימון 75	הלוואות לדירור 8, 9, 24, 26, 27, 33, 34, 39, 40, 41, 42, 43, 67, 100
סיכון נזילות , 14, 20, 21, 24, 52, 70, 75, 76, 77	הליכים משפטיים 22, 39, 40, 82
סיכון ציות ורגולציה , 14, 22, 81	הפרשה להפסדי אשראי 8, 39, 40, 41, 42, 44, 93, 94, 95, 96, 100
סיכון ריבית , 14, 19, 27, 29, 58, 61, 62, 63, 66, 67	י
סיכון שוק , 10, 11, 19, 21, 24, 26, 27, 52, 58, 61, 62, 63, 65, 76, 77, 93, 94, 95, 98, 99	יחס המינוף 5, 8, 9, 29, 31
סיכון תפעולי , 10, 11, 15, 21, 25, 26, 27, 52, 76, 77, 80, 81, 83, 99	יחס כיסוי נזילות 8, 20, 70, 71, 73, 74
ע	כ
עמלות , 27, 38, 46, 100	כתבי התחייבות נדחים , 30, 93, 94, 95, 97, 99
ענפי משק , 18, 19, 32, 36, 37, 41, 42, 47, 84	ד
פ	מגזרי פעילות , 18, 32, 35, 47, 59, 63
פיקדונות הציבור , 8, 93, 94, 95, 97	מימון , 5, 19, 20, 22, 23, 27, 31, 33, 34, 35, 36, 39, 46, 47, 53, 55, 57, 64, 66, 70, 71, 73, 74, 75, 83
ש	
שווי הון , 5, 28, 29, 46, 52, 55, 56, 58, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 89, 97, 99, 98,	
ת	
תגמול , 5, 12, 16, 85, 86, 87, 88	
תשלום מבוסס מניות 29	